

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
พระสุตตันตปิฎก
เล่ม ๗

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น
เทวตาสังยุต
นพาวรรคที่ ๑
โอฆตรณสูตรที่ ๑

[๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว เทวตาดองค์หนึ่ง มีวรรณงาม ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒] เทวดานั้น ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ข้าพระองค์ขอทูลถาม พระองค์ข้ามโอฆะได้อย่างไร ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ท่านผู้มีอายุ เราไม่พักอยู่ ไม่เพียรอยู่ ข้ามโอฆะได้แล้ว ฯ

ท. ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ก็พระองค์ไม่พักไม่เพียร ข้ามโอฆะได้อย่างไรเล่า ฯ

พ. ท่านผู้มีอายุ เมื่อใด เรายังพักอยู่ เมื่อนั้น เรายังจมอยู่โดยแท้ เมื่อใดเรายังเพียรอยู่ เมื่อนั้น เรายังลอยอยู่โดยแท้ ท่านผู้มีอายุ เราไม่พัก ไม่เพียร ข้ามโอฆะได้แล้วอย่างนี้แล ฯ

เทวดานั้นกล่าวคาถานี้ว่า

นานหนอ ข้าพเจ้าจึงจะเห็นชีนาสวพราหมณ์ผู้ดับรอบแล้ว
ไม่พัก ไม่เพียรอยู่ ข้ามค้นหาเป็นเครื่องเกาะเกี่ยวในโลก ฯ

[๓] เทวดานั้นกล่าวคำนี้แล้ว พระศาสดาทรงอนโมทนา ครั้นนั้นแล เทวดานั้นดำริว่า พระศาสดาทรงอนโมทนาคำของเรา จึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วก็หายไป ณ ที่นั้นแล ฯ

นิโมกขสูตรที่ ๒

[๔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว เทวตาดองค์หนึ่ง มีวรรณงาม ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๕] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กราบทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ พระองค์ยอมทรงทราบมรรคเป็นทางหลีกพ้น ผลเป็นความหลุดพ้น นิพพานเป็นที่สัจ ของสัตว์ทั้งหลายหรือหนอ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ท่านผู้มีอายุ เรารู้จักมรรคเป็นทางหลีกพ้น ผลเป็นความหลุดพ้น นิพพานเป็นที่สัจ ของสัตว์ทั้งหลายโดยแท้จริง ฯ

ท. ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ก็พระองค์ยอมทรงทราบมรรคเป็นทางหลีกพ้น ผลเป็นความหลุดพ้น นิพพานเป็นที่สัจ ของสัตว์ทั้งหลายอย่างไรเล่า ฯ

[๖] พระผู้มีพระภาคทรงวิสัชนาโดยคาถานี้ว่า

ท่านผู้มีอายุ เพราะความสิ้นภพอันมีความพลัดเพลนเป็นมูล เพราะความสิ้นแห่งสัญญาและวิญญาณ เพราะความดับ เพราะความสงบแห่งเวทนาทั้งหลาย เราย่อมรู้จักมรรคเป็นทางหลีกพ้น ผลเป็นความหลุดพ้น นิพพานเป็นที่สัจ ของสัตว์ทั้งหลายอย่างนี้ ฯ

อุปเนยยสูตรที่ ๓

[๗] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กล่าวคาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ชีวิตคืออายุมีประมาณน้อย ถูกตอนเข้าไปเรื่อย เมื่อบุคคลถูก
ขราตอนเข้าไปแล้ว ย่อมไม่มีผู้ป้องกัน บุคคลเมื่อเห็นภัยนี้
ในมรณะ พึงทำบุญทั้งหลายที่นำความสุขมาให้ ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๘] ชีวิตคืออายุมีประมาณน้อย ถูกตอนเข้าไปเรื่อย เมื่อบุคคล
ถูกขาดตอนเข้าไปแล้ว ย่อมไม่มีผู้ป้องกัน บุคคลเมื่อเห็น
ภัยนี้ในขณะนี้ พึงละอาภิสในโลกเสีย มุ่งสันติเกิด ฯ

อรรถกถาสุตที่ ๔

[๙] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าวคาถา
นี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

กาลทั้งหลายย่อมล่วงไป ราตรีทั้งหลายย่อมผ่านไป ชันแห่ง
วัยย่อมละลำดับไป บุคคลเมื่อเห็นภัยนี้ในขณะนี้ พึงทำบุญ
ทั้งหลายที่นำความสุขมาให้ ฯ

[๑๐] กาลทั้งหลายย่อมล่วงไป ราตรีทั้งหลายย่อมผ่านไป ชัน
แห่งวัยย่อมละลำดับไป บุคคลเมื่อเห็นภัยนี้ในขณะนี้ พึงละ
อาภิสในโลกเสีย มุ่งสันติเกิด ฯ

กถิตินิสุตที่ ๕

[๑๑] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบ
ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

บุคคลควรตัดเท่าไร ควรละเท่าไร ควรบำเพ็ญคุณอันยิ่ง
เท่าไร ภิกษวล่วงธรรมเครื่องข้องเท่าไร พระองค์จึงตรัสว่า
เป็นผู้ข้ามโอฆะแล้ว ฯ

[๑๒] บุคคลควรตัดสังโยชน์เป็นส่วนเบื้องต้น ๕ อย่าง ควรละ
สังโยชน์เป็นส่วนเบื้องบน ๕ อย่าง ควรบำเพ็ญอินทรีย์อันยิ่ง
๕ อย่าง ภิกษวล่วงธรรมเป็นเครื่องข้อง ๕ อย่าง เรากล่าวว่า
เป็นผู้ข้ามโอฆะแล้ว ฯ

ชาครสูตรที่ ๖

[๑๓] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

เมื่อธรรมทั้งหลายสิ้นอยู่ ธรรมประเภทไหนนับว่าหลับ เมื่อ
ธรรมทั้งหลายหลับ ธรรมประเภทไหนนับว่าตื่น บุคคลหมก
หมมธุลีเพราะธรรมประเภทไหน บุคคลบริสุทธิเพราะธรรม
ประเภทไหน ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

[๑๔] เมื่ออินทรีย์ ๕ อย่างตื่นอยู่ นิรวณ ๕ อย่าง
นับว่าหลับ เมื่อนิรวณ ๕ อย่างหลับ
อินทรีย์ ๕ อย่าง นับว่าตื่น บุคคลหมกหมมธุลีเพราะ
นิรวณ ๕ อย่าง บุคคลบริสุทธิเพราะอินทรีย์ ๕ อย่าง ฯ

อัปปปฏิทิตสูตรที่ ๗

[๑๕] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ธรรมทั้งหลายอันชนพวกใดยังไม่แทงตลอดแล้ว ชนพวกนั้น
ย่อมถูกจูงไปในวาทะของชนพวกอื่น ชนพวกนั้นชื่อว่ายังหลับ
ไม่ตื่น (กาลนี้) เป็นกาลสมควร เพื่อจะตื่นของชนพวกนั้น ฯ

[๑๖] ธรรมทั้งหลาย อันชนพวกใดแทงตลอดดีแล้ว ชนพวกนั้น
ย่อมไม่ถูกจูงไปในวาทะของชนพวกอื่น บุคคลผู้รู้ดีทั้งหลาย
รู้ทั่วถึงโดยชอบแล้ว ย่อมประพฤติเสมอในหมู่มสัตว์ผู้
ประพฤติไม่เสมอ ฯ

สุลลัมมภูตสูตรที่ ๘

[๑๗] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ธรรมทั้งหลายอันชนพวกใดลิ้มเลือนแล้ว ชนพวกนั้น ย่อมถูก
จูงไปในวาทะของชนพวกอื่น ชนพวกนั้นชื่อว่ายังหลับไม่ตื่น
(กาลนี้) เป็นกาลควรเพื่อจะตื่นของชนพวกนั้น ฯ

[๑๘] ธรรมทั้งหลาย อันชนพวกใดไม่ลิ้มเลือนแล้ว ชนพวกนั้น
ย่อมไม่ถูกจูงไปในวาทะของชนพวกอื่น บุคคลผู้รู้ดีทั้งหลาย
รู้ทั่วถึงโดยชอบแล้ว ย่อมประพฤติเสมอในหมู่มสัตว์ผู้ประพฤติ
ไม่เสมอ ฯ

มานกามสูตรที่ ๙

[๑๙] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

กาลานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

หมะยอม ไม่มีแก่บุคคลที่ปรารถนามานะ ความรู้ยอมไม่มีแก่
บุคคลที่มีจิตไม่ตั้งมั่น บุคคลผู้เดียว เมื่ออยู่ในป่า
ประมาทแล้ว ไม่พึงข้ามพินผิงแห่งเตภูมิกวัญอันเป็นที่ตั้งแห่ง
มัจจุได้ ฯ

[๒๐] บุคคลละมานะแล้ว มีจิตตั้งมั่นดีแล้ว มีจิตดี พ้นในธรรม
ทั้งปวงแล้ว เป็นผู้เดียว เมื่ออยู่ในป่า ไม่ประมาทแล้ว
บุคคลนั้นพึงข้ามพินผิงแห่งเตภูมิกวัญเป็นที่ตั้งแห่งมัจจุได้ ฯ

อริยญสูตรที่ ๑๐

[๒๑] เทวดานัน ครันยีนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้ทูลถาม

พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

วรรณของภิกษุทั้งหลายผู้อยู่ในป่า ฉันทตอยู่คนเดียว เป็น
สัตบุรุษผู้ประพฤติธรรมอันประเสริฐ ย่อมผ่องใสด้วยเหตุ
อะไร ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

[๒๒] ภิกษุทั้งหลาย ไม่เศร้าโศกถึงปัจจัยที่ล่วงแล้ว ไม่ปรารถนา
ปัจจัยที่ยังมาไม่ถึง เลี้ยงตนด้วยปัจจัยที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า
วรรณ (ของภิกษุทั้งหลาย) ย่อมผ่องใสด้วยเหตุนี้
เพราะความปรารถนาถึงปัจจัยที่ยังไม่มาถึง และความโศก
ถึงปัจจัยที่ล่วงแล้ว พวกพาลภิกษุจึงชুবชิต เหมือนต้นอ้อ
สดที่ถูกถอนเสียแล้ว ฉะนั้น

จบ นพวรรค ที่ ๑

สูตรที่กล่าวถึงในวรรคนี้ โอฆตรณสูตร นิโมกขสูตร อุปเนยยสูตร
อัจเจตสูตร กตติณีสสูตร ชาครสูตร อปปฏิวิทิตสูตร สัมมัญญสูตร
มานกามสูตร อริยญสูตร เป็นที่ ๑๐ นพวรรค ท่านกล่าวด้วยสูตรทั้ง ๑๐ นั้น
จะนี้แล

นันทนวรรคที่ ๒

นันทนสูตรที่ ๑

[๒๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อาราม
ของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาค
ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสของ
พระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

[๒๔] พระผู้มีพระภาคตรัสพระพุทฺธพจน์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่อง
เคยมีมาแล้ว พวกเทวดาขึ้นดาวดึงส์องค์หนึ่งแวดล้อมด้วยหมุนางอัปสร อัมเอบ
พรั่งพร้อมด้วยเบญจกามคุณอันเป็นทิพย์ พวกนางอัปสรบำเรออยู่ในสวนนั้นวัน
ได้กล่าวคานานี้ในเวลานั้นว่า

เทวดาเหล่าใดไม่เห็นนันทวัน อันเป็นที่อยู่ของหมุนางเทพ
สามสิบ ผู้มียศ เทวดาเหล่านั้นย่อมไม่รู้จักความสุข ฯ

[๒๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อเทวดานั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว เทวดาองค์
หนึ่งได้ย่อนกล่าวกะเทวดานั้นด้วยคาถาว่า
ดูกรท่านผู้เขลา ท่านย่อมไม่รู้จักคำของพระอรหันต์ทั้งหลาย
ว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง มีความเกิดขึ้นและเสื่อมไปเป็น
ธรรมดา เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ความสงบระงับสังขารเหล่านั้น
เสียได้เป็นสุข ฯ

นันทสูตรที่ ๒

[๒๖] เทวดานั้น ครันยีนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว

กาลานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

คนมีบุตรย่อมยินดีเพราะบุตรทั้งหลาย คนมีโค ย่อมยินดี
เพราะโคทั้งหลายเหมือนกันจะนั้น เพราะอุปธิเป็นความดีของ
คน บุคคลใดไม่มีอุปธิ บุคคลนั้นไม่มียินดีเลย ฯ

[๒๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

บุคคลมีบุตร ย่อมเศร้าโศกเพราะบุตรทั้งหลาย บุคคลมีโค
ย่อมเศร้าโศกเพราะโคทั้งหลายเหมือนกันจะนั้น เพราะอุปธิ
เป็นความเศร้าโศกของคน บุคคลใดไม่มีอุปธิ บุคคลนั้น

ไม่เศร้าโศกเลย ฯ

นัตถิปตตสมสูตรที่ ๓

[๒๘] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว

กาลานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ความรักเสมอด้วยความรักบุตร ไม่มี ทรัพย์เสมอด้วยโคย่อม
ไม่มี แสงสว่างเสมอด้วยดวงอาทิตย์ย่อมไม่มี สระทั้งหลาย
มีทะเลเป็นอย่างไร ฯ

[๒๙] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ความรักเสมอด้วยความรักตน ไม่มี ทรัพย์เสมอด้วยข้าว
เปลือกย่อมไม่มี แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาย่อมไม่มี ฝน
ต่างหากเป็นสระยอดเยี่ยม ฯ

ขัตติยสูตรที่ ๔

[๓๐] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กล่าว

กาลานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

กษัตริย์ประเสริฐสุดกว่าสัตว์ ๒ เท้า โคประเสริฐสุดกว่า
สัตว์ ๔ เท้า ภรรยาที่เป็นนางกุมารีประเสริฐสุดกว่าภรรยา
ทั้งหลาย บุตรใดเป็นผู้เกิดก่อน บุตรนั้นประเสริฐสุดกว่า
บุตรทั้งหลาย ฯ

[๓๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

พระสัมพุทธเจ้าประเสริฐสุดกว่าสัตว์ ๒ เท้า สัตว์อาชาไนย
ประเสริฐสุดกว่าสัตว์ ๔ เท้า ภรรยาที่ปรนนิบัติดี ประเสริฐ
สุดกว่าภรรยาทั้งหลาย บุตรใดเป็นผู้เชื่อฟัง บุตรนั้น
ประเสริฐสุดกว่าบุตรทั้งหลาย ฯ

สกมานสูตรที่ ๕

[๓๒] (เทวดากล่าวว่า)

เมื่อนกทั้งหลายพักผ่อน ในเวลาตะวันตก ปาใหญ่
ประหนึ่งว่าครวญคราง ความครวญครางของป่านั้นเป็นภัย
ปรากฏแก่ข้าพเจ้า ฯ

[๓๓] (พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)

เมื่อนกทั้งหลายพักผ่อน ในเวลาตะวันตก ปาใหญ่
ประหนึ่งว่าครวญคราง นั้นเป็นความยินดีปรากฏแก่เรา ฯ

นิทหัตถสูตรที่ ๖

[๓๔] (เทวดากล่าวว่า)

อริยมรรค ไม่ปรากฏแก่สัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ เพราะความ
หลับ ความเกียจคร้าน ความบิตกาย ความไม่ยินดี และ
ความมึนเมาเพราะภัก ฯ

[๓๕] (พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)

เพราะขี้บ ไล่ความหลับ ความเกียจคร้าน ความบิตกาย
ความไม่ยินดี และความมึนเมาเพราะภัก ด้วยความเพียร
อริยมรรคย่อมบริสุทธิได้ ฯ

ทุกกรสูตรที่ ๗

[๓๖] (เทวดากล่าวว่า)

ธรรมของสมณะ คนไม่ฉลาด ทำได้ยาก ทนได้ยาก
เพราะธรรมของสมณะนั้นมีความลำบากมาก เป็นที่ติดขัดของ
คนพาล ฯ

[๓๗] (พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)

คนพาล ประพฤติธรรมของสมณะสิ้นวันเท่าใด หากไม่ห้าม
จิต เขาตกอยู่ในอำนาจของความดำริทั้งหลาย พึงติดขัดอยู่
ทุกๆ อารมณ์ ภิกษุยังวิตกในใจไว้ได้ เหมือนเต่าหด
อวัยวะทั้งหลายไว้ในกระดองของตน อันตณหานิสัยและ
ทฐินิสัย ไม่พัวพันแล้ว ไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น ปรีณิพพาน
แล้ว ไม่พึงติเตียนใคร ฯ

หิริสูตรที่ ๘

[๓๘] บุรุษที่เกลียดกันอกุศลธรรมด้วยหิริ ได้มีอยู่น้อยคนในโลก

ภิกษุใดบรรเทาความหลับเหมือนม้าตีหลับแช่ ภิกษุนั้นมีอยู่
น้อยรูปในโลก ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๓๙] ขีณาสวภิกษุพวกใด เป็นผู้เกิดกันนอกตระกูลด้วยหิริ มีสติประพฤติดูแลในกาลทั้งปวง ขีณาสวภิกษุพวกนั้นมีน้อย ขีณาสวภิกษุทั้งหลาย บรรลุนิพพานเป็นส่วนสุดแห่งทุกข์ แล้ว เมื่อสัจจตณีกายประพฤดิไม่เรียบร้อย ย่อมประพฤดิ เรียบร้อย ฯ

กฏีกาสูตที่ ๙

[๔๐] (เทวดากล่าวว่า)

กระท่อมของท่านไม่มีหรือ รั้งของท่านไม่มีหรือ เครื่อง สืบต่อของท่านไม่มีหรือ ท่านเป็นผู้พ้นแล้วจากเครื่องผูก หรือ ฯ

[๔๑] (พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)

แน่ละ กระท่อมของเราไม่มี แน่ละ รั้งของเราไม่มี แน่ละ เครื่องสืบต่อของเราไม่มี แน่ละ เราเป็นผู้พ้นแล้วจาก เครื่องผูก ฯ

[๔๒] ข้าพเจ้ากล่าวแก่ท่านว่า อะไรเป็นกระท่อม ข้าพเจ้า กล่าวแก่ท่านว่าอะไรเป็นรั้ง ข้าพเจ้ากล่าวแก่ท่านว่าอะไรเป็น เครื่องสืบต่อ ข้าพเจ้ากล่าวแก่ท่านว่าอะไรเป็นเครื่องผูก ฯ

[๔๓] ท่านกล่าวมารดาว่าเป็นกระท่อม ท่านกล่าวภรรยาว่าเป็นรั้ง ท่านกล่าวบุตรว่าเป็นเครื่องสืบต่อ ท่านกล่าวตณฺหาว่าเป็น เครื่องผูกแก่เรา ฯ

จริง กระท่อมของท่านไม่มี จริง รั้งของท่านไม่มี จริง เครื่องสืบต่อของท่านไม่มี จริง ท่านเป็นผู้พ้นแล้วจาก เครื่องผูก ฯ

สมิทธิสูตรที่ ๑๐

[๔๔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ป่าหิมาลย เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้นแล พระสมิทธิเถระผู้มีอายุ ตื่นขึ้นในเวลากลางคืนแห่งราตรี เข้าไป ที่ ลำน้ำตโปทาเพื่อจะล้างตัว ครั้นล้างตัวแล้ว จึงกลับขึ้นยืนมีจีวรผืนเดียวรวอให้ ตัวแห้ง ฯ

[๔๕] ครั้นนั้นแล เมื่อราตรีใกล้สว่าง เทวดาองค์หนึ่ง มีวรธนาภรณ์ ยังลำน้ำตโปทาทั้งสิ้นให้สว่างทั่ว เข้าไปหาพระสมิทธิเถระผู้มีอายุถึงที่ใกล้ ครั้น-

* แล้ว จึงลอยอยู่ในอากาศ ได้กล่าวกะพระสมิทธิเถระผู้มีอายุด้วยคาถาว่า
ภิกษุ ท่าน ไม่บริโภคน้ำแล้ว ยังขอยอยู่ ท่านบริโภคน้ำแล้ว ก็ไม่
ต้องขอยเลย ภิกษุ ท่านบริโภคน้ำแล้ว จงขอยเถิด กาลอย่า
ล่วงท่านไปเสียเลย ฯ

[๔๖] ส. เรายังไม่รู้กาล กาลยังลับ มิได้ปรากฏ เพราะ
เหตุนั้น เราไม่บริโภคน้ำแล้ว จึงยังขอยอยู่ กาลอย่าล่วงเราไป
เสียเลย ฯ

[๔๗] ครั้นนั้นแล เทวดานั้นลงมายืนที่พื้นดินแล้ว กล่าวกะพระสมิทธิ-

* เถระว่า ภิกษุ ท่านเป็นบรรพชิตยังหนุ่มแน่น มีผมดำประกอบด้วยปฐมวัย จำริญรุ่น จะเป็นผู้ไม่ผลิตเพิลินในกามทั้งหลายเสียแล้ว ภิกษุ ท่านจงบริโภคน้ำ กามทั้งหลายเป็นของมนุษย์ อย่าละกามที่เห็นประจักษ์เสีย รุ่งไปหาทิพยกามอัน มีโดยกาลเลย ฯ

[๔๘] ส. ท่านผู้มีอายุ เราหาได้ละกามที่เห็นประจักษ์ รุ่งไปหา ทิพยกามอันมีโดยกาลไม่ ท่านผู้มีอายุ เราละกามอันมีโดยกาลแล้ว รุ่งไปหา โลกุตรธรรมที่เห็นประจักษ์ ท่านผู้มีอายุ ด้วยว่ากามทั้งหลายอันมีโดยกาล (เป็น ของชั่วคราว) พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ในกามทั้งหลายนั้นมีโทษยิ่ง โลกุตรธรรมนี้ อันบุคคลพึงเห็นเอง ให้ผลไม่มีกาล ควร เรียกชื่อผู้อื่นว่า ท่านจงมาดูเถิด ควรน้อมเข้ามาในตน อันวิญญูชนทั้งหลายพึง ทราบเฉพาะตน ฯ

[๔๙] ท. ภิกษุ ก็กามทั้งหลายอันมีโดยกาล พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก มีโทษมาก เป็นอย่างไร โลกุตรธรรมนี้ อัน บุคคลพึงเห็นเอง ให้ผลไม่มีกาล ควรร้องเรียกผู้อื่นว่า ท่านจงมาดูเถิด ควร น้อมเข้ามาในตน อันวิญญูชนทั้งหลาย พึงทราบเฉพาะตน เป็นอย่างไร ฯ

[๕๐] ส. ท่านผู้มีอายุ เราเป็นผู้ใหม่ บวชไม่นาน เพิ่งมาสูธรรมวินัย นี้ เราไม่อาจบอกท่านได้พิสดาร พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

* สัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จประทับที่ตโปทาราม เขตพระนครราชคฤห์ ท่านเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแล้ว ทูลถามเรื่องนี้เกิด พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์แก่ท่านอย่างไร ท่านฟังทรงจำเรื่องนั้นไว้อย่างนั้นเกิด ฯ

ท. พระผู้มีพระภาคนั้น อันพวกเทวดามีบริวารมากจำพวกอื่นแวดล้อมแล้ว ข้าพเจ้าจะเข้าไปเฝ้าไม่ได้ง่ายเลย ภิกษุ ถ้าท่านเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคนั้นแล้วฟังทูลถามเรื่องนี้ แม้ข้าพเจ้าฟังมาเพื่อฟังธรรม ฯ

พระสมิทธิเถระผู้มีอายุรับต่อเทวดานั้นว่า ท่านผู้มีอายุ เราจะทูลถามอย่างนี้ แล้วจึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ครั้นเข้าไปแล้ว จึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๕๑] พระสมิทธิเถระผู้มีอายุ ครั้นนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้ทูลคำนึงะพระผู้มีพระภาคว่า ข้าพระองค์ขอประทานโอกาสกราบทูล ข้าพระองค์ตื่นขึ้นในเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรี เข้าไปที่ลำนํ้าตโปทาเพื่อล้างตัว ครั้นล้างตัวแล้ว กลับขึ้นยืน มีจิรวินเดียวรอให้ตัวแห้ง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้งนั้นแล เมื่อราตรีใกล้สว่าง เทวดาองค์หนึ่ง มีวรรณงาม ยังลำนํ้าตโปทาทั้งสิ้นให้สว่างทั่ว เข้าไปหาข้าพระองค์ ครั้นแล้วจึงลอยอยู่ในอากาศ ได้กล่าวด้วยคาถาว่า

ภิกษุ ท่านไม่บริโภคน้ำแล้ว ยังขอยู่ ท่านบริโภคน้ำแล้ว ก็
ไม่ต้องขอยู่ ภิกษุ ท่านบริโภคน้ำแล้ว จงขอเถิด กาลอย่า
ล่วงท่านไปเสียเลย ฯ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเทวดากล่าวอย่างนี้แล้ว ข้าพระองค์ได้กล่าวกะเทวดานั้นด้วยคาถาว่า

เรายังไม่รู้กาล กาลยังลับ มิได้ปรากฏ เพราะเหตุนี้ เราไม่
บริโภคน้ำแล้ว จึงยังขอยู่ กาลอย่าล่วงเราไปเสียเลย ฯ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้งนั้นแล เทวดานั้นลงมายืนที่พื้นดินแล้วกล่าวคำนึงะข้าพระองค์ว่า ภิกษุ ท่านเป็นบรรพชิตยังหนุ่มแน่น มีผมดำ ประกอบด้วยปฐมวัยจำเริญรุ่ง จะเป็นผู้ไม่เพลิดเพลนในกามทั้งหลายเสียแล้ว ภิกษุ ท่านจงบริโภคน้ำทั้งหลายเป็นของมนุษย์ อย่าละกามที่เห็นประจักษ์ รุ่งเข้าไปหาพิพภาษันมีโดยกาลเลย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเทวดานั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ข้าพระองค์ได้กล่าวคำนึงะเทวดานั้นว่า ท่านผู้มีอายุ เราหาได้ละกามที่เห็นประจักษ์ รุ่งเข้าไปหาพิพภาษันมีโดยกาลไม่ ท่านผู้มีอายุ เราละกามอันมีโดยกาลแล้ว รุ่งเข้าไปหาโลกุตระธรรมที่เห็นประจักษ์ ท่านผู้มีอายุ ด้วยว่ากามทั้งหลายอันมีโดยกาล พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ในกามทั้งหลายนั้นมิใช่ยัง โลกุตระธรรมนี้ อันบุคคลพึงเห็นเอง ให้ผลไม่มีกาล ควรร้องเรียกผู้อื่นว่า ท่านจงมาเถิด ควรน้อมเข้ามาในตน อันวิญญูชนทั้งหลายพึงทราบเฉพาะตน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อข้าพระองค์กล่าวอย่างนี้แล้ว เทวดานั้นได้กล่าวคำนึงะข้าพระองค์ว่า ภิกษุ กิเลสทั้งหลายอันมีโดยกาล พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก มีโทษมากเป็นอย่างไร โลกุตระธรรมนี้ อันบุคคลพึงเห็นเอง ให้ผลไม่มีกาล ควรร้องเรียกผู้อื่นว่า ท่านจงมาเถิด ควรน้อมเข้ามาในตน อันวิญญูชนทั้งหลายพึงทราบเฉพาะตน เป็นอย่างไร ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเทวดานั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ข้าพระองค์ได้กล่าวคำนึงะเทวดานั้นว่า ท่านผู้มีอายุ เราเป็นผู้บวชใหม่ เพิ่งมาสู่ธรรมวินัยนี้ เราไม่อาจบอกท่านได้พิสดาร พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันตสัมมา-

* สัมพุทธเจ้า เสด็จประทับที่ตโปทาราม เขตพระนครราชคฤห์ ท่านเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแล้ว ทูลถามเรื่องนี้เกิด พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์แก่ท่านอย่างไร ท่านฟังทรงจำเรื่องนั้นไว้อย่างนั้นเกิด ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อข้าพระองค์กล่าวอย่างนี้แล้ว เทวดานั้นได้กล่าวคำนึงะข้าพระองค์ว่า ภิกษุ พระผู้มีพระภาคนั้น อันพวกเทวดามีบริวารมากจำพวกอื่นแวดล้อมแล้ว ข้าพเจ้าจะเข้าไปเฝ้าไม่ได้ง่ายเลย ภิกษุ ถ้าท่านเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคนั้นแล้วฟังทูลถามเรื่องนี้ แม้ข้าพเจ้าฟังมาเพื่อฟังธรรม ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าคำของเทวดานั้นเป็นคำจริง เทวดานั้นฟังมาในที่ใกล้วิหารนี้แล ฯ

เมื่อพระสมิทธิเถระทูลอย่างนี้แล้ว เทวดานั้นได้กล่าวคำนึงะพระสมิทธิ-

* เถระผู้มีอายุว่า ทูลถามเถิด ภิกษุ ทูลถามเถิด ภิกษุ ข้าพเจ้าตามมาถึงแล้ว ฯ

[๕๒] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะเทวดานั้นด้วยคาถาทั้งหลายว่า

สัตว์ทั้งหลายมีความสำคัญในข้อที่ได้รับบอก ติดอยู่ในข้อที่ได้รับบอก ไม่กำหนดรู้ข้อที่ได้รับบอก ย่อมมาสู่อำนาจแห่งมัจจุ
ส่วนชีณาสวภิกษุกำหนดรู้ข้อที่ได้รับบอก ย่อมไม่สำคัญ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ข้อที่ได้รับบอกแล้ว เพราะข้อที่ได้รับบอกนั้น ย่อมไม่มีแก่
ชีณาสวภิกษุนั้น ฉะนั้น เหตุที่จะฟังพูดถึงข้อที่ได้รับบอก
จึงมิได้มีแก่ชีณาสวภิกษุนั้น ดุรเทวดา ถ้าท่านเข้าใจ
ก็จงพูด ฯ

เทวดานั้นทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ไม่ทราบเนื้อความแห่ง
ธรรมนี้ ที่พระผู้มีพระภาคตรัสโดยย่อให้ได้รับความโดยพิสดารได้ ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ข้าพระองค์ขอพระโอกาส ข้าพระองค์ฟังทราบเนื้อความแห่งธรรมนี้ ที่
พระผู้มีพระภาคตรัสโดยย่อให้ได้รับความโดยพิสดารได้อย่างไร พระผู้มีพระภาค
โปรดตรัสแก่ข้าพระองค์อย่างนั้นเถิด ฯ

[๕๓] พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปด้วยพระคาถาว่า

บุคคลใดสำคัญว่าเราเสมอเขา ว่าเราดีกว่าเขา ว่าเราเลวกว่าเขา
บุคคลนั้นพึงวิวาทกับเขา ชีณาสวภิกษุเป็นผู้ไม่หวั่นไหวอยู่ใน
มานะ ๓ อย่าง มานะว่าเราเสมอเขา ว่าเราดีกว่าเขา ว่าเราเลว
กว่าเขา ย่อมไม่มีแก่ชีณาสวภิกษุนั้น ดุรเทวดา ถ้าท่าน
เข้าใจก็จงพูดเถิด ฯ

เทวดานั้นทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ไม่ทราบเนื้อความแห่ง
ธรรมนี้ ที่พระผู้มีพระภาคตรัสโดยย่อให้ได้รับความโดยพิสดารได้ ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ข้าพระองค์ขอพระท่านพระโอกาส ข้าพระองค์ฟังทราบเนื้อความแห่ง
ธรรมนี้ที่พระผู้มีพระภาคตรัสโดยย่อให้ได้รับความโดยพิสดารได้อย่างไร ขอพระผู้มี-
*พระภาคโปรดตรัสแก่ข้าพระองค์อย่างนั้นเถิด ฯ

[๕๔] พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปด้วยพระคาถาว่า

ชีณาสวภิกษุละบัญญัติเสียแล้ว บรรลธรรมที่ปราศจากมานะ
แล้ว ได้ตัดตัณหาในนามรูปนี้เสียแล้ว พวกเทวดา พวกมนุษย์
ในโลกนี้กิตติ ในโลกอื่นกิตติ ในสวรรค์ทั้งหลายกิตติ ในสถานที่
อาศัยของสัตว์ทั้งปวงกิตติ เทียวคั่นหากไม่พบชีณาสวภิกษุนั้น
ผู้มีเครื่องผูกอันตัดเสียแล้ว ไม่มีทุกข์ ไม่มีตัณหา ดุรเทวดา
ถ้าท่านเข้าใจก็จงพูดเถิด ฯ

[๕๕] เทวดานั้นทูลว่า ข้าแต่พระองค์ ข้าพระองค์ทราบเนื้อความแห่ง

ธรรมนี้ ที่พระผู้มีพระภาคตรัสโดยย่อให้ได้รับความโดยพิสดารอย่างนี้ว่า
ไม่ควรทำบาปด้วยวาจา ด้วยใจ และด้วยกาย อย่างไหนๆ ในโลก
ทั้งปวง ควรละกามทั้งหลายเสียแล้ว มีสติ มีสัมปชัญญะ ไม่ควรเสพทุกข์อัน
ประกอบด้วยโทษ ไม่เป็นประโยชน์ ฯ
จบฉันทนวรรคที่ ๒

สูตรที่กล่าวในฉันทนวรรคนั้น ฉันทนสูตร นันทสูตร นัตถิปุตตมสูตร
ชัตติยสูตร สกมานสูตร นิททนต์นทีสูตร ทุกกรสูตร หิริสูตร กุฎิกาสสูตร
เป็นที่ ๙ กับสมีทริสูตร เป็นที่ ๑๐ ท่านกล่าวแล้วจะนี้ ฯ

สัตติวารคที่ ๓

สัตติสูตรที่ ๑

[๕๖] เทวดานั้น ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถานี้
ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุพึงมีสติ เว้นรอบเพื่อละกามราคะ เหมือนบุรุษที่ถูก
ประหารด้วยหอก มุ่งถอนเสีย และเหมือนบุรุษที่ถูกไฟไหม้
บนศีรษะ มุ่งดับไฟ ฉะนั้น ฯ

[๕๗] พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถาว่า

ภิกษุพึงมีสติ เว้นรอบเพื่ออันละสักกายทิฏฐิ เหมือนบุรุษถูก
ประหารด้วยหอก และเหมือนบุรุษที่ถูกไฟไหม้บนศีรษะ ฯ

ผลตติสูตรที่ ๒

[๕๘] ท. วิบากย่อมไม่ถูกบุคคลผู้ไม่ถูกกรรม วิบากพึงถูก

บุคคลผู้ถูกกรรมโดยแท้ เพราะฉะนั้น วิบากย่อมถูกบุคคลผู้ถูก
กรรม ผู้ประทุษร้าย นรชนผู้ไม่ประทุษร้าย ฯ

[๕๙] ภ. บุคคลใดยอมประทุษร้ายแก่คนชน ผู้ไม่ประทุษร้าย

เป็นผู้บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลส บาปย่อมกลับมาถึงบุคคลนั้น
ผู้เป็นพาลแท้ ประดุจธนูอันจะเอียงดัดที่ขัดไปทวนลม ฉะนั้น ฯ

ชฎาสสูตรที่ ๓

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๖๐] ท. หมุสัตว์รกทั้งภายใน รกทั้งภายนอก ถูกรกขุญหม้อ
แล้ว ข้าแต่พระโคตม เพราะฉะนั้น ข้าพระองค์ขอถาม
พระองค์ว่า ใครพึงถางรกขุญนี้ได้ ฯ

[๖๑] ภ. นรชนผู้มีปัญญา ตั้งมั่นแล้วในศีล อบรมจิตและ
ปัญญาให้เจริญอยู่ เป็นผู้มีความเพียร มีปัญญารักษาตนรอด
ภิกษุนั้นพึงถางรกขุญนี้ได้ รากะกิติ โทสะกิติ อวิชชากิติ
บุคคลทั้งหลายใด กำจัดเสียแล้ว บุคคลทั้งหลายนั้น เป็น
ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว เป็นผู้ไกลจากกิเลส ตัณหาเป็นเครื่องยุ่ง
อันบุคคลทั้งหลายนั้นสางเสียแล้ว นามกิติ รูปกิติ ปฏิฆสัญญา
และรูปสัญญา กิติ ย่อมดับหมดในที่ใด ตัณหาเป็นเครื่องยุ่ง
นั้น ย่อมขาดไปในที่นั้น ฯ

มโนนารณสูตรที่ ๔

[๖๒] ท. บุคคลพึงห้ามใจแต่อารมณ์ใดๆ ทุกขย่อมไม่มาถึง
บุคคลนั้นเพราะอารมณ์นั้นๆ บุคคลนั้นพึงห้ามใจแต่อารมณ์
ทั้งปวง บุคคลนั้นย่อมพ้นจากทุกข์เพราะอารมณ์ทั้งปวง ฯ

[๖๓] ภ. บุคคลไม่ควรห้ามใจแต่อารมณ์ทั้งปวง ที่เป็นเหตุให้
โงมถึงความสำรวม บาปย่อมเกิดขึ้นแต่อารมณ์ใดๆ บุคคล
พึงห้ามใจแต่อารมณ์นั้นๆ ฯ

อรหันตสูตรที่ ๕

[๖๔] ท. ภิกษุใดเป็นผู้ไกลจากกิเลส มีกิจทำเสร็จแล้ว มี
อาสวะสิ้นแล้ว เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งร่างกายอันมีในที่สุด ภิกษุนั้น
พึงกล่าวว่า เราพูดดังนี้บ้าง บุคคลทั้งหลายอื่นพูดกะเรา
ดังนี้บ้าง ฯ

[๖๕] ภ. ภิกษุใดเป็นผู้ไกลจากกิเลส มีกิจทำเสร็จแล้ว มี
อาสวะสิ้นแล้ว เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งร่างกายอันมีในที่สุด ภิกษุนั้น
พึงกล่าวว่า เราพูดดังนี้บ้าง บุคคลทั้งหลายอื่นพูดกะเราดังนี้
บ้าง ภิกษุนั้นฉลาด ทราบคำพูดในโลก พึงกล่าวตามสมมติ
ที่พูดกัน ฯ

[๖๖] ท. ภิกษุใดเป็นพระอรหันต์ มีกิจทำเสร็จแล้ว มีอาสวะ
สิ้นแล้ว เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งร่างกายอันมีในที่สุด ภิกษุนั้นยังติด
มานะหรือหนอ จึงกล่าวว่า เราพูดดังนี้บ้าง บุคคลทั้งหลาย
อื่นพูดกะเรา ดังนี้บ้าง ฯ

[๖๗] ภ. กิเลสเป็นเครื่องผูกทั้งหลาย มิได้มีแก่ภิกษุที่ละมานะ
เสียแล้ว มานะและคันถะทั้งปวง อันภิกษุนั้นกำจัดเสียแล้ว
ภิกษุเป็นผู้มีปัญญาดิ ลวงเสียแล้วซึ่งความสำคัญ ภิกษุนั้น
พึงกล่าวว่า เราพูดดังนี้บ้าง บุคคลทั้งหลายอื่นพูดกะเรา
ดังนี้บ้าง ภิกษุนั้นฉลาด ทราบคำพูดในโลก พึงกล่าวตาม
สมมติที่พูดกัน ฯ

ปัชโชตสูตรที่ ๖

[๖๘] ท. โลกย่อมรุ่งเรืองเพราะแสงสว่างทั้งหลายใด แสงสว่าง
ทั้งหลายนั้นย่อมมีอยู่เท่าไรในโลก ข้าพระองค์ทั้งหลายมา
เพื่อจะทูลถามพระผู้มีพระภาค ไฉนจะรู้จักแสงสว่างที่ทูล
ถามนั้น ฯ

[๖๙] ภ. แสงสว่างทั้งหลายมีอยู่ ๔ อย่างในโลก แสงสว่างที่
๔ มิได้มีในโลกนี้ ดวงอาทิตย์สว่างในกลางวัน ดวงจันทร์
สว่างในกลางคืน อนึ่ง ไฟย่อมรุ่งเรืองในกลางวันและกลางคืน
ทุกหนแห่ง พระสัมพุทธเจ้าประเสริฐกว่าแสงสว่างทั้งหลาย
แสงสว่างของพระสัมพุทธเจ้า เป็นแสงสว่างอย่างเยี่ยม ฯ

สรสูตรที่ ๗

[๗๐] ท. สงสารทั้งหลายย่อมกลับแต่ที่ไหน วัฏฏะย่อมไม่เป็น
ไปในที่ไหน นามกิติ รูปกิติ ย่อมดับหมดในที่ไหน ฯ

[๗๑] ภ. น้ำ ดิน ไฟ ลม ย่อมไม่ตั้งอยู่ในที่ใด สงสาร
ทั้งหลายย่อมกลับแต่ที่นี้ วัฏฏะย่อมไม่เป็นไปในที่นี้ นามกิติ
รูปกิติ ย่อมดับหมดในที่นี้ ฯ

มหัทธนสูตรที่ ๘

[๗๒] ท. กษัตริย์ทั้งหลายมีทรัพย์มาก มีสมบัติมาก ทั้งมีแว่น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
แคว้น ไม่รู้จักพอในกามทั้งหลาย ย่อมขึ้นแข่งซึ่งกันและกัน
เมื่อกษัตริย์ทั้งหลายนั้นมัวชวนชวาย ลอยไปตามกระแสแห่ง
ภพ บุคคลพวกไหน ไม่มีความชวนชวาย ละความโกรธและ
ความทะเยอทะยานเสียแล้วในโลก ฯ

[๓๓] ภ. บุคคลทั้งหลาย ละเรื้อน ละบุตร ละปศุสัตว์ที่รัก
บวชแล้ว กัจจตราคะ ไทสะ และอริชชาเสียแล้ว เป็นผู้มี
อสวะสิ้นแล้ว เป็นผู้ไกลจากกิเลส บุคคลพวกนั้นเป็นผู้ไม่
ชวนชวายในโลก ฯ

จตุจกัฏฐสูตรที่ ๙

[๓๔] ท. ข้าแต่พระองค์ผู้มีความเพียรมาก สรรีระมีจักร ๔ มี
ทวาร ๔ เต็มด้วยของไม่สะอาด ประกอบด้วยโลภะ ย่อม
เป็นดังว่าเปือกตม ความออกไป (จากทุกข) ได้ จักมีได้
อย่างไร ฯ

[๓๕] ภ. ตัดความผูกโกรธด้วย กิเลสเป็นเครื่องร้อยรัดด้วย
ความปรารถนาและความโลภอันลามกด้วย ถอนต้นหาอันมี
อริชชาเป็นมูลเสียแล้วอย่างนี้ ความออกไป (จากทุกข)
จึงจักมีได้ ฯ

เอณิขังคสูตรที่ ๑๐

[๓๖] ท. พวกข้าพระองค์เข้ามาเฝ้าแล้ว ขอทูลถามพระองค์
ผู้มีความเพียรชอบมม มีแข็งดั่งเนื้อทราย มีอาหารน้อย ไม่มี
ความโลภ เป็นเหมือนราชสีห์และช้างเที่ยวไปผู้เดียว ไม่มี
ห่วงใยในกามทั้งหลาย บุคคลจะพ้นจากทุกขได้อย่างไร ฯ

[๓๗] ภ. กามคุณ ๕ มีใจเป็นที่ ๖ บัณฑิตประกาศแล้วในโลก
บุคคลเลิกความพอใจในนามรูปนี้ได้แล้ว ก็พ้นจากทุกขได้
อย่างนี้ ฯ

จบสัตติวารรคที่ ๓

สูตรที่กล่าวในสัตติวารรคนี้ สัตติสูตร ผุสติสูตร ขฎฐสูตร มโน-
*นิวารณสูตร อรหันตสูตร ปิชาโชตสูตร สรสูตร มหัทธนสูตร จตุจกัฏฐสูตร
เป็นที่ ๙ กับเอณิขังคสูตร ครบ ๑๐ ฉะนั้นแล ฯ

สตลลปกายิกวรรคที่ ๔

สัพภสูตรที่ ๑

[๓๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่าน
อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว
พวกเทวดาสตลลปกายิกา (ผู้เทิดทูนธรรมของสัตบุรุษ) มากด้วยกัน มีวรรณงาม
ยังพระวิหารเชตวันให้สว่างทั่วกัน เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
จึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วจึงยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๓๙] เทวดาองค์หนึ่ง ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คำถาถในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลควรน้อมร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนธิกับพวก
สัตบุรุษ บุคคลทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว มีแต่คุณ
อันประเสริฐ ไม่มีโทษอันลามกเลย ฯ

[๔๐] ลำดับนั้น เทวดาอื่นอีกได้กล่าวคำถาถในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลควรน้อมร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนธิกับพวก
สัตบุรุษ บุคคลทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว ย่อมได้-

*ปัญญา หาได้ปัญญาแต่คนอันธพาลอื่นไม่ ฯ

[๔๑] ลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีกได้กล่าวคำถาถในสำนักพระผู้มี-

*พระภาคว่า

บุคคลควรน้อมร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนธิกับพวก
สัตบุรุษ บุคคลทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว ย่อม
ไม่เศร้าโศก ในท่ามกลางแห่งเรื่องเป็นที่ตั้งแห่งความเศร้า-

*โศก ฯ

[๔๒] ลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีกได้กล่าวคำถาถในสำนักพระผู้มี-

*พระภาคว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
บุคคลควรนั่งร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนิทกับพวก
สัตบุรุษ บุคคลทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว ย่อม
ไพโรจน์ในท่ามกลางแห่งญาติ ฯ

[๘๓] ลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคำถาถาในสำนักพระผู้มี-

*พระภาควา

บุคคลควรนั่งร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนิทกับพวก
สัตบุรุษ สัตว์ทั้งหลายทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว
ย่อมไปสู่สุคติ ฯ

[๘๔] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคำถาถาในสำนัก

พระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลควรนั่งร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนิทกับพวก
สัตบุรุษ สัตว์ทั้งหลายทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว
ย่อมดำรงอยู่สบายเนื่องๆ ฯ

ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กราบทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า
ข้าแต่พระผู้มีพระภาค คำของใครหนอแลเป็นสุภาสิต ฯ

[๘๕] พระผู้มีพระภาคตรัสบอกว่า คำของพวกท่านทั้งหมดเป็นสุภาสิต
โดยปริยาย ก็แต่พวกท่านจงฟังซึ่งคำของเราบ้าง

บุคคลควรนั่งร่วมกับพวกสัตบุรุษ ควรทำความสนิทกับพวก
สัตบุรุษ บุคคลทราบสัทธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว ย่อมพ้น-
*จากทุกข์ทั้งปวง ฯ

มัจฉริยสูตรที่ ๒

[๘๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อาราม
ของท่านอนาถบิณฑิตเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไป
แล้ว พวกเทวดาสถลลปกายมากด้วยกัน มีวรรณงาม ยิ่งพระวิหารเชตวันทั้งสิ้น
ให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาทพระผู้มี-
*พระภาค แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๘๗] เทวดาคนหนึ่ง ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คำถาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า
เพราะความตระหนี่ และความประมาทอย่างนี้ บุคคลจึงให้
ทานไม่ได้ บุคคลผู้หวั่นบุญ รู้แจ้งอยู่ ฟังให้ท่านได้ ฯ

[๘๘] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคำถาถาทั้งหลายนี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

คนตระหนี่กลัวภัยโดยยอมให้ท่านไม่ได้ ภัยนั้นนั้นแลย่อมมี
แก่คนตระหนี่ผู้ไม่ให้ทาน คนตระหนี่ย่อมกลัวความหิวและ
ความกระหายได้ ความหิวและความกระหายนั้นย่อมถูกต้องคน
ตระหนี่นั้นนั้นแลผู้เป็นพาลทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า ฉะนั้น
บุคคลควรกำจัดความตระหนี่อันเป็นสนิมในใจ ให้ท่านเกิด
เพราะบุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า ฯ

[๘๙] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคำถาถาทั้งหลายนี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ชนทั้งหลายเหล่าใด เมื่อของมีน้อยก็แบ่งให้ เหมือนพวกเดิน
ทางไกลก็แบ่งของให้แก่พวกที่เดินทางร่วมกัน ชนทั้งหลาย
เหล่านั้น เมื่อบุคคลทั้งหลายเหล่านั้นตายแล้ว ก็ชื่อว่ายอม
ไม่ตาย ธรรมนี้เป็นของบัณฑิตแต่ปางก่อน ชนพวกหนึ่งเมื่อ
ของมีน้อยก็แบ่งให้ ชนพวกหนึ่งมีของมากก็ไม่ให้ ทักขณินาที่
ให้แก่ของน้อย นับเสมอด้วยพ้น ฯ

[๙๐] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคำถาถาทั้งหลายนี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ทาน พวกพาลชนเมื่อให้ ให้ได้ยาก กุศลธรรม พวกพาล-

*ชนเมื่อทำ ทำได้ยาก พวกอสัตบุรุษยอมไม่ทำตาม ธรรม

ของสัตบุรุษ อันพวกอสัตบุรุษดำเนินตามได้แสนยาก เพราะ
ฉะนั้น การไปจากโลกนี้ของพวกสัตบุรุษและของพวกอสัตบุรุษ
จึงต่างกัน พวกอสัตบุรุษยอมไปสู่นรก พวกสัตบุรุษยอมเป็น
ผู้ดำเนินไปสู่สวรรค์ ฯ

ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กราบทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า
ข้าแต่พระผู้มีพระภาค คำของใครหนอแลเป็นสุภาสิต ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๙๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คำของพวกท่านทั้งหมดเป็นสุภาสิตโดยปริยาย ก็แต่พวกท่านจงฟังซึ่งคำของเราบ้าง

บุคคลเมื่อดู ย่อมประพาศศีลธรรม ประพาศศีลสมาธิ เป็นผู้เลี้ยภริยา และเมื่อของมีน้อยก็ให้ได้ เมื่อบุรุษแสนหนึ่ง บุษาก็มีพันหนึ่ง หรือบริจาตทรัพย์พันกหาปณะ การบูชาของบุคคลเหล่านั้น ย่อมไม่ถึงส่วนร้อย ของบุคคลอย่างนั้น ๆ

[๙๒] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวกะพระผู้มีพระภาค ด้วยคาถาว่า

การบูชาอันไพบูลย์ใหญ่โตนี้ ย่อมไม่เท่าถึงส่วนแห่งทานที่บุคคลให้ด้วยความประพาศศีลธรรม เพราะเหตุอะไร เมื่อบุรุษแสนหนึ่ง บุษาก็มีพันหนึ่ง หรือบริจาตทรัพย์พันกหาปณะ การบูชาของบุรุษเหล่านั้นย่อมไม่ถึงส่วนร้อยของบุคคลอย่างนั้น ๆ

[๙๓] ในลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะเทวดานั้นด้วยพระคาถาว่า

บุคคลเหล่านั้น ตั้งอยู่ในกรรมปราศจากความสงบ (ปราศ-
*จากกรรม) โบายเขา ขำเขา ทำให้เขาเศร้าโศกแล้วให้ทาน
ทานนั้นจัดว่าทานมีหน้าอันองด้วยน้ำตา จัดว่าทานเป็นไปกับ
ด้วยอาชญา จึงย่อมไม่เท่าถึงส่วนแห่งทานที่ให้ด้วยความสงบ
(ประพาศศีลธรรม) เมื่อบุรุษแสนหนึ่ง บุษาก็มีพันหนึ่ง หรือ
บริจาตทรัพย์พันกหาปณะ การบูชาของบุรุษเหล่านั้น ย่อมไม่
ถึงส่วนร้อยของบุคคลอย่างนั้น โดยนัยอย่างนี้ ๆ

สารสูตรที่ ๓

[๙๔] ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว พวกเทวดาสถลลปกายิกา
มากด้วยกัน มีวรรณงาม ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มี-

*พระภาคถึงที่ประทับ ครั้นถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้ว จึงได้ยืนอยู่ ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๆ

[๙๕] เทวดาองค์หนึ่ง ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้เปล่ง
อุทานนี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
เพราะความตระหนี่และความประมาทอย่างนี้ บุคคลจึงให้ทาน
ไม่ได้ อันบุคคลผู้หวั่นบุญ รู้แจ้งอยู่ พึงให้ทานได้ ฯ

[๙๖] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี-
*พระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
อนึ่ง แม้เมื่อของมีอยู่น้อย ทานก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้
บุคคลพวกหนึ่ง เมื่อของมีน้อย ย่อมแบ่งให้ได้ บุคคลพวก
หนึ่ง มีของมากก็ให้ไม่ได้ ทักขณาทิให้แต่ของน้อย ก็นับ
เสมอด้วยพิน ฯ

[๙๗] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี-
*พระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
แม้เมื่อของมีอยู่น้อย ทานก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ อนึ่ง
ทานที่ให้แม้ด้วยศรัทธาก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ นักปราชญ์
ทั้งหลายกล่าวว่าทานและการบวสนั้น พวกวิรูปบุรุษแม้มี
น้อย ย่อมชนะคนฉลาดที่มากได้ ถ้าบุคคลเชื่ออยู่ย่อมให้
สิ่งของแก่น้อยได้ เพราะฉะนั้นแล ทายกนั้นย่อมเป็นผู้มี
ความสุขในโลกหน้า ฯ

[๙๘] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี
พระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
แม้เมื่อของมีอยู่น้อย การให้ทานได้เป็นการดี อนึ่ง ทานที่
ให้แม้ด้วยศรัทธาก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ อนึ่ง ทานที่ให้
แก่บุคคลผู้มีธรรมอันได้แล้ว ยังเป็นการดี บุคคลใดเกิดมาย่อม
ให้ทานแก่ผู้มีธรรมอันได้แล้ว ผู้มีธรรมอันบรรลแล้วด้วยความ
หมั่นและความเพียร บุคคลนั้นล่วงพ้นนรกแห่งยมราช ย่อม

เข้าถึงสถานอันเป็นทิพย์ ฯ

[๙๙] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี-

*พระภาควา

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
แม้เมื่อของมีอยู่น้อย การให้ทานได้เป็นการดี ทานที่ให้แม่
ด้วยศรัทธาก็นำประโยชน์ให้สำเร็จได้ ทานที่ให้แก่บุคคลผู้มี
ธรรมอันได้แล้ว ยังเป็นการดี อนึ่ง ทานที่บุคคลเลือกให้ยัง
เป็นการดี ทานที่เลือกให้ พระสุคตทรงสรรเสริญแล้ว
บุคคลทั้งหลายผู้ควรแก่ทักษิณา ย่อมมีอยู่ในโลกคือหมูสัตว์
นี้ ทานทั้งหลาย อันบุคคลให้แล้วในบุคคลทั้งหลายนั้น ย่อม
มีผลมาก เหมือนพืชทั้งหลายที่บุคคลหว่านแล้วในนาดี ฯ

[๑๐๐] ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนัก

พระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล
แม้เมื่อของมีอยู่น้อย การให้ทานได้เป็นการดี ทานที่ให้แม่
ด้วยศรัทธาให้ประโยชน์สำเร็จได้ ทานที่ให้แก่บุคคลผู้มี
ธรรมอันได้แล้วยังเป็นการดี อนึ่ง ทานที่บุคคลเลือกให้ยัง
เป็นการดี อนึ่ง ความสรวรมแม่ในสัตว์ทั้งหลายยังเป็นการดี
บุคคลใดประพฤติดังผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลายอยู่ ไม่ทำ
บาป เพราะกลัวความตเคียดแค้นแห่งผู้อื่น บัณฑิตทั้งหลายย่อม
สรรเสริญบุคคลซึ่งเป็นผู้กลัวบาป แต่ไม่สรรเสริญบุคคลผู้
กล้าในการทำบาปนั้น สัตบุรุษทั้งหลายย่อมไม่ทำบาป เพราะ
ความกลัวบาปแท้จริง ฯ

ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค คำของใครหนอแลเป็นสุภาษิต ฯ

[๑๐๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คำของพวกท่านทั้งหมดเป็นสุภาษิต

โดยปริยาย แต่ว่าพวกท่านจงฟังซึ่งคำของเราบ้าง

ก็ทานอันบัณฑิตสรรเสริญแล้วโดยส่วนมากโดยแท้ ก็แต่
ธรรมบท (นิพพาน) แลละประเสริฐว่าทาน เพราะว่า
สัตบุรุษทั้งหลายผู้มีปัญญา ในกาลก่อนกิตติ ในกาลก่อนกว่า
กิตติ บรรลุซึ่งนิพพานแล้วแท้จริง ฯ

นสันตสูตรที่ ๔

[๑๐๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน

อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว พวกเทวดาสถลลปกายมากด้วย
กัน มีวรรณงาม ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่างเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ฯ

[๑๐๓] เทวดาคนหนึ่ง ครันยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว

คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

กามทั้งหลายในหมู่มนุษย์ที่เป็นของเที่ยงย่อมไม่มี บุรุษผู้
เกี่ยวข้องแล้ว ผู้ประมาทแล้วในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความ
ใคร่ทั้งหลายอันมีอยู่ในหมู่มนุษย์นี้ ไม่มาถึงนิพพานเป็นที่ไม่
กลับมาแต่วิภวฐานะเป็นที่ตั้งแห่งมัจจุ เบญจขันธ์เกิดแต่ฉันทะ
ทุกข์ก็เกิดแต่ฉันทะ เพราะกำจัดฉันทะเสีย จึงกำจัดเบญจ-

*ขันธ์ได้ เพราะกำจัดเบญจขันธ์ได้ จึงกำจัดทุกข์ได้ อารมณ์

อันงามทั้งหลายในโลกไม่เป็นกาม ความกำหนัดที่พร้อมไป
ด้วยความดำริเป็นกามของบุรุษ อารมณ์อันงามทั้งหลายย่อม
ตั้งอยู่ในโลกอย่างนั้นนั่นแหละ บุคคลผู้มีปัญญาทั้งหลายย่อม
กำจัดฉันทะในอารมณ์ทั้งหลายนั้นโดยแท้ บุคคลพึงละความ
โกรธเสีย พึงทิ้งมานะเสีย พึงล่วงสังโยชน์ทั้งปวงเสีย
ทุกข์ทั้งหลาย ย่อมไม่ตกถึงบุคคลนั้น ผู้ไม่เกี่ยวข้องในนาม
รูป ผู้ไม่มีกิเลสเป็นเครื่องกังวล ชีนาสวภิกษุละบัญญัติเสีย
แล้ว ไม่ติดมานะแล้ว ได้ตัดตัณหาในนามรูปนี้เสียแล้ว
พวกเทวดา พวกภิกษุ ในโลกนี้กิตติ ในโลกอื่นกิตติ ใน
สวรรค์ทั้งหลายกิตติ ในสถานเป็นที่อาศัยแห่งสัตว์ทั้งปวงกิตติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
เทียบค้นหา ก็ไม่พบชื่อนาสวากฤษณัน ผู้มีเครื่องผูกอันตัดเสีย
แล้ว ไม่มีทุกข์ ไม่มีติดหา ฯ

[๑๐๔] (ท่านพระโมฆราชกล่าว)

ก็หากว่า พวกเทวดา พวกมนุษย์ ในโลกนี้กิตติ ในโลกอื่น
กิตติ ไม่ได้เห็นพระชื่อนาสพณัน ผู้อุดมกว่านรชน ผู้ประพฤดี
ประโยชน์เพื่อพวกนรชน ผู้พ้นแล้วอย่างนั้น เทวดาและ
มนุษย์เหล่าใด ย่อมไหว้พระชื่อนาสพณัน เทวดาและมนุษย์
เหล่านั้น ย่อมเป็นผู้อันบัณฑิตพึงสรรเสริญ ฯ

[๑๐๕] (พระผู้มีพระภาคตรัส)

ดูกรภิกษุ แม้พวกเทวดาและมนุษย์เหล่านั้น ย่อมเป็นผู้อัน
บัณฑิตพึงสรรเสริญ พวกเทวดาและมนุษย์เหล่าใด ย่อมไหว้
ชื่อนาสวากฤษณัน ผู้พ้นแล้วอย่างนั้น ดูกรภิกษุ แม้พวก
เทวดาและมนุษย์เหล่านั้นรู้ธรรมแล้ว ละวิจิกิจฉาแล้ว ก็ย่อม
เป็นผู้ล่วงแล้วซึ่งธรรมเป็นเครื่องข้อง ฯ

อชฌานสัญญาสูตรที่ ๕

[๑๐๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น เมื่อปฐมยามล่วง
ไปแล้ว พวกเทวดาผู้มีคุณมั่งคั่งหมายเพ่งโทษมากด้วยกัน มีวรรณนาม ยังพระ-
*วิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่างเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้วจึงได้ลอย
อยู่ในอากาศ ฯ

[๑๐๗] เทวดาตนหนึ่ง ครันลอยอยู่ในอากาศแล้ว ได้กล่าวคำถ้อยใน
สำนักพระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลใดประกาศตนอันมีอยู่โดยอาการอย่างอื่น ให้เขารู้โดย
อาการอย่างอื่น บุคคลนั้นลงปัจจัยเขากินด้วยความเป็น
ขโมย เหมือนความลงกินแห่งพรานนก ก็บุคคลทำกรรมใด
ควรพุดถึงกรรมนั้น ไม่ทำกรรมใด ก็ไม่ควรพุดถึงกรรมนั้น
บัณฑิตทั้งหลายย่อมรู้จักบุคคลนั้น ผู้ไม่ทำ มัวแต่พุดอยู่ ฯ

[๑๐๘] พระผู้มีพระภาคตรัสคาถาทั้งหลายนี้ว่า
ใครๆ ไม่อาจดำเนินปฏิบัติด้วยเหตุสักว่าพุด หรือฟัง
ส่วนเดียว บุคคลผู้มีปัญญาทั้งหลาย ผู้มีมานะ ย่อมพ้นจาก
เครื่องผูกของมาร ด้วยปฏิบัติที่อันมั่นคงนี้
บุคคลผู้มีปัญญาทั้งหลาย ทราบความเป็นไปของโลกแล้ว
รู้แล้ว เป็นผู้ดับกิเลส ข้ามค้นหาเป็นเครื่องเกี้ยวข้องใน
โลกแล้วย่อมไม่พุดโดยแท้ ฯ

[๑๐๙] ในลำดับนั้นแล เทวดาเหล่านั้นลงมายืนบนแผ่นดิน หมอบ
ลงใกล้พระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ทูลคำนึงพระผู้มีพระภาคว่า
ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้เจริญ โทษของพวกข้าพเจ้าล่วงไปแล้ว พวกข้าพเจ้าเหล่า
ใด เป็นพาลอย่างไร เป็นผู้หลงแล้วอย่างไร เป็นผู้ไม่ฉลาดอย่างไร ได้สำคัญ
แล้วว่าพระผู้มีพระภาคอันพวกเราพึงกราบ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้เจริญ ขอ
พระผู้มีพระภาคโปรดอดโทษของพวกข้าพเจ้านั้น เพื่อจะสำรวมในกาลต่อไป ฯ

ในลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ทรงยิ้มแย้ม ฯ

[๑๑๐] ในลำดับนั้นแล เทวดาเหล่านั้นผู้เพ่งโทษโดยประมาณยิ่ง กลับ
ขึ้นไปบนอากาศ เทวดาตนหนึ่ง ได้กล่าวคำถ้อยในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

เมื่อเราแสดงโทษอยู่ ถ้าบุคคลใดมีความโกรธอยู่ในภายใน
มีความเคืองหนัก ย่อมไม่อดโทษให้ บุคคลนั้นย่อมสอด
สวมเวร หากว่าในโลกนี้ โทษก็ไม่มี ความผิดก็ไม่มี เวร
ทั้งหลายก็ไม่สงบ ในโลกนี้ใครพึงเป็นคนฉลาด เพราะ
เหตุไร โทษทั้งหลายของใครก็ไม่มี ความผิดของใครก็ไม่มี
ใครไม่ถึงแล้วซึ่งความหลงใหล ในโลกนี้ ใครย่อมเป็นผู้มี
ปัญญา เป็นผู้มั่งคั่งในกาลทั้งปวง ฯ

[๑๑๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

โทษทั้งหลายก็ไม่มี ความผิดก็ไม่มีแก่พระตถาคตนั้น ผู้ตรัสรู้
แล้ว ผู้เอ็นดูแก่สัตว์ทั้งปวง พระตถาคตนั้น ไม่ถึงแล้วซึ่ง
ความหลงใหล พระตถาคตนั้นย่อมเป็นผู้มีปัญญา เป็นผู้มั่ง
คั่งในกาลทั้งปวง เมื่อพวกท่านแสดงโทษอยู่ หากบุคคลใด
มีความโกรธอยู่ในภายใน มีความเคืองหนัก ย่อมไม่อด

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
โทษให้ บุคคลนั้นย่อมสลดสวามเวร เราไม่ชอบเวรนั้น เรา
ย่อมอดโทษแก่ท่านทั้งหลาย ฯ

สัทธาสูตรที่ ๖

[๑๑๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับ ณ พระวิหารเชตวัน อาราม
ของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วง
ไปแล้ว พวกเทวดาสถลลปกายิยามากด้วยกัน มีวรรณงาม ยังพระวิหารเชตวัน
ทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาท
พระผู้มีพระภาคแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๑๑๓] เทวดาคนหนึ่ง ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คำถาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ศรัทธาเป็นเพื่อนสองของคน หากว่าความเป็นผู้ไม่มีศรัทธา
ไม่ตั้งอยู่ แต่นั้นบริวารยศและเกียรติยศย่อมมีแก่เขานั้น
อนึ่ง เขานั้นละทิ้งสรีระแล้วก็ไปสู่สวรรค์ บุคคลพึงละความ
โกรธเสีย พึงทิ้งมานะเสีย พึงลวงสิ่งโยชนทั้งปวงเสีย
กิเลสเป็นเครื่องเกี่ยวข้อง ย่อมไม่เกาะเกี่ยวบุคคลนั้น ผู้ไม่
เกี่ยวข้องในนามรูป ผู้ไม่มีกิเลสเป็นเครื่องกังวล ฯ

[๑๑๔] (พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)

พวกชนพาลผู้มีปัญญาทึบ ย่อมตามประกอบความประมาท
ส่วนนักปราชญ์ย่อมรักษาความไม่ประมาท เหมือนบุคคล
รักษาทรัพย์อันประเสริฐ บุคคลอย่าตามประกอบความประมาท
และอย่าตามประกอบความสนิหสนมด้วยอำนาจความยินดีทาง
กาม เพราะวาบุคคล ไม่ประมาทแล้วเฟงพินิจอยู่ ย่อม
บรรลुบรมสุข ฯ

สมยสูตรที่ ๗

[๑๑๕] ข้าพเจ้าสดับมาแล้วอย่างนี้—

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ปามหาวัน เขตกรุงกบิลพัสดุ์
แคว้นสักกะ กับด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ล้วนเป็นพระอรหันต์
ก็พวกเทวดามาแต่โลกธาตุสิบแล้ว ประชุมกันมาก เพื่อจะเห็นพระผู้มีพระภาค
และพระภิกษุสงฆ์ ฯ

[๑๑๖] ในครั้งนั้นแล เทวดา ๔ องค์ที่เกิดในหมู่พรหมชั้นสุทธาวาส
ได้มีความดำริว่า พระผู้มีพระภาคพระองค์นี้แล ประทับอยู่ ณ ปามหาวัน เขต
กรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ กับด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ล้วน
เป็นพระอรหันต์ ก็พวกเทวดามาแต่โลกธาตุสิบประชุมกันมาก เพื่อจะเห็นพระผู้มี
พระภาคและพระภิกษุสงฆ์ โฉนหนอแม้เราทั้งหลายควรเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว พึงกล่าวคำถาถาคณาถาถา ในสำนักพระผู้มีพระภาค ฯ

[๑๑๗] ในครั้งนั้นแล พวกเทวดาทั้ง ๔ นั้นจึงหายจากหมู่พรหมชั้น
สุทธาวาส มาปรากฏอยู่เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาค เหมือนบุรุษผู้มีกำลัง
เหยียดแขนที่คู้ออกหรือคู้แขนที่เหยียดเข้า ฉะนั้น ฯ

[๑๑๘] เทวดาองค์หนึ่ง ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คำถาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

การประชุมใหญ่ในป่าใหญ่ มีพวกเทวดามาประชุมกันแล้ว
พวกข้าพเจ้ามาสู่ที่ชุมนุมอันเป็นธรรมนี้ เพื่อจะเยี่ยมหมู
พระผู้ใดใครๆ ให้แพ้ไม่ได้ ฯ

[๑๑๙] ในลำดับนั้นแล เทวดาองค์อื่นอีก ได้กล่าวคำถาถาในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุทั้งหลายในที่ประชุมนี้ตั้งจิตมั่นแล้ว ได้ทำจิตของตน
ให้ตรงแล้ว
ภิกษุทั้งปวงนั้นเป็นบัณฑิตย่อมรักษาอินทรีย์ทั้งหลาย ดุจดั่ง
ว่านายสารถิถิอั้งเหียน ฉะนั้น ฯ

[๑๒๐] ในลำดับนั้นแล เทวดาองค์อื่นอีก ได้กล่าวคำถาถาในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุทั้งหลายนั้นตัดกิเลสตั้งตะปูเสียแล้ว ตัดกิเลสตั้งว่าลัม
สลักเสียแล้ว ถอนกิเลสตั้งว่าเสาะเชื่อนเสียแล้ว มิได้มี
ความหวั่นไหว เป็นผู้หมดจดปราศจากมลทิน อันพระ—

* พุทธเจ้าผู้มีจักษุทรงฝึกดีแล้ว เป็นหมุนาคหนุ่มประพฤติอยู่ ฯ

[๑๒๑] ในลำดับนั้นแล เทวดาองค์อื่นอีก ได้กล่าวคำถาถาในสำนัก

พระผู้มีพระภาคว่า

ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่งถึงแล้วซึ่งพระพุทธรูปเจ้าเป็นสรณะ ชน
เหล่านั้นจักไม่ไปสู่อบายภูมิ ละร่างกายอันเป็นของมนุษย์
แล้วจักยังหมู่เทวดาให้บริบูรณ์ ฯ

สกลิกสูตรที่ ๘

[๑๒๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ มิคทายวัน ในสวนมัททกจฺจ
เขตพระนครราชคฤห์ ก็โดยสมัยนั้นแล พระบาทของพระผู้มีพระภาคถูกสะเก็ด
หินกระทบแล้ว ได้ยินว่า เวทนาทั้งหลาย ของพระผู้มีพระภาคมาก เป็นความ
ลำบากมิในพระสรีระ กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย ได้ยินว่า
พระผู้มีพระภาคทรงมีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นเวทนาทั้งหลาย ไม่ทรงเดือดร้อน
ในครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งให้บุ๋มสัจจมาฏิสัยขึ้น ทรงสำเร็จสัททสยาส
โดยพระปรีโสเบื้องขวา ช้อนพระบาทเหลื่อมด้วยพระบาท ทรงมีพระสติ
สัมปชัญญะอยู่ ฯ

[๑๒๓] ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว พวกเทวดาสถลลปกาธิกา
เจ็ดร้อย มีวรรณงาม ยัสสวนมัททกจฺจทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถึงที่ประทับ ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ฯ

[๑๒๔] เทวดาตนหนึ่งครั้งยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้เปล่ง
อุทานนี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญเป็นนาคหนอ ก็แหละ
พระสมณโคดม ทรงมีพระสติสัมปชัญญะ ทรงอดกลั้นซึ่งเวทนาทั้งหลายอันมิใน
พระสรีระเกิดขึ้นแล้ว เป็นความลำบาก กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรง
สบาย ด้วยความที่พระสมณโคดมเป็นนาค มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๒๕] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี
พระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญ เป็นสีหะหนอ ก็แหละพระสมณโคดมทรง
มีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นซึ่งเวทนาทั้งหลายอันมิในพระสรีระเกิดขึ้นแล้ว เป็น
ความลำบาก กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย ด้วยความที่พระ-

* สมณโคดมเป็นสีหะ มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๒๖] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี
พระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญเป็นอาชาไนยหนอ ก็แหละพระสมณโคดม
ทรงมีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นซึ่งเวทนาทั้งหลายอันมิในพระสรีระเกิดขึ้นแล้ว เป็น
ความลำบาก กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย ด้วยความที่พระ-

* สมณโคดมเป็นอาชาไนย มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๒๗] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี-
พระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญเป็นผู้องอาจหนอ ก็แหละพระสมณโคดม
ทรงมีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นซึ่งเวทนาทั้งหลาย อันมิในพระสรีระเกิดขึ้นแล้ว
เป็นความลำบาก กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย ด้วยความที่
พระสมณโคดมเป็นผู้องอาจ มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๒๘] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี-
พระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญเป็นผู้ไฝรัษะหนอ ก็แหละพระสมณโคดม
ทรงมีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นซึ่งเวทนาทั้งหลายอันมิในพระสรีระเกิดขึ้นแล้ว เป็น
ความลำบาก กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย ด้วยความที่
พระสมณโคดมเป็นผู้ไฝรัษะ มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๒๙] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี-
พระภาคว่า พระสมณโคดมผู้เจริญเป็นผู้ฝึกแล้วหนอ ก็แหละพระสมณโคดม
ทรงมีพระสติสัมปชัญญะ อดกลั้นซึ่งเวทนาทั้งหลายอันมิในพระสรีระเกิดขึ้นแล้ว
เป็นความลำบาก กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่สำราญ ไม่ทรงสบาย ด้วยความที่พระ-

* สมณโคดมเป็นผู้ฝึกแล้ว มิได้ทรงเดือดร้อน ฯ

[๑๓๐] ในครั้งนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มี-
พระภาคว่า ท่านทั้งหลายจงดูสมาธิที่พระสมณโคดมให้เจริญดีแล้ว อนึ่ง จิต
พระสมณโคดมให้พันดีแล้ว อนึ่ง จิตเป็นไปตามราคะ พระสมณโคดมไม่ให้หน้อม
ไปเฉพาะแล้ว อนึ่ง จิตเป็นไปตามโทสะ พระสมณโคดมไม่ให้กลับมาแล้ว
อนึ่ง จิตพระสมณโคดมหาต้องตั้งใจชม ต้องคอยห้ามกันไม่ บุคคลใดพึงสำคัญ
พระสมณโคดมผู้เป็นบุรุษนาค เป็นบุรุษสีหะ เป็นบุรุษอาชาไนย เป็นบุรุษองอาจ
เป็นบุรุษไฝรัษะ เป็นบุรุษฝึกแล้วเห็นปานนี้ว่าเป็นผู้อันตนพึงล่วงเกิน บุคคลนั้น
จะเป็นอะไรนอกจากไม่มีตา ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
เทวดานั้นครั้งกล่าวดังนี้แล้ว ได้กล่าวคาถาทิ้งหลายนี้ว่า
พราหมณ์ทั้งหลายมีเวทห้า มีตะบะ ประพฤติอยู่ตั้งร้อยปี
แต่จิตของพราหมณ์เหล่านั้นไม่พ้นแล้วโดยชอบ พราหมณ์
เหล่านั้นมีจิตเลว ย่อมไม่ลุล่วงฝั่ง ฯ
พราหมณ์เหล่านั้น เป็นผู้อื่นตัดหาครอบงำแล้ว เกี่ยวข้อง
ด้วยพรตและศีล ประพฤติตะบะอันเศร้าหมองอยู่ตั้งร้อยปี
แต่จิตของพราหมณ์เหล่านั้นไม่พ้นแล้วโดยชอบ พราหมณ์
เหล่านั้นมีจิตเลว ย่อมไม่ลุล่วงฝั่ง ฯ
ความฝึกฝนย่อม ไม่มีแก่บุคคลที่ใครมานะ ความรู้ย่อม ไม่มี
แก่บุคคลที่มีจิตไม่ตั้งมั่น บุคคลผู้เดียวเมื่ออยู่ในป่า ประมาท
อยู่แล้ว ไม่พึงข้ามพ้นฝั่งแห่งแดนมัจจุได้ ฯ
บุคคลละมานะแล้ว มีจิตตั้งมั่นดีแล้ว มีจิตดี พ้นในธรรม
ทั้งปวงแล้ว ผู้เดียว อยู่ในป่า ไม่ประมาทแล้ว บุคคลนั้น
พึงข้ามพ้นฝั่งแห่งแดนมัจจุได้ ฯ

ปฐมปิณฑนฤตสูตรที่ ๙

[๑๓๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาศาลาในป่ามดาวัน
เขตพระนครเวสาลี ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว ฤตาของท้าวปิณฑน
ชื่อโกณฑา มีวรรณงาม ยังป่ามดาวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาท แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๑๓๒] ฤตาของท้าวปิณฑน ชื่อโกณฑา ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถาทิ้งหลายนี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า
หม่อมฉันชื่อว่าโกณฑา เป็นฤตาของท้าวปิณฑน ย่อมไหว
เฉพาะพระสัมพุทธเจ้าผู้เลิศกว่าสัตว์ ผู้เสด็จอยู่ในป่า เขต
พระนครเวสาลี สุนทรพจน์ว่า ธรรมอันพระสัมพุทธเจ้า
ผู้มีพระปัญญาจักร ตามตรัสรู้แล้วดังนี้ หม่อมฉันได้ยินแล้ว
ในกาลก่อน แท้จริง หม่อมฉันนั้น เมื่อพระสฤตผู้เป็นมุณี
ทรงแสดงอยู่ ย่อมรู้ประจักษ์ในกาลนี้ ชนเหล่าใดเหล่า
หนึ่งมีปัญญาทรม ดิเตยธรรมอันประเสริฐเที่ยวไปอยู่
ชนเหล่านั้น ย่อมเข้าถึงโรจรรยอันร้ายกาจ ประสมทุกข์
ตลอดกาลนาน ส่วนชนทั้งหลายเหล่าใดแล ประกอบด้วย
ความอดทนและความสงบในธรรมอันประเสริฐ ชนทั้งหลาย
เหล่านั้น ละร่างกายอันเป็นของมนุษย์ แล้วจักยังหมู่
เทวดาให้บริบูรณ์ ฯ

ทุติยปิณฑนฤตสูตรที่ ๑๐

[๑๓๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาศาลาในป่ามดาวัน
เขตพระนครเวสาลี ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว ฤตาของท้าวปิณฑน
ชื่อจุลโลณฑา มีวรรณงาม ยังป่ามดาวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มี-
*พระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วยืนอยู่ ณ ที่
ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๑๓๔] ฤตาของท้าวปิณฑน ชื่อจุลโลณฑา ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง ได้กล่าวคาถาทิ้งหลายในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า
ฤตาของท้าวปิณฑน ชื่อโกณฑา มีวรรณสว่างดังสายฟ้า
มาแล้วในที่นี้ ไหว้พระพุทฺธ พระธรรม และพระสงฆ์ ได้
กล่าวแล้วซึ่งคาถาทิ้งหลายนี้มีประโยชน์เที่ยว หม่อมฉัน
พึงจำแนกธรรมนั้นโดยปริยายแม่นยำ ธรรมเช่นนั้นมิอยู่โดย
ปริยาย ธรรมเท่าใดที่หม่อมฉันศึกษาแล้วด้วยใจ หม่อมฉัน
จักกล่าวอรรถแห่งธรรมนั้นโดยย่อ ใครๆ ไม่ควรทำการ
อันลามกด้วยวาจา ด้วยใจ หรือด้วยกายอย่างไร ในโลก
ทั้งปวง ใครๆ ละกามทั้งหลายแล้ว มีสติสัมปชัญญะ ไม่
พึงเสพทุกข์อันไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ฯ

จบ สตลลปายิกวรรค ที่ ๔

สูตรที่กล่าวไว้ในสตลลปายิกวรรคนั้น สัพพิสูตร มัจจุสูตร สารสูตร
นันทสูตร อุชฌาสัญญสูตร สัทธาสูตร สมยสูตร สกิลสูตร ปิณฑน-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
* ธีตสูตรทั้ง ๒ สูตร ฉะนั้นแล ฯ

อาทิตตวรรคที่ ๕

อาทิตตสูตรที่ ๑

[๑๓๕] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอานาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วง
ไปแล้ว เทวดาองค์หนึ่ง ซึ่งมีวรรณงาม ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงอภิเษกพระผู้มีพระภาค แล้วยืน
อยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๑๓๖] เทวดานั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถา
เหล่านี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

เมื่อเรือนถูกไฟไหม้แล้ว เจ้าของเรือนขนเอาภาชนะใดออก
ไปได้ ภาชนะนั้นย่อมเป็นประโยชน์แก่เขา ส่วนสิ่งของที่
มิได้ขนออกไป ย่อมไหม้ในไฟนั้น จันใด ฯ
โลก (คือหมู่มสัตว์) อันชราและมรณะเผาแล้ว ก็จันนั้น ควรว
นำออก (ซึ่งโลกสมมติ) ด้วยการให้ทาน เพราะทานวัตถุ
ที่บุคคลให้แล้ว ได้ชื่อว่านำออกดีแล้ว ฯ
ทานวัตถุที่บุคคลให้แล้วนั้นย่อมมีสุขเป็นผล ที่ยังมิได้ให้ย่อม
ไม่เป็นเหมือนเช่นนั้น โจรยังปล้นได้ พระราชายังริบได้
เพลิงยังไหม้ได้ หรือสูญหายไปได้ ฯ
อนึ่ง บุคคลจำต้องละร่างกายพร้อมด้วยสิ่งเครื่องอาศัยด้วย
ตายจากไป ผู้มีปัญญารู้ชัด ดังนี้แล้ว ควรใช้สอยและ
ให้ทาน ฯ

เมื่อได้ให้ทานและใช้สอยตามควรแล้ว จะไม่ถูกดิฉิน เข้าถึง
สถานที่อื่นเป็นสวรรค์ ฯ

กีนทสูตรที่ ๒

[๑๓๗] เทวดาทูลถามว่า

บุคคลให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้กำลัง ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้วรรณะ
ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้ความสุข ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้จักขุ
และบุคคลเช่นไรชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ข้าพระองค์ทูลถาม
พระองค์ ขอพระองค์ตรัสบอกแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด ฯ

[๑๓๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลให้อาหารชื่อว่าให้กำลัง ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ ให้ยาน
พาหนะชื่อว่าให้ความสุข ให้ประทับโคมไฟชื่อว่าให้จักขุและ
ผู้ที่ให้ที่พักอาศัยชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนผู้ที่พร่ำสอน
ธรรมชื่อว่าให้อมฤตธรรม ฯ

อัมมสูตรที่ ๓

[๑๓๙] เทวดากราบทูลว่า

เทวดาและมนุษย์ทั้งสองพวก ต่างก็พอใจอาหารด้วยกันทั้งนั้น
เออ ก็ผู้ที่ไม่พอใจอาหารชื่อว่าจักขุโดยแท้ ฯ

[๑๔๐] พ. ขนเหล่าใดมีใจผ่องใสแล้ว ให้อาหารนั้นด้วยศรัทธา

อาหารนั้นแลย่อมพบนอเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะ
เหตุนั้นบุคคลพึงนำความตระหนี่ให้ปราศจากไป พึงชมความ
ตระหนี่ซึ่งเป็นตัวมลทินเสียให้ทาน เพราะบุญทั้งหลายเป็นที่
พึงของเหล่าสัตว์ในโลกหน้า ฯ

เอกมูลสูตรที่ ๔

[๑๔๑] เทวดากราบทูลว่า

บาตาล มีรากอันเดียว มีความวนสอง มีมลทินสาม มี
เครื่องลาดห้ำเป็นทะเล หมุนไปได้สิบสองด้าน ฤาษีข้ามพ้น
แล้ว ฯ

อโนมยสูตรที่ ๕

[๑๔๒] เทวดากราบทูลว่า

ท่านทั้งหลายเชิญดูพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้มีพระนามไม่
ทราบ ผู้ทรงเห็นประโยชน์อันละเอียด ผู้ให้ซึ่งปัญญา
ไม่ทรงข้องอยู่ในอาลัยคือกาม ตรัสรู้ธรรมทุกอย่าง มี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
พระปริชาติ ทรงก้าวไปในทางอันประเสริฐ ผู้ทรงแสงคุณ
อันใหญ่ ฯ

อัจฉราสูตรที่ ๖

[๑๔๓] เทวาทูลถามว่า

ปาชัญชือโมหนะ อันหม่นางอัสสประโคมแล้ว อันหม่
ปีศาจสิงอยู่แล้ว ทำใจนจึงจะหนีไปได้ ฯ

[๑๔๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ทางนั้นชื่อว่าเส้นทางตรง ทิคนั้นชื่อว่าไม่มีภัย รถชื่อว่าไม่มี
เสียงดัง ประกอบด้วยล้อคือธรรม หิริเป็นฝาของรถนั้น
สติเป็นเกราะกั้นของรถนั้น เรากล่าวธรรมมีสัมมาทิฏฐินำหน้า
ว่าเป็นสารถิ ยานชนิดนี้มีอยู่แก่ผู้ใด จะเป็นหญิงหรือชาย
ก็ตาม เขา (ย่อมไป) ในสำนักพระนิพพานด้วยยาน
นี้แหละ ฯ

วนโรปสูตรที่ ๗

[๑๔๕] เทวาทูลถามว่า

ชนพวกไหนมีบุญ เจริญในกาลทุกเมื่อทั้งกลางวันและกลาง-
*คืน ชนพวกไหนตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีลเป็นผู้
ไปสวรรค์ ฯ

[๑๔๖] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ชนเหล่าใดสร้างอาราม (สวนไม้ดอกไม้ผล) ปลูกหมั้ว
(ใช้รมเงา) สร้างสะพาน และชนเหล่าใดให้โรงน้ำเป็นทาน
และบ่อน้ำทั้งบ้านที่พิกอาศัย ชนเหล่านั้นย่อมมีบุญ เจริญ
ในกาลทุกเมื่อทั้งกลางวันและกลางคืน ชนเหล่านั้นตั้งอยู่ใน
ธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล เป็นผู้ไปสวรรค์ ฯ

เชตวนสูตรที่ ๘

[๑๔๗] เทวาทกราบทูลว่า

ก็พระเชตวันมหาวิหารนี้นั้น อันหมู่แห่งท่านผู้แสงคุณอยู่
อาศัยแล้ว อันพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระธรรมราชาประทับอยู่
แล้ว เป็นแหล่งที่เกิดปัตติของข้าพระองค์ การงาน ๑ วิชา ๑
ธรรม ๑ ศีล ๑ ขีวติอย่างสูง ๑ สัตว์ทั้งหลายย่อมบริสุทธิ
ด้วยคุณธรรม ๕ นี้ หาบริสุทธิ์ด้วยโคตรหรือด้วยทรัพย์ไม่ ฯ
เพราะเหตุนี้แหละ คนผู้ฉลาด เมื่อเห็นประโยชน์ของตน
ควรเลือกเฟ้นธรรมโดยอบายอันแยบคาย เพราะเมื่อเลือก
เฟ้นเช่นนี้ ย่อมหมดจดได้ในธรรมเหล่านั้น ฯ
พระสารีบุตรรูปเดียวเท่านั้น (เป็นผู้ประเสริฐ) ด้วยปัญญา
ศีล และความสงบ ภิกษุใดเป็นผู้ถึงซึ่งฝั่ง ภิกษุนั้นก็มี
ท่านพระสารีบุตรนั้นเป็นเยี่ยม ฯ

มัจฉริสูตรที่ ๙

[๑๔๘] เทวาทูลถามว่า

คนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่ เหนียวแน่น ดีแต่ว่าเขา
ทำการกีดขวางคนเหล่าอื่นผู้ให้อยู่ ฯ
วิบากของคนพวกนั้นจะเป็นเช่นไร และสัมปรายภพของเขา
จะเป็นเช่นไร ฯ
ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระผู้มีพระภาค ใจนข้าพระองค์จึง
จะรู้ความช้อนั้น ฯ

[๑๔๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

คนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่ เหนียวแน่น ดีแต่ว่าเขา
ทำการกีดขวางคนเหล่าอื่นผู้ให้อยู่ ฯ
คนเหล่านั้นย่อมเข้าถึงนรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน หรือยมโลก
ถ้าหากถึงความเป็นมนุษย์ ก็เกิดในสกุลคนยากจน ซึ่งจะหา
ท่อนผ้า อาหาร ความร่ำรวยและความสนกสนานได้โดยยาก ฯ
คนพาลเหล่านั้นต้องประสพสิ่งใดแต่ผู้อื่น เขาย่อมไม่ได้แม้
สิ่งนั้น สมความปรารถนา นั้นเป็นผลในภพนี้ และภพหน้า
ก็ยังเป็นทุกตติอีกด้วย ฯ

[๑๕๐] เทวาทูลถามว่า

ก็ข้อนี้นข้าพระองค์เข้าใจช้อย่างนี้ (แต่) จะทูลถามข้ออื่น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
กะพระโคตม ชนเหล่าใดในโลกนี้ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว
รู้ถ้อยคำ ปราศจากความตระหนี่ เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า
พระธรรมและพระสงฆ์ เป็นผู้มีความเคารพแรงกล้า วิบาก
ของชนเหล่านั้นจะเป็นเช่นไร และสัมปรายภพของเขาจะ
เป็นเช่นไร ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระผู้มีพระภาค โฉน
ข้าพระองค์จึงจะรู้ความข้อนั้น ฯ

[๑๕๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ชนเหล่าใดในโลกนี้ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว รู้ถ้อยคำ ปราศ-
*จากความตระหนี่ เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรมและ
พระสงฆ์ เป็นผู้มีความเคารพแรงกล้า ชนเหล่านั้นย่อมปรากฏ
ในสวรรค์อันเป็นที่อุบัติ หากถึงความเป็นมนุษย์ ย่อมเกิด
ในสกุลที่มั่งคั่ง ได้ผำอาหารความร่ำรวยและความสนุกสนาน
โดยไม่ยาก พึงมีอำนาจแผ่ไปในโลกที่ร่ำรวยที่ผู้อื่นหาสะสม
ไว้ บั่นทิ้งใจอยู่ นั่นเป็นวิบากในภพนี้ ทั้งภพหน้าก็เป็น
สุคติ ฯ

ขุณฺณสูตรที่ ๑๐
[๑๕๒] ขุณฺณพรหมกราบทูลว่า
ภิกษุ ๗ รูปผู้เข้าถึงพรหมโลกชื่อว่าวิหา เป็นผู้หลุดพ้นแล้ว
มีราคะ โทสะสิ้นแล้ว ข้ามเครื่องเกาะเกี่ยวในโลกได้แล้ว ฯ
พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า
ภิกษุเหล่านั้นคือผู้ใดบ้าง ผู้ข้ามเครื่องข้องเป็นบ่วงของมารที่
ข้ามได้แสนยาก ละกายของมนุษย์แล้วก้าวล่วงซึ่งทิพย-
*โยคะ ฯ

ขุณฺณพรหมกราบทูลว่า
คือท่านอุปกะ ๑ ท่านผลคันทะ ๑ ท่านปุกกุสาติ ๑ รวม
เป็น ๓ ท่าน ท่านภททิยะ ๑ ท่านชันทะ ๑ ท่านพหุ-
*ทันติ ๑ ท่านสิงคิยะ ๑ (รวมเป็น ๗ ท่าน) ท่านเหล่านั้น
ล้วนแต่ละกายของมนุษย์ ก้าวล่วงทิพยโยคะได้แล้ว ฯ

[๑๕๓] พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า
ท่านเป็นคนที่มีความฉลาด กล่าวสรรเสริญภิกษุเหล่านั้น ผู้
ละบ่วงมารได้แล้ว ภิกษุเหล่านั้นตรัสรู้ธรรมของใครเล่า จึง
ตัดเครื่องผูกคือภพเสียได้ ฯ

[๑๕๔] ขุณฺณพรหมกราบทูลว่า
ท่านเหล่านั้น ตรัสรู้ธรรมของผู้ใดจึงตัดเครื่องผูกคือภพเสียได้
ผู้นั้นไม่มีอื่นไปจากพระผู้มีพระภาค และธรรมนั้น ไม่มีอื่นไป
จากคำสั่งสอนของพระองค์ ฯ
นามและรูปดับไม่เหลือในธรรมใด ท่านเหล่านั้นได้รู้ธรรมนั้น
ในพระศาสนานี้ จึงตัดเครื่องผูกคือภพเสียได้ ฯ

[๑๕๕] พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า
ท่านกล่าววาจาสิริรู้ได้ยาก เข้าใจให้ได้ได้ยาก ท่านรู้ธรรม
ของใคร จึงกล่าววาจาเช่นนี้ได้ ฯ

[๑๕๖] ขุณฺณพรหมกราบทูลว่า
เมื่อก่อนข้าพระองค์เป็นช่างหม้อ ทำหม้ออยู่ในเวกพิงคชนบท
เป็นผู้เลี้ยงมารดาและบิดา ได้เป็นอุบาสกของพระกัสสป
พุทธเจ้า เป็นผู้เว้นจากเมถุนธรรม เป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์
ไม่เกี่ยวข้องกับอามิส ได้เคยเป็นคนร่วมบ้านกับพระองค์ ทั้งได้
เคยเป็นสหายของพระองค์ในกาลปางก่อน ข้าพระองค์รู้จัก
ภิกษุ ๗ รูปเหล่านี้ ผู้หลุดพ้นแล้ว มีราคะและโทสะสิ้นแล้ว
ผู้ข้ามเครื่องข้องในโลกได้แล้ว ฯ

[๑๕๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
แนะนำช่างหม้อ ท่านกล่าวเรื่องอย่างใด เรื่องนั้นได้เป็น
จริงแล้วอย่างนั้นในกาลนั้น เมื่อก่อนท่านเคยเป็นช่างหม้อ
ทำหม้ออยู่ในเวกพิงคชนบท เป็นผู้เลี้ยงมารดาและบิดา เป็น
อุบาสกของพระกัสสปพุทธเจ้า เป็นผู้เว้นจากเมถุนธรรม
เป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ไม่เกี่ยวข้องกับอามิส ได้เป็นคน
เคยร่วมบ้านกันกับเรา ทั้งได้เคยเป็นสหายของเราในปาง

ก่อน ฯ

พระสังคีติกาจารย์กล่าวว่า

สหายเกาทั้งสอง ผู้มีตนอันอบรมแล้ว ทรงไว้ซึ่งสรีระมีใน
ที่สุด ได้มาพบกันด้วยอาการอย่างนี้ ฯ

จบ อาทิตตวรรค ที่ ๕

สูตรที่กล่าวในอาทิตตวรรคนั้น คือ

อาทิตตสูตร กิณฑสูตร อันนสูตร เอกมูลสูตร อโนมยสูตร อัจฉรา
สูตร วโรปสูตร เขตวนสูตร มัจฉริสูตร ฆฎิกรสูตร ฉะนีแล ฯ

ขรวรรคที่ ๖

ขราสูตรที่ ๑

[๑๕๘] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอซึ่งประโยชน์ให้สำเร็จ จนกระทั่งขรา อะไรหนอ
ตั้งมั่นแล้วยังประโยชน์ให้สำเร็จ อะไรหนอเป็นรัตนะของคน
ทั้งหลาย อะไรหนอโจรลักไปได้ยาก ฯ

[๑๕๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศีลยังประโยชน์ให้สำเร็จจนกระทั่งขรา ศรัทธาตั้งมั่นแล้วยัง
ประโยชน์ให้สำเร็จ ปัญญาเป็นรัตนะของคนทั้งหลาย บุญ
อันโจรลักไปได้ยาก ฯ

อขรสาสูตรที่ ๒

[๑๖๐] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอ เพราะไม่ซำรุดจึงยังประโยชน์ให้สำเร็จ อะไรหนอ
ดำรงมั่นแล้ว ยังประโยชน์ให้สำเร็จ อะไรหนอเป็นรัตนะ
ของคนทั้งหลาย อะไรหนอบุคคลพึงนำไปให้พ้นจากพวกโจร
ได้ ฯ

[๑๖๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศีล เพราะไม่ซำรุดจึงยังประโยชน์ให้สำเร็จ ศรัทธา ดำรงมั่น
แล้วยังประโยชน์ให้สำเร็จ ปัญญา เป็นรัตนะของคนทั้งหลาย
บุญ อันบุคคลพึงนำไปให้พ้นจากพวกโจรได้ ฯ

มิตตสูตรที่ ๓

[๑๖๒] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอเป็นมิตรของคนเดินทาง อะไรหนอเป็นมิตรใน
เรือนของตน อะไรเป็นมิตรของคนมีฐานะเกิดขึ้น อะไรหนอ
เป็นมิตรติดตามไปถึงภพหน้า ฯ

[๑๖๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

พวกเกวียน พวกโคต่างเป็นมิตรของคนเดินทาง มารดาเป็น
มิตรในเรือนของตน สหายเป็นมิตรของคนผู้มีฐานะเกิดขึ้น
เนื่องๆ บุญที่ตนทำเองเป็นมิตรติดตามไปถึงภพหน้า ฯ

วัตถุสูตรที่ ๔

[๑๖๔] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอเป็นที่ตั้งของมนุษย์ทั้งหลาย อะไรหนอเป็นสหาย
อย่างยิ่งในโลกนี้ เหล่าสัตว์มีชีวิตที่อาศัยแผ่นดิน อาศัย
อะไรหนอเลี้ยงชีพ ฯ

[๑๖๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุตรเป็นที่ตั้งของมนุษย์ทั้งหลาย ภรรยาเป็นสหายอย่างยิ่ง
เหล่าสัตว์มีชีวิตที่อาศัยแผ่นดิน อาศัยแผ่นดินเลี้ยงชีพอยู่ ฯ

ปฐมชนสูตรที่ ๕

[๑๖๖] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอซึ่งคนให้เกิด อะไรหนอของเขาย่อมรังพลาณ
อะไรหนอเวียนว้ายไปยังสงสาร อะไรหนอเป็นภัยใหญ่
ของเขา ฯ

[๑๖๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ตัณหาซึ่งคนให้เกิด จิตของเขาย่อมรังพลาณ สัตว์เวียนว้าย
ไปยังสงสาร ทุกข์เป็นภัยใหญ่ของเขา ฯ

ทุติยชนสูตรที่ ๖

[๑๖๘] เทวดาทูลถามว่า
อะไรหนอยังคนให้เกิด อะไรหนอของเขาย่อมวังพล่าน
อะไรหนอเวียนว้ายไปยังสงสาร สัตว์ย่อมไม่หลุดพ้นจาก
อะไร ฯ

[๑๖๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ตัณหายังคนให้เกิด จิตของเขาย่อมวังพล่าน สัตว์เวียนว้าย
ไปยังสงสาร สัตว์ย่อมไม่หลุดพ้นจากทุกข์ ฯ
ตติยชนสูตรที่ ๗

[๑๗๐] เทวดาทูลถามว่า
อะไรหนอยังคนให้เกิด อะไรหนอของเขาย่อมวังพล่าน
อะไรหนอเวียนว้ายไปยังสงสาร อะไรหนอเป็นที่พำนักของ
สัตว์นั้น ฯ

[๑๗๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ตัณหายังคนให้เกิด จิตของเขาย่อมวังพล่าน สัตว์เวียนว้าย
ไปยังสงสาร กรรมเป็นที่พำนักของสัตว์นั้น ฯ
อุปปลสูตรที่ ๘

[๑๗๒] เทวดาทูลถามว่า
อะไรหนอบังทีตกกล่าวว่าเป็นทางผิด อะไรหนอสลัดไปตามคิน
และวัน อะไรหนอเป็นมลทินของพรหมจรรย์ อะไรหนอ
มิใช่น้ำแต่เป็นเครื่องชำระล้าง ฯ

[๑๗๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ราคะบังทีตกกล่าวว่าเป็นทางผิด ราคะสลัดไปตามคินและวัน
หญฺเญเป็นมลทินของพรหมจรรย์ หมฺมุสัตว์นี้ย่อมติดอยู่ในหญฺเญ
นี้ ตบะและพรหมจรรย์นั้น มิใช่น้ำแต่เป็นเครื่องชำระล้าง ฯ
ทุติยสูตรที่ ๙

[๑๗๔] เทวดาทูลถามว่า
อะไรหนอเป็นเพื่อนของคน อะไรหนอย่อมปกครองคนนั้น
และสัตว์ยินดีในอะไรจึงพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ฯ

[๑๗๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ศรัทธาเป็นเพื่อนของคน ปัญญาย่อมปกครองคนนั้น สัตว์
ยินดีในพระนิพพานจึงพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ฯ
กวิสูตรที่ ๑๐

[๑๗๖] เทวดาทูลถามว่า
อะไรหนอเป็นต้นเหตุของคากา อะไรหนอเป็นเครื่องปรากฏ
(พยัญชนะ) ของคากาเหล่านั้น คากาอาศัยอะไรหนอ อะไร
หนอเป็นที่อาศัยของคากา ฯ

[๑๗๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ฉันทเป็นต้นเหตุของคากา อักษรเป็นเครื่องปรากฏ (พยัญ-
ชนะ) ของคากา คากาอาศัยแล้วซึ่งชื่อ กวีเป็นที่อาศัย
ของคากา ฯ

จบ ขราวรรค ที่ ๖

สูตรที่กล่าวในขราวรรคนี้ คือ
ขราสูตร อขราสูตร มิตตสูตร วัตถุสูตร ชนสูตร ๓ สูตร
อุปปลสูตร ทุติยสูตร กับกวิสูตร เต็มวรรคพอดี ฯ

อันธวรรคที่ ๗

นามสูตรที่ ๑

[๑๗๘] เทวดาทูลถามว่า
อะไรหนอครอบงำสิ่งทั้งปวง สิ่งทั้งปวงที่ยิ่งขึ้นไปกว่าสิ่งอะไร
ย่อมไม่มี สิ่งทั้งปวงเป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคือ
อะไร ฯ

[๑๗๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ชื่อย่อมครอบงำสิ่งทั้งปวง สิ่งทั้งปวงที่ยิ่งขึ้นไปกว่าชื่อไม่มี
สิ่งทั้งปวงเป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคือชื่อ ฯ
จิตตสูตรที่ ๒

[๑๘๐] เทวดาทูลถามว่า
โลกอันอะไรย่อมนำไป อันอะไรหนอย่อมเสือกไสไป โลก
ทั้งหมดเป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคืออะไร ฯ

[๑๘๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
โลกอันจิตย่อมนำไป อันจิตย่อมเสือกไสไป โลกทั้งหมด
เป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคือจิต ฯ

ต้นหาสูตรที่ ๓

[๑๘๒] เทวดาทูลถามว่า
โลกอันอะไรหนอย่อมนำไป อันอะไรหนอย่อมเสือกไสไป
โลกทั้งหมดเป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคืออะไร ฯ

[๑๘๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
โลกอันตัณหาย่อมนำไป อันตัณหาย่อมเสือกไสไป โลก
ทั้งหมดเป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคือตัณหา ฯ

สัญญาชนสูตรที่ ๔

[๑๘๔] เทวดาทูลถามว่า
โลกมีอะไรหนอเป็นเครื่องประกอบไว้ อะไรหนอเป็นเครื่อง
เทียวไปของโลกนั้น เพราะละขาดซึ่งธรรมอะไรจึงเรียกว่า
นิพพาน ฯ

[๑๘๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
โลกมีความผลิตเฟล็นเป็นเครื่องประกอบไว้ วิตกเป็นเครื่อง
เทียวไปของโลกนั้น เพราะละตัณหาเสียได้ขาด จึงเรียกว่า
นิพพาน ฯ

พันธสูตรที่ ๕

[๑๘๖] เทวดาทูลถามว่า
โลกมีอะไรหนอเป็นเครื่องผูกไว้ อะไรหนอเป็นเครื่องเทียว
ไปของโลกนั้น เพราะละเสียได้ซึ่งอะไร จึงตัดเครื่องผูก
ได้หมด ฯ

[๑๘๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
โลกมีความผลิตเฟล็นเป็นเครื่องผูกไว้ วิตกเป็นเครื่องเทียว
ไปของโลกนั้น เพราะละตัณหาเสียได้ขาด จึงตัดเครื่องผูก
ได้หมด ฯ

อัพภาทสูตรที่ ๖

[๑๘๘] เทวดาทูลถามว่า
โลกอันอะไรหนอกำจัดแล้ว อันอะไรหนอล้อมไว้แล้ว อัน
ลูกศรคืออะไรเสียบแล้ว อันอะไรเผาแล้วในกาลทุกเมื่อ ฯ

[๑๘๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
โลกอันมฤตยูกำจัดแล้ว อันขราล้อมไว้แล้ว อันลูกศรคือ
ตัณหาเสียบแล้ว อันความอยากเผาให้ร้อนแล้วในกาล
ทุกเมื่อ ฯ

อุททิตสูตรที่ ๗

[๑๙๐] เทวดาทูลถามว่า
โลกอันอะไรหนอดักไว้ อันอะไรหนอล้อมไว้ โลกอันอะไร
หนอปิดไว้ โลกตั้งอยู่แล้วในอะไร ฯ

[๑๙๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
โลกอันตัณหาดักไว้ อันขราล้อมไว้ โลกอันมฤตยูปิดไว้
โลกตั้งอยู่แล้วในทุกข์ ฯ

ปีหิตสูตรที่ ๘

[๑๙๒] เทวดาทูลถามว่า
โลกอันอะไรหนอปิดไว้ โลกตั้งอยู่แล้วในอะไร โลกอัน
อะไรหนอดักไว้ อันอะไรหนอล้อมไว้ ฯ

[๑๙๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
โลกอันมฤตยูปิดไว้ โลกตั้งอยู่แล้วในทุกข์ โลกอันตัณหา
ดักไว้ อันขราล้อมไว้ ฯ

อิฉาสสูตรที่ ๙

[๑๙๔] เทวดาทูลถามว่า
โลกอันอะไรผูกไว้ เพราะกำจัดอะไรเสียจึงจะหลุดพ้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
เพราะอะไรได้ขาด จึงตัดเครื่องผูกได้ทุกอย่าง ฯ

[๑๙๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
โลกอันความอยากผูกไว้ เพราะกำจัดความอยากเสียได้
จึงหลุดพ้น เพราะละความอยากได้ขาด จึงตัดเครื่องผูกได้
ทั้งหมด ฯ

โลกสูตรที่ ๑๐

[๑๙๖] เทวดาทูลถามว่า
เมื่ออะไรเกิดขึ้น โลกจึงเกิดขึ้น โลกย่อมชมเชยในอะไร
โลกยึดถือซึ่งอะไร โลกย่อมเดือดร้อนเพราะอะไร ฯ

[๑๙๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
เมื่ออายตนะ ๖ เกิดขึ้น โลกจึงเกิดขึ้น โลกย่อมทำความ
ชมเชยในอายตนะ ๖ โลกยึดถืออายตนะ ๖ นั้นแหละ
โลกย่อมเดือดร้อนเพราะอายตนะ ๖ ฯ

จบ อันธวรรค ที่ ๗

สูตรที่กล่าวในอันธวรรคนั้น คือ
นามสูตร จิตตสูตร ตัณหาสูตร สัญโญชนสูตร พันธনสูตร
อัปภาตสูตร อุททิสสูตร ปิหิตสูตร อัจจาสสูตร กับโลกสูตร รวมเป็น ๑๐ ฯ

มัตถาวรรคที่ ๘

มัตถวาสสูตรที่ ๑

[๑๙๘] เทวดานั้น ยิน ฌ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระ-
*ผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ฆ่าอะไรหนอจึงอยู่เป็นสุข ฆ่าอะไรหนอจึงไม่เศร้าโศก
ข้าแต่พระโคตม พระองค์ชอบฆ่าอะไรซึ่งเป็นธรรมอันเดียว ฯ

[๑๙๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ฆ่าความโกรธเสียได้จึงอยู่เป็นสุข ฆ่าความโกรธเสียจึงไม่
เศร้าโศก แนะ เทวดา พระอริยเจ้าทั้งหลาย สรรเสริญ
การฆ่าความโกรธ ซึ่งมีรากเป็นพิษ มียอดหวาน เพราะฆ่า
ความโกรธนั้นเสียแล้วย่อมไม่เศร้าโศก ฯ

รถสูตรที่ ๒

[๒๐๐] เทวดาทูลถามว่า
อะไรหนอเป็นสง่าของรถ อะไรหนอเป็นเครื่องปรากฏของไฟ
อะไรหนอเป็นสง่าของแวนแคว้น อะไรหนอเป็นสง่าของ
สตรี ฯ

[๒๐๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ธงเป็นสง่าของรถ ค้อนเป็นเครื่องปรากฏของไฟ พระราชา
เป็นสง่าของแวนแคว้น ภักศดาเป็นสง่าของสตรี ฯ

วิตตสูตรที่ ๓

[๒๐๒] เทวดาทูลถามว่า
อะไรหนอเป็นทรัพย์เครื่องปลื้มใจอย่างประเสริฐของคนใน
โลกนี้ อะไรหนอที่บุคคลประพฤติดีแล้วนำความสุขมาให้
อะไรหนอเป็นรสดีกว่าบรรดาสทั้งหลาย คนมีชีวิตเป็นอยู่
อย่างไร นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่ามีชีวิตประเสริฐ ฯ

[๒๐๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ศรัทธาเป็นทรัพย์เครื่องปลื้มใจอย่างประเสริฐของคนในโลกนี้
ธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้วนำความสุขมาให้ ความจริง
เท่านั้นเป็นรสที่ดียิ่งกว่ารสทั้งหลาย คนที่เป็นอยู่ด้วยปัญญา
นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่ามีชีวิตประเสริฐ ฯ

วฏฐิสสูตรที่ ๔

[๒๐๔] เทวดาทูลถามว่า
บรรดาสิ่งทั้งหลายที่ออกขึ้น สิ่งอะไรหนอประเสริฐ บรรดาสิ่งที่ตกไป
อะไรหนอประเสริฐ บรรดาสัตว์ที่เดินด้วยเท้า ใครเป็นผู้
ประเสริฐ บรรดาชนผู้แกล้งการม ใครเป็นผู้ประเสริฐ ฯ

[๒๐๕] เทวดาผู้หนึ่งแก้ว่า
บรรดาสิ่งทั้งหลายที่ออกขึ้น ข้าวกล้าเป็นประเสริฐ บรรดาสิ่งที่ตกไป

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ฝนเป็นประเสริฐ บรรดาสัตว์ที่เดินด้วยเท้า เหล่าโคเป็น
ประเสริฐ บรรดาชนผู้แกล้งการม บุตระเป็นประเสริฐ (เพราะ
ไม่กล่าวร้ายให้มารดาบิดา) ฯ

[๒๐๖] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
บรรดาสิ่งทั้งหกขึ้น ความรู้เป็นประเสริฐ บรรดาสิ่งที่ตกไป
อริขะเป็นประเสริฐ บรรดาสัตว์ที่เดินด้วยเท้า พระสงฆ์
เป็นประเสริฐ บรรดาชนผู้แกล้งการม พระพุทธเจ้าเป็น
ประเสริฐ ฯ

ภิกษุสูตรที่ ๕

[๒๐๗] เทวดาทูลถามว่า
ประชุมชนเป็นอันมากในโลกนี้ กลัวอะไรหนอ มรรคาที่ดีแท้
พระพุทธเจ้าตรัสไว้ด้วยเหตุมีไข่น้อย ข้าแต่พระโคตมผู้มี
ปัญญาจลโฉมแผ่นดิน ข้าพระองค์ขอถามถึงเหตุนี้ ว่าบุคคล
ตั้งอยู่ในอะไรแล้ว ไม่พึงกลัวปรโลก ฯ

[๒๐๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
บุคคลตั้งวาจาและใจไว้โดยชอบ มิได้ทำบาปด้วยกาย อยู่
ครอบครองเรือนที่มีข้าวและน้ำมาก เป็นผู้มีศรัทธา เป็นผู้
อ่อนโยน มีปกติเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทราบถ้อยคำ ผู้ที่ตั้งอยู่
ในธรรม ๔ อย่างเหล่านี้ ชื่อว่าผู้ดำรงในธรรม ไม่ต้องกลัว
ปรโลก ฯ

นชิรติสูตรที่ ๖

[๒๐๙] เทวดาทูลถามว่า
อะไรหนอย่อมทรุดโทรม อะไรไม่ทรุดโทรม อะไรหนอ
ท่านเรียกว่าทางผิด อะไรหนอเป็นอันตรายแห่งธรรม อะไร
หนอสันไปตามคิณและวัน อะไรหนอเป็นมลทินของ
พรหมจรรย์ อะไรไม่ใช่น้ำแต่เป็นเครื่องชำระล้าง ในโลก
มิชองก็ชองที่จิตไม่ตั้งอยู่ได้ ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระผู้-
มีพระภาค โฉนข้าพระองค์จะรู้ความชื่อนั้นได้ ฯ

[๒๑๐] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
รูปของสัตว์ทั้งหลายย่อมทรุดโทรม นามและโคตรย่อมไม่
ทรุดโทรม รากะท่านเรียกว่าทางผิด ความโลภเป็นอันตราย
ของธรรม วัยสันไปตามคิณและวัน หนิงเป็นมลทินของ
พรหมจรรย์ หมุสัตว์นี้ย่อมชองอยู่ในหนิงนี้ ตบะและ
พรหมจรรย์ทั้งสองนั้น มิใช่น้ำแต่เป็นเครื่องชำระล้าง ในโลก
มิชองอยู่ ๖ ชองที่จิตไม่ตั้งอยู่ได้ คือความเกียจคร้าน ๑ ความ
ประมาท ๑ ความไม่หมั่น ๑ ความไม่สำรวม ๑ ความมัก
หลับ ๑ ความอ้งเลศไม่ทำงาน ๑ พึงเว้นชองทั้ง ๖ เหล่านั้น
เสียโดยประการทั้งปวงเถิด ฯ

อิสสรสูตรที่ ๗

[๒๑๑] เทวดาทูลถามว่า
อะไรหนอเป็นใหญ่ในโลก อะไรหนอเป็นสูงสุดแห่งภักทะ
ทั้งหลาย อะไรหนอเป็นดังสนิมคัสตราในโลก อะไรหนอ
เป็นเสนียดในโลก ใครหนอนำของไปอยู่ยอมถูกห้าม แต่
ใครนำไปกลับเป็นที่รัก ใครหนอมาหาบ่อยๆ บัณฑิตยอม
ยินดีต้อนรับ ฯ

[๒๑๒] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
อำนาจเป็นใหญ่ในโลก หนิงเป็นสูงสุดแห่งภักทะทั้งหลาย
ความโกรธเป็นดังสนิมคัสตราในโลก พวกโจรเป็นเสนียด
ในโลก โจรนำของไปอยู่ยอมถูกห้าม แต่สมณะนำไปกลับ
เป็นที่รัก สมณะมาหาบ่อยๆ บัณฑิตยอมยินดีต้อนรับ ฯ

กามสูตรที่ ๘

[๒๑๓] เทวดาทูลถามว่า
กฤบตรผู้ใดประโยชน์ไม่ควรให้สิ่งอะไร คนไม่ควรสละ
อะไร อะไรหนอที่เป็นส่วนดีงามควรปล่อย แต่ที่เป็นส่วน
ลามกไม่ควรปล่อย ฯ

[๒๑๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
บุรุษไม่พึงให้ซึ่งตน ไม่พึงสละซึ่งตน วาจาที่ดีควรปล่อย
แต่วาจาที่ลามกไม่ควรปล่อย

ปาเถยยสูตรที่ ๙

[๒๑๕] เทวดาทูลถามว่า

อะไรหนอย่อมรวบรวมไว้ซึ่งเสบียง อะไรหนอเป็นที่มานอน
แห่งโภคทรัพย์ทั้งหลาย อะไรหนอย่อมเลือกโสณรชนไป
อะไรหนอละไต่ยากในโลก สัตว์เป็นอันมากติดอยู่ในอะไร
เหมือนนกติดบ่วง ฯ

[๒๑๖] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศรัทธาย่อมรวบรวมไว้ซึ่งเสบียง ศิริ (คือมิ่งขวัญ) เป็นที่
มานอนแห่งโภคทรัพย์ทั้งหลาย ความอยากย่อมเลือกโส
ณรชนไป ความอยากจะได้ยากในโลก สัตว์เป็นอันมากติด
อยู่ในความอยาก เหมือนนกติดบ่วง ฯ

ปิซโชตสูตรที่ ๑๐

[๒๑๗] เทวดาทูลถามว่า

อะไรเป็นแสงสว่างในโลก อะไรหนอเป็นธรรมเครื่องตื่นอยู่
ในโลก อะไรหนอเป็นสหายในการงานของผู้เป็นอยู่ด้วยการ
งาน อะไรหนอเป็นเครื่องสืบต่อชีวิตของเขา อะไรหนอ
บุคคลผู้เกียจคร้านบ้าง ไม่เกียจคร้านบ้าง ย่อมพะเนอเลียง
คจุมารดาเลียงดูบุตร เหล่าสัตว์มีชีวิตที่อาศัยแผ่นดินอาศัย
อะไรหนอเลียงชีวิต ฯ

[๒๑๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก สติเป็นธรรมเครื่องตื่นอยู่ในโลก
ผุ่ใจเป็นสหายในการงานของผู้เป็นอยู่ด้วยการงาน โสเป็น
เครื่องต่อชีวิตของเขา ฝนย่อมเลียงบุคคลผู้เกียจคร้านบ้าง
ไม่เกียจคร้านบ้าง เหมือนมารดาเลียงบุตร เหล่าสัตว์มีชีวิต
ที่อาศัยแผ่นดิน อาศัยฝนเลียงชีวิต ฯ

อรณสูตรที่ ๑๑

[๒๑๙] เทวดาทูลถามว่า

คนพวกไหนหนอไม่เป็นข้าศึกในโลกนี้ พรหมจรรย์ที่อยู่
จบแล้วของชนพวกไหน ย่อมไม่เสื่อม คนพวกไหนกำหนด
รู้ความอยากได้ในโลกนี้ ความเป็นไทยมีแก่คนพวกไหนทุก
เมื่อ มารดาบิดาหรือพี่น้องย่อมไหว้บุคคลนั้น ผู้ตั้งมั่นในศีล
คือ ใครหนอ พวกกษัตริย์ย่อมอภิเษกใครหนอ ในธรรม
วินัยนี้ ผู้มีชาติต่ำ ฯ

[๒๒๐] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

สมณะทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ ไม่เป็นข้าศึกในโลก พรหม-
จรรย์ที่อยู่จบแล้วของสมณะทั้งหลายย่อมไม่เสื่อม สมณะ
ทั้งหลายย่อมกำหนดรู้ความอยากได้ ความเป็นไทยย่อมมีแก่
สมณะทั้งหลายทุกเมื่อ มารดาบิดาหรือพี่น้องย่อมไหว้บุคคล
นั้น ผู้ตั้งมั่น (ในศีล) คือสมณะ ถึงพวกกษัตริย์ก็อภิเษก
สมณะในธรรมวินัยนี้ ผู้มีชาติต่ำ ฯ

จบ ฆัตถาวรรค ที่ ๘

สูตรที่กล่าวในฆัตถาวรรค นั้น คือ

ฆัตถาสสูตร รกสูตร วิตตสูตร วฐิสสูตร กิตติสูตร นชิตติสูตร อิสสร
สูตร กามสูตร ปาเถยยสูตร ปิซโชตสูตร และอรณสูตร ฯ

จบ เทวตาสังยุต ฯ

เทวปุตตสังยุต

วรรคที่ ๑

ปฐมกัถสप्तสูตรที่ ๑

[๒๒๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเชตวัน อารามของท่าน
อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้น กัถสप्तเทวบุตร เมื่อราตรีปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณอันงาม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ยิ่ณัก ยิ่ณพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
กัสนสเปวบุตรยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า
พระผู้มีพระภาคทรงประกาศภิกษุไว้แล้ว แต่ไม่ทรงประกาศคำสอนของภิกษุ ฯ
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรกัสนสเปวบุตร ถ้าอย่างนั้นคำสอนนั้นจง
แจ่มแจ้ง ณ ที่นี้เถิด ฯ

[๒๒๒] กัสนสเปวบุตร ได้กราบทูลว่า บุคคลพึงศึกษาคำสมาธิ
การเข้าไปนั่งใกล้สมณะ การนั่งในที่เร้นลับแต่ผู้เดียว และการสงบระงับจิต ฯ

พระศาสดาได้ทรงพอฟะทัย ฯ

ลำดับนั้น กัสนสเปวบุตรทราบบว่า พระศาสดาทรงพอฟะทัย จึงถวาย
บังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วอันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

ทุติยกัสนสเปวสูตรที่ ๒

[๒๒๓] . . . อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี . . .
กัสนสเปวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้ภยิตคาถาในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุพึงเป็นผู้เพ่งพินิจ มีจิตหลุดพ้นแล้ว พึงหวังธรรมอันไม่
เป็นที่เกิดขึ้นแห่งทุกข์
อนึ่ง ภิกษุผู้มุ่งต่อพระอรหันต์นั้น พึงรู้ความเกิดขึ้น และ
ความเสื่อมไปแห่งโลก พึงมีใจดี อันตถาและทิสฺสโมอิง
อาศัยแล้ว ฯ

มามสสูตรที่ ๓

[๒๒๔] . . . อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี
ครั้งนั้น มามสเทวบุตร เมื่อราตรีปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณงามยิ่งนัก ยัง
พระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๒๕] มามสเทวบุตรยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

บุคคลฆ่าอะไรดี จึงจะอยู่เป็นสุข ฆ่าอะไรดี จึงจะไม่เศร้า
โศก ข้าแต่พระโคตม พระองค์ทรงพอฟะทัยการฆาตกรรม
อะไร ซึ่งเป็นธรรมอันเดียว ฯ

[๒๒๖] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลฆ่าความโกรธแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข ฆ่าความโกรธแล้ว
ย่อมไม่เศร้าโศก ดูกรท้าววิตรภู อริยะทั้งหลาย สรรเสริญ
การฆ่าความโกรธ ซึ่งมีรากเป็นพิษ มียอดหวาน เพราะว่า
บุคคลฆ่าความโกรธนั้นแล้วย่อมไม่เศร้าโศก ฯ

มาครสูตรที่ ๔

[๒๒๗] มาครเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

แสงสว่างในโลก มีกี่อย่าง ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระ
ผู้มีพระภาคแล้ว ไฉนจะพึงทราบข้อนั้นได้ ฯ

[๒๒๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

แสงสว่างในโลกมี ๔ อย่าง อย่างที่ ๔ ไม่มีในโลกนี้
พระอาทิตย์ส่องสว่างในกลางวัน พระจันทร์ส่องสว่างใน
กลางคืน ส่วนไฟส่องสว่างในที่นั้นๆ ทั้งกลางวันและ
กลางคืน พระสัมพุทธเจ้าประเสริฐสุดกว่าแสงสว่างทั้งหลาย
แสงสว่างนี้เป็นยอดเยี่ยม ฯ

ทามลิสสูตรที่ ๕

[๒๒๙] . . . อารามแห่งอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้ง
นั้น ทามลิสเทวบุตร เมื่อราตรีปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณงามยิ่งนัก ยังพระวิหาร
เชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วก็ถวาย
บังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ยิน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๓๐] ทามลิสเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้ภยิตคาถา
ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

พราหมณ์ผู้ไม่เกียจคร้าน พึงทำความเพียรนี้ เขาไม่ปรารถนา
ภพด้วยเหตุนี้ เพราะละกามได้ขาดแล้ว ฯ

[๒๓๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ทามลิจิ ไม่มีแก่พราหมณ์ เพราะว่า พราหมณ์ทำกิจเสร็จแล้ว บุคคลยังไม่ได้ทำจอดในแม่น้ำทั้งหลาย เพียงใด เขาเป็นสัตว์เกิด ต้องพยายาม ด้วยตัวทุกอย่าง เพียงนั้น ก็ผู้นั้นได้ทำเป็นทีจอดแล้ว ยืนอยู่บนบก ไม่ต้องพยายาม เพราะว่า เขาเป็นผู้ถึงฝั่งแล้ว ฯ

ดูกรทามลเทวบุตร นี่เป็นข้ออุปมาแห่งพราหมณ์ ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว มีปัญญาเฟื่องฟูแล้ว
พราหมณ์นั้น ถึงที่สุดแห่งชาติและภพแล้ว ไม่ต้องพยายาม เพราะเป็นผู้ถึงฝั่งแล้ว ฯ

กามทสูตรที่ ๖

[๒๓๒] กามทเทวบุตร ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค สมณธรรมทำได้โดยยาก ข้าแต่พระผู้มีพระภาค สมณธรรมทำได้โดยยากยิ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนทั้งหลาย ผู้ตั้งมั่นแล้วด้วยศีลแห่งพระเสขะ มีตนตั้งมั่นแล้ว ย่อมกระทำ แม้ซึ่งสมณธรรมอันบุคคลทำได้โดยยาก ความยินดี ย่อมนำสุขมาให้แก่บุคคลผู้เข้าถึงแล้วซึ่งความเป็นผู้ไม่มีเรือน ฯ

[๒๓๓] กามทเทวบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้อที่หาได้ยากนี้ คือความสันโดษ ยินดี ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนเหล่าใด ยินดีแล้วในความสงบแห่งจิต ชนเหล่าใด มีใจยินดีแล้วในความอบรมจิต ทั้งกลางวันและกลางคืน ชนเหล่านั้น ย่อมได้แม้ซึ่งสิ่งที่ได้โดยยาก ฯ

[๒๓๔] กามทเทวบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ธรรมชาติที่ตั้งมั่นได้ยากนี้ คือจิต ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนเหล่าใด ยินดีแล้วในความสงบอันทรีย์ ชนเหล่านั้น ย่อมตั้งมั่น ซึ่งจิตที่ตั้งมั่นได้ยาก ดูกรกามทเทวบุตร อริยะทั้งหลายเหล่านั้นตัดชายแห่งมัจจุไปได้ ฯ

[๒๓๕] กามทเทวบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ทางที่ไปได้ยาก คือ ทางที่ไม่เสมอ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกรกามทเทวบุตร อริยะทั้งหลาย ย่อมไปได้ แม้ในทางที่ไม่เสมอ ที่ไปได้ยาก ผู้มีใจอริยะ ย่อมเป็นผู้บายศรีชะลงเบื้องต่ำ ตกไปในทางอันไม่เสมอ ทางนั้นเสมอเสมอสำหรับอริยะทั้งหลาย เพราะอริยะทั้งหลาย เป็นผู้สม่ำเสมอ ในทางอันไม่เสมอ ฯ

ปัญญาจลฉินทสูตรที่ ๗

[๒๓๖] ปัญญาจลฉินทเทวบุตร ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้ภาษิตคถาว่า ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลผู้มีปัญญามาก ได้ประสบโอกาส ในที่คับแคบหนอ ผู้ใดได้รู้ฉาน เป็นผู้ตื่น ผู้นั้นเป็นผู้หลีกออกได้อย่างองอาจ เป็นดังนี้ ฯ

[๒๓๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนเหล่าใด แม้อยู่ในที่คับแคบ แต่ได้เฉพาะแล้วซึ่งสติ เพื่อการบรรลธรรม คือพระนิพพาน ชนเหล่านั้น ตั้งมั่นดีแล้ว โดยชอบ ฯ

ตายนสูตรที่ ๘

[๒๓๘] ครั้นนั้น ตายนเทวบุตรผู้เป็นเจ้าลัทธิมาแต่ก่อน เมื่อราตรีปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวราณอันงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๓๙] ตายนเทวบุตร ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้ภาษิตคถาว่า เหล่านี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ท่านจงพยายามตัดกระแสตัณหา จงบรรเทาทุกขเสียเถิด

พราหมณ์ ฯ

มุนีไม่ละกาม ย่อมไม่เข้าถึงความที่จิตแน่วแน่ได้ ฯ

ถ้าบุคคลจะพึงทำความเพียร พึงทำความเพียรนั้นจริงๆ พึงบากบั่นทำความเพียรนั้นให้มั่น เพราะว่าการบรรพชาที่ปฏิบัติ

ย่อหย่อน ยิ่งเรียรายโทษดุจธูลี ฯ

ความชั่ว ไม่ทำเสียเลยประเสริฐกว่า ความชั่วยอมเผาผลาญในภายหลัง ฯ

กิจกรรมใดทำแล้ว ไม่เดือดร้อนในภายหลัง กรรมนั้นเป็นความดี ทำแล้วประเสริฐกว่า ญาคูอันบุคคลจับ ไม่ได้ ย่อมบาดมือนั่นเองฉันใด ฯ

ความเป็นสมณะ อันบุคคลปฏิบัติไม่ได้ ย่อมจุดเข้าไปเพื่อเกิดในนรก ฉะนั้น ฯ

กรรมอันย่อหย่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง วัตรอันใดที่เศร้าหมอง และพรหมจรรย์ที่น่ารังเกียจ ทั้งสามอย่างนั้น ไม่มีผลมาก ฯ

ตายนเทวบุตร ครั้นได้กล่าวดังนี้แล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วอันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

[๒๔๐] ครั้นนั้น โดยล่วงราตรีนั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดูภิกษุทั้งหลาย เมื่อคืนนี้ เทวบุตรนามว่าตายน ผู้เป็นเจ้าลัทธิเซตวันทั้งสี่ให้สว่างเข้ามาหาเราถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว ก็อภิวาทเราแล้ว ได้ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ตายนเทวบุตร ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้ภาษิตคาถาเหล่านี้ในสำนักของเราว่า

ท่านจงพยายามตัดกระแสตัณหา จงบรรเทาความเสียเกิด

พราหมณ์

มุนีไม่ละกาม ย่อมไม่เข้าถึงความที่จิตแน่วแน่ได้ ฯ

ถ้าบุคคลจะพึงทำความเพียร พึงทำความเพียรนั้นจริงๆ พึงบากบั่นทำความเพียรนั้นให้มั่น เพราะว่าการบรรพชาที่ปฏิบัติ

ย่อหย่อน ยิ่งเรียรายโทษดุจธูลี ฯ

ความชั่ว ไม่ทำเสียเลยประเสริฐกว่า ความชั่วยอมเผาผลาญในภายหลัง ฯ

กิจกรรมใดทำแล้ว ไม่เดือดร้อนในภายหลัง กรรมนั้นเป็นความดี ทำแล้วประเสริฐกว่า ญาคูอันบุคคลจับ ไม่ได้ ย่อมบาดมือนั่นเอง ฉะนั้นใด ฯ

ความเป็นสมณะ อันบุคคลปฏิบัติไม่ได้ ย่อมจุดเข้าไปเพื่อเกิดในนรก ฉะนั้น ฯ

กรรมอันย่อหย่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง วัตรอันใดที่เศร้าหมอง และพรหมจรรย์ที่น่ารังเกียจ ทั้งสามอย่างนั้น ไม่มีผลมาก ฯ

ดูภิกษุทั้งหลาย ตายนเทวบุตรครั้นได้กล่าวดังนี้แล้ว ก็อภิวาทเรา ทำประทักษิณแล้วอันตรธานไปในที่นั้นเอง ดูภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงศึกษา จงเล่าเรียน จงทรงจำตายนคาถาไว้ ดูภิกษุทั้งหลาย ตายนคาถาประกอบด้วยประโยชน์ เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ฯ

จันทิมสูตรที่ ๙

[๒๔๑] พระผู้มีพระภาคประทับ . . . เขตพระนครสาวัตถี ก็โดยสมัยนั้น จันทิมเทวบุตรถูกอสุนิทรากุเข้าจับแล้ว ครั้นนั้นจันทิมเทวบุตรระลึกถึงพระผู้มีพระภาค ได้ภาษิตคาถาในเวลานั้นว่า

ข้าแต่พระพุทธเจ้า ผู้แก้ลวงล้า ขอความนอบน้อมจงมีแด่พระองค์ พระองค์เป็นผู้หลุดพ้นแล้วในธรรมทั้งปวง ข้าพระองค์ถึงเฉพาะแล้ว ซึ่งฐานะอันค้ำขัน ขอพระองค์จงเป็นที่พึ่งแห่งข้าพระองค์นั้น ฯ

[๒๔๒] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค ทรงปรารภจันทิมเทวบุตรได้ตรัสกะอสุนิทรากุด้วยพระคาถาว่า

จันทิมเทวบุตร ถึงตลาคตผู้เป็นพระอรหันต์ ว่าเป็นที่พึ่งดูการราหู ท่านจงปล่อยจันทิมเทวบุตร พระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นผู้อนุเคราะห์แก่โลก ฯ

[๒๔๓] ลำดับนั้นอสุนิทรากุ ปล่อยจันทิมเทวบุตรแล้ว มีรูปอันกระหืดกระหอบ เข้าไปหาอสุนิทรเวปจิตติถึงที่อยู่ ครั้นแล้วก็เป็นผู้เศร้าสลด เกิดขนพอง ได้ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๒๔๔] อสรินทเวปจิตติ ได้กล่าวกะอสรินทราหู ผู้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ด้วยคาถาว่า

ดูกรราหู ทำไมหนอ ท่านจึงกระหืดกระหอบปล่อยพระจันทร์เสีย ทำไมหนอ ท่านจึงมีรูปสลด มายืนกลัวอยู่ ฯ

[๒๔๕] อสรินทราหูกล่าวว่า

ข้าพเจ้าถูกขับด้วยคาถาของพระพุทธเจ้า หากข้าพเจ้าไม่พึงปล่อยจันทร์เทวบุตร ศีรษะของข้าพเจ้าพึงแตกเจ็ดเสี่ยง มีชีวิตอยู่ ก็ไม่พึงได้รับความสุข ฯ

สุริยสูตรที่ ๑๐

[๒๔๖] ก็โดยสมัยนั้น สุริยเทวบุตร ถูกอสรินทราหูเข้าจับแล้ว ครั้นนั้น สุริยเทวบุตร ระลึกถึงพระผู้มีพระภาค ได้กล่าวคาถาในเวลานั้นว่า ข้าแต่พระพุทธเจ้า ผู้แก่แล้วล้า ขอความนอบน้อมจงมีแด่พระองค์ พระองค์เป็นผู้หลุดพ้นแล้วในธรรมทั้งปวง ข้าพระองค์ถึงเฉพาะแล้วซึ่งฐานะอันคับขัน ขอพระองค์จงเป็นที่พึงแห่งข้าพระองค์นั้น ฯ

[๒๔๗] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงปรารภสุริยเทวบุตร ได้ตรัสกะ-

*อสรินทราหูด้วยพระคาถาว่า

สุริยเทวบุตร ถึงเถาวัลย์ผู้เป็นพระอรหันต์ ว่าเป็นที่พึง ดูกรราหู ท่านจงปล่อยสุริยะ พระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นผู้อนุเคราะห์แก่โลก สุริยะใดเป็นผู้ส่องแสง กระทำความสว่างในที่มืดมืด มีสัณฐานเป็นวงกลม มีเดชสูง ดูกรราหู ท่านอย่ากลืนกินสุริยะนั้น ผู้เที่ยวไปในอากาศ ดูกรราหู ท่านจงปล่อยสุริยะ ผู้เป็นบุตรของเรา ฯ

[๒๔๘] ลำดับนั้น อสรินทราหู ปล่อยสุริยเทวบุตรแล้ว มีรูปอันกระหืดกระหอบ เข้าไปหาอสรินทเวปจิตติถึงที่อยู่ ครั้นแล้วก็เป็นผู้เศร้าสลด เกิดขนพอง ได้ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๔๙] อสรินทเวปจิตติ ได้กล่าวกะอสรินทราหู ผู้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ด้วยคาถาว่า

ดูกรราหู ทำไมหนอ ท่านจึงกระหืดกระหอบ ปล่อยพระสุริยะเสีย ทำไมหนอ ท่านจึงมีรูปเศร้าสลด มายืนกลัวอยู่ ฯ

[๒๕๐] อสรินทราหู กล่าวว่า

ข้าพเจ้าถูกขับด้วยคาถาของพระพุทธเจ้า ถ้าข้าพเจ้าไม่พึงปล่อยพระสุริยะ ศีรษะของข้าพเจ้าพึงแตกเจ็ดเสี่ยง มีชีวิตอยู่ ก็ไม่พึงได้รับความสุข ฯ

จบ วรรคที่ ๑

รวมพระสูตรในวรรคที่ ๑ นี้ มี ๑๐ สูตร คือ ปฐมกัถสสูตรที่ ๑ ทตยกัถสสูตรที่ ๒ มามสสูตรที่ ๓ มาคธสูตรที่ ๔ ทามลิสสูตรที่ ๕ กามทสูตรที่ ๖ ปัญจาลังขสูตรที่ ๗ ตายนสูตรที่ ๘ จันทิมสูตรที่ ๙ และสุริยสูตรที่ ๑๐ ฯ

อนาถปิณฑิกวรรคที่ ๒

จันทิมสสูตรที่ ๑

[๒๕๑] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น จันทิมสเทวบุตร เมื่อปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๕๒] จันทิมสเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ก็ชนเหล่าใด เข้าถึงฉนวน มีจิตเป็นสมาธิ มีปัญญา มีสติ ชนเหล่านั้น จักถึงความสวัสดิ ประคองเนื้อในชวากเขา ไร้ริ้นยง ฉะนั้น ฯ

[๒๕๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ก็ชนเหล่าใด เข้าถึงฉนวน ไม่ประมาท ละกิเลสได้ ชนเหล่านั้น จักถึงฝั่งประคองปลา ทำลายช่ายได้แล้ว ฉะนั้น ฯ

เวณีสสูตรที่ ๒

[๒๕๔] เวณีสเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คำถาถา ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ชนเหล่าใด นั่งใกล้พระสุคต ประกอบตนในศาสนาของ
พระโคตม ไม่ประมาทแล้ว ศึกษาตามอยู่ ชนเหล่านั้น
ถึงความสุขแล้วหนอ ฯ

[๒๕๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนเหล่าใด เป็นผู้เพ่งพินิจ ศึกษาตามในข้อสั่งสอน อันเรา
กล่าวไว้แล้ว ชนเหล่านั้น ไม่ประมาทอยู่ในกาล ไม่พึง ไปสู่
อำนาจแห่งมัจจุ ฯ

ทิมลัญจิสสูตรที่ ๓

[๒๕๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อันเป็นที่
ให้เหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้น ทิมลัญจิสเทวบุตร เมื่อ
ราตรีปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณอันงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเวฬุวันทั้งสี่ให้สว่าง
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว
ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๕๗] ทิมลัญจิสเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คำถาถา ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุพึงเป็นผู้มีปกติเพ่งพินิจ มีจิตหลุดพ้นแล้ว พึงหวัง
ความ ไม่เกิดขึ้นแห่งหทัย รู้ความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป
แห่งโลกแล้ว มีใจดี อันตณหาและทิฐิไม่อิงอาศัยแล้ว มี
คุณชื่อนั้นเป็นอันสูงส่ง ฯ

นันทสูตรที่ ๔

[๒๕๘] นันทเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคำถาถาว่า

ข้าแต่พระโคตม ผู้มีพระปัญญากว้างขวาง ข้าพระองค์ขอทูลถาม
พระองค์ถึงญาณทัสสนะ อัน ไม่เวียนกลับแห่งพระผู้มีพระภาค
บัณฑิตทั้งหลายเรียกบุคคลชนิดไรว่า เป็นผู้มืศีล เรียก
บุคคลชนิดไรว่า เป็นผู้มืปัญญา บุคคลชนิดไรล่วงทุกข์
อยู่ได้ เทวดาทั้งหลาย บุษาบคคลชนิดไร ฯ

[๒๕๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลใด มีศีล มีปัญญา มีตนอบรมแล้ว มีจิตตั้งมั่น
ยินดีในฌาน มีสติ เขาปราศจากความโศกทั้งหมด ละได้ขาด
มีอาสวะสิ้นแล้ว ทรงไว้ซึ่งร่างกายมีในที่สุด บัณฑิตทั้งหลาย
เรียกบุคคลชนิดนั้นว่า เป็นผู้มืศีล เรียกบุคคลชนิดนั้นว่า
เป็นผู้มืปัญญา บุคคลชนิดนั้นล่วงทุกข์อยู่ได้ เทวดาทั้งหลาย
บุษาบคคลชนิดนั้น ฯ

จันทสูตรที่ ๕

[๒๖๐] จันทเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคำถาถาว่า

บุคคลผู้ไม่เกียจคร้านทั้งกลางคืนและกลางวัน จะข้ามโอชะ
ได้อย่างไรลิ ใครจะ ไม่จมในห้วงน้ำลึก อัน ไม่มีที่พึงพิง
ไม่มีที่ยึดเหนี่ยว ฯ

[๒๖๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

บุคคลผู้สมบุรณ์ด้วยศีล ในกาลทุกเมื่อ มีปัญญา มีใจ
ตั้งมั่นดีแล้ว ปรารภความเพียร มีตนส่งไปแล้ว ย่อมข้าม
โอชะที่ข้ามได้ยาก เข้าเว้นขาดแล้วจากกามสัญญา ล่วงรูป
สัญญาชนได้ มีภพเป็นที่ผลิตเพิลินสิ้นไปแล้ว ย่อมไม่จม
ในห้วงน้ำลึก ฯ

วาสุตตสูตรที่ ๖

[๒๖๒] วาสุตตเทวบุตร ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กล่าวคำถาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุพึงมีสติเพื่อละกามราคะ งดเว้นเสีย ประคบบุคคลถูก
แทงด้วยหอก ประคบบุคคลถูกไฟไหม้ศรัทธาอยู่ ฯ

[๒๖๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ภิกษุพึงมีสติเพื่อการระลึกร่างกายที่ถูกรังควาญเสีย ประดุจ
บุคคลถูกแทงด้วยหอก ประดุจบุคคลถูกไฟไหม้ศีรษะอยู่ ฯ

สุพรหมสูตรที่ ๗

[๒๖๔] สุพรหมเทวบุตร ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

จิตนี้สะดุ้งอยู่เป็นนิตย์ ใจนี้หวาดเสียวอยู่เป็นนิตย์ ถ้าเมื่อ
กิจทั้งหลายยังไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นแล้วก็ตาม ถ้าความ
ไม่สะดุ้งกลัวมีอยู่ ข้าพระองค์ทูลถามแล้ว ขอจงตรัสบอก
ข้อนั้นแก่ข้าพระองค์ ฯ

[๒๖๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

นอกจากปัญญาและความเพียร นอกจากความสำรวมอินทรีย์
นอกจากความสละวางโดยประการทั้งปวง เรายังไม่เห็นความ
สวัสดีแห่งสัตว์ทั้งหลาย ฯ

สุพรหมเทวบุตรได้กล่าวดังนี้แล้ว ฯลฯ ก็อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

กกุฏสูตรที่ ๘

[๒๖๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระอัญชวัน สถาน
พระราชนิเวศน์ภายในเขตเมืองสาเกต ครั้นนั้น กกุฏเทวบุตร เมื่อราตรี
ปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณงามยิ่งนัก ยังอัญชวันทั้งคืนให้สว่าง เข้าไปเฝ้า
พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้
ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๖๗] กกุฏเทวบุตร ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระสมณะ พระองค์ทรงยินดีอยู่หรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรผู้มีอายุ เราได้อะไรจึงจะยินดี ฯ

กกุฏเทวบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระสมณะ ถ้าอย่างนั้นพระองค์ทรง
เศร้าโศกอยู่หรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรผู้มีอายุ เราเสื่อมอะไรจึงจะเศร้าโศก ฯ

กกุฏเทวบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระสมณะ ถ้าอย่างนั้นพระองค์ไม่ทรง
ยินดีเลย ไม่ทรงเศร้าโศกเลยหรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เป็นเช่นนั้นผู้มีอายุ ฯ

[๒๖๘] กกุฏเทวบุตร กราบทูลว่า

ข้าแต่ภิกษุ พระองค์ไม่มีทุกข์บ้างหรือ ความเพิดเพลิน
ไม่มีบ้างหรือ ความเบื่อหน่ายไม่ครอบงำพระองค์ผู้ประทับนั่ง
แต่พระองค์เดียวบ้างหรือ ฯ

[๒๖๙] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกรท่านผู้อันคนบูชา เราไม่มีทุกข์เลย และความเพิดเพลิน
ก็ไม่มี อன்ற ความเบื่อหน่าย ก็ไม่ครอบงำเราผู้หนึ่งแต่
ผู้เดียว ฯ

[๒๗๐] กกุฏเทวบุตรกราบทูลว่า

ข้าแต่ภิกษุ ทำไมพระองค์จึงไม่มีทุกข์ ทำไมความเพิดเพลิน
จึงไม่มี ทำไมความเบื่อหน่าย จึงไม่ครอบงำพระองค์ผู้หนึ่ง
แต่ผู้เดียว ฯ

[๒๗๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ผู้มีทุกข์นั้นแหละ จึงมีความเพิดเพลิน ผู้มีความเพิดเพลิน
นั้นแหละ จึงมีทุกข์ ภิกษุย่อมเป็นผู้ไม่มีความเพิดเพลิน
ไม่มีทุกข์ ท่านจงรู้อย่างนี้เถิด ผู้มีอายุ ฯ

[๒๗๒] กกุฏเทวบุตรกราบทูลว่า

นานหนอ ข้าพระองค์จึงพบเห็นภิกษุ ผู้เป็นพราหมณ์
ดื่มน้ำแล้ว ไม่มีความเพิดเพลิน ไม่มีทุกข์ ขำขัน
เครื่องข้องในโลกแล้ว ฯ

อุตตરสูตรที่ ๙

[๒๗๓] ราชกฤณนิทาน ฯ อุตตรเทวบุตร ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้าง
หนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถาว่า ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ชีวิตมีอายุน้อย ถูกชราต้อนเข้าไป ชีวิตที่ถูกชราต้อนเข้าไป
แล้ว ย่อมไม่มีที่ต้านทาน บุคคลเห็นภัยในภพนี้แล้ว
พึงทำบุญอันจะนำความสุขมาให้ ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๒๗๔] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชีวิตมีอายุน้อย ถูกขราต้อนเข้าไป ชีวิตที่ถูกขราต้อนเข้าไป
แล้ว ย่อมไม่มีที่ต้านทาน ผู้เห็นภัยในความตายนี้ พึงละ
โลกามิสเสีย มุ่งต่อสันติ ฯ

อนาถปิณฑิกสูตรที่ ๑๐

[๒๗๕] อนาถปิณฑิกเทวบุตร ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กล่าวคาถาเหล่านี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ก็พระเชตวันนี้นั้น อันหมู่แห่งท่านผู้แสวงคุณพำนักรอยู่
พระธรรมราชาภิระทัບอยู่แล้ว เป็นที่ให้เกิดปิตักเกชา
พระองค์ ฯ

สัตว์ทั้งหลาย ย่อมบริสุทธิด้วยส่วน ๕ นี้ คือ กรรม
วิชา ธรรม ศีล และชีวิตอันอุดม หาใช่บริสุทธิด้วยโคตร
หรือทรัพย์ไม่ ฯ

เพราะเหตุฉะนั้นแหละ บุรุษผู้เป็นบัณฑิต เมื่อเล็งเห็นประโยชน์
ของตน พึงเลือกเฟ้นธรรมโดยแยบคายอย่างนี้ จึงจะบริสุทธิ
ในธรรมนั้น พระสารีบุตรรูปเดียวเท่านั้น เป็นผู้ประเสริฐ
ด้วยปัญญา ศีล และธรรมเครื่องสงบระงับ ภิกษุใดเป็นผู้
ถึงซึ่งฝั่ง ภิกษุนั้นก็มีท่านพระสารีบุตรนั้นเป็นอย่างเยี่ยม ฯ

อนาถปิณฑิกเทวบุตร ครั้นได้กล่าวดังนี้แล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มี-

*พระภาค ทำประทักษิณแล้วอันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

[๒๗๖] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค เมื่อลวงราตรีนั้นแล้ว จึงตรัส
เรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อคืนนี้เทวบุตรองค์หนึ่ง เมื่อราตรี
ปฐมยามสิ้นไปแล้ว มีวรรณงามยิ่งนัก ยังวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้ามาหา
เราถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว ก็กล่าวหาเราแล้ว ได้ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
เทวบุตรนั้น ยินอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ในสำนัก
เราว่า

ก็พระเชตวันนี้นั้น อันหมู่แห่งท่านผู้แสวงคุณพำนักรอยู่
พระธรรมราชาภิระทัບอยู่แล้ว เป็นที่ให้เกิดปิตักเกชา
พระองค์ ฯ

สัตว์ทั้งหลายย่อมบริสุทธิด้วยส่วน ๕ นี้ คือ กรรม วิชา
ธรรม ศีล และชีวิตอันอุดม หาใช่บริสุทธิด้วยโคตรหรือ
ทรัพย์ไม่ ฯ

เพราะเหตุฉะนั้นแหละ บุรุษผู้เป็นบัณฑิต เมื่อเล็งเห็นประโยชน์
ของตน พึงเลือกเฟ้นธรรมโดยแยบคายอย่างนี้ จึงจะบริสุทธิ
ในธรรมนั้น พระสารีบุตรรูปเดียวเท่านั้น เป็นผู้ประเสริฐ
ด้วยปัญญา ศีล และธรรมเครื่องสงบระงับ ภิกษุใดเป็นผู้
ถึงซึ่งฝั่ง ภิกษุนั้นก็มีท่านพระสารีบุตรนั้นเป็นอย่างเยี่ยม ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เทวบุตรนั้นครั้นได้กล่าวดังนี้แล้ว ก็กล่าวหาเรา ทำ
ประทักษิณแล้ว อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

[๒๗๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ท่านพระอานนท์ได้กราบ-

*ทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็เทวบุตรนั้นเห็นจะเป็นอนาถปิณฑิก
เทวบุตรเน อนาถปิณฑิกกถุหบดีได้เลื่อมใสยิ่งนักในท่านพระสารีบุตร ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอานนท์ ฤกษ์ๆ ดูกรอานนท์ ข้อที่จะพึง
ถึงด้วยการนึกคิดมีประมาณเพียงใดนั้น เธอถึงแล้ว ดูกรอานนท์ ก็เทวบุตรนั้น
คือ อนาถปิณฑิกเทวบุตร ฯ

จบ อนาถปิณฑิกวารคที่ ๒

รวมพระสูตรในอนาถปิณฑิกวารคที่ ๒ นี้มี ๑๐ สูตร คือ จันทิมสสูตร
ที่ ๑ เวทสุสูตรที่ ๒ ทิมลัญฐิสูตรที่ ๓ นันทนสูตรที่ ๔ จันทนสูตรที่ ๕
วาลุตตสูตรที่ ๖ สุพรมสูตรที่ ๗ กฤตสูตรที่ ๘ อุตตรสูตรที่ ๙ และ
อนาถปิณฑิกสูตรที่ ๑๐ ฯ

นاناتติถียวารคที่ ๓

สิวสูตรที่ ๑

[๒๗๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น เมื่อปฐมยามล่วงแล้ว
สิวเทพบุตร มีวาระงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้า
พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว จึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้วได้ยืน
อยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๒๗๙] สิวเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถาเหล่านี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

บุคคลควรสมาคมกับพวกสัตบุรุษเท่านั้น ควรทำความ
สนิหสนมกับพวกสัตบุรุษ บุคคลรู้ทั่วถึงพระสัทธิธรรมของ
พวกสัตบุรุษแล้ว เป็นผู้ประเสริฐ ไม่เป็นผู้ตกต่ำ บุคคล
ควรสมาคมกับพวกสัตบุรุษเท่านั้น ควรทำความสนิหสนม
กับพวกสัตบุรุษ บุคคลรู้ทั่วถึงพระสัทธิธรรมของพวกสัตบุรุษ
แล้ว ย่อมได้ปัญญา ไม่คลาดเป็นอย่างอื่น บุคคลควร
สมาคมกับพวกสัตบุรุษเท่านั้น ควรทำความสนิหสนมกับ
พวกสัตบุรุษ บุคคลรู้ทั่วถึงพระสัทธิธรรมของพวกสัตบุรุษ
แล้ว ย่อมไม่เศร้าโศกในท่ามกลางแห่งความเศร้าโศก
บุคคลควรสมาคมกับพวกสัตบุรุษเท่านั้น ควรทำความสนิ
สนมกับพวกสัตบุรุษ บุคคลรู้ทั่วถึงพระสัทธิธรรมของพวก
สัตบุรุษแล้วย่อม รุ่งโรจน์ในท่ามกลางหมู่ญาติ บุคคลควร
สมาคมกับพวกสัตบุรุษเท่านั้น ควรทำความสนิหสนมกับพวก
สัตบุรุษ เหล่าสัตว์รู้ทั่วถึงพระสัทธิธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว
ย่อมถึงสุดดี บุคคลควรสมาคมกับพวกสัตบุรุษเท่านั้น ควรทำ
ความสนิหสนมกับพวกสัตบุรุษ เหล่าสัตว์รู้ทั่วถึงพระ
สัทธิธรรมของพวกสัตบุรุษแล้ว ย่อมยืนยงตลอดไป ฯ

[๒๘๐] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบสิวเทพบุตรด้วยพระ
คาถาว่า

บุคคลควรสมาคมกับพวกสัตบุรุษเท่านั้น ควรทำความสนิ
สนมกับพวกสัตบุรุษ บุคคลรู้ทั่วถึงพระสัทธิธรรมของพวกสัตบุรุษ
แล้ว ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ฯ

เขมสูตรที่ ๒

[๒๘๑] เขมเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถาเหล่านี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

คนพาลผู้มีปัญญาทราม ย่อมประพฤติกัฏฐิกับตนเองดังศัตรู ย่อม
ทำกรรมลามกอันอำนวยผลเผ็ดร้อน บุคคลทำกรรมใดแล้ว
ย่อมเดือดร้อนภายหลัง มีหนานองด้วยน้ำตา ร้องไห้อยู่ เสวย
ผลแห่งกรรมใด กรรมนั้นทำแล้วไม่ดีเลย บุคคลทำกรรมใด
แล้ว ไม่เดือดร้อนในภายหลัง มีหัวใจแช่มชื่นเบิกบานเสวย
ผลแห่งกรรมใด กรรมนั้นทำแล้วเป็นการดี บุคคลรู้กรรมใดว่า
เป็นประโยชน์แก่ตน ควรรับลงมือกระทำกรรมนั้นทีเดียว อย่า
พยายามเป็นนักปราชญ์เจ้าความคิด ด้วยความคิดอย่างพ้อคำ
เกวียน พ้อคำเกวียนละหนทางสายใหญ่ที่เรียบร้อยสม่ำเสมอ
เสีย แะไปสู่ทางที่ขรุขระ เพลาก็หักสะบั้นชบเซา จันใด
บุคคลละทิ้งธรรม หัน ไปประพฤติตามอธรรม ก็จันนั้น เป็น
คนเขลาเบาปัญญา ดำเนินไปสู่ทางมฤตยูชบเซาอยู่ เหมือน
พ้อคำเกวียนมีเพลากวียนหักแล้ว ฉะนั้น ฯ

เสรีสูตรที่ ๓

[๒๘๒] เสรีเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คาถาถวายพระผู้มีพระภาคว่า

เทวดาและมนุษย์ทั้งสองพวก ต่างก็พอใจอาหารด้วยกันทั้ง
นั้น เอย ก็ผู้ที่ไม่พอใจอาหารชื่อว่ายักษ์โดยแท้ ฯ

[๒๘๓] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบเสรีเทพบุตร ด้วยพระคาถาว่า
ชนเหล่าใดมีใจผ่องใส ให้ข้าวและน้ำด้วยศรัทธา ข้าวและ
น้ำนั้นแล ย่อมพะเนาะเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะ
เหตุนั้น สมควรเปลื้องความเหนียวแน่นเสีย ครอบงำ
มลทินของใจเสีย พึงให้ทาน บุญเท่านั้นย่อมเป็นที่พึงของ
เหล่าสัตว์ในโลกหน้า ฯ

[๒๘๔] ส. น้าอัครราชพระเจ้าข้า ไม่เคยมีมา พระเจ้าข้า พระดำรัสนี้

พระผู้มีพระภาคตรัสแจ่มแจ้งแล้ว

ชนเหล่าใดมีใจผ่องใส ให้ข้าวและน้ำด้วยศรัทธา ข้าวและ
น้ำนั้นแล ย่อมพบนอเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะ
เหตุนั้น สมควรเปลื้องความเหนียวแน่นเสีย ครอบงำ
มลทินของใจเสีย พึงให้ทาน บุญเท่านั้นเป็นที่พึงของเหล่า
สัตว์ในโลกหน้า ฯ

[๒๘๔] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เรื่องเคยมีมาแล้ว หม่อมฉันได้เป็น
พระเจ้าแผ่นดิน มีนามว่าเสรี เป็นทนาย เป็นทนายบติ เป็นผู้กล่าวชมการให้ทาน
ที่ประตูทั้ง ๔ ด้าน หม่อมฉันได้ให้ทานแก่สมณพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดิน
ทางไกล วณิกและยากทั้งหลาย ครั้นต่อมา พวกฝ่ายในพากันเข้าไปหาหม่อม
ฉัน ได้พูดปรารภขึ้นว่า พระองค์ทรงบำเพ็ญทาน แต่พวกหม่อมฉันไม่ได้ให้
ทาน เป็นการขอที่พวกหม่อมฉันจะได้อาศัยได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทให้ทาน
กระทำบุญบ้าง หม่อมฉันจึงคิดเห็นว่า เราเองก็เป็นทนาย เป็นทนายบติ เป็นผู้กล่าว
ชมการให้ทาน เมื่อมีผู้พูดว่า พวกหม่อมฉันจะให้ทาน เราจะทำอะไร แล้วจึงมอบ
ประตูด้านแรกให้แก่พวกฝ่ายในไป เขาพากันให้ทานในที่นั้น ทานของหม่อมฉันก็
ลดไป ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้นต่อมา พวกกษัตริย์พระราชวงศ์พากันเข้าไปหา
หม่อมฉัน ได้พูดปรารภขึ้นว่า พระองค์ทรงบำเพ็ญทาน พวกฝ่ายในก็บำเพ็ญทาน แต่
พวกข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้ให้ทาน เป็นการขอที่พวกข้าพระพุทธเจ้าจะได้อาศัยได้
ฝ่าละอองธุลีพระบาทกระทำบุญบ้าง หม่อมฉันก็คิดเห็นว่า เราเองก็เป็นทนาย เป็น
ทนายบติ เป็นผู้กล่าวชมการให้ทาน เมื่อมีผู้พูดว่า พวกข้าพระพุทธเจ้าจะให้ทาน เราจะ
ทำอะไร แล้วจึงมอบประตูด้านที่สองให้แก่พวกกษัตริย์พระราชวงศ์ไป พวกกษัตริย์
พระราชวงศ์ต่างก็พากันให้ทานในที่นั้น ทานของหม่อมฉันก็ลดไป ข้าแต่พระองค์ผู้
เจริญ ครั้นต่อมา พวกพลกาย (ข้าราชการฝ่ายทหาร) เข้าไปหาหม่อมฉัน ได้พูดปรารภ
ขึ้นว่า พระองค์ก็ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล พวกฝ่ายในก็ทรงบำเพ็ญพระกุศล
พวกกษัตริย์พระราชวงศ์ก็ทรงบำเพ็ญพระกุศล พวกข้าพระพุทธเจ้ามิได้ให้ทาน
เป็นการขอที่พวกข้าพระพุทธเจ้าจะได้อาศัยได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทให้ทานกระทำ
บุญบ้าง หม่อมฉันจึงคิดเห็นว่า เราเองก็เป็นทนายเป็นทนายบติ เป็นผู้
กล่าวชมการให้ทาน เมื่อมีผู้พูดว่า พวกข้าพระพุทธเจ้าจะให้ทาน เราจะทำอะไร
แล้วจึงมอบประตูด้านที่สามให้พวกพลกายไป เขาก็พากันให้ทานในที่นั้น ทาน
ของหม่อมฉันก็ลดไป ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้นต่อมา มีพวกพราหมณ์
คฤหบดี (ข้าราชการฝ่ายพลเรือน) เข้าไปหาหม่อมฉัน ได้พูดปรารภขึ้นว่า พระองค์
ก็ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล พวกฝ่ายในก็ทรงบำเพ็ญพระกุศล พวกกษัตริย์พระราช-

* วงศ์ก็ทรงบำเพ็ญพระกุศล พวกข้าราชการฝ่ายทหารก็ให้ทาน แต่พวกข้าพระพุทธเจ้า
ไม่ได้ให้ทาน เป็นการขอที่พวกข้าพระพุทธเจ้าจะได้อาศัยได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
ให้ทานกระทำบุญบ้าง หม่อมฉันจึงคิดเห็นว่า เราเองก็เป็นทนาย เป็นทนายบติ เป็น
ผู้กล่าวชมการให้ทาน เมื่อมีผู้พูดว่า พวกข้าพระพุทธเจ้าจะให้ทาน เราจะ
ทำอะไร แล้วจึงมอบประตูด้านที่สี่ให้พวกพราหมณ์คฤหบดีไป เขาต่างก็พากัน
ให้ทานในที่นั้น ทานของหม่อมฉันก็ลดไป ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกเจ้าหน้าที่
ทั้งหลายต่างพากันเข้าไปหาหม่อมฉัน ได้ทูลสนองขึ้นว่า บัดนี้พระองค์จะไม่ทรง
บำเพ็ญทานในที่ไหนอีกหรือ เมื่อเขาทูลอย่างนี้ หม่อมฉันจึงกล่าวตอบไปว่า
ท่านทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้น ในท้องถื่นชนบทนอกๆ ออกไป มีรายได้ใดๆ
เกิดขึ้น พวกท่านจงรวบรวมส่งเข้าไปในเมือง (เข้าท้องพระคลัง) เสียครึ่งหนึ่ง
อีกครึ่งหนึ่งพวกท่านจงให้ทานแก่สมณพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทางไกล
วณิกและยากทั้งหลายในชนบทนั้นเถิด (เป็นเช่นดังกราบบังคมทูลถวายนี้แหละ
พระเจ้าข้า) หม่อมฉันจึงยังไม่ถึงที่สุดแห่งบุญที่ได้บำเพ็ญไว้ แห่งกุศลที่ได้
ก่อสร้างไว้ตลอดกาลนานอย่างนี้ โดยที่จะมาคำนึงถึงว่า เทำนี้เป็นบุญพอแล้ว
เท่านั้นเป็นผลของบุญพอแล้ว หรือเท่านั้นที่เราพึงตั้งอยู่ในสามัคคีธรรม (คือพร้อม
เพียรร่วมทำบุญกับเขาพอแล้ว) ฯ

[๒๘๖] น้าอัครจรรย พระเจ้าข้า ไม่เคยมีมา พระเจ้าข้า พระดำรัสนี้
พระผู้มีพระภาคตรัสแจ่มแจ้งแล้ว

ชนเหล่าใดมีใจผ่องใส ให้ข้าวและน้ำด้วยศรัทธา ข้าวและ
น้ำนั้นแล ย่อมพบนอเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะ
เหตุนั้น สมควรเปลื้องความเหนียวแน่นเสีย ครอบงำ
มลทินของใจเสีย พึงให้ทาน บุญเท่านั้นย่อมเป็นที่พึงของ
เหล่าสัตว์ในโลกหน้า ฯ

ขุฎติการสูตรที่ ๔

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๒๘๗] ภูมิการเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุ ๗ รูป ผู้เข้าถึงพรหมโลกชื่อว่าวิหาเป็นผู้หลุดพ้นแล้ว
สิ้นราคะ โทสะแล้ว ข้ามพ้นเครื่องข้องต่างๆ ในโลกเสีย
ได้แล้ว ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ภิกษุเหล่านั้น คือใครบ้างผู้ข้ามพ้นเครื่องข้องเป็นบวรมาร
อันแสนยากที่ใครๆ จะข้ามพ้นได้ ละกายของมนุษย์แล้ว
ก้าวล่วงเครื่องประกอบอันเป็นทิพย์ ฯ

ภูมิการเทพบุตรกราบทูลว่า

คือ ท่านอุปกะ ๑ ท่านผลคันทะ ๑ ท่านปุกกุสาติ ๑ รวม
เป็น ๓ ท่าน ท่านภทิยะ ๑ ท่านชัณฑเทวะ ๑ ท่าน
พาหุรัคคิ ๑ ท่านลึงคิยะ ๑ (รวมเป็น ๗ ท่าน) ท่านเหล่า
นั้นล้วนแต่ละกายของมนุษย์ ก้าวล่วงเครื่องประกอบอันเป็น
ทิพย์ได้แล้ว ฯ

[๒๘๘] พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ท่านเป็นคนมีความฉลาด กล่าวสรรเสริญภิกษุเหล่านั้น ผู้
ละบวรมารได้แล้ว ภิกษุเหล่านั้นรู้ทั่วถึงธรรมของใคร จึงได้
ตัดเครื่องผูกคือภพเสียได้ ฯ

[๒๘๙] ข. ท่านเหล่านั้นรู้ทั่วถึงธรรมของผู้ใดจึงตัดเครื่องผูกคือ
ภพเสียได้ ผู้นั้นนอกจากพระผู้มีพระภาค และธรรมนั้นนอก
จากพระศาสนาของพระองค์แล้วเป็นไม่มี ฯ

นามและรูปดับไม่เหลือในธรรมใด ท่านเหล่านั้นได้รู้ธรรม
นั้นในพระศาสนานี้ จึงตัดเครื่องผูกคือภพได้ ฯ

[๒๙๐] พ. ท่านกล่าววจาจัก รู้ได้ยาก เข้าใจให้รู้ได้ยาก
ท่านรู้ทั่วถึงธรรมของใคร จึงกล่าววจาเช่นนี้ได้ ฯ

[๒๙๑] ข. ครั้งก่อนข้าพเจ้าเป็นช่างหม้อ ทำหม้ออยู่ใน
เวกพิงคชนบท เป็นผู้เลี้ยงดูมารดาบิดา เป็นอุบาสกของ
พระกัสสปพุทธเจ้า เว้นขาดจากเมถุนธรรม ประพฤติ
พรหมจรรย์ ไม่มีอาภิส ได้เคยเป็นคนร่วมบ้านกับพระองค์
ทั้งเคยได้เป็นสหายของพระองค์ในปางก่อน ข้าพเจ้ารู้จักภิกษุ
ทั้ง ๗ รูปเหล่านี้ ผู้หลุดพ้นแล้ว สิ้นราคะ โทสะแล้ว
ข้ามพ้นเครื่องข้องต่างๆ ในโลกได้แล้ว ฯ

[๒๙๒] พ. แน่ นายช่างหม้อ ท่านพูดอย่างใดก็ได้เป็นจริงแล้ว
อย่างนั้นในกาลนั้น ครั้งก่อนท่านเป็นช่างหม้อ ทำหม้ออยู่
ในเวกพิงคชนบท เป็นผู้เลี้ยงดูมารดาบิดา เป็นอุบาสกของ
พระกัสสปพุทธเจ้า งดเว้นจากเมถุนธรรม ประพฤติพรหม-
จรรย์ ไม่มีอาภิส ได้เป็นคนเคยร่วมบ้านกันกับเรา ทั้งได้เคย
เป็นสหายของเราในปางก่อน ฯ

พระสังคิตกาจารย์กล่าวว่า

สหายเก่าทั้งสอง ผู้มีตนอันอบรมแล้ว ทรงไว้ซึ่งสรีระมี
ในที่สุด ได้มาพบกันด้วยอาการอย่างนี้ ฯ

ขันตสูตรที่ ๕

[๒๙๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง ภิกษุเป็นจำนวนมากอยู่ในกุฏิอันตั้งอยู่ในป่าข้างเขาหิมวันต์
แคว้นโกศล เป็นผู้ฟังชาน เยอหยัง โอนเอน ปากกล้า วาจาสามหาว มีสติ
พินเพื่อน ขาดสัมปชัญญะ ไม่นั่นคง มีจิตคิดนอกทาง ประพฤติเยี่ยงคฤหัสถ์ ฯ

[๒๙๔] วันหนึ่งเป็นวันอุโบสถ ๑๕ ค่ำ ขันตเทพบุตรเข้าไปหาพวกภิกษุ
เหล่านั้นถึงที่อยู่ ครั้นแล้วจึงได้กล่าวกะภิกษุเหล่านั้นด้วยคาถาทิ้งหลายว่า
ครั้งก่อน พวกภิกษุผู้เป็นสาวกพระโคตมเป็นอยู่ง่าย (เลี้ยง
ง่าย) ไม่เป็นผู้มักได้แสวงหาบิณฑบาต ไม่มักได้ที่นั่งนอน
ที่นั่ง ฯ

ท่านรู้ว่าสิ่งทั้งปวงในโลกเป็นของไม่เที่ยง กระทำที่สุดแห่ง
ทุกข์ได้ ฯ

ส่วนท่านเหล่านี้ ทำตนให้เป็นคนเลี้ยงยากเหมือนชาวบ้านที่
โกงเขากิน กินๆ แล้วก็นอน เทียวประจบไปในเรือนของ

คนอื่น ๆ

ข้าพเจ้าขอทำอัญชลีต่อท่าน ขอพูดกะท่านบางพวกในที่นี้ว่า
พวกท่านถูกเขาทอดทิ้งหมดที่พึ่ง เป็นเหมือนเปรต ๆ
ที่ข้าพเจ้ากล่าวนี้หมายเอาบุคคลจำพวกที่ประมาทอยู่ ส่วน
ท่านพวกใดไม่ประมาทอยู่ ข้าพเจ้าขอนมัสการท่านพวกนั้น ๆ

โรหิตัสสสูตรที่ ๖

[๒๙๕] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว โรหิตัสสเทวบุตรมีวรรณงามยิ่งนัก
ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
จึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

โรหิตัสสเทวบุตรยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บุคคลสถิตอยู่ ณ ที่ใดหนอ จึงจะไม่เกิด ไม่แก่
ไม่ตาย ไม่จืด ไม่อุปบัติ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อันบุคคลจะอาจบ้างหรือไม่
เพื่อที่จะรู้ เพื่อที่จะเห็น หรือเพื่อที่จะบรรลุที่สุดของโลกได้ด้วยการเดินทาง ฯ

[๒๙๖] พ. อาวุโส ที่ใดเป็นที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จืด ไม่อุปบัติ
เราไม่พูดถึงที่นั้นอันเป็นที่สุดของโลกว่า ควรรู้ ควรเห็น ควรบรรลุด้วยการ
เดินทาง ฯ

ร. น้าอัสจรรย พระเจ้าข้า ไม่เคยมีมา พระเจ้าข้า พระดำรัสนี้พระผู้มี-
*พระภาคตรัสแจ่มแจ้ง ดังปรากฏว่า อาวุโส ที่ใดเป็นที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย
ไม่จืด ไม่อุปบัติ เราไม่พูดถึงที่นั้นอันเป็นที่สุดของโลกว่า ควรรู้ ควรเห็น
ควรบรรลุด้วยการเดินทาง ฯ

[๒๙๗] ร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แต่ปางก่อน ข้าพระองค์เป็นฤาษี
ชื่อโรหิตัสสะ เป็นบุตรของอัสสรชน มีฤทธิ์ เหาะไปในอากาศได้ มีความเร็ว
ประดุจอาจารย์สอนศิลปนะ จีบนม้น ขาญศึกษา ข่านาญมือ เกยประกวดยิงธนู
มาแล้ว ยิงผ่านเงาตาลตามขวางได้ด้วยลูกศรขนาดเบาโดยสะดวกดาย อย่างเท้าของ
ข้าพระองค์เห็นปานนี้ ประดุจจากมหาสมุทรด้านทิศบูรพา กว้างถึงมหาสมุทรด้านทิศ
ประจิม ข้าพระองค์มาประสงค้อยู่แต่เพียงว่า เราจักบรรลุถึงที่สุดของโลกด้วยการ
เดินทาง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ประกอบด้วยความเร็วขนาดนี้ ด้วย
อย่างเท้าขนาดนี้ เว้นจากการกิน การขบเคี้ยว และการลิ้มรสอาหาร เว้นจากการ
ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ เว้นจากการจับความเหน็ดเหนื่อยด้วยการหลับนอน มีอายุ
ถึงร้อยปี ดำรงชีพอยู่ถึงร้อยปี เดินทางตลอดร้อยปี ก็ยังไม่ถึงที่สุดของโลกได้
แต่มาทำกาลกิริยาเสียในระหว่าง น้าอัสจรรยนัก พระเจ้าข้า ไม่เคยมีมา พระเจ้าข้า
พระดำรัสนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสแจ่มแจ้งแล้ว ดังปรากฏว่า อาวุโส ที่ใดเป็นที่
ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จืด ไม่อุปบัติ เราไม่พูดถึงที่นั้นอันเป็นที่สุดของโลก
ว่าควรรู้ ควรเห็น ควรบรรลุ ด้วยการเดินทาง ฯ

[๒๙๘] พ. ดูกรอาวุโส ที่ใดเป็นที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จืด
ไม่อุปบัติ เราไม่พูดถึงที่นั้นอันเป็นที่สุดของโลก ว่าควรรู้ ควรเห็น ควรบรรลุ
ด้วยการเดินทาง ก็ถ้าหากเรายังไม่บรรลุถึงที่สุดของโลกแล้ว ก็จะไม่กล่าวถึงการ
กระทำที่สุดทุกข์ ก็แต่ว่าเราบัญญัติเรียกว่าโลก เหตุให้เกิดโลก การดับของโลก
และทางให้ถึงความดับโลก ในสรีระร่าง มีประมาณว่าหนึ่งนี้ และพร้อมทั้งสัญญา
พร้อมทั้งใจครอง ฯ

แต่ไหนแต่ไรมา ยังไม่มีใครบรรลุถึงที่สุดโลกด้วยการเดินทาง และเพราะ
ที่ยังบรรลุถึงที่สุดโลกไม่ได้ จึงไม่พ้นไปจากทุกข์ ฯ

เหตุนั้นแหละ คนมีปัญญาคิดตระหนักชัดเรื่องโลก ถึงที่สุดโลกได้
อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว รู้จักที่สุดโลกแล้ว เป็นผู้ระงับแล้ว จึงไม่หวังโลกนี้และ
โลกหน้า ฯ

นันทสูตรที่ ๗

[๒๙๙] นันทเทวบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กล่าว
คาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

กาลย่อมล่วงไป รัตริย้อมผ่านไป ชันแห่งวัยย่อมละลำดับไป ฯ
บุคคลมาพิจารณาเห็นภัยในภพนี้ ควรทำบุญอันนำความสุข
มาให้ ฯ

[๓๐๐] พ. กาลย่อมล่วงไป รัตริย้อมผ่านไป ชันแห่งวัยย่อมละลำดับไป
บุคคลมาพิจารณาเห็นภัยในภพนี้ มุ่งต่อสันติ ควรละโลกามิสเสีย ฯ

นันทิวิสาละสูตรที่ ๘

[๓๐๑] นันทิวิสาละเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว จึงได้กล่าวคาถาทูลถวายพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นมหาวิบุรุษ สรรยนต์ มีจักร ๑- ๔ มีทวาร ๒- ๙
เต็มไปด้วยของ ไม่สะอาด ประกอบด้วยความโลภ ย่อมเป็น
ประดุจเปลือกถม โฉนจักมีความออกไปจากทุกขได้ ฯ

[๓๐๒] พ. บุคคลตัดความผูกโกรธด้วย กิเลสเป็นเครื่องรัดด้วยความปรารถนาและความโลภอื่นชั่วช้าด้วย ถอนตัณหาพร้อมทั้งอวิชชาอันเป็นมูลรากเสียได้ อย่างนี้จึงจักออกไปจากทุกขได้

สุลิมสูตรที่ ๙

[๓๐๓] สวรรตถินทาน ฯ

ณ กาลครั้งหนึ่ง ท่านพระอานนท์เถระเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาท นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

๑๑. คือ อริยาบททั้ง ๔ ยืน เดิน นั่ง นอน ๒. คือทั้ง ๙ ทวาร

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะท่านพระอานนท์ว่า อานนท์ เธอชอบสารีบุตรหรือไม่ ฯ

อ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ใครเล่าที่ไม่ใช่คนพาล ไม่ใช่คนมทะลุ ไม่ใช่คนงมกาย ไม่ใช่คนมจิตวิปลาส จะไม่ชอบท่านพระสารีบุตร เพราะท่านเป็นบัณฑิต มีปัญญามาก เป็นเจ้าปัญญา มีปัญญาชวนให้รู้แจ้ง มีปัญญาเล่น มีปัญญาหลักแหลม มีปัญญาแทงตลอด มีความปรารถนาล้น สันโดษ เป็นผู้สงัดกาย สงัดใจ ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ ปรารถนาความเพียร เป็นผู้เข้าใจพูด อุดหนุนต่อถ้อยคำ เป็นผู้โจทก์ทั่วคนผิด เป็นผู้ตำหนิคนชั่ว ข้าแต่พระองค์-
*ผู้เจริญ ใครเล่าที่ไม่ใช่คนพาล ไม่ใช่คนมทะลุ ไม่ใช่คนงมกาย ไม่ใช่คนมจิตวิปลาส จะไม่ชอบท่าน ฯ

[๓๐๔] พ. อย่างนั้นๆ อานนท์ ใครเล่าที่ไม่ใช่คนพาล ไม่ใช่คนมทะลุ ไม่ใช่คนงมกาย ไม่ใช่คนมจิตวิปลาส จะไม่ชอบสารีบุตร เพราะสารีบุตรเป็นบัณฑิต มีปัญญามาก เป็นเจ้าปัญญา มีปัญญาชวนให้รู้แจ้ง มีปัญญาเล่น มีปัญญาหลักแหลม มีปัญญาแทงตลอด มีความปรารถนาล้น สันโดษ เป็นผู้สงัดกาย สงัดใจ ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ ปรารถนาความเพียร เป็นผู้เข้าใจพูด อุดหนุนต่อถ้อยคำ เป็นผู้โจทก์ทั่วคนผิด เป็นผู้ตำหนิคนชั่ว อานนท์ ใครเล่าที่ไม่ใช่คนพาล ไม่ใช่คนมทะลุ ไม่ใช่คนงมกาย ไม่ใช่คนมจิตวิปลาส จะไม่ชอบสารีบุตร ฯ

[๓๐๕] ณ กาลครั้งนั้น สุลิมเทพบุตร แวดล้อมไปด้วยเทพบุตรบริษัทเป็นอันมาก ขณะที่พระผู้มีพระภาคและพระอานนท์เถระ กำลังกล่าวสรรเสริญคุณท่านพระสารีบุตรอยู่ ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายอภิวาท แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เมื่อยืนเรียบร้อยแล้ว จึงได้กราบบังคมทูลพระผู้มีพระภาคว่า จริงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาค จริงอย่างนั้น พระสุตต อันใครเล่าที่ไม่ใช่คนพาล ไม่ใช่คนมทะลุ ไม่ใช่คนงมกาย ไม่ใช่คนมจิตวิปลาส จะไม่ชอบท่านพระสารีบุตร เพราะท่านเป็นบัณฑิต ฯลฯ เป็นผู้ตำหนิคนชั่ว ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะข้าพระองค์ได้เข้าร่วมประชุม เทพบุตรบริษัทใดๆ ก็ได้ยินเสียงอย่างหนาหูว่า ท่านพระสารีบุตรเป็นบัณฑิต ฯลฯ เป็นผู้ตำหนิคนชั่ว ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ใครเล่าที่ไม่ใช่คนพาล ไม่ใช่คนมทะลุ ไม่ใช่คนงมกาย ไม่ใช่คนมจิตวิปลาส จะไม่ชอบท่าน ฯ

[๓๐๖] ครั้นนั้น เทพบุตรบริษัทของสุลิมเทพบุตร ขณะที่สุลิมเทพบุตร กำลังกล่าวสรรเสริญคุณท่านพระสารีบุตรอยู่ เป็นผู้ปลื้มใจ เบิกบาน เกิดปิติ โสมนัส มีรัศมีแห่งผิวพรรณแพรวพราวปรากฏอยู่ ฯ

[๓๐๗] แก้วมณีและแก้วไพฑูรย์ อันงาม โชติช่วง แปรเปลี่ยน อันบุคคลชดสีเรียบร้อยแล้ว วางไว้บนผ้ากัมพลสีเหลือง ย่อมส่องแสงแพรวพราว รุ่งเรือง ฉ้นไฉ เทพบุตรบริษัทของสุลิมเทพบุตร ขณะที่สุลิมเทพบุตรกำลังกล่าวสรรเสริญคุณท่านพระสารีบุตรอยู่ เป็นผู้ปลื้มใจ เบิกบาน เกิดปิติ โสมนัส มีรัศมีแห่งผิวพรรณแพรวพราวปรากฏอยู่ ฯ

[๓๐๘] แท่งทองชมพูณห เป็นของที่บุตรนายช่างทองผู้ขยันหมั่นใส่บาตร หลอมใสจนสิ้นราศีเสร็จแล้ว วางไว้บนผ้ากัมพลสีเหลือง ย่อมขึ้นสีผุดผ่องเปล่ง-

*ปลั่ง ฉ้นไฉ เทพบุตรบริษัทของสุลิมเทพบุตร ขณะที่สุลิมเทพบุตรกำลังกล่าวสรรเสริญคุณท่านพระสารีบุตรอยู่ เป็นผู้ปลื้มใจ เบิกบาน เกิดปิติ โสมนัส มีรัศมีแห่งผิวพรรณแพรวพราวปรากฏอยู่ ฯ

[๓๐๙] ดาวประกายพฤกษ์ ขณะที่อากาศปลอดโปร่งปราศจากหมู่เมฆใน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
กุตฺตรทกัลล ย่อมส่องแสงสกฺสกา วาวะยับยั้ง ฉนฺได เทพบุตรบริษัทของสลิสม
เทพบุตร ขณะที่สลิสมเทพบุตรกำลังกล่าวสรรเสริญคุณท่านพระสารีบุตรอยู่ เป็นผู้
ปลื้มใจ เบิกบาน เกิดปิติโสมนัส มีรัศมีแห่งผิวพรรณแพรวพราวปรากฏอยู่ ฯ

[๓๑๐] พระอาทิตย์ขณะที่อากาศปลอดโปร่ง ปราศจากหมุ่เมฆในกุต
ตรทกัลล พวยพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้า ขจัดความมืดที่มีอยู่ในอากาศทั้งปวง ย่อมแผดแสง
แจ่มจ้าไพโรจน์ ฉนฺได เทพบุตรบริษัทของสลิสมเทพบุตร ขณะที่สลิสมเทพบุตร
กำลังกล่าวสรรเสริญคุณท่านพระสารีบุตรอยู่ เป็นผู้ปลื้มใจ เบิกบาน เกิดปิติ-

* โสมนัส มีรัศมีแห่งผิวพรรณแพรวพราวปรากฏอยู่ ฯ

[๓๑๑] ครั้นนั้น สลิสมเทพบุตร ได้กล่าวคำถาถาในสำนักพระผู้มีพระภาค
ปรารภถึงท่านพระสารีบุตรว่า

ท่านพระสารีบุตรคนรู้จักท่านดีว่าเป็นบัณฑิต ไม่ใช่คนมักโกรธ
มีความปรารถนาน้อย สงบเสงี่ยม ฝึกฝนมาดี มีคุณงาม
ความดีอันพระศาสดาทรงสรรเสริญ เป็นผู้แสวงคุณ ฯ

[๓๑๒] พระผู้มีพระภาค ได้ภาษิตคำถาถาตอบสลิสมเทพบุตรปรารภถึงท่าน-
พระสารีบุตรว่า

สารีบุตรใดๆ ก็รู้จักว่าเป็นบัณฑิต ไม่ใช่คนมักโกรธ มีความ
ปรารถนาน้อย สงบเสงี่ยม อบรม ฝึกฝนมาดี จ้านงยูกิ
แต่กาลเป็นที่ปรินิพพาน ฯ

นานาติตถียสูตรที่ ๑๐

[๓๑๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อันเป็นที่ให้
เหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ณ กาลครั้งหนึ่ง เมื่อปฐมยามล่วงแล้ว
พวกเทพบุตรผู้เป็นสาวกเดียรฉัตรต่างๆ เป็นอันมาก คือ อสมเทพบุตร สหลิ-

* เทพบุตร นิกเทพบุตร กาโกฏกเทพบุตร เวฐัมพรเทพบุตร มาณคามิเทพบุตร
มีวรรณะงามยิ่ง ยังพระวิหารเวฬุวันทั้งสิ้นสว่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วจึงอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๓๑๔] อสมเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ส่วนที่ควรข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าว
คำถาถาในสำนักพระผู้มีพระภาค ปรารภถึงท่านปุณณะกัสสปว่า
ครูปุณณะกัสสป เพียงแต่มองไม่เห็นบาปหรือบุญของตน
ในเพราะเหตุที่สัตว์ถูกพิน ถูกฆ่า ถูกโบย ถูกข่มเหง ใน
โลกนี้เท่านั้น ท่านบอกให้วางใจเสีย ท่านย่อมควรที่จะยก
ย่องว่าเป็นศาสดา ฯ

[๓๑๕] สหลิเทพบุตร ได้กล่าวคำถาถาในสำนักพระผู้มีพระภาค ปรารภ
ถึงท่านมักขลิโคศลต่อไปว่า

ครุมักขลิโคศล สรรวมตนดีแล้ว เพราะรังเกียจบาปด้วยตะบะ
ละวาจาที่ก่อให้เกิดความทะเลาะกับคนเสีย เป็นผู้สม่ำเสมอ
งดเว้นจากสิ่งที่มีโทษ พุดจริง ท่านมักขลิโคศล จิตว่าเป็นผู้
คงที่ ไม่กระทำบาปโดยแท้ ฯ

[๓๑๖] นิกเทพบุตร ได้กล่าวคำถาถาในสำนักพระผู้มีพระภาค ปรารภถึง
ท่านนิครนถ์ นาฏบุตรต่อไปว่า

ครุนิครนถ์ นาฏบุตร เป็นผู้เกลียดบาป มีปัญญารักษาดำรง
เห็นภัยในสงสาร เป็นผู้ระมัดระวังทั้ง ๔ ยาม เปิดเผยสิ่งที่
ตนเห็นแล้วและฟังแล้ว น่าจะไม่ใช่ผู้หยาบช้าโดยแท้ ฯ

[๓๑๗] อาโกฏกเทพบุตร ได้กล่าวคำถาถาในสำนักพระผู้มีพระภาค
ปรารภถึงพวกเดียรฉัตรต่างๆ ต่อไปอีกว่า

ท่านปภะระ กัจจายนะ ท่านนิครนถ์ นาฏบุตร และพวกท่าน
มักขลิโคศล ท่านปุณณะกัสสปเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นศาสดา
ของหมู่ บรรลถึงที่สุดในสมณธรรมแล้ว ท่านเหล่านั้นคง
เป็นผู้ไม่ไกลไปจากสัตบุรุษแน่นอน ฯ

[๓๑๘] เวฐัมพรเทพบุตร ได้กล่าวตอบอาโกฏกเทพบุตรด้วยคำถาถาว่า
สุนัขจิ้งจอกสัตว์เลวๆ ใครจะตีสันเสมอราชสีห์ แม้จะ
ไม่ใช่สัตว์ขี้เรื้อน แต่ก็มิบางคราวที่ทำตนเทียมราชสีห์ ฯ
ครุของหมู่บ้าเพี้ยนตัวเป็นคนแนะนำหนทาง แต่พูดคำเท็จ มี
มรรยาทน่ารังเกียจ จะเทียบกับสัตบุรุษไม่ได้ ฯ

[๓๑๙] ลำดับนั้น มารผู้ลามกเข้าสิงเวฐัมพรเทพบุตรแล้ว ได้กล่าวคำถาถา
ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
สัตว์เหล่าใด ประกอบแล้ว ในความเกลียดบาปด้วยตะ
รักษาความสงบสงัดอยู่ ดิตถอยู่ในรูป ปราภณาทะโลภ สัตว์
เหล่านั้น ย่อมสั่งสอนชอบ เพื่อปรโลกโดยแท้ ฯ

[๓๒๐] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่าเป็นมารตัวร้ายกาจ
จึงได้ทรงภาษิตคาถาตอบมารผู้ลามก่า
รูปใดๆ จะอยู่ในโลกนี้หรือโลกหน้า และจะอยู่ในอากาศ
มีรัศมีรุ่งเรืองก็ตามที่ รูปทั้งหมดเหล่านั้น อันมารสรรเสริญ
แล้ว วางตั้งสัตว์ไว้แล้ว เหมือนเขาเอาเหยื่อล่อเพื่อฆ่าปลา
ฉะนั้น ฯ

[๓๒๑] ลำดับนั้น มาณวกคามิยเทพบุตร ได้ภาษิตคาถาเหล่านี้ในสำนัก
พระผู้มีพระภาค ปราภถึงพระผู้มีพระภาคว่า
ภูเขาวิปุละ เขากล่าวกันว่า เป็นสูงเยี่ยมกว่าภูเขาที่ตั้งอยู่ใน
พระนครราชคฤห์ เสด็จบรรพตเป็นเล็กกว่าภูเขาที่ตั้งอยู่ในป่า
หิมวันต์ พระอาทิตย์เป็นเล็กกว่าสิ่งที่ไปในอากาศ มหาสมุทร
เป็นเล็กกว่าห้วงน้ำทั้งหลาย พระจันทร์เป็นเล็กกว่าดวงดาว
ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าโลกกล่าวว่า เป็นเล็กกว่าประชุมชน
ทั้งโลก พร้อมทั้งเทวโลก ฯ

จบ นานาตติยวรรค ที่ ๓

รวมพระสูตรในนานาตติยวรรคที่ ๓ นี้ มี ๑๐ สูตร คือ สิวสูตรที่ ๑
เขมสูตรที่ ๒ เสรีสูตรที่ ๓ ฆฎิกสูตรที่ ๔ ชันตสูตรที่ ๕ ไรหิตสสูตรที่ ๖
นันทสูตรที่ ๗ นันทวิสาละสูตรที่ ๘ สลิมสูตรที่ ๙ และนานาตติยสูตรที่ ๑๐ ฯ
จบ เทวปุตตสังยุตต์

โกศลสังยุตต์
ปฐมวรรคที่ ๑
ทหสูตรที่ ๑

[๓๒๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้—
สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศล
ได้เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงได้ทรงปราศรัยกับ
พระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงประทับนั่ง ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๓๒๓] พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า แม้พระโคตมผู้เจริญยอมทรงปฏิญาณบ้างหรือไม่ว่า
เราได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณอย่างยอดเยี่ยม ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรมหาบพิตร ก็พระองค์เมื่อจะตรัสโดย
ชอบก็พึงตรัสถึงอาตมภาพว่า ตถาคตได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณอย่างยอด
เยี่ยม ดูกรมหาบพิตร เพราะอาตมภาพได้ตรัสรู้อนัตตสัมมาสัมโพธิญาณ ฯ

[๓๒๔] พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตม
ผู้เจริญ แม้สมณพราหมณ์บางพวก เป็นเจ้าหมู่ เจ้าคณะ เป็นคณาจารย์ มี
ชื่อเสียง มีเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิ ชนส่วนมากยกย่องว่าดี คือ ปุณณะกัสสป
มักขลิโคศล นิครนถ์ นาฏบุตร สัญชัย เวลัฏฐบุตร ปุกระ กัจจายนะ อชิต
เกสกัมพล ฯ

สมณพราหมณ์แม่เหล่านั้น เมื่อถูกหม่อมจันทามว่า ท่านทั้งหลายยอม
ปฏิญาณได้หรือว่า เราได้ตรัสรู้พระอนัตตสัมมาสัมโพธิญาณดังนี้ ก็ยังไม่ปฏิญาณ
ตนได้ว่า ได้ตรัสรู้พระอนัตตสัมมาสัมโพธิญาณ ส่วนพระโคตมผู้เจริญยังทรง
เป็นหนุ่มโดยกำเนิดและยังทรงเป็นผู้ใหม่โดยบรรพชา ไฉนจึงปฏิญาณได้แล้ว ฯ

[๓๒๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรมหาบพิตร ของ ๔ อย่าง
เหล่านี้ ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่าเล็กน้อย ๔ อย่างเป็นไฉน ของ ๔ อย่างคือ

๑. กษัตริย์ ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่ายังทรงพระเยาว์

๒. งู ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่าตัวเล็ก

๓. ไฟ ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่าเล็กน้อย

๔. ภิกษุ ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่ายังหนุ่ม

ดูกรมหาบพิตร ของ ๔ อย่างเหล่านี้ ไม่ควรดูถูกดูหมิ่นว่าเล็กน้อย ฯ

[๓๒๖] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสโยการณภาษิตนี้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสสถาปนาพระพันธฺ์ต่อไปอีกว่า

นรชนไม่พึงดูถูกดูหมิ่น กษัตริย์ผู้ถึงพร้อมด้วยพระชาติ มี
พระชาติสูง ผู้ทรงพระยศอย่างยิ่งทรงพระเยาว์ เพราะเหตุว่า
พระองค์เป็นมนุษย์ชั้นสูง ได้เสวยราชสมบัติแล้ว ทรงพระ-
พิโรธขึ้น ย่อมทรงลงพระราชอาญาอย่างหนักแก่เขาได้
ฉะนั้น ผู้รักษาชีวิตของตน พึงงดเว้นการสบประมาทกษัตริย์
นั้นเสีย ฯ

นรชนเห็นงูที่บ้านหรือที่ปากก็ตาม ไม่พึงดูถูกดูหมิ่นว่าตัวเล็ก
(เพราะเหตุว่า) งูเป็นสัตว์มีพิษ (เดช) ย่อมเที่ยวไปด้วย
รูปร่างต่างๆ งูนั้นพืงมากัด ขายหญิงผู้พลั้งเผลอในบางคราว
ฉะนั้น ผู้รักษาชีวิตของตน พึงงดเว้นการสบประมาทงู
นั้นเสีย ฯ

นรชนไม่พึงดูถูกดูหมิ่นไฟที่กินเชื้อมาก ลุกเป็นเปลว มี
ทางดำ (ที่ ไฟไหม้ไปดำ) ว่าเล็กน้อย เพราะไฟนั้นได้
เชื้อแล้วก็ป็นกองไฟใหญ่ พืงลามไหม้ขายหญิงผู้พลั้งเผลอ
ในบางคราว ฉะนั้น ผู้รักษาชีวิตของตน พึงงดเว้นการ
สบประมาทไฟนั้นเสีย ฯ

(แต่ว่า) ปาไคที่ถูกไฟไหม้จนดำไปแล้ว เมื่อวันคืนล่วงไปๆ
พรรณหญ้าหรือต้นไม้อย่างงอกขึ้นที่ป่านั้นได้ ส่วนผู้ใดถูกภิกษุ
ผู้มีศีลแผดเผา ๑- ด้วยเดช บุตรธิดาและปศุสัตว์ของผู้นั้นย่อม
พินาศ ทายาทของเขากีย่อมไม่ได้รับทรัพย์มรดก เขาเป็นผู้
ไม่มีเผ่าพันธุ์ ย่อมเป็นเหมือนตาลยอดด้วน ฯ
ฉะนั้นแลบุคคลผู้เป็นบัณฑิต พิจารณาเห็นงู ไฟ กษัตริย์ผู้
ทรงยศ และภิกษุผู้มีศีล ว่าเป็นภัยแก่ตน พึงประพฤติต่อ
โดยชอบทีเดียว ฯ

[๓๒๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสจบลงแล้ว พระเจ้าปเสนทิโกศลได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระภานุชิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภานุชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก บุคคลหงายของทีคว่า
เปิดของทีปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยหวังว่า ผู้มี
จักขุจะได้เห็นรูป จันใด พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก
ก็จันนั้นเหมือนกัน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระผู้มีพระภาค
พระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งเป็นที่ระลึก ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงจำ
ข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงสรณคมน์จนตลอดชีวิตตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

ปริสสุตฺตที่ ๒

[๓๒๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่งท่าน
อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่

๑๑. อธิบายว่า ผู้ใดประทุษร้ายต่อภิกษุผู้มีศีล อำนาจเดชแห่งศีลของท่าน ย่อมแผดเผา
๑๒. ผู้นั้นไปเอง มิใช่ว่าท่านผูกพยาบาทต่อเขา และผลกรรมที่ชั่วย่อมเกิดมีแก่เขาในปัจจุบัน
๑๓. ชาตินี้ เช่นเสื่อมจากสมบัติต่างๆ มีบุตรธิดาปศุสัตว์เป็นต้น ฯ

ประทับ ครั้นแล้วจึงทรงถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับนั่ง ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบ-

*ทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรมก็อย่างเมื่อบังเกิดขึ้นในภายใน
ของบุคคล ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อความไม่เป็นประโยชน์ เพื่อความทุกข์ เพื่อความ
อยู่ไม่สบาย ฯ

[๓๒๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรมหาบพิตร ธรรม ๓ อย่างแล
เมื่อบังเกิดขึ้นในภายในของบุรุษ ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อความไม่เป็นประโยชน์ เพื่อ
ความทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สบาย ธรรม ๓ อย่างเป็นไฉน ธรรม ๓ อย่าง คือ

๑. โลภะ
๒. โทสะ
๓. โมหะ

ดูกรมหาบพิตร ธรรม ๓ อย่างนี้แล เมื่อบังเกิดขึ้นในภายในของบุคคล
ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อความไม่เป็นประโยชน์ เพื่อความทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สบาย ฯ

[๓๓๐] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครันตรัสไวยากรณ์ภานุชิตนี้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า
โลภะ โทสะ และโมหะ ที่เกิดขึ้นในตนย่อมบั่นรอนบุคคล
ผู้โง่บาป เหมือนผลของตนย่อมบั่นรอนต้นเตารัง ฉะนั้น ฯ

ราชสูตรที่ ๓

[๓๓๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่ง
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ-

* ทับ ครั้นแล้วจึงทรงถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบ-

* ทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ผู้ที่เกิดมาแล้วที่พ้นจากชราและมรณะ
มีอยู่บ้างหรือไม่ ฯ

[๓๓๒] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรมหาบพิตร คนเกิดมาแล้วที่
จะพ้นจากชราและมรณะ ไม่มีเลย แม็กษัตริย์มหาศาลซึ่งเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มี
โภคะมาก มีทองและเงินมากมาย มีทรัพย์เครื่องอุปการณนำปลื้มใจมากมาย มี
ทรัพย์คือข้าวเปลือกมากมาย ก็ไม่มีพ้นจากชราและมรณะ แม้พราหมณ์มหาศาลซึ่งเป็นผู้มั่งคั่ง ฯลฯ ก็ไม่มีพ้นจากชราและมรณะ แมคฤหบดีมหาศาล ก็ไม่มีพ้นจากชรา
และมรณะ ภิกษุแม้ทุกองค์ ซึ่งเป็นพระอรหันต์ หมดสิ้นอาสวะแล้ว อยู่จบพรหมจรรย์
แล้ว กระทำการนิยยะเสร็จแล้ว วางภาระหนักลงได้แล้ว ได้บรรลุประโยชน์ของตน
แล้ว หมดสิ้นกิเลสเครื่องประกอบไว้ในภพแล้ว หลุดพ้นแล้วเพราะรู้โดยชอบ
ร่างกายนี้แม้แห่งพระอรหันต์เหล่านั้น ก็เป็นสภาพแตกดับ ถูกทอดทิ้งเป็น
ธรรมดา ฯ

[๓๓๓] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยการณภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ราชรถอันวิจิตรดีเยี่ยมชำระดูโดยแท้ อนึ่ง แม้สรีระก็ย่อมเข้า

ถึงชรา แต่ว่าธรรมของสัตบุรุษหาเข้าถึงชราไม่ สัตบุรุษ

เท่านั้น ย่อมรู้กัน ได้กับสัตบุรุษ ฯ

ปิยสูตรที่ ๔

[๓๓๔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่ง
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้ว จึงทรงถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบ-

* ทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (วันนี้) ข้าพระองค์เข้าไปลี้ภัยพักผ่อน
อยู่ ได้เกิดความนึกคิดอย่างนี้ว่า ชนเหล่าไหนหนอแลชื่อว่ารักตน ชนเหล่าไหน
ชื่อว่าไม่รักตน ข้าพระองค์จึงได้เกิดความคิดต่อไปว่า ก็ชนเหล่าใดแลยอม
ประพฤติดุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนเหล่านั้นชื่อว่าไม่รักตน ถึงแม้ชนเหล่านั้นจะฟัง
กล่าวอย่างนี้ว่า เรารักตน ถึงเช่นนั้น ชนเหล่านั้นก็ชื่อว่าไม่รักตน ชื่อนั้นเป็น
เพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่า ชนผู้ไม่รักใคร่กันยอมทำความเสียหายให้แก่ผู้ไม่
รักใคร่กันได้โดยประการใด ชนเหล่านั้นยอมทำความเสียหายให้แก่ตนด้วยตนเอง
ได้โดยประการนั้น ฉะนั้น ชนเหล่านั้นจึงชื่อว่าไม่รักตน ส่วนว่าชนเหล่าใดแล
ยอมประพฤติดุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนเหล่านั้นชื่อว่ารักตน ถึงแม้ชนเหล่านั้น
จะฟังกล่าวอย่างนี้ว่า เราไม่รักตน ถึงเช่นนั้นชนเหล่านั้นก็ชื่อว่ารักตน ชื่อนั้น
เป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่า ชนผู้ที่รักใคร่กันยอมทำความดีความเจริญ ให้
แก่ผู้ที่รักใคร่กันได้โดยประการใด ชนเหล่านั้นยอมทำความดีความเจริญ ให้แก่
ตนด้วยตนเองได้โดยประการนั้น ฉะนั้น ชนเหล่านั้นจึงชื่อว่ารักตน ฯ

[๓๓๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ถูกแล้วๆ มหาบพิตร เพราะว่าชน
บางพวกยอมประพฤติดุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนเหล่านั้นไม่ชื่อว่ารักตน ถึงแม้
พวกเขาจะกล่าวอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายมีความรักตน ถึงเช่นนั้นพวกเขาก็ชื่อว่า
ไม่มีความรักตน ชื่อนั้นเป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่า ชนผู้ไม่รักใคร่กันยอม
ทำความเสียหายให้แก่ผู้ไม่รักใคร่กันได้โดยประการใด พวกเขาเหล่านั้นยอมทำ
ความเสียหายแก่ตนด้วยตนเองได้โดยประการนั้น พวกเขาเหล่านั้นจึงชื่อว่าไม่รัก
ตน ส่วนว่าชนบางพวกยอมประพฤติดุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ พวกเขาเหล่านั้นชื่อว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
รักตน ถึงแม้พวกเขาจะกล่าวอย่างนี้ว่า เราไม่รักตน ถึงแม้เช่นนั้นพวกเขาลำบากก็ชื่อว่ารักตน ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่าชนผู้ที่รักใคร่กันย่อมทำความดี
ความเจริญให้แก่กันผู้ที่รักใคร่กันได้โดยประการใด พวกเขาลำบากย่อมทำความดี
ความเจริญแก่ตนด้วยตนเองได้โดยประการนั้น ฉะนั้น พวกเขาลำบากจึงชื่อว่ารักตน ฯ

[๓๓๖] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ถ้าบุคคลพึงรู้ว่าตนเป็นที่รัก ไม่พึงประกอบด้วยบาป เพราะ
ว่าความสุขนั้นไม่เป็นผลที่บุคคลผู้ทำชั่วจะพึงได้โดยง่าย ฯ
เมื่อบุคคลถูกภรรยาคบกำ ละทิ้งภพมนุษย์ไปอยู่ ก็อะไร
เป็นสมบัติของเขา และเขาย่อมพาเอาอะไรไปได้ อนึ่ง
อะไรเล่าจะติดตามเขาไปประจวบเจตตามตามตนไป ฉะนั้น ฯ
ผู้ที่มาเกิดแล้วจะต้องตายในโลกนี้ ย่อมทำกรรมอันใดไว้ คือ
เป็นบุญและเป็นบาปทั้งสองประการ บุญและบาปนั้นแลเป็น
สมบัติของเขา และเขาจะพาเอาบุญและบาปนั้นไป (สู่ปรโลก)
อนึ่ง บุญและบาปนั้นย่อมเป็นของติดตามเขาไปประจวบเจต-
ตามตนไป ฉะนั้น ฯ
เพราะฉะนั้น บุคคลพึงทำกัลยาณกรรมสะสมไว้เป็นสมบัติใน
ปรโลก (เพราะว่า) บุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลาย
ในปรโลก ฯ

อรรถกถาสูตรที่ ๕

[๓๓๗] พระเจ้าปเสนทิโกศล ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนี้หม่อมฉันได้เข้าที่ลับ
พักผ่อนอยู่ ได้เกิดความนึกคิดอย่างนี้ว่า ชนพวกไหนหนอแล ชื่อว่าเป็นผู้รักขา
ตน ชนพวกไหนหนอแล ชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักขาตน ข้าพระองค์ได้คิดต่อไปว่า
ก็ชนบางพวกแลย่อมประพฤติดุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนพวกนั้นชื่อว่าเป็นผู้
ไม่รักขาตน ถึงแม้พลช้าง พลม้า พลรถ หรือพลเดินเท้า จะพึงรักษาเขา ถึง
เช่นนั้นชนพวกนั้น ก็ชื่อว่าไม่เป็นผู้รักขาตน ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะ
เหตุว่า การรักษาเช่นนั้น เป็นการรักษากายนอก มิใช่เป็นการรักษากายใน ฉะนั้น
ชนพวกนั้นจึงชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักขาตน ส่วนว่าชนบางพวกย่อมประพฤติดุจจริตด้วย
กาย วาจา ใจ ชนพวกนั้นชื่อว่าเป็นผู้รักขาตน ถึงแม้พลช้าง พลม้า พลรถ
หรือพลเดินเท้า จะไม่รักษาเขา ถึงแม้เช่นนั้นชนพวกนั้นก็ชื่อว่าเป็นผู้รักขาตน
ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่าการรักษาเช่นนั้น เป็นการรักษากายใน มิใช่
เป็นการรักษากายนอก ฉะนั้น ชนพวกนั้นจึงชื่อว่าเป็นผู้รักขาตน ฯ

[๓๓๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ถูกแล้วๆ มหาบพิตร ก็ชนบาง
พวกย่อมประพฤติดุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนพวกนั้นชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักขาตน
ถึงแม้ชนพวกนั้นจะมีพลช้าง พลม้า พลรถ หรือพลเดินเท้า คอยรักษา ถึง
เช่นนั้นชนพวกนั้นก็ชื่อว่าไม่รักขาตน ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่า
การรักษาเช่นนั้นเป็นการรักษากายนอก มิใช่เป็นการรักษากายใน ฉะนั้น ชนพวก
นั้นจึงชื่อว่าไม่รักขาตน ส่วนว่าชนบางพวกย่อมประพฤติดุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ
ชนพวกนั้นชื่อว่าเป็นผู้รักขาตน ถึงแม้ชนพวกนั้นจะ ไม่มีพลช้าง พลม้า พลรถ
หรือพลเดินเท้า คอยรักษา ถึงแม้เช่นนั้นชนพวกนั้นก็ชื่อว่ารักขาตน ข้อนั้นเป็น
เพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่าการรักษาเช่นนั้นเป็นการรักษากายใน มิใช่เป็นการ
รักษากายนอก ฉะนั้น ชนพวกนั้นจึงชื่อว่าเป็นผู้รักขาตน ฯ

[๓๓๙] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

การสำรวมด้วยกายเป็นการดี การสำรวมด้วยวาจาเป็นการดี
การสำรวมด้วยใจเป็นการดี การสำรวมในที่ทั้งปวงเป็นการดี
บุคคลสำรวมในที่ทั้งปวงแล้วมีความละอายต่อบาป เรากล่าวว่า
เป็นผู้รักขาตน ฯ

อัปภิสุตที่ ๖

[๓๔๐] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่ง
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนีหม่อมฉันได้เข้าที่ลับพักผ่อนอยู่
ได้เกิดความคิดอย่างนี้ว่า สัตว์เหล่าใดได้โลกทรพย์อื่นๆ แล้ว ย่อมไม่มัวเมา
ไม่ประมาท ไม่ถึงความติดอยู่ในกามคุณ และไม่ประพฤติดในสัตว์ทั้งหลาย
สัตว์เหล่านั้นมีจำนวนน้อยในโลก ส่วนว่าสัตว์เหล่าใดได้โลกทรพย์อื่นๆ แล้ว
ย่อมมัวเมา ประมาท ถึงความติดอยู่ในกามคุณ และประพฤติดในสัตว์ทั้งหลาย
สัตว์เหล่านั้นแลมีจำนวนมากมายในโลก ฯ

[๓๔๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ถูกแล้วๆ มหาบพิตร สัตว์
เหล่าใดได้โลกทรพย์อื่นๆ แล้ว ย่อมไม่มัวเมา ไม่ประมาท ไม่ถึงความติดอยู่
ในกามคุณ และไม่ประพฤติดในสัตว์ทั้งหลาย สัตว์เหล่านั้นมีจำนวนน้อยในโลก
ส่วนว่าสัตว์เหล่าใดได้โลกทรพย์อื่นๆ แล้ว ย่อมมัวเมา ประมาท ถึงความติด
อยู่ในกามคุณ และประพฤติดในสัตว์ทั้งหลาย สัตว์เหล่านั้นแลมีจำนวนมาก
มายในโลก ฯ

[๓๔๒] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครันตริสไวยากรณภษาชิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า
สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้กำหนดกล้าในโลกทรพย์ ที่น่าใคร่ มักมาก
หลงใหลในกามคุณ ย่อมไม่รู้สึกรู้การกำลวง (ประพฤ
ติดในสัตว์พวกอื่น) เหมือนพวกเนื้อไม่รู้สึกรู้การซึ่งโขงดักไว้
ฉะนั้น ผลเผ็ดร้อนย่อมมีแก่สัตว์พวกนั้นในภายหลัง เพราะ
ว่ากรรมเช่นนั้นมิวิบากเลวทราม ฯ

อรรถกรณสูตรที่ ๗

[๓๔๓] พระเจ้าปเสนทิโกศล ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนีหม่อมฉันได้นั่ง ณ ที่
พิจารณาจิต เห็นภยัตริยมหาศาลบ้าง พราหมณมมหาศาลบ้าง ฤๅหบดีมหาศาลบ้าง
ซึ่งเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมากมาย มีทรัพย์เครื่อง
อุปกรณนำปลื้มใจมากมาย มีทรัพย์คือข้าวเปลือกมากมาย ยังกล่าวมุสาทั้งที่รู้สึก
อยู่ เพราะเหตุแห่งกาม เพราะเรื่องกาม เพราะมีกามเป็นค้ำมูล หม่อมฉันได้
เกิดความนึกคิดอย่างนี้ว่า เป็นการไม่สมควรเลยด้วยการที่เราจะพิจารณาคติในบัดนี้
(เพราะ) บัดนี้ ราชโอรสนามว่าวิฑูทกะผู้มีหน้าขึ้นบาน จักปรากฏโดยการ
พิจารณาคติ ฯ

[๓๔๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ชอบแล้วๆ มหาบพิตร ภยัตริย์
มหาศาล พราหมณมมหาศาล ฤๅหบดีมหาศาล แม้บางพวกเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์
มาก ฯลฯ มีทรัพย์คือข้าวเปลือกมากมาย ยังจกกล่าวมุสาทั้งที่รู้สึกอยู่ เพราะเหตุ
แห่งกาม เพราะเรื่องกาม เพราะมีกามเป็นค้ำมูล ข้อนั้นจักเป็นไปเพื่อความ
เสื่อมประโยชน์ เพื่อความทุกข์แก่พวกเขาตลอดกาลนาน ฯ

[๓๔๕] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครันตริสไวยากรณภษาชิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า
สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้กำหนดกล้าในโลกทรพย์ที่น่าใคร่ มักมาก
หลงใหลในกามคุณ ย่อมไม่รู้สึกรู้การลวงเกิน เหมือนพวกปลา
กำลังเข้าไปสู่เครื่องดัก ซึ่งอัดักอยู่ ฉะนั้น ผลอันเผ็ดร้อน
ย่อมมีแก่สัตว์พวกนั้นในภายหลัง เพราะว่ากรรมเช่นนั้นมิวิบาก
เลวทราม ฯ

มัลลิกาสูตรที่ ๘

[๓๔๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้—

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่ง
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ประทับ ณ ปราสาทอัน
ประเสริฐขึ้นบน พร้อมด้วยพระนางมัลลิกाराชเทวี ฯ

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ตรัสกับพระนางมัลลิกाराชเทวีว่า เนะ
มัลลิกา ก็คนอื่นคือใครเล่าซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าตน ย่อมมีแก่เธอหรือหนอแล ฯ

พระนางมัลลิกาได้ทูลสนองว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า ก็คนอื่นคือใครเล่าซึ่ง
เป็นที่รักยิ่งกว่าตน ย่อมไม่มีแก่หม่อมฉันแล ก็คนอื่นคือใครเล่าซึ่งเป็นที่รักยิ่ง
กว่าตน ย่อมมีแก่พระองค์หรือไฉน ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลตรัสว่า เนะมัลลิกา คนอื่นใครๆ ซึ่งเป็นที่รักยิ่ง
กว่าตนย่อมไม่มีแม้แก่ฉัน ฯ

[๓๔๗] ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จลงจากปราสาทเข้าไปเฝ้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว จึงถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับ
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนีหม่อมฉันได้อยู่ที่ปราสาทอัน
ประเสริฐขึ้นบนกับด้วยพระนางมัลลิการาชเทวี ได้พูดกับพระนางมัลลิการาชเทวีว่า
เนาะมัลลิกา ก็คนอื่นคือใครเล่าซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าตน ย่อมมีอยู่หรือหนอแล
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้นหม่อมฉันพูดอย่างนี้แล้ว พระนางมัลลิการาชเทวีได้ทูล
สนองหม่อมฉันว่า ข้าแต่พระมหาราชเจ้า ก็คนอื่นคือใครเล่าซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าตน
ย่อมไม่มีแก่หม่อมฉันแล ก็คนอื่นใครๆ ซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าตนย่อมมีอยู่แก่พระ
องค์หรือโชน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้นพระนางมัลลิกาทูลสนองอย่างนี้แล้ว
หม่อมฉันได้พูดกับพระนางมัลลิการาชเทวีว่า เนาะมัลลิกา คนอื่นใครๆ ซึ่งเป็น
ที่รักยิ่งกว่าตน ย่อมไม่มีแก่ฉันแล ฯ

[๓๔๘] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนั้นแล้ว จึงได้
ตรัสพระคาถาในเวลานั้นว่า

บุคคลค้นหาด้วยจิตตลอดทิศทั้งหมด ไม่ได้พบใครซึ่งเป็นที่รัก
ยิ่งกว่าตนในที่ใดๆ เลย สัตว์ทั้งหลายเหล่าอื่นก็รักตนมาก
เช่นนั้นเหมือนกัน ฉะนั้น ผู้รักตนจึงไม่ควรเบียดเบียนสัตว์อื่น ฯ

ปัญญสูตรที่ ๙

[๓๔๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่ง
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ตระเตรียมการบูชามหา
โคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูกโคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูกโคตัวเมีย ๕๐๐ ตัว แพะ ๕๐๐ ตัว และ
แกะ ๕๐๐ ตัว ถู้นำไปผูกไว้ที่หลักเพื่อบูชาขัยัญ แม้ชนบางคนของพระเจ้า
ปเสนทิโกศลนั้น เป็นทาส คนใช้หรือกรรมกรที่มีอยู่ แม้ชนเหล่านั้นถูกอาชญา
ถูกภัยคุกคาม มีหนานองด้วยน้ำตาร้องไห้พลง กระทำบริกรรมไปพลง ฯ

[๓๕๐] ครั้นนั้นแล พวกภิกษุหลายรูปครองผ้าเรียบร้อยแล้วในเวลาเช้า
ถือบาตรและจีวรเข้าไปสู่กรุงสาวัตถี เพื่อบิณฑบาต กลับจากบิณฑบาตในเวลาหลัง
ภัตแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว
ได้นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

ภิกษุเหล่านั้นนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค
ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนีพระเจ้าปเสนทิโกศลได้ตระเตรียมการบูชามหา
โคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูกโคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูกโคตัวเมีย ๕๐๐ ตัว แพะ ๕๐๐ ตัว และ
แกะ ๕๐๐ ตัว ถู้นำไปผูกไว้ที่หลักเพื่อบูชาขัยัญ แม้ชนบางคนของพระเจ้า
ปเสนทิโกศลนั้น เป็นทาส คนใช้ หรือกรรมกร ที่มีอยู่ ชนเหล่านั้นถูกอาชญา
ถูกภัยคุกคาม มีหนานองด้วยน้ำตาร้องไห้พลง กระทำบริกรรมไปพลง ฯ

[๓๕๑] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนั้นแล้ว จึงได้
ตรัสพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

มหาขัยัญที่มีการตระเตรียมมาก มีการฆ่าแพะ แกะ โค และ
สัตว์ชนิดต่างๆ คือ อควเมธ ๑- ปริสเมธ ๒- สัมมาปาสะ ๓-
วาชเปยยะ ๔- นิรัคคพะ ๕- มหาขัยัญเหล่านั้น เป็นขัยัญไม่มี
ผลมาก (เพราะ) พระพุทธเจ้าเป็นต้นผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่
ผู้ดำเนินปฏิปทาอันชอบ ย่อมไม่เข้าไปใกล้ขัยัญนั้น ฯ

๑๑. อควเมธ ได้แก่การฆ่าม้าบูชาขัยัญ แต่ข้อนี้หมายความว่ากว้างกว่านั้น คือ หมายถึง
ขัยัญที่บูชาด้วยสมบัติทุกอย่าง เว้นที่ดินแลคน ซึ่งเขาตั้งเสายัญ ๒๑ เสา สำหรับผูก
๑๒. ปศุสัตว์ที่จะต้องฆ่าประมาณ ๔๙๓ ชนิด เพื่อบูชาขัยัญ แล้วทำการบูชาอยู่หลายวันกว่าจะ
๑๓. เสรีพิธิ แสดงบัพพมาเพี้ยนไปเป็น สสสมธ์ แปลว่าสัสสมธ์ เป็นขัยัญในพระพุทธศาสนา
๑๔. ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระเจ้ามหาวิชิตรราชในกฏตันตสูตร หมายความว่า การเก็บค่า
๑๕. ๑๖. ตามาธริญญาหารที่สำเร็จผลสิบส่วน เก็บไว้เป็นส่วนหลวงส่วนหนึ่ง นี่เป็นสังคหวัตถุ
๑๗. ๑๘. ประการหนึ่งของพระเจ้าจักรพรรดิ ไม่ตรงกับเรื่องในพระสูตรนี้ ฯ
๑๙. ๒๐. ปริสเมธ ได้แก่การฆ่าคนบูชาขัยัญ แต่ความจริงหมายถึงขัยัญที่บูชาด้วย
๒๑. ๒๒. สมบัติต่างๆ อย่างอควเมธนั้น แต่รวมที่ดินเข้าด้วย แต่ในพระพุทธศาสนา หมายถึงการ
๒๓. ๒๔. พระราชทานทรัพย์เป็นเบี้ยเลี้ยงและบำเหน็จบำนาญแก่ทวยหาญทุก ๖ เดือน เป็นสังคห-
๒๕. ๒๖. วัตถุของพระเจ้าจักรพรรดิประการหนึ่ง ฯ
๒๗. ๒๘. สัมมาปาสะ ได้แก่การผูกสัตว์บูชาขัยัญ โดยเขาทำพิธีเหวี่ยงท่อนไม้สำหรับ
๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐. ๑๐๑. ๑๐๒. ๑๐๓. ๑๐๔. ๑๐๕. ๑๐๖. ๑๐๗. ๑๐๘. ๑๐๙. ๑๑๐. ๑๑๑. ๑๑๒. ๑๑๓. ๑๑๔. ๑๑๕. ๑๑๖. ๑๑๗. ๑๑๘. ๑๑๙. ๑๒๐. ๑๒๑. ๑๒๒. ๑๒๓. ๑๒๔. ๑๒๕. ๑๒๖. ๑๒๗. ๑๒๘. ๑๒๙. ๑๓๐. ๑๓๑. ๑๓๒. ๑๓๓. ๑๓๔. ๑๓๕. ๑๓๖. ๑๓๗. ๑๓๘. ๑๓๙. ๑๔๐. ๑๔๑. ๑๔๒. ๑๔๓. ๑๔๔. ๑๔๕. ๑๔๖. ๑๔๗. ๑๔๘. ๑๔๙. ๑๕๐. ๑๕๑. ๑๕๒. ๑๕๓. ๑๕๔. ๑๕๕. ๑๕๖. ๑๕๗. ๑๕๘. ๑๕๙. ๑๖๐. ๑๖๑. ๑๖๒. ๑๖๓. ๑๖๔. ๑๖๕. ๑๖๖. ๑๖๗. ๑๖๘. ๑๖๙. ๑๗๐. ๑๗๑. ๑๗๒. ๑๗๓. ๑๗๔. ๑๗๕. ๑๗๖. ๑๗๗. ๑๗๘. ๑๗๙. ๑๘๐. ๑๘๑. ๑๘๒. ๑๘๓. ๑๘๔. ๑๘๕. ๑๘๖. ๑๘๗. ๑๘๘. ๑๘๙. ๑๙๐. ๑๙๑. ๑๙๒. ๑๙๓. ๑๙๔. ๑๙๕. ๑๙๖. ๑๙๗. ๑๙๘. ๑๙๙. ๒๐๐. ๒๐๑. ๒๐๒. ๒๐๓. ๒๐๔. ๒๐๕. ๒๐๖. ๒๐๗. ๒๐๘. ๒๐๙. ๒๑๐. ๒๑๑. ๒๑๒. ๒๑๓. ๒๑๔. ๒๑๕. ๒๑๖. ๒๑๗. ๒๑๘. ๒๑๙. ๒๒๐. ๒๒๑. ๒๒๒. ๒๒๓. ๒๒๔. ๒๒๕. ๒๒๖. ๒๒๗. ๒๒๘. ๒๒๙. ๒๓๐. ๒๓๑. ๒๓๒. ๒๓๓. ๒๓๔. ๒๓๕. ๒๓๖. ๒๓๗. ๒๓๘. ๒๓๙. ๒๔๐. ๒๔๑. ๒๔๒. ๒๔๓. ๒๔๔. ๒๔๕. ๒๔๖. ๒๔๗. ๒๔๘. ๒๔๙. ๒๕๐. ๒๕๑. ๒๕๒. ๒๕๓. ๒๕๔. ๒๕๕. ๒๕๖. ๒๕๗. ๒๕๘. ๒๕๙. ๒๖๐. ๒๖๑. ๒๖๒. ๒๖๓. ๒๖๔. ๒๖๕. ๒๖๖. ๒๖๗. ๒๖๘. ๒๖๙. ๒๗๐. ๒๗๑. ๒๗๒. ๒๗๓. ๒๗๔. ๒๗๕. ๒๗๖. ๒๗๗. ๒๗๘. ๒๗๙. ๒๘๐. ๒๘๑. ๒๘๒. ๒๘๓. ๒๘๔. ๒๘๕. ๒๘๖. ๒๘๗. ๒๘๘. ๒๘๙. ๒๙๐. ๒๙๑. ๒๙๒. ๒๙๓. ๒๙๔. ๒๙๕. ๒๙๖. ๒๙๗. ๒๙๘. ๒๙๙. ๓๐๐. ๓๐๑. ๓๐๒. ๓๐๓. ๓๐๔. ๓๐๕. ๓๐๖. ๓๐๗. ๓๐๘. ๓๐๙. ๓๑๐. ๓๑๑. ๓๑๒. ๓๑๓. ๓๑๔. ๓๑๕. ๓๑๖. ๓๑๗. ๓๑๘. ๓๑๙. ๓๒๐. ๓๒๑. ๓๒๒. ๓๒๓. ๓๒๔. ๓๒๕. ๓๒๖. ๓๒๗. ๓๒๘. ๓๒๙. ๓๓๐. ๓๓๑. ๓๓๒. ๓๓๓. ๓๓๔. ๓๓๕. ๓๓๖. ๓๓๗. ๓๓๘. ๓๓๙. ๓๔๐. ๓๔๑. ๓๔๒. ๓๔๓. ๓๔๔. ๓๔๕. ๓๔๖. ๓๔๗. ๓๔๘. ๓๔๙. ๓๕๐. ๓๕๑. ๓๕๒. ๓๕๓. ๓๕๔. ๓๕๕. ๓๕๖. ๓๕๗. ๓๕๘. ๓๕๙. ๓๖๐. ๓๖๑. ๓๖๒. ๓๖๓. ๓๖๔. ๓๖๕. ๓๖๖. ๓๖๗. ๓๖๘. ๓๖๙. ๓๗๐. ๓๗๑. ๓๗๒. ๓๗๓. ๓๗๔. ๓๗๕. ๓๗๖. ๓๗๗. ๓๗๘. ๓๗๙. ๓๘๐. ๓๘๑. ๓๘๒. ๓๘๓. ๓๘๔. ๓๘๕. ๓๘๖. ๓๘๗. ๓๘๘. ๓๘๙. ๓๙๐. ๓๙๑. ๓๙๒. ๓๙๓. ๓๙๔. ๓๙๕. ๓๙๖. ๓๙๗. ๓๙๘. ๓๙๙. ๔๐๐. ๔๐๑. ๔๐๒. ๔๐๓. ๔๐๔. ๔๐๕. ๔๐๖. ๔๐๗. ๔๐๘. ๔๐๙. ๔๑๐. ๔๑๑. ๔๑๒. ๔๑๓. ๔๑๔. ๔๑๕. ๔๑๖. ๔๑๗. ๔๑๘. ๔๑๙. ๔๒๐. ๔๒๑. ๔๒๒. ๔๒๓. ๔๒๔. ๔๒๕. ๔๒๖. ๔๒๗. ๔๒๘. ๔๒๙. ๔๓๐. ๔๓๑. ๔๓๒. ๔๓๓. ๔๓๔. ๔๓๕. ๔๓๖. ๔๓๗. ๔๓๘. ๔๓๙. ๔๔๐. ๔๔๑. ๔๔๒. ๔๔๓. ๔๔๔. ๔๔๕. ๔๔๖. ๔๔๗. ๔๔๘. ๔๔๙. ๔๕๐. ๔๕๑. ๔๕๒. ๔๕๓. ๔๕๔. ๔๕๕. ๔๕๖. ๔๕๗. ๔๕๘. ๔๕๙. ๔๖๐. ๔๖๑. ๔๖๒. ๔๖๓. ๔๖๔. ๔๖๕. ๔๖๖. ๔๖๗. ๔๖๘. ๔๖๙. ๔๗๐. ๔๗๑. ๔๗๒. ๔๗๓. ๔๗๔. ๔๗๕. ๔๗๖. ๔๗๗. ๔๗๘. ๔๗๙. ๔๘๐. ๔๘๑. ๔๘๒. ๔๘๓. ๔๘๔. ๔๘๕. ๔๘๖. ๔๘๗. ๔๘๘. ๔๘๙. ๔๙๐. ๔๙๑. ๔๙๒. ๔๙๓. ๔๙๔. ๔๙๕. ๔๙๖. ๔๙๗. ๔๙๘. ๔๙๙. ๕๐๐. ๕๐๑. ๕๐๒. ๕๐๓. ๕๐๔. ๕๐๕. ๕๐๖. ๕๐๗. ๕๐๘. ๕๐๙. ๕๑๐. ๕๑๑. ๕๑๒. ๕๑๓. ๕๑๔. ๕๑๕. ๕๑๖. ๕๑๗. ๕๑๘. ๕๑๙. ๕๒๐. ๕๒๑. ๕๒๒. ๕๒๓. ๕๒๔. ๕๒๕. ๕๒๖. ๕๒๗. ๕๒๘. ๕๒๙. ๕๓๐. ๕๓๑. ๕๓๒. ๕๓๓. ๕๓๔. ๕๓๕. ๕๓๖. ๕๓๗. ๕๓๘. ๕๓๙. ๕๔๐. ๕๔๑. ๕๔๒. ๕๔๓. ๕๔๔. ๕๔๕. ๕๔๖. ๕๔๗. ๕๔๘. ๕๔๙. ๕๕๐. ๕๕๑. ๕๕๒. ๕๕๓. ๕๕๔. ๕๕๕. ๕๕๖. ๕๕๗. ๕๕๘. ๕๕๙. ๕๖๐. ๕๖๑. ๕๖๒. ๕๖๓. ๕๖๔. ๕๖๕. ๕๖๖. ๕๖๗. ๕๖๘. ๕๖๙. ๕๗๐. ๕๗๑. ๕๗๒. ๕๗๓. ๕๗๔. ๕๗๕. ๕๗๖. ๕๗๗. ๕๗๘. ๕๗๙. ๕๘๐. ๕๘๑. ๕๘๒. ๕๘๓. ๕๘๔. ๕๘๕. ๕๘๖. ๕๘๗. ๕๘๘. ๕๘๙. ๕๙๐. ๕๙๑. ๕๙๒. ๕๙๓. ๕๙๔. ๕๙๕. ๕๙๖. ๕๙๗. ๕๙๘. ๕๙๙. ๖๐๐. ๖๐๑. ๖๐๒. ๖๐๓. ๖๐๔. ๖๐๕. ๖๐๖. ๖๐๗. ๖๐๘. ๖๐๙. ๖๑๐. ๖๑๑. ๖๑๒. ๖๑๓. ๖๑๔. ๖๑๕. ๖๑๖. ๖๑๗. ๖๑๘. ๖๑๙. ๖๒๐. ๖๒๑. ๖๒๒. ๖๒๓. ๖๒๔. ๖๒๕. ๖๒๖. ๖๒๗. ๖๒๘. ๖๒๙. ๖๓๐. ๖๓๑. ๖๓๒. ๖๓๓. ๖๓๔. ๖๓๕. ๖๓๖. ๖๓๗. ๖๓๘. ๖๓๙. ๖๔๐. ๖๔๑. ๖๔๒. ๖๔๓. ๖๔๔. ๖๔๕. ๖๔๖. ๖๔๗. ๖๔๘. ๖๔๙. ๖๕๐. ๖๕๑. ๖๕๒. ๖๕๓. ๖๕๔. ๖๕๕. ๖๕๖. ๖๕๗. ๖๕๘. ๖๕๙. ๖๖๐. ๖๖๑. ๖๖๒. ๖๖๓. ๖๖๔. ๖๖๕. ๖๖๖. ๖๖๗. ๖๖๘. ๖๖๙. ๖๗๐. ๖๗๑. ๖๗๒. ๖๗๓. ๖๗๔. ๖๗๕. ๖๗๖. ๖๗๗. ๖๗๘. ๖๗๙. ๖๘๐. ๖๘๑. ๖๘๒. ๖๘๓. ๖๘๔. ๖๘๕. ๖๘๖. ๖๘๗. ๖๘๘. ๖๘๙. ๖๙๐. ๖๙๑. ๖๙๒. ๖๙๓. ๖๙๔. ๖๙๕. ๖๙๖. ๖๙๗. ๖๙๘. ๖๙๙. ๗๐๐. ๗๐๑. ๗๐๒. ๗๐๓. ๗๐๔. ๗๐๕. ๗๐๖. ๗๐๗. ๗๐๘. ๗๐๙. ๗๑๐. ๗๑๑. ๗๑๒. ๗๑๓. ๗๑๔. ๗๑๕. ๗๑๖. ๗๑๗. ๗๑๘. ๗๑๙. ๗๒๐. ๗๒๑. ๗๒๒. ๗๒๓. ๗๒๔. ๗๒๕. ๗๒๖. ๗๒๗. ๗๒๘. ๗๒๙. ๗๓๐. ๗๓๑. ๗๓๒. ๗๓๓. ๗๓๔. ๗๓๕. ๗๓๖. ๗๓๗. ๗๓๘. ๗๓๙. ๗๔๐. ๗๔๑. ๗๔๒. ๗๔๓. ๗๔๔. ๗๔๕. ๗๔๖. ๗๔๗. ๗๔๘. ๗๔๙. ๗๕๐. ๗๕๑. ๗๕๒. ๗๕๓. ๗๕๔. ๗๕๕. ๗๕๖. ๗๕๗. ๗๕๘. ๗๕๙. ๗๖๐. ๗๖๑. ๗๖๒. ๗๖๓. ๗๖๔. ๗๖๕. ๗๖๖. ๗๖๗. ๗๖๘. ๗๖๙. ๗๗๐. ๗๗๑. ๗๗๒. ๗๗๓. ๗๗๔. ๗๗๕. ๗๗๖. ๗๗๗. ๗๗๘. ๗๗๙. ๗๘๐. ๗๘๑. ๗๘๒. ๗๘๓. ๗๘๔. ๗๘๕. ๗๘๖. ๗๘๗. ๗๘๘. ๗๘๙. ๗๙๐. ๗๙๑. ๗๙๒. ๗๙๓. ๗๙๔. ๗๙๕. ๗๙๖. ๗๙๗. ๗๙๘. ๗๙๙. ๘๐๐. ๘๐๑. ๘๐๒. ๘๐๓. ๘๐๔. ๘๐๕. ๘๐๖. ๘๐๗. ๘๐๘. ๘๐๙. ๘๑๐. ๘๑๑. ๘๑๒. ๘๑๓. ๘๑๔. ๘๑๕. ๘๑๖. ๘๑๗. ๘๑๘. ๘๑๙. ๘๒๐. ๘๒๑. ๘๒๒. ๘๒๓. ๘๒๔. ๘๒๕. ๘๒๖. ๘๒๗. ๘๒๘. ๘๒๙. ๘๓๐. ๘๓๑. ๘๓๒. ๘๓๓. ๘๓๔. ๘๓๕. ๘๓๖. ๘๓๗. ๘๓๘. ๘๓๙. ๘๔๐. ๘๔๑. ๘๔๒. ๘๔๓. ๘๔๔. ๘๔๕. ๘๔๖. ๘๔๗. ๘๔๘. ๘๔๙. ๘๕๐. ๘๕๑. ๘๕๒. ๘๕๓. ๘๕๔. ๘๕๕. ๘๕๖. ๘๕๗. ๘๕๘. ๘๕๙. ๘๖๐. ๘๖๑. ๘๖๒. ๘๖๓. ๘๖๔. ๘๖๕. ๘๖๖. ๘๖๗. ๘๖๘. ๘๖๙. ๘๗๐. ๘๗๑. ๘๗๒. ๘๗๓. ๘๗๔. ๘๗๕. ๘๗๖. ๘๗๗. ๘๗๘. ๘๗๙. ๘๘๐. ๘๘๑. ๘๘๒. ๘๘๓. ๘๘๔. ๘๘๕. ๘๘๖. ๘๘๗. ๘๘๘. ๘๘๙. ๘๙๐. ๘๙๑. ๘๙๒. ๘๙๓. ๘๙๔. ๘๙๕. ๘๙๖. ๘๙๗. ๘๙๘. ๘๙๙. ๙๐๐. ๙๐๑. ๙๐๒. ๙๐๓. ๙๐๔. ๙๐๕. ๙๐๖. ๙๐๗. ๙๐๘. ๙๐๙. ๙๑๐. ๙๑๑. ๙๑๒. ๙๑๓. ๙๑๔. ๙๑๕. ๙๑๖. ๙๑๗. ๙๑๘. ๙๑๙. ๙๒๐. ๙๒๑. ๙๒๒. ๙๒๓. ๙๒๔. ๙๒๕. ๙๒๖. ๙๒๗. ๙๒๘. ๙๒๙. ๙๓๐. ๙๓๑. ๙๓๒. ๙๓๓. ๙๓๔. ๙๓๕. ๙๓๖. ๙๓๗. ๙๓๘. ๙๓๙. ๙๔๐. ๙๔๑. ๙๔๒. ๙๔๓. ๙๔๔. ๙๔๕. ๙๔๖. ๙๔๗. ๙๔๘. ๙๔๙. ๙๕๐. ๙๕๑. ๙๕๒. ๙๕๓. ๙๕๔. ๙๕๕. ๙๕๖. ๙๕๗. ๙๕๘. ๙๕๙. ๙๖๐. ๙๖๑. ๙๖๒. ๙๖๓. ๙๖๔. ๙๖๕. ๙๖๖. ๙๖๗. ๙๖๘. ๙๖๙. ๙๗๐. ๙๗๑. ๙๗๒. ๙๗๓. ๙๗๔. ๙๗๕. ๙๗๖. ๙๗๗. ๙๗๘. ๙๗๙. ๙๘๐. ๙๘๑. ๙๘๒. ๙๘๓. ๙๘๔. ๙๘๕. ๙๘๖. ๙๘๗. ๙๘๘. ๙๘๙. ๙๙๐. ๙๙๑. ๙๙๒. ๙๙๓. ๙๙๔. ๙๙๕. ๙๙๖. ๙๙๗. ๙๙๘. ๙๙๙. ๑๐๐๐. ๑๐๐๑. ๑๐๐๒. ๑๐๐๓. ๑๐๐๔. ๑๐๐๕. ๑๐๐๖. ๑๐๐๗. ๑๐๐๘. ๑๐๐๙. ๑๐๑๐. ๑๐๑๑. ๑๐๑๒. ๑๐๑๓. ๑๐๑๔. ๑๐๑๕. ๑๐๑๖. ๑๐๑๗. ๑๐๑๘. ๑๐๑๙. ๑๐๒๐. ๑๐๒๑. ๑๐๒๒. ๑๐๒๓. ๑๐๒๔. ๑๐๒๕. ๑๐๒๖. ๑๐๒๗. ๑๐๒๘. ๑๐๒๙. ๑๐๓๐. ๑๐๓๑. ๑๐๓๒. ๑๐๓๓. ๑๐๓๔. ๑๐๓๕. ๑๐๓๖. ๑๐๓๗. ๑๐๓๘. ๑๐๓๙. ๑๐๔๐. ๑๐๔๑. ๑๐๔๒. ๑๐๔๓. ๑๐๔๔. ๑๐๔๕. ๑๐๔๖. ๑๐๔๗. ๑๐๔๘. ๑๐๔๙. ๑๐๕๐. ๑๐๕๑. ๑๐๕๒. ๑๐๕๓. ๑๐๕๔. ๑๐๕๕. ๑๐๕๖. ๑๐๕๗. ๑๐๕๘. ๑๐๕๙. ๑๐๖๐. ๑๐๖๑. ๑๐๖๒. ๑๐๖๓. ๑๐๖๔. ๑๐๖๕. ๑๐๖๖. ๑๐๖๗. ๑๐๖๘. ๑๐๖๙. ๑๐๗๐. ๑๐๗๑. ๑๐๗๒. ๑๐๗๓. ๑๐๗๔. ๑๐๗๕. ๑๐๗๖. ๑๐๗๗. ๑๐๗๘. ๑๐๗๙. ๑๐๘๐. ๑๐๘๑. ๑๐๘๒. ๑๐๘๓. ๑๐๘๔. ๑๐๘๕. ๑๐๘๖. ๑๐๘๗. ๑๐๘๘. ๑๐๘๙. ๑๐๙๐. ๑๐๙๑. ๑๐๙๒. ๑๐๙๓. ๑๐๙๔. ๑๐๙๕. ๑๐๙๖. ๑๐๙๗. ๑๐๙๘. ๑๐๙๙. ๑๑๐๐. ๑๑๐๑. ๑๑๐๒. ๑๑๐๓. ๑๑๐๔. ๑๑๐๕. ๑๑๐๖. ๑๑๐๗. ๑๑๐๘. ๑๑๐๙. ๑๑๑๐. ๑๑๑๑. ๑๑๑๒. ๑๑๑๓. ๑๑๑๔. ๑๑๑๕. ๑๑๑๖. ๑๑๑๗. ๑๑๑๘. ๑๑๑๙. ๑๑๒๐. ๑๑๒๑. ๑๑๒๒. ๑๑๒๓. ๑๑๒๔. ๑๑๒๕. ๑๑๒๖. ๑๑๒๗. ๑๑๒๘. ๑๑๒๙. ๑๑๓๐. ๑๑๓๑. ๑๑๓๒. ๑๑๓๓. ๑๑๓๔. ๑๑๓๕. ๑๑๓๖. ๑๑๓๗. ๑๑๓๘. ๑๑๓๙. ๑๑๔๐. ๑๑๔๑. ๑๑๔๒. ๑๑๔๓. ๑๑๔๔. ๑๑๔๕. ๑๑๔๖. ๑๑๔๗. ๑๑๔๘. ๑๑๔๙. ๑๑๕๐. ๑๑๕๑. ๑๑๕๒. ๑๑๕๓. ๑๑๕๔. ๑๑๕๕. ๑๑๕๖. ๑๑๕๗. ๑๑๕๘. ๑๑๕๙. ๑๑๖๐. ๑๑๖๑. ๑๑๖๒. ๑๑๖๓. ๑๑๖๔. ๑๑๖๕. ๑๑๖๖. ๑๑๖๗. ๑๑๖๘. ๑๑๖๙. ๑๑๗๐. ๑๑๗๑. ๑๑๗๒. ๑๑๗๓. ๑๑๗๔. ๑๑๗๕. ๑๑๗๖. ๑๑๗๗. ๑๑๗๘. ๑๑๗๙. ๑๑๘๐. ๑๑๘๑. ๑๑๘๒. ๑๑๘๓. ๑๑๘๔. ๑๑๘๕. ๑๑๘๖. ๑๑๘๗. ๑๑๘๘. ๑๑๘๙. ๑๑๙๐. ๑๑๙๑. ๑๑๙๒. ๑๑๙๓. ๑๑๙๔. ๑๑๙๕. ๑๑๙๖. ๑๑๙๗. ๑๑๙๘. ๑๑๙๙. ๑๒๐๐. ๑๒๐๑. ๑๒๐๒. ๑๒๐๓. ๑๒๐๔. ๑๒๐๕. ๑๒๐๖. ๑๒๐๗. ๑๒๐๘. ๑๒๐๙. ๑๒๑๐. ๑๒๑๑. ๑๒๑๒. ๑๒๑๓. ๑๒๑๔. ๑๒๑๕. ๑๒๑๖. ๑๒๑๗. ๑๒๑๘. ๑๒๑๙. ๑๒๒๐. ๑๒๒๑. ๑๒๒๒. ๑๒๒๓. ๑๒๒๔. ๑๒๒๕. ๑๒๒๖. ๑๒๒๗. ๑๒๒๘. ๑๒๒๙. ๑๒๓๐. ๑๒๓๑. ๑๒๓๒. ๑๒๓๓. ๑๒๓๔. ๑๒๓๕. ๑๒๓๖. ๑๒๓๗. ๑๒๓๘. ๑๒๓๙. ๑๒๔๐. ๑๒๔๑. ๑๒๔๒. ๑๒๔๓. ๑๒๔๔. ๑๒๔๕. ๑๒๔๖. ๑๒๔๗. ๑๒๔๘. ๑๒๔๙. ๑๒๕๐. ๑๒๕๑. ๑๒๕๒. ๑๒๕๓. ๑๒๕๔. ๑๒๕๕. ๑๒๕๖. ๑๒๕๗. ๑๒๕๘. ๑๒๕๙. ๑๒๖๐. ๑๒๖๑. ๑๒๖๒. ๑๒๖๓. ๑๒๖๔. ๑๒๖๕. ๑๒๖๖. ๑๒๖๗. ๑๒๖๘. ๑๒๖๙. ๑๒๗๐. ๑๒๗๑. ๑๒๗๒. ๑๒๗๓. ๑๒๗๔. ๑๒๗๕. ๑๒๗๖. ๑๒๗๗. ๑๒๗๘. ๑๒๗๙. ๑๒๘๐. ๑๒๘๑. ๑๒๘๒. ๑๒๘๓. ๑๒๘๔. ๑๒๘๕. ๑๒๘๖. ๑๒๘๗. ๑๒๘๘. ๑๒๘๙. ๑๒๙๐. ๑๒

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

@ผู้ขาดต้องเป็นคนได้เดินทางย้อนไปตามแม่น้ำสรสดีแล้วด้วย จึงจะเข้าพิธีได้ แต่ที่ใน

@พระพุทธรูปที่จัดเป็นสังคหวัตถุของพระเจ้าจักรพรรดิ หมายถึงการเรียกหนังสือสาร

@กรรมธรรม์แก่ชาวเมืองที่ขัดสนแล้วพระราชทานทรัพย์ให้กู้ โดยไม่เรียกดอกเบี้ยเป็น

@เวลา ๓ ปี ๖

@๔. วาเชยยะ ได้แก้ปัญหานี้หนึ่งซึ่งเขาผูกปศุสัตว์ ๑๗ ชนิดบูชา แต่ที่เป็น

@สังคหวัตถุของพระเจ้าจักรพรรดิ หมายถึงการตรัสพระวาจาอันอ่อนหวาน เป็นที่ดุดติมน้ำ

@ใจของประชาชน ๖

@๕. นิรโรคพะ ได้แก้ปัญหานี้ไม่ต้องมีหลักชัยสำหรับบูชา หมายถึงพิธีชนิดเดียวกับ

@อัครเมธ แต่บูชาด้วยสมบัติทุกอย่าง ไม่มีบกพร่องอะไร จะนั้นจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า

@สรรพเมธ แต่ที่ในพระพุทธรูปที่จัดเป็นสังคหวัตถุของพระเจ้าจักรพรรดิ หมายถึงผลที่

@พระมหากษัตริย์สงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ข้างต้นนั้น ที่เป็นเหตุให้รัฐมั่งคั่งสมบูรณ์

@ไม่มีโจรผู้ร้ายและประชาราษฎร์บันเทิงใจเป็นอยู่ อย่างที่กล่าวว่า ประตุเรณไม่ต้องลงลิ้ม

@กลอนระวังก็ได้ละนั้น ๖

ส่วนยัญใด มีการเตรียมน้อย ไม่มีการมา แพะ แกะ

โค และสัตว์ชนิดต่างๆ ซึ่งบุคคลบูชาสัปดาห์ละทุกเมื่อ

พระพุทธรูปเป็นต้นผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ผู้ดำเนินปฏิปทา

อันชอบ ย่อมเข้าไปใกล้ยัญนั้น ๖

ผู้มีปัญญาควรบูชายัญนั้น ยัญนั้นเป็นยัญมีผลมาก เมื่อบุคคล

บูชายัญนั้นนั้นแหละ ย่อมมีแต่ความดี ไม่มีความชั่วช้า

เลวทราม ยัญก็เป็นยัญอย่างไพบูลย์ และเทวดาย่อม

เลื่อมใส ๖

พันธสูตรที่ ๑๐

[๓๕๒] ก็โดยสมัยนั้นแล หมู่หาชนถูกพระเจ้าปเสนทิโกศลให้จงจำ

ไว้แล้ว บางพวกถูกจองจำด้วยเชือก บางพวกถูกจองจำด้วยข้อคา บางพวกถูก

จองจำด้วยโซ่ตรวน ๖

ครั้งนั้นแล ภิกษุหลายรูปครองผ้าเรียบร้อยแล้วในเวลาเช้าถือบาตรและจีวร

เข้าไปสู่พระนครสาวัตถี เพื่อบิณฑบาต ครั้นกลับจากบิณฑบาตในเวลาหลัง

ภัตตาหารแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายบังคม

พระผู้มีพระภาค แล้วได้นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๖

พวกภิกษุเหล่านั้นนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มี-

* พระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันเนหมู่หาชนถูกพระเจ้าปเสนทิโกศลให้

จงจำไว้แล้ว บางพวกถูกจองจำด้วยเชือก บางพวกถูกจองจำด้วยข้อคา บางพวก

ถูกจองจำด้วยโซ่ตรวน ๖

[๓๕๓] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนั้นแล้ว จึงได้

ตรัสพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

นักปราชญ์ทั้งหลายไม่ได้กล่าวเรื่องจองจำที่ทำด้วยเหล็ก ทำ

ด้วยไม้ และทำด้วยหญ้า (เชือก) ว่าเป็นเรื่องจองจำที่มัน

นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวความรักใคร่พอใจนักในแกมณ

และคุณพล และความหว่านอัลยในบุตรและภรรยาทั้งหลาย

ว่าเป็นเรื่องจองจำที่มัน พาให้ตกต่ำ เป็นเครื่องจำที่หย่อนๆ

แต่ปลดปล่อยได้ยาก นักปราชญ์ทั้งหลายตัดเครื่องจองจำ

แม้เช่นนั้นออกบวช เป็นผู้ไม่มีความหว่านอัลย ละกามสุข

เสียแล้ว ๖

จบ วรรคที่ ๑

รวมพระสูตรในปฐมวรรคที่ ๑ นี้ คือ

ทหสูตรที่ ๑ ปริสสูตรที่ ๒ ราชสูตรที่ ๓ ปิยสูตรที่ ๔ อัตตรักขิต-

* สูตรที่ ๕ อัปภสูตรที่ ๖ อรรถกรณสูตรที่ ๗ มัลลิกาสูตรที่ ๘ ยัญญสูตรที่ ๙

และพันธสูตรที่ ๑๐ ๖

ทุติยวรรคที่ ๒

ขฎิลสูตรที่ ๑

[๓๕๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารบุพพาราม

ปราสาทของมการมารดา เขตพระนครสาวัตถี ๖

ก็สมัยนั้น ในเวลาเย็น พระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากที่ทรงพักผ่อนแล้ว

ประทับนั่งที่ภายนอกชุมประตู ๖

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๓๕๕] ก็สมัยนั้น ชฎิล ๗ คน นิครนถ์ ๗ คน อเจลก ๗ คน

เอกสาฎกนิครนถ์ ๗ คน ปริพาชก ๗ คน ผู้มีขนรักแร้ เล็บ และขนยาว ถือ
เครื่องบริขารต่างๆ เดินผ่าน ไปในที่ไม้ไผ่ พระผู้มีพระภาค ฯ

ทันใดนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลก็เสด็จลุกจากอาสนะทรงกระทำพระวชิรา
เจียรนัยพระอังสาข้างหนึ่ง ทรงจดพระชานุมณฑลเบื้องขวา ณ พื้นแผ่นดิน ทรง
ประนมอัญชลีไปทางชฎิล ๗ คน นิครนถ์ ๗ คน อเจลก ๗ คน เอกสาฎก-

*นิครนถ์ ๗ คน ปริพาชก ๗ คน เหล่านั้นแล้ว ทรงประกาศพระนาม ๓ ครั้งว่า
ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าคือพระราชาปเสนทิโกศล . . . ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าคือพระราชา
ปเสนทิโกศล ฯ

ลำดับนั้น เมื่อชฎิล ๗ คน นิครนถ์ ๗ คน อเจลก ๗ คน เอกสาฎก-

*นิครนถ์ ๗ คน ปริพาชก ๗ คน เหล่านั้น เดินผ่านไปได้ไม่นาน พระเจ้า
ปเสนทิโกศล เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคม
พระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกนักบวชเหล่านั้น คงเป็นพระ-

*อรหันต์ หรือท่านผู้บรรลุพระอรหัตตมรรคเหล่าใดเหล่าหนึ่งในโลก ฯ

[๓๕๖] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร พระองค์เป็นคฤหัสถ์
บริโศภกาม ครอบครองเรือน บรรทมเบียดพระโอรสและพระชายา ทาจรณจินทน
อันมาแต่แคว้นกาสิ ทรมาลาของหอมและเครื่องลูบไล้ ยินดีเงินและทอง ยากที่
จะรู้เรื่องนี้ว่า คนพวกนี้เป็นพระอรหันต์ หรือคนพวกนี้บรรลุอรหัตตมรรค ฯ

ดูกรมหาบพิตร คิลฟังรู้ได้ด้วยการอยู่ร่วมกัน ก็คิลนั้นจะฟังรู้ได้โดย
กาลนาน ไม่ใช่ว่าด้วยกาลเล็กน้อย ผู้สนใจจึงจะรู้ได้ ผู้ไม่สนใจก็ไม่รู้ ผู้มีปัญญา
จึงจะรู้ได้ ผู้มีปัญญาทรมกก็ไม่รู้ ฯ

ดูกรมหาบพิตร ความสะอาดฟังรู้ได้ด้วยการงาน ก็ความสะอาดนั้นจะฟัง
รู้ได้โดยกาลนาน ไม่ใช่ว่าด้วยกาลเล็กน้อย ผู้สนใจจึงจะรู้ได้ ผู้ไม่สนใจก็ไม่รู้
ผู้มีปัญญาจึงจะรู้ได้ ผู้มีปัญญาทรมกก็ไม่รู้ ฯ

ดูกรมหาบพิตร กำลังใจฟังรู้ได้ในคราวมีอันตราย ก็กำลังใจนั้น จะฟังรู้
ได้โดยกาลนาน ไม่ใช่ว่าด้วยกาลเล็กน้อย ผู้สนใจจึงจะรู้ได้ ผู้ไม่สนใจก็ไม่รู้
ผู้มีปัญญาจึงจะรู้ได้ ผู้มีปัญญาทรมกก็ไม่รู้ ฯ

ดูกรมหาบพิตร ปัญญาฟังรู้ได้ด้วยการสนทนา ก็ปัญญานั้นจะฟังรู้ได้โดย
กาลนาน ไม่ใช่ว่าด้วยกาลเล็กน้อย ผู้สนใจจึงจะรู้ได้ ผู้ไม่สนใจก็ไม่รู้ ผู้มีปัญญา
จึงจะรู้ได้ ผู้มีปัญญาทรมกก็ไม่รู้ ฯ

[๓๕๗] พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นำ-

*อัครจเรย์ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เรื่องไม่เคยมีแล้ว ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เท่าที่
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร พระองค์เป็นคฤหัสถ์ บริโศภกาม . . .
ยากที่จะรู้เรื่องนี้ . . . ผู้มีปัญญาจึงจะรู้ได้ ผู้มีปัญญาทรมกก็ไม่รู้ ดังนี้ เป็นอันตรัส
ดีแล้ว ฯ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นักบวชเหล่านั้นเป็นคนของหม่อมฉัน เป็นจารบุรุษ
เป็นคนสืบข่าวลับ เทียวสอดแนม ไปยังชนบทแล้วพากันมา ในภายหลังข้าพระองค์
จึงจะรู้เรื่องราวที่คนเหล่านั้นสืบได้ก่อน ฯ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บัดนี้คนเหล่านั้น ชำระล้างละอองธุลีนั้นแล้ว
อาบดี ประเทืองผิวดี โทนผผและหนาวแล้ว นุ่งห่มผ้าขาว เอิบอิ่มเพียบพร้อม
ด้วยเบญจกามคุณ บำเรอข้าพระองค์อยู่ ฯ

[๓๕๘] ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบความนี้แล้ว จึงได้ทรง
ภาษิตพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

คนผู้เกิดมาดี ไม่ควรไว้ว่างใจ เพราะผิวพรรณและรูปร่าง

ไม่ควรไว้ว่างใจ เพราะการเห็นกันชั่วครู่เดียว เพราะว่า

นักบวชผู้ไม่สำรวมทั้งหลาย ย่อมเทียวไปยังโลกนี้ ด้วย

เครื่องบริขารของเหล่านักบวชผู้สำรวมดีแล้ว ประดุจกมล-

*ดิน และมาสกลโหลห่มด้วยทองคำปลอมไว้ คนทั้งหลาย

ไม่บริสุทธีในภายใน งามแต่ภายนอก แวดล้อมด้วยบริวาร

ท่องเที่ยวอยู่ในโลก ฯ

ปัญจราชสูตรที่ ๒

[๓๕๙] พระผู้มีพระภาคประทับ . . . เขตพระนครสาวัตถี ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

กัสมัยั้น พระราชา ๕ พระองค์ มีพระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นประมุข
ผู้เอบอัมเพียบพร้อม ได้รับบำเรออยู่ด้วยเบญจพิธกามคุณ เกิดถ้อยคำโต้เถียงกัน
ขึ้นว่า อะไรหนอเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ฯ

ในพระราชาเหล่านั้น บางองค์ได้ตรัสอย่างนี้ว่า รูปทั้งหลายเป็นยอดแห่ง
กามทั้งหลาย ฯ

บางองค์ได้ตรัสอย่างนี้ว่า เสียงทั้งหลายเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ฯ

บางองค์ได้ตรัสอย่างนี้ว่า กลิ่นทั้งหลายเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ฯ

บางองค์ได้ตรัสอย่างนี้ว่า รสทั้งหลายเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ฯ

บางองค์ได้ตรัสอย่างนี้ว่า โผฏฐัพพะทั้งหลายเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ฯ

เพราะเหตุที่พระราชาเหล่านั้น ไม่อาจทรงยังกันและกันให้เข้าพระทัยได้
จึงพระเจ้าปเสนทิโกศล ได้ตรัสกะพระราชาเหล่านั้นว่า มาเถิดท่านทั้งหลายทั้งหลาย
เราจักเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจักทูลถามความข้อนี้กะพระ-

*ผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคจักทรงพยากรณ์แก่เราทั้งหลายอย่างไร เราทั้งหลาย
พึงจำคำพยากรณ์นั้นไว้อย่างนั้นเถิด ฯ

พระราชาเหล่านั้น ทรงรับพระดำรัสของพระเจ้าปเสนทิโกศลแล้ว ฯ

[๓๖๐] ครั้นนั้น พระราชา ๕ พระองค์เหล่านั้น มีพระเจ้าปเสนทิโกศล
เป็นประมุข เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วก็ถวายบังคม
พระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศล ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ทั้งหลายในที่นี้ เป็นราชา-

*ทั้ง ๕ คน เอบอัมเพียบพร้อม ได้รับบำเรออยู่ด้วยเบญจกามคุณ เกิดมีถ้อยคำ
โต้เถียงกันขึ้นว่า

อะไรหนอเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย บางท่านกล่าวอย่างนี้ว่า รูปทั้งหลาย
เป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย บางท่านกล่าวอย่างนี้ว่า เสียงทั้งหลายเป็นยอดแห่ง
กามทั้งหลาย บางท่านกล่าวอย่างนี้ว่า กลิ่นทั้งหลายเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย
บางท่านกล่าวอย่างนี้ว่า รสทั้งหลายเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย บางท่านกล่าวอย่างนี้
ว่า โผฏฐัพพะทั้งหลายเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไร
หนอเป็นยอดแห่งกามทั้งหลาย ฯ

[๓๖๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ยอดสุดแห่งความ
พอใจนั้นแหละ อาตมภาพกล่าวว่า เป็นยอดในเบญจกามคุณ ดูกรมหาบพิตร รูป-

*เหล่าใดเป็นที่พอใจของคนบางคน รูปเหล่านั้น ไม่เป็นที่พอใจของคนบางคน เขา
ดีใจ มีความดำริบริบูรณ์ด้วยรูปเหล่าใด รูปอื่นจากรูปเหล่านั้น จะยิ่งกว่า หรือ
ประณีตกว่า เขาก็ไม่ปรารถนา รูปเหล่านั้นเป็นอย่างยิ่งสำหรับเขา รูปเหล่านั้น
เป็นยอดเยี่ยมสำหรับเขา ดูกรมหาบพิตร เสียงเหล่าใด . . . ดูกรมหาบพิตร
กลิ่นเหล่าใด . . . ดูกรมหาบพิตร รสเหล่าใด . . . ดูกรมหาบพิตร โผฏฐัพพะ
เหล่าใด เป็นที่พอใจของคนบางคน โผฏฐัพพะเหล่านั้น ไม่เป็นที่พอใจของคน
บางคน เขาดีใจ มีความดำริบริบูรณ์ด้วยโผฏฐัพพะเหล่าใด โผฏฐัพพะอื่นจาก
โผฏฐัพพะเหล่านั้น จะยิ่งกว่า หรือประณีตกว่า เขาก็ไม่ปรารถนา โผฏฐัพพะ
เหล่านั้นเป็นอย่างยิ่งสำหรับเขา โผฏฐัพพะเหล่านั้นเป็นยอดเยี่ยมสำหรับเขา ฯ

[๓๖๒] กัสมัยั้น จันทน์กลีอกุบาสกนั่งอยู่ในบริษัทนั้น ฯ

ลำดับนั้น จันทน์กลีอกุบาสกหลุดจากอาสนะ ทำผ้าห่มเจวียงบาข้างหนึ่ง
ประนมอัญชลีไปทางพระผู้มีพระภาค แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่
พระผู้มีพระภาค เหตุอย่างหนึ่ง ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ข้าแต่พระสุต
เหตุอย่างหนึ่งย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรจันทน์กลีอกุ ขอเหตุนั้นจงแจ่มแจ้งเถิด ฯ

ลำดับนั้น จันทน์กลีอกุบาสก ได้สรรเสริญพระผู้มีพระภาคเฉพาะพระ-

*พักตร์ ด้วยคาถาที่สมควรแก่เหตุนี้ว่า

ดอกปทุมช่อโกกนท บานในเวลาเช้า ยังไม่สิ้นกลิ่น

ยังมีกลิ่นหอมอยู่ จันใด ท่านจงดูพระอังคีรส ผู้ไพโรจน์อยู่

ดุจดวงอาทิตย์ รุ่งโรจน์อยู่ในอากาศ ฉะนั้น ฯ

[๓๖๓] ลำดับนั้น พระราชา ๕ พระองค์เหล่านั้น ทรงให้จันทน์กลีอกุ
อุบาสกห่มด้วยผ้า ๕ ผืน (คือพระราชทานผ้าห่ม ๕ ผืน) ฯ

ทันใดนั้น จันทน์กลีอกุบาสก ก็ถวายให้พระผู้มีพระภาคทรงห่มด้วย
ผ้า ๕ ผืนเหล่านั้น ฯ

โทณปากสูตรที่ ๓

[๓๖๔] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ . . . เขตพระนครสาวัตถี ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

กัสมัยนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสวยพระสุราหารहुด้วยข้าวสารหนึ่ง-

* ทะนาน ครั้นนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสวยแล้วทรงอืดอืด เสด็จเข้าไปเฝ้าพระ-

* ผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๓๖๕] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบ ว่า พระเจ้าปเสนทิโกศล นั้นเสวยแล้วทรงอืดอืด จึงได้ทรงภาษิตพระคาถานี้ในเวลานั้นว่า

มนุษย์ผู้มีสติอยู่ทุกเมื่อ รู้จักประมาณในโภชนะที่ได้มา

ย่อมมีเวทนาเบาบาง เขาย่อมแก่ช้า ครองอายุได้ยืนนาน ฯ

[๓๖๖] กัสมัยนั้น มาณพชัสสัทสนะ ยืนอยู่เบื้องพระปฤษฎางค์ พระเจ้าปเสนทิโกศล ฯ

ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงตรัสเรียกภุสสณมานพมารับสั่งว่า มาเถิด เจ้าสัทสนะ เจ้าจงเรียนคาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาค แล้วจงกล่าวใน เวลาเช้าบริโภคอาหาร อนึ่ง เราจะให้ให้นิตยภัตแก่เจ้าวันละ ๑๐๐ กหาปณะทุกวัน ฯ

สัทสนมานพรับสนองพระดำรัสพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า เป็นพระมหา-

* ภิธานอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าข้า ดังนี้ แล้วเรียนคาถานี้ในสำนักพระผู้มีพระภาค กล่าวในเวลาทีพระเจ้าปเสนทิโกศล เสวยพระกระยาหารว่า

มนุษย์ผู้มีสติอยู่ทุกเมื่อ รู้จักประมาณในโภชนะที่ได้มา

ย่อมมีเวทนาเบาบาง เขาย่อมแก่ช้า ครองอายุได้ยืนนาน ฯ

[๓๖๗] ครั้นนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงดำรงอยู่โดยมีพระกระยาหาร หนึ่งทะนานข้าวสุกเป็นอย่างมากเป็นลำดับมา ฯ

ในลำดับต่อมา พระเจ้าปเสนทิโกศลมีพระวรกายกระปรี้กระเปร่าดี ทรง ลูบพระวรกายด้วยฝ่าพระหัตถ์ ทรงเปล่งพระอุทานนี้ในเวลานั้นว่า พระผู้มีพระภาค พระองค์นั้น ทรงอนุเคราะห์เราด้วยประโยชน์ทั้ง ๒ คือ ประโยชน์ภพนี้ และ ประโยชน์ภพหน้าหนอ ฯ

ปฐมสังคามวัตตสูตรที่ ๔

[๓๖๘] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ . . . เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาตีสัตถุ เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียม จตุรงคินีเสนา ยกไปรุกรานพระเจ้าปเสนทิโกศล ถึงแคว้นกาสิ ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรงสดับข่าวว่า พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาตีสัตถุ เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินีเสนายกมารุกรานเราถึงแคว้นกาสิ ฯ

ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงจัดจตุรงคินีเสนา ยกออกไปต่อสู้ พระเจ้าแผ่นดินมคธ อชาตีสัตถุ เวเทหิบุตร ป้องกันแคว้นกาสิ ฯ

ครั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาตีสัตถุ เวเทหิบุตร กับพระเจ้าปเสน-

* ทิโกศล ทรงทำสงครามกันแล้ว แต่ในสงครามครั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธ-

* อชาตีสัตถุ เวเทหิบุตรทรงฆ่าพระเจ้าปเสนทิโกศล ฯ

ฝ่ายพระเจ้าปเสนทิโกศลผู้ปราชย ก็เสด็จลี้ภัยกลับไปพระนครสาวัตถี ราชธานีของพระองค์ ฯ

[๓๖๙] ครั้นนั้น เวลาเช้า ภิกษุเป็นจำนวนมากนุ่งห่มแล้ว ถือบาตรและ จีวรเข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี เทียวบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถีแล้ว ในเวลาปัจฉิมภัต กลับจากบิณฑบาตแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

ภิกษุเหล่านั้นนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระโอภาส พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาตีสัตถุ เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินีเสนา ยกมารุกรานพระเจ้าปเสนทิโกศลถึง แคว้นกาสิ พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรงสดับข่าวว่า พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาตีสัตถุ เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินีเสนา ยกมารุกรานเราถึงแคว้นกาสิ ข้าแต่-

* พระองค์ผู้เจริญ ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศล จึงทรงจัดจตุรงคินีเสนา ยก ออกไปต่อสู้พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาตีสัตถุ เวเทหิบุตร ป้องกันแคว้นกาสิ ครั้นนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาตีสัตถุ เวเทหิบุตร กับพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงทำสงคราม กันแล้ว แต่ในสงครามครั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธอชาตีสัตถุ เวเทหิบุตร ทรง ฆ่าพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ฝ่ายพระเจ้าปเสนทิโกศล ผู้ปราชย ก็เสด็จลี้ภัยกลับไปพระนครสาวัตถีราชธานีของพระองค์ ฯ

[๓๗๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พระเจ้าแผ่นดิน มคธอชาตีสัตถุ เวเทหิบุตร มีมิตรเลวทราม มีสหายเลวทราม มีพระทัยน้อมไป ในคนเลวทราม ดูกรภิกษุทั้งหลาย ฝ่ายพระเจ้าปเสนทิโกศล มีมิตรดีงาม มี สหายดีงาม มีพระทัยน้อมไปในคนดีงาม ดูกรภิกษุทั้งหลาย วันนี้พระเจ้าปเสน-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

* ที่โกศลทรงเพิ่มมาแล้วอย่างนี้ จักบรรทมเป็นทุกข์ตลอดราตรีนี้ ฯ

[๓๓๑] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุตตศาสดา ครั้นตรัสไวยาภรณ์ภายิตนี้ จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ผู้ชานะยอมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์ บุคคลละความ
ชนะและความแพ้เสียแล้ว จึงสงบระงับ นอนเป็นสุข ฯ

ทุติยสังคามวัตถุสูตรที่ ๕

[๓๓๒] ครั้นนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธราชตัสตฺร เวเทหิบุตร ทรง
ตระเตรียมจตุรงคินิเสนา ยกไปรุกรานพระเจ้าปเสนทิโกศลถึงแคว้นกาสิ ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรงสดับข่าวว่า พระเจ้าแผ่นดินมคธราชตัสตฺร
เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินิเสนา ยกมารุกรานเราถึงแคว้นกาสิ ฯ

ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงจัดจตุรงคินิเสนา ยกออกไปต่อสู้
พระเจ้าแผ่นดินมคธราชตัสตฺร เวเทหิบุตร ป้องกันแคว้นกาสิ ฯ

ครั้นนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธราชตัสตฺร เวเทหิบุตร กับพระเจ้าปเสน-

* ที่โกศลทรงทำสงครามกันแล้ว แต่ในสงครามครั้งนั้นพระเจ้าปเสนทิโกศลทรง
ชานะพระเจ้าแผ่นดินมคธราชตัสตฺร เวเทหิบุตร และทรงจับพระองค์เป็นเชลย
ศึกได้ ฯ

[๓๓๓] ครั้นนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลได้มีพระดำริว่า ถึงแม้พระเจ้า
แผ่นดินมคธราชตัสตฺร เวเทหิบุตรนี้ จะประทุษร้ายเราผู้มีได้ประทุษร้าย แต่เธอก็ยัง
เป็นพระภคินีของเรอ อย่างกระนั้นเลย เราควรมียิตพลช้างทั้งหมด ยิตพลม้า
ทั้งหมด ยิตพลรถทั้งหมด ยิตพลเดินเท้าทั้งหมดของพระเจ้าแผ่นดินมคธราชตัสตฺร
เวเทหิบุตร แล้วปล่อยพระองค์ไปทั้งยังมีพระชนมายุเกิด ฯ

ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงยิตพลช้างทั้งหมด ทรงยิตพลม้า
ทั้งหมด ทรงยิตพลรถทั้งหมด ทรงยิตพลเดินเท้าทั้งหมด ของพระเจ้าแผ่นดิน
มคธราชตัสตฺร เวเทหิบุตร แล้วทรงปล่อยพระองค์ไปทั้งยังมีพระชนมายุ ฯ

[๓๓๔] ครั้นนั้น เวลาเช้า ภิกษุเป็นจำนวนมาก นุ่งห่มแล้ว ถือบาตร
และจีวร เข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสวัตถิ เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสวัตถิ
แล้ว ในเวลาปัจฉิมกัต กลับจากบิณฑบาตแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้วก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

ภิกษุเหล่านั้น นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มี
พระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระโอภาส พระเจ้าแผ่นดินมคธ
ราชตัสตฺร เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินิเสนา ยกมารุกรานพระเจ้าปเสนทิ-

* โกศลถึงแคว้นกาสิ พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรงสดับข่าวว่า พระเจ้าแผ่นดินมคธ
ราชตัสตฺร เวเทหิบุตร ทรงตระเตรียมจตุรงคินิเสนา ยกมารุกรานเราถึงแคว้นกาสิ
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงจัดจตุรงคินิเสนา
ยกออกไปต่อสู้พระเจ้าแผ่นดินมคธราชตัสตฺร เวเทหิบุตร ป้องกันแคว้นกาสิ

ครั้นนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธราชตัสตฺร เวเทหิบุตรกับพระเจ้าปเสนทิโกศล ทรง
ทำสงครามกันแล้ว ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แต่ในสงครามครั้งนั้น พระเจ้าปเสน-

* ที่โกศลทรงชานะพระเจ้าแผ่นดินมคธราชตัสตฺร เวเทหิบุตร และทรงจับพระองค์
เป็นเชลยศึกได้ด้วย ครั้นนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลได้มีพระดำริว่า ถึงแม้พระเจ้า
แผ่นดินมคธราชตัสตฺร เวเทหิบุตรนี้ จะประทุษร้ายเราผู้มีได้ประทุษร้าย แต่เธอ
ก็ยังเป็นพระภคินีของเรอ อย่างกระนั้นเลย เราควรมียิตพลช้างทั้งหมด ยิตพลม้า
ทั้งหมด ยิตพลรถทั้งหมด ยิตพลเดินเท้าทั้งหมด ของพระเจ้าแผ่นดินมคธราชตัสตฺร
เวเทหิบุตร แล้วปล่อยพระองค์ไปทั้งยังมีพระชนมายุเกิด ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงยิตพลช้างทั้งหมด ทรงยิตพลม้าทั้งหมด ทรง
ยิตพลรถทั้งหมด ทรงยิตพลเดินเท้าทั้งหมด ของพระเจ้าแผ่นดินมคธราชตัสตฺร
เวเทหิบุตร แล้วทรงปล่อยพระองค์ไปทั้งยังมีพระชนมายุ ฯ

[๓๓๕] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนี้แล้วจึงได้ทรง
ภายิตพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

บุรุษจะแย่งชิงเขาได้ ก็ช่วงเวลาการแย่งชิงของเขาอย่างพอสำเร็จ
ได้ แต่เมื่อใด คนเหล่านั้นยอมแย่งชิง ผู้แย่งชิงนั้น ย่อม
ถูกเขากลับแย่งชิงเมื่อนั้น ฯ

เพราะว่า คนพาลยอมสำคัญว่า เป็นฐานะตราบเท่าที่บาป
ยังไม่ให้ผล แต่บาปให้ผลเมื่อใด คนพาลยอมเข้าถึงทุกข์
เมื่อนั้น ฯ

ผู้ชานะยอมได้รับการฆาตบ ผู้ชานะยอมได้รับการชนะตอบ
ผู้ตายนะยอมได้รับการดาตบ และผู้ซึ่งเกลียดยอมได้รับความ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ซึ่งเคยตอบ จะนั้น เพราะความหมั่นเรียนแห่งกรรม ผู้แย้ง
ซึ่งนั้น ย่อมถูกเขากลับแย้งชิงคืน ฯ

ธัตถสูตรที่ ๖

[๓๓๖] สาวัตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ
ลำดับนั้น ราชบุรุษเข้าไปเฝ้าพระเจ้าปเสนทิโกศลถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
ก็กราบทูล ณ ที่ใกล้พระกรรมของพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้ประเสริฐ พระนางมัลลิกาเทวีทรงประสูติพระธิดาแล้ว ฯ
เมื่อบุรุษกราบทูลอย่างนี้แล้ว พระเจ้าปเสนทิโกศลก็ไม่ทรงเบิกบาน
พระทัย ฯ

[๓๓๗] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบวา พระเจ้าปเสนทิโกศล
ไม่ทรงเบิกบานพระทัย จึงได้ทรงภายิตพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า
ดูกรมหาบพิตรผู้เป็นใหญ่ยิ่งกว่าปวงชน แท้จริง แม่สตรีย
บางคนก็เป็นผู้ประเสริฐ พระองค์จึงชบเลี้ยงไว้ สตรีที่มี
ปัญญา มีศีล ปฏิบัติแม่ผู้พ่อผู้ดังเทวดา จงรักสามิ ฯ
บุรุษที่เกิดจากสตรีนั้น ย่อมเป็นคนเกลือกล้ำ เป็นเจ้าแห่ง
ทิศได้ บุตรของภริยาดีเช่นนั้น แม้ราชสมบัติก็ครอบครอง
ได้ ฯ

ปฐมอัปมาทสูตรที่ ๗

[๓๓๘] พระผู้มีพระภาคประทับ . . . เขตพระนครสาวัตถี . . . พระเจ้า
ปเสนทิโกศล ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค
ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรมอย่างหนึ่งที่ยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ คือ
ประโยชน์ภพนี้ และประโยชน์ภพหน้า มีอยู่หรือ พระเจ้าข้า ฯ
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ธรรมอย่างหนึ่งที่ยึดไว้ได้ซึ่ง
ประโยชน์ทั้ง ๒ คือ ประโยชน์ภพนี้ และประโยชน์ภพหน้ามีอยู่ ฯ
พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลถามว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรมอย่าง-
* หนึ่งที่ยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ คือ ประโยชน์ภพนี้ และประโยชน์ภพหน้า
คืออะไร ฯ

[๓๓๙] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ธรรมอย่างหนึ่งที่ยึด
ไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ คือ ประโยชน์ภพนี้ และประโยชน์ภพหน้า คือ ความ
ไม่ประมาท ฯ

ดูกรมหาบพิตร รอยเท้าของสัตว์ทั้งหลายที่สัญจรไปบนแผ่นดิน ชนิดใด
ชนิดหนึ่ง รอยเท้าเหล่านั้นทั้งหมด ย่อมถึงการรวมลงในรอยเท้าช้าง รอยเท้าช้าง
ย่อมกล่าวกันว่า เป็นเลิศกว่ารอยเท้าเหล่านั้น เพราะเป็นของใหญ่ ข้อนี้อุปมา
ฉันใด ดูกรมหาบพิตร ธรรมอย่างหนึ่งที่ยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ คือ ประโยชน์
ภพนี้ และประโยชน์ภพหน้า คือความไม่ประมาท ก็มีอุปมาฉันนั้น ฯ

[๓๔๐] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภายิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

บุคคลปรารถนาอยู่ซึ่งอายุ ความไม่มีโรค วรรณะ สวรรค์
ความเกิดในตระกูลสูง และความยินดีอันโอฬารต่อไป
พึงบำเพ็ญความไม่ประมาท บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญ
ความไม่ประมาทในบุญกิริยาทั้งหลาย บัณฑิตผู้ไม่ประมาท
ย่อมยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ คือ ประโยชน์ภพนี้ และ
ประโยชน์ภพหน้า เพราะยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ ผู้มีปัญญา
จึงได้นามว่า "บัณฑิต" ฯ

ทุติยอัปมาทสูตรที่ ๘

[๓๔๑] พระผู้มีพระภาคประทับ . . . เขตพระนครสาวัตถี . . .
พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มี
พระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระโอภาส ความปริวิตกแห่งใจ
บังเกิดขึ้นแก่ข้าพระองค์ผู้เข้าที่ลึบพิกผอนอยู่อย่างนี้ว่า ธรรมที่พระผู้มีพระภาค
ตรัสดีแล้วนั้นแหละ สำหรับผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี ไม่ใช่
สำหรับผู้มีมิตรชั่ว มีสหายชั่ว มีจิตน้อมไปในคนที่ชั่ว ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ข้อนี้นั้นเป็นเช่นนั้น ดูกรมหา-

* บพิตร ข้อนี้นั้นเป็นเช่นนั้น ดูกรมหาบพิตร ธรรมที่อาตมภาพกล่าวดีแล้วนั้นแหละ
สำหรับผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนดี ไม่ใช่สำหรับผู้มีมิตรชั่ว มี

สหายชั่ว มีจิตน้อมไปในคนที่ชั่ว ฯ

[๓๔๒] ดุกรรมหาบพิตร สมัยหนึ่ง อาตมภาพอยู่ที่นิคมของหมู่เจ้า
ตากยะ ชื่อว่านครกะ ในลัทธิกชนบท ดุกรรมหาบพิตร ครั้นนั้น ภิกษุอาณน
เข้าไปหาอาตมภาพถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว ก็กล่าวหาอาตมภาพ แล้วนั่งอยู่ ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง ดุกรรมหาบพิตร ภิกษุอาณนที่นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว
ได้กล่าวกะอาตมภาพว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี
มีจิตน้อมไปในคนที่ดี เป็นคุณหนึ่งแห่งพรหมจรรย์ ดุกรรมหาบพิตร เมื่อภิกษุ
อาณนที่กล่าวอย่างนี้แล้ว อาตมภาพได้กล่าวกะภิกษุอาณนว่า ดุกรอาณน
เธออย่ากล่าวอย่างนั้น ดุกรอาณน ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไป
ในคนที่ดีนี้ เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว ดุกรอาณน นี้ภิกษุผู้มีมิตรดีพึง
ปรารภนา ภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี จักเจริญอริยมรรค
มีองค์แปด จักกระทำซึ่งอริยมรรคมีองค์แปดให้มากได้ ฯ

[๓๔๓] ดุกรอาณน ก็ภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี
ย่อมเจริญอริยมรรคมีองค์แปด ย่อมกระทำซึ่งอริยมรรคมีองค์แปดให้มากได้
อย่างไร ฯ

ดุกรอาณน ภิกษุในศาสนา นี้ ย่อมเจริญสัมมาทิฐิ อันอาศัยวิเวก
อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปเพื่อความสละคืน ย่อมเจริญสัมมาสังกัปปะ . . .
ย่อมเจริญสัมมาวาจา . . . ย่อมเจริญสัมมากัมมันตะ . . . ย่อมเจริญสัมมาอาชีวะ . . .
ย่อมเจริญสัมมาวายามะ . . . ย่อมเจริญสัมมาสติ . . . ย่อมเจริญสัมมาสมาธิ อัน
อาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปเพื่อความสละคืน ฯ

ดุกรอาณน ภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี ย่อมเจริญ
อริยมรรคมีองค์แปด ย่อมกระทำซึ่งอริยมรรคมีองค์แปดให้มากได้ อย่างนี้แล ฯ

ดุกรอาณน โดยปริยายแล้ว พึงทราบว่า ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี
มีจิตน้อมไปในคนที่ดี นี้เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว ฯ

ดุกรอาณน ด้วยว่าอาศัยเราเป็นมิตรดี สัตว์ทั้งหลายผู้มีความเกิดเป็น
ธรรมดา ย่อมหลุดพ้นจากความเกิดได้ สัตว์ทั้งหลายผู้มีความแก่เป็นธรรมดา ย่อม
หลุดพ้นจากความแก่ได้ สัตว์ทั้งหลายผู้มีความเจ็บป่วยเป็นธรรมดา ย่อมหลุดพ้น
จากความเจ็บป่วยได้ สัตว์ทั้งหลายผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมหลุดพ้นจาก
ความตายได้ สัตว์ทั้งหลายผู้มีความโศก ความร่ำไร ความทุกข์ ความเสียใจ
และความคับแค้นใจเป็นธรรมดา ย่อมหลุดพ้นจากความโศก ความร่ำไร
ความทุกข์ ความเสียใจ และความคับแค้นใจได้ ฯ

ดุกรอาณน โดยปริยายนี้แล พึงทราบว่า ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี
มีจิตน้อมไปในคนที่ดีนี้ เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว ฯ

[๓๔๔] ดุกรรมหาบพิตร เพราะเหตุนี้แหละ พระองค์พึงทรงสำเหนียก
อย่างนี้ว่า เราจักเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี ดุกรรมหาบพิตร
พระองค์พึงทรงสำเหนียกอย่างนี้แล ฯ

ดุกรรมหาบพิตร ธรรมอย่างหนึ่งนี้ คือความไม่ประมาทในกุศลธรรม
ทั้งหลาย พระองค์ผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี พึงทรงอาศัย
อยู่เถิด ฯ

ดุกรรมหาบพิตร เมื่อพระองค์ไม่ประมาท อาศัยความไม่ประมาท หมู่นาง
สนมผู้ตามเสด็จจักมีความคิดอย่างนี้ว่า พระราชาเป็นผู้ไม่ประมาท อาศัยความ
ไม่ประมาท ถ้ากระนั้น แม้พวกเราจักเป็นผู้ไม่ประมาท อาศัยความไม่ประมาท ฯ

ดุกรรมหาบพิตร เมื่อพระองค์ไม่ประมาท อาศัยความไม่ประมาท แม
กษัตริย์ทั้งหลายผู้ตามเสด็จจักมีความคิดอย่างนี้ว่า พระราชาเป็นผู้ไม่ประมาท อาศัย
ความไม่ประมาท ถ้ากระนั้น แม้พวกเราจักเป็นผู้ไม่ประมาท อาศัยความไม่
ประมาท ฯ

ดุกรรมหาบพิตร เมื่อพระองค์ไม่ประมาท อาศัยความไม่ประมาท แม
กองทัพ (ข้าราชการฝ่ายทหาร) ก็จักมีความคิดอย่างนี้ว่า พระราชาเป็นผู้ไม่
ประมาท อาศัยความไม่ประมาท ถ้ากระนั้น แม้พวกเราจักเป็นผู้ไม่ประมาท
อาศัยความไม่ประมาท ฯ

ดุกรรมหาบพิตร เมื่อพระองค์ไม่ประมาท อาศัยความไม่ประมาท แม
ชาวนิคมนและชาวชนบทก็จักมีความคิดอย่างนี้ว่า พระราชาเป็นผู้ไม่ประมาท อาศัย
ความไม่ประมาท ถ้ากระนั้น แม้พวกเราจักเป็นผู้ไม่ประมาท อาศัยความไม่
ประมาท ฯ

ดุกรรมหาบพิตร เมื่อพระองค์ไม่ประมาท อาศัยความไม่ประมาท แม
พระองค์เองก็จักเป็นผู้ได้รับคุ้มครองแล้ว ได้รับรักษาแล้ว แม้หมู่นางสนมก็จัก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
เป็นผู้ได้รับคุ้มครองแล้ว ได้รับรักษาแล้ว แม้เรือนคณิกกิจก็เป็นอันได้รับ
คุ้มครองแล้ว ได้รับรักษาแล้ว ฯ

[๓๘๕] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครันตริสวैयाกรณภษาณิน
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสสถาปนาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

บุคคลผู้ปรารถนาโลกะอันโอฬารต่อๆ ไป พึงบำเพ็ญความ
ไม่ประมาท บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมสรรเสริญความ ไม่ประมาท
ในบุญกิริยาทั้งหลาย บัณฑิตผู้ไม่ประมาทย่อมยึดไว้ได้ซึ่ง
ประโยชน์ทั้ง ๒ คือประโยชน์ภพนี้ และประโยชน์ภพหน้า
เพราะยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ ผู้มีปัญญาจึงได้นามว่า

"บัณฑิต" ฯ

ปฐมปาตตกสูตรที่ ๙

[๓๘๖] สวรรตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ในเวลาเที่ยงวัน ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วประทับนั่ง ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะพระเจ้าปเสนทิโกศลผู้ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่งว่า เชิญเถระมหาบพิตร พระองค์เสด็จมาจากไหนหนอ ในเวลาเที่ยงวัน ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ฤๅหนดิษฐ์เป็น
เศรษฐีในพระนครสวรรค์นี้ กระทำกาลกิริยาแล้ว หม่อมฉันให้ชนทริพยสมบัติ
อันไม่มีบุตรรับมรดกนั้น มาไว้ภายในพระราชวังแล้วก็มา ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
เฉพาะเงินเท่านั้นมี ๘ , ๐๐๐ , ๐๐๐ ส่วนเครื่องอุปโภคไม่ต้องพูดถึง ก็แต่ฤๅหนดิษฐ์เป็น
เศรษฐีนั้น ได้บริโภคอาหารเห็นปานนี้ คือบริโภคปลายข้าวกับน้ำส้มพอม ได้ใช้
ผ้าเครื่องนุ่มห่มเห็นปานนี้ คือนุ่มห่มผ้าเนื้อหยาบที่ตัดเป็นสามชิ้นเย็บติดกัน ได้ใช้
ยานพาหนะเห็นปานนี้ คือใช้รถเกาๆ กันร่มทำด้วยใบไม้ ฯ

[๓๘๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาบพิตร ขอนี้เป็นอย่างนั้น
ดูกรมหาบพิตร ขอนี้เป็นอย่างนั้น ดูกรมหาบพิตร อัสติบุรุษได้โลกะอันโอฬาร
แล้ว ไม่ยังตนให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำเลย ไม่ยังมารดาและบิดา
ให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำ ไม่ยังบุตรและภรรยาให้ได้รับความสุข
ให้ได้รับความอึดหนำ ไม่ยังทาสกรรมกรให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำ
ไม่ยังมิตรและอำมาตย์ให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำ ไม่ยังทักขิณอัน
มีผลในเบื้องบน มีอารมณ์ดี มีวิบากเป็นสุข เป็นไปเพื่อสวรรค์ ให้ตั้งอยู่ใน
สมณพราหมณ์ทั้งหลาย โลกะเหล่านั้นของเขาที่มีได้ใช้สอยโดยชอบอย่างนี้
พระราชาทรงหลายย่อมนำไปบ้าง จิตรทั้งหลายย่อมนำไปบ้าง ไฟย่อมไหม้เสียบ้าง
น้ำย่อมพัดไปเสียบ้าง ทายาททั้งหลายผู้ไม่เป็นที่รักย่อมนำไปบ้าง ฯ

ดูกรมหาบพิตร เมื่อเป็นเช่นนี้ โลกะที่มีได้ใช้สอยโดยชอบของเขา
เหล่านั้น ย่อมถึงความหมดสิ้นไปเปล่าโดยไม่ถึงการบริโภค ฯ

ดูกรมหาบพิตร ในที่ของอมนุษย์ มีสระโบกขรณีซึ่งมีน้ำใส มีน้ำเย็น
มีน้ำจืดสนิท สดตลอด มีหาด มีน้ำนรมย์ น้ำนั้นคนไม่พึงดักเอาไปเลย ไม่พึง
ดื่ม ไม่พึงอาบ หรือไม่พึงกระทำตามความต้องการได้ ดูกรมหาบพิตร ก็เมื่อ
เป็นเช่นนี้ น้ำที่มีได้บริโภคโดยชอบนั้น พึงถึงความหมดสิ้นไปเปล่า โดยไม่ถึงการ
บริโภค แม้ฉันใด ดูกรมหาบพิตร อัสติบุรุษได้โลกะอันโอฬารแล้ว ไม่ยัง
ตนให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำเลย ฯลฯ ดูกรมหาบพิตร เมื่อเป็น
เช่นนี้ โลกะที่มีได้บริโภคโดยชอบของเขาเหล่านั้น ย่อมถึงความหมดสิ้นไป
เปล่าโดยไม่ถึงการบริโภค ฉะนั้นเหมือนกัน ฯ

[๓๘๘] ดูกรมหาบพิตร ส่วนอัสติบุรุษได้โลกะอันโอฬารแล้ว ย่อมยัง
ตนให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำ ย่อมยังมารดาและบิดาให้ได้รับความ
สุข ให้ได้รับความอึดหนำ ย่อมยังบุตรและภรรยาให้ได้รับความสุข ให้ได้รับ
ความอึดหนำ ย่อมยังทาสกรรมกรให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำ ย่อม
ยังมิตรและอำมาตย์ให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำ ย่อมประดิษฐานไว้
ซึ่งทักขิณอันมีผลในเบื้องบน มีอารมณ์ดี มีวิบากเป็นสุข เป็นไปเพื่อสวรรค์
ในสมณพราหมณ์ทั้งหลาย โลกะเหล่านั้นของเขา ที่บริโภคโดยชอบอยู่อย่างนี้
พระราชาทรงหลายย่อมนำไปไม่ได้ จิตรทั้งหลายย่อมนำไปไม่ได้ ไฟย่อมไหม้
น้ำย่อมไม่พัดไป ทายาททั้งหลายผู้ไม่เป็นที่รักย่อมนำไปไม่ได้ ฯ

ดูกรมหาบพิตร เมื่อเป็นเช่นนี้ โลกะที่บริโภคอยู่โดยชอบของเขาเหล่านี้นั้น
ย่อมถึงการบริโภค ไม่ถึงความหมดสิ้นไปเปล่า ฯ

ดูกรมหาบพิตร ในที่ไม่ไกลคามหรือนิคม มีสระโบกขรณี ซึ่งมีน้ำใส

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
มีน้ำเย็น มีน้ำจืดสนิท ใสตลอด มีท่าดี น้ำรินรมย์ น้ำนั้นคนพึงดื่งไปบ้าง
พึงดื่มบ้าง พึงอาบบ้าง พึงกระทำตามความต้องการบ้าง ดุกรรมหาบพิตร ก็เมื่อ
เป็นเช่นนั้น น้ำที่บริโภคนั้นโดยชอบนั้น พึงถึงการบริโภค ไม่ถึงความหมดสิ้นไป
เปล่า แม้จันใด ดุกรรมหาบพิตร สัตบุรุษ ได้โภคะอันโอฬารแล้ว ย่อมยังตนให้
ได้รับความสุข ให้ได้รับความอึดหนำ ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนั้น โภคะที่บริโภคนั้น
โดยชอบของเขาเหล่านั้น ย่อมถึงการบริโภค ไม่ถึงความหมดสิ้นไปเปล่า จัน
นั้นเหมือนกัน ฯ

[๓๘๙] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยาภรณ์ภษาชิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

น้ำมีอยู่ในที่ของมนุษย์ คนย่อมดื่มน้ำที่ไม่พึงดื่มมัน จันใด
คนชั่วได้ทรัพย์แล้ว ย่อมไม่บริโภคด้วยตนเอง ย่อมไม่ให้
ทาน จันนั้น ส่วนวิญญูชนผู้มีปัญญา ได้โภคะแล้ว เขา
ย่อมบริโภค และทำกิจ เขาเป็นคนอาจหาญ เลี้ยงดูหมู่
ญาติ ไม่ถูกติเตียน ย่อมเข้าถึงแดนสวรรค์ ฯ

ทติยาปุตตกสูตรที่ ๑๐

[๓๙๐] ครั้นนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศล เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถึงที่ประทับในเวลาเที่ยงวัน ครั้นแล้ว ก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับ
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะพระเจ้าปเสนทิโกศลผู้ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่งว่า เชิญเถระมหาบพิตร พระองค์เสด็จมาจากไหนหนอ ในเวลาเที่ยงวัน ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คฤหบดีผู้เป็น
เศรษฐีในพระนครสาวัตถีนี้ กระทำกาลกิริยาแล้ว หม่อมฉันให้ชนทรัพย์สมบัติ
อันไม่มีบุตรรับมรดกนั้น มาไว้ในพระราชวังแล้วก็มา ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
เฉพาะเงินเท่านั้นมี ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ ส่วนเครื่องอุปโภคไม่ต้องพูดถึง ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ก็คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้น ได้บริโภคอาหารเห็นปานนี้ คือบริโภคปลาย
ข้าวกับน้ำส้มพวมน ได้ใช้ผ้าเครื่องนุ่งห่มเห็นปานนี้ คือนุ่งห่มผ้าเนื้อหยาบที่ตัด
เป็นสามชิ้นเย็บติดกัน ได้ใช้ยานพาหนะเห็นปานนี้ คือใช้รถเกาๆ กันรุ่มทำด้วย
ใบไม้ ฯ

[๓๙๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดุกรรมหาบพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น
ดุกรรมหาบพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น ดุกรรมหาบพิตร เรื่องเคยมีมาแล้ว คฤหบดี
ผู้เป็นเศรษฐีนั้น ได้สั่งให้จัดบิณฑบาตถวายพระปัจเจกสัมพุทธะ นามว่า ตครสิขี
ว่าท่านทั้งหลาย จงถวายบิณฑบาตแก่สมณะแล้วลจากจากอาสนะเดินหลีกไป แต่ครั้น
ถวายแล้ว ภายหลังได้มีปฏิสนธิว่า บิณฑบาตนี้ ทาสหรือกรรมกรพึงบริโภคยัง
ดีกว่า นอกจากนี้เขายังปลงชีวิตบุตรน้อยคนเดียวของพี่ชาย เพราะเหตุทรัพย์
สมบัติอีก ดุกรรมหาบพิตร การที่คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้น สั่งให้จัดบิณฑบาต
ถวายพระตครสิขีปัจเจกสัมพุทธะ ด้วยวิบากของกรรมนั้น เขาจึงเข้าถึงสุคติโลก
สวรรค์ ๗ ครั้ง ด้วยวิบากอันเป็นส่วนเหลือของกรรมนั้นเหมือนกัน ได้ครอง
ความเป็นเศรษฐีในพระนครสาวัตถีนี้แหละถึง ๗ ครั้ง ฯ

ดุกรรมหาบพิตร การที่คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้นถวายแล้วภายหลังได้มี
ปฏิสนธิว่า บิณฑบาตนี้ทาสหรือกรรมกรพึงบริโภคยังดีกว่า ด้วยวิบากของกรรม
นั้น จิตของเขาจึงไม่น้อมไปเพื่อบริโภคอาหารอันโอฬาร จิตของเขาจึงไม่น้อมไป
เพื่อใช้ผ้าเครื่องนุ่งห่มอันโอฬาร จิตของเขาจึงไม่น้อมไปเพื่อใช้ยานพาหนะอัน
โอฬาร จิตของเขาจึงไม่น้อมไปเพื่อบริโภคเบญจกามคุณอันโอฬาร ฯ

ดุกรรมหาบพิตร ก็และการที่คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้น ปลงชีวิตบุตรน้อย
คนเดียวของพี่ชาย เพราะเหตุทรัพย์สมบัติ ด้วยวิบากของกรรมนั้น เขาจึงถูกไฟ
เผาอยู่ในนรกหลายปี หลายพันปี หลายแสนปี ด้วยวิบากอันเป็นส่วนเหลือของ
กรรมนั้นเหมือนกัน ทรัพย์สมบัติอันไม่มีบุตรรับมรดกของเขานี้ จึงถูกชนเข้า
พระคลังหลวงเป็นครั้งที่ ๗ ฯ

ดุกรรมหาบพิตร ก็บุญเก่าของคฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้นหมดสิ้นแล้ว และ
บุญใหม่ก็ไม่ได้สะสมไว้ ฯ

ดุกรรมหาบพิตร ก็ในวันนี้ คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐี ถูกไฟเผาอยู่ใน
มหาโรรวนรก ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คฤหบดีผู้เป็น
เศรษฐี เข้าถึงมหาโรรวนรกรอย่างนั้นหรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อย่างนั้นมหาบพิตร คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐี เข้า
ถึงมหาโรรวนรกแล้ว ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๓๙๒] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุตตาสดา ครันตริสไวยากรณภายิตนึ
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสสถาปนาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ข้าวเปลือก ทรัพย์ เงินทอง หรือข้าวของ ที่หวงแหนอย่าง
ใดอย่างหนึ่งมีอยู่ ทาส กรรมกร คนใช้ และผู้อาศัยของ
เขา พึงพาเอาไปไม่ได้ทั้งหมด จะต้องถึงซึ่งการละทิ้งไว้
ทั้งหมด ฯ
ก็บุคคลทำกรรมใด ด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจ กรรม
นั้นแหละ เป็นของๆ เขา และเขาย่อมพาเอากรรมนั้นไป
อนึ่งกรรมนั้นย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามตน ฉะนั้น
เพราะฉะนั้น บุคคลควรทำกรรมดี สังสมไว้สำหรับภพหน้า
บุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า ฯ
จบ วรรคที่ ๒

รวมพระสูตรในวรรคที่ ๒ นี้ มี ๑๐ สูตร คือ ขฎิลสูตรที่ ๑ ปัญจ-
*ราชสูตรที่ ๒ โทณปากสูตรที่ ๓ สังคามวัตถสูตร กล่าวไว้ ๒ สูตร เป็นที่ ๔
และที่ ๕ วิตสูตรที่ ๖ อัปปมาทสูตร ๒ สูตร เป็นที่ ๗ และที่ ๘ กัปปอตตก-
*สูตร กล่าวไว้ ๒ สูตร เป็นที่ ๙ และที่ ๑๐ กรบวรรคพอดิ ฯ

ตติยวรรคที่ ๓

ปกคณสูตรที่ ๑

[๓๙๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระเชตวัน อารามของท่าน
อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศล เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้วทรงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วได้ประทับนั่ง ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะท้าวเธอผู้ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่า
ดูกรมหาบพิตร บุคคล ๔ จำพวกนี้มีปรากฏอยู่ในโลก บุคคล ๔ จำพวกเป็นโงน
บุคคล ๔ จำพวกคือ บุคคลผู้มืดแล้วมืดต่อไปจำพวก ๑ บุคคลผู้มืดแล้วกลับ
สว่างต่อไปจำพวก ๑ บุคคลผู้สว่างแล้วกลับมืดต่อไปจำพวก ๑ บุคคลผู้สว่างแล้ว
คงสว่างต่อไปจำพวก ๑ ฯ

[๓๙๔] ดูกรมหาบพิตร ก้อย่างไร บุคคลชื่อว่ามืดแล้วคงมืดต่อไป
ดูกรมหาบพิตร บุคคลบางคนในโลกนี้ เกิดมาภายหลังในตระกูลอันต่ำ คือใน
ตระกูลจันทาล ในตระกูลช่างจักสาน ในตระกูลพราน ในตระกูลช่างรถ หรือ
ในตระกูลคนเทหยากเยื่อ ซึ่งขัดสน มีข้าวน้ำโภชนาหารน้อย มีอาชีพฝืดเคือง
เป็นตระกูลที่หาอาหารและผ้าแต่งห่มได้โดยยาก และเขาเป็นคนที่มิมีพรณทรม
ไม่น่าดู ไม่น่าชม เป็นคนเล็กแคระ มีอาพารมาก เป็นคนเสียจักษุ เป็นง่อย
เป็นคนกระจอกหรือเป็นเปลี้ย ๑- มักหาข้าว น้ำ ผ้าแต่งห่ม ยวดยาน ดอกไม้
ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย เครื่องประทีปไม้ไคร้ได้ เขาซ้ำ
ประพฤตทุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ครั้นเขาประพฤตทุจริตด้วยกาย วาจา ใจแล้ว
๑๑. คนกระจอก คือเดินขาเขยก ฯ คนเปลี้ย คือเป็นอัมพาต ตายแถบหนึ่ง
ครั้นตายไปย่อมเข้าถึงอบาย ทุกติ วินิบาต นรก ดูกรมหาบพิตร บุษยพึงไป
จากความมืดทึบสู่ความมืดทึบ หรือพึงไปจากความมืดมัวสู่ความมืดมัว หรือพึง
ไปจากโลหิตอันมีมลทินสู่โลหิตอันมีมลทิน ฉนใด ดูกรมหาบพิตร ตถาคตกล่าว
ว่าบุคคลนี้ มีอุปไมยฉนนั้น ดูกรมหาบพิตร อย่างนี้แล บุคคลชื่อว่าเป็นผู้มืดแล้ว
คงมืดต่อไป ฯ

[๓๙๕] ดูกรมหาบพิตร ก้อย่างไร บุคคลชื่อว่าเป็นผู้มืดแล้วกลับสว่าง
ต่อไป ดูกรมหาบพิตร บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นคนเกิดมาภายหลังในตระกูล
อันต่ำทรม คือในตระกูลจันทาล ในตระกูลช่างจักสาน ในตระกูลพราน ใน
ตระกูลช่างรถ หรือในตระกูลคนเทหยากเยื่อ ขัดสน มีข้าวน้ำโภชนาหารน้อย
มีอาชีพฝืดเคือง เป็นตระกูลที่หาอาหารและผ้าแต่งห่มได้โดยยาก และเขาเป็นคนที่
มิมีพรณทรม ไม่น่าดู ไม่น่าชม เป็นคนเล็กแคระ เป็นคนมีอาพารมาก เป็น
คนเสียจักษุ เป็นคนง่อย เป็นคนกระจอก หรือเป็นคนเปลี้ย มักหาข้าว น้ำ
ผ้า ยวดยาน ดอกไม้ ของหอมเครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และเครื่อง
ประทีปไม้ไคร้ได้ แม้กระนั้น เขาก็ประพฤตสุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ครั้นเขา
ประพฤตสุจริตด้วยกาย วาจา ใจแล้ว ครั้นตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ดูกรมหาบพิตร บุรุษพึงขึ้นจากแผ่นดินสู่บัลลังก์ หรือพึงขึ้นจากบัลลังก์สู่หลังม้า หรือพึงขึ้นจากหลังม้าสู่คอช้าง หรือพึงขึ้นจากคอช้างสู่ปราสาท แม้ฉันทิ ดูกรมหาบพิตร ตถาคตย่อมกล่าวว่า บุคคลนี้มีอุปไมยฉันทิ ดูกรมหาบพิตร อย่างนี้แล บุคคลชื่อว่าเป็นผู้มีดีแล้วกลับสว่างต่อไป ฯ

[๓๙๖] ดูกรมหาบพิตร ก็อย่างไร บุคคลชื่อว่าเป็นผู้สว่างแล้วกลับมืดต่อไป ดูกรมหาบพิตร บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เกิดมาภายหลังในตระกูลสูง คือในตระกูลชัตติยมหาศาล ในตระกูลพราหมณ์มหาศาล หรือในตระกูลกฤหบดีมหาศาล มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก มีทองและเงินล้นเหลือ มีของใช้น่าปลื้มใจล้นเหลือ มีทรัพย์คือข้าวเปลือกล้นเหลือ และเขาเป็นคนมีรูปงาม นาดูน่าชม ประกอบด้วยความงามแห่งผิวเป็นเยี่ยม มักหาข้าว น้ำ ผ้า ยวดยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และเครื่องประทีปได้สะดวก แต่เขากลับประพฤติดุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ครั้นเขาประพฤติดุจริตด้วยกาย วาจา ใจแล้ว ครั้นตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ดูกรมหาบพิตร บุรุษลงจากปราสาทสู่คอช้าง หรือลงจากคอช้างสู่หลังม้า หรือลงจากหลังม้าสู่บัลลังก์ หรือลงจากบัลลังก์สู่พื้นดิน หรือจากพื้นดินเข้าไปสู่ที่มืด แม้ฉันทิ ดูกรมหาบพิตร ตถาคตกล่าวว่า บุคคลนี้มีอุปไมยฉันทิ ดูกรมหาบพิตร อย่างนี้แล บุคคลชื่อว่าเป็นผู้สว่างแล้วกลับมืดต่อไป ฯ

[๓๙๗] ดูกรมหาบพิตร ก็อย่างไร บุคคลชื่อว่าเป็นผู้สว่างแล้วคงสว่างต่อไป ดูกรมหาบพิตร บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นคนเกิดมาภายหลังในตระกูลสูง คือในตระกูลชัตติยมหาศาล ในตระกูลพราหมณ์มหาศาล หรือในตระกูลกฤหบดีมหาศาล อันมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก มีทองและเงินล้นเหลือ มีของใช้น่าปลื้มใจล้นเหลือ มีทรัพย์คือข้าวเปลือกล้นเหลือ และเขาเป็นคนมีรูปสวย นาดูน่าชม ประกอบด้วยความงามแห่งผิวเป็นเยี่ยม มักหาข้าว น้ำ ผ้า ยวดยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัยและเครื่องประทีปได้สะดวก เขาย่อมประพฤตีสจฺจิตด้วยกาย วาจา ใจ ครั้นเขาประพฤตีสจฺจิตด้วยกาย วาจา ใจแล้ว ครั้นตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดูกรมหาบพิตร บุรุษพึงก้าวไปด้วยดีจากบัลลังก์สู่บัลลังก์ หรือพึงก้าวไปด้วยดีจากหลังม้าสู่หลังม้า หรือพึงก้าวไปด้วยดีจากคอช้างสู่คอช้าง หรือพึงก้าวไปด้วยดีจากปราสาทสู่ปราสาท แม้ฉันทิ ดูกรมหาบพิตร ตถาคตย่อมกล่าวว่า บุคคลนี้มีอุปไมยฉันทิ ดูกรมหาบพิตร อย่างนี้แล บุคคลชื่อว่าเป็นผู้สว่างแล้วคงสว่างต่อไป ดูกรมหาบพิตร บุคคล ๔ จำพวกนี้แล มีปรากฏอยู่ในโลก ดังนี้ ฯ

[๓๙๘] พระผู้มีพระภาคผู้พระสคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสพระคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ดูกรมหาบพิตร บุรุษเขี้ยวใจ ไม่มีศรัทธา เป็นคนตระหนี่
เหนียวแน่น มีความด่าริชั้ว เป็นมิฉฉาธุริชั้ว ไม่มีความเอื้อเฟื้อ
ย่อมด่า ย่อมบริภาษสมณะหรือพราหมณ์หรืออณิกอื่น ๆ
เขาเป็นคนไม่มีประโยชน์ เป็นคนมักซึ่งเคียด ย่อมห้ามคนที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่คนที่ขอ ดูกรมหาบพิตรผู้เป็นใหญ่
ยิ่งของพระราชาราชบุรุษ คนเช่นนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงนรก
อันร้ายแรง นี้ชื่อว่าผู้มีดีแล้วกลับมืดต่อไป ฯ

ดูกรมหาบพิตร บุรุษ (บางคน) เป็นคนเขี้ยวใจ (แต่) เป็นคนมีศรัทธา ไม่มีความตระหนี่ เขามีความด่าประเสริฐ มีใจไม่ฟุ้งซ่าน ย่อมให้ทาน ย่อมลูกรับสมณะหรือพราหมณ์ หรืออณิกอื่น ๆ ย่อมสำเหนียกในจรรยาอันเรียบร้อย ไม่ห้ามคนที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่คนที่ขอ ดูกรมหาบพิตรผู้เป็นใหญ่ยิ่งของพระราชาราชบุรุษ คนเช่นนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงไตรทิพสถาน นี้ชื่อว่าผู้มีดีแล้วกลับสว่างต่อไป ฯ

ดูกรมหาบพิตร บุรุษ (บางคน) ถึงหากจะมั่งมี (แต่) ไม่มีศรัทธา เป็นคนมีความตระหนี่เหนียวแน่น มีความด่าริชั้ว เป็นมิฉฉาธุริชั้ว ไม่มีความเอื้อเฟื้อ ย่อมด่า ย่อมบริภาษสมณะหรือพราหมณ์ หรืออณิกอื่น ๆ เขาเป็นคนไม่มีประโยชน์ เป็นคนมักซึ่งเคียด ย่อมห้ามคนที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่คนที่ขอ ดูกรมหาบพิตรผู้เป็นใหญ่ยิ่งของพระราชาราชบุรุษ คนเช่นนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงนรกอันร้ายแรง นี้ชื่อว่า ผู้สว่างแล้วกลับมืดต่อไป ฯ

ดูกรมหาบพิตร บุรุษ (บางคน) ถึงหากจะมั่งมี ก็เป็นคนมี-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

*ศรฺทรา ไม่มีความตระหนี่ เขามีความด่าประเสริฐ มีใจไม่

ฟุ้งซ่าน ย่อมให้ทาน ย่อมลกรับสมณะหรือพราหมณ์หรือแม่
วณฺณิกอื่นๆ ย่อมสำเหนียกในจรรยาอันเรียบร้อย ไม่ห้าม
คนที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่ผู้ที่ขอ ดุกรรมหาบพิตรผู้เป็น
ใหญ่ยิ่งของประชากรภูริ คนเช่นนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึง
ไตรทิพสสถาน นี่ชื่อว่าผู้สว่างแล้วคงสว่างต่อไป ดังนี้ ฯ

อัยยิกาสูตรที่ ๒

[๓๙๙] สารีตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้นแลเป็นเวลากลางวัน พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มี-

*พระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับอยู่ ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะท้าวเธอผู้ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่า
เชฎฺฐเถตมหาบพิตร พระองค์เสด็จมาจากไหนหนอแตวัน ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระอัยยิกาของหม่อม-

*ฉัน ผู้ทรงชรา เป็นผู้ดำ เป็นผู้ใหญ่ ล่วงกาลผ่านวัย มีพระชนมพรรษา ๑๒๐
พรรษา ได้เสด็จถึงวงศ์เสียแล้ว ท่านเป็นที่รัก เป็นที่พอใจของหม่อมฉันมาก
พระพุทธเจ้าข้า หากหม่อมฉันจะพึงได้สมหวังว่า ขอพระอัยยิกาเจ้าของเราจะได้
เสด็จถึงวงศ์เลย ดังนี้ แม่ด้วยใช้ช้างแก้วแลกละไซ้ หม่อมฉันพึงให้แม่ซึ่งช้างแก้ว
เพื่อให้ได้สมหวัง ดังนี้ พระพุทธเจ้าข้า หากหม่อมฉันพึงได้สมหวังว่า ขอพระ-

*อัยยิกาเจ้าของเราจะได้เสด็จถึงวงศ์เลย แม่ด้วยใช้ม้าแก้วแลกละไซ้ หม่อมฉัน
พึงให้แม่ซึ่งม้าแก้วเพื่อให้ได้สมหวัง พระพุทธเจ้าข้า หากหม่อมฉันพึงได้สมหวัง
ว่า ขอพระอัยยิกาเจ้าของเราจะได้เสด็จถึงวงศ์เลย ดังนี้ แม่ด้วยใช้บ้านสวย
แลกละไซ้ หม่อมฉันพึงให้แม่ซึ่งบ้านสวยเพื่อให้ได้สมหวัง พระพุทธเจ้าข้า หาก
หม่อมฉันพึงได้สมหวังว่า ขอพระอัยยิกาเจ้าของเราจะได้เสด็จถึงวงศ์เลย ดังนี้
แม่ด้วยใช้ชนบทแลกละไซ้ หม่อมฉันพึงให้แม่ซึ่งชนบทเพื่อให้ได้สมหวัง พระ-

*พุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสคำนี้ไว้ว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง มีมรณะ
เป็นธรรมดา มีมรณะเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นมรณะไปได้เลย ดังนั้น เป็นคำตรัส
ที่ชอบ เป็นของอัศจรรย์ ไม่เคยมีมาแล้ว ฯ

[๔๐๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ข้อนั้นเป็นเช่นนั้น มหาบพิตร ข้อนั้น
เป็นเช่นนั้น มหาบพิตร สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง มีความตายเป็นธรรมดา มีความ
ตายเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้เลย ดุกรรมหาบพิตร ภาชนะดิน ชนิด
ใดชนิดหนึ่ง ทั้งที่ดิบทั้งที่สุก ภาชนะดินเหล่านั้นทั้งหมด มีความแตกเป็นธรรมดา
มีความแตกเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นความแตกไปได้เลย แม้ฉันใด ดุกรรมหาบพิตร
สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง มีความตายเป็นธรรมดา มีความตายเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้น
ความตายไปได้เลย ฉะนั้นเหมือนกันแล ฯ

[๔๐๑] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุตตศาสดา ครันตรัสไวยากรณ์ภายิตน์
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสสถาปประพันธ์ต่อไปอีกว่า

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงต้องตาย เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด
สัตว์ทั้งหลายจักไปตามกรรม เข้าถึงผลแห่งบุญและบาป คือ
ผู้มีกรรมเป็นบาป จักไปสุนรค ส่วนผู้มีกรรมเป็นบุญ จักไป
สุสุคติ ฯ

เพราะฉะนั้น พึงทำกรรมงามอันจะนำไปสู่สัมปรายภพ สังสม
ไว้ บุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในปรโลก ฯ

โลกสูตรที่ ๓

[๔๐๒] สารีตถินิทาน ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้ทูลพระผู้มี-

*พระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า ธรรมเท่าไรหนอแลเมื่อเกิดขึ้นแก่โลก ย่อมเกิดขึ้น
เพื่อไม่เป็นประโยชน์แก่ออกุศล เพื่อทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สำราญ ฯ

[๔๐๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดุกรรมหาบพิตร ธรรม ๓ อย่างแล
เมื่อเกิดขึ้นแก่โลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อไม่เป็นประโยชน์แก่ออกุศล เพื่อทุกข์ เพื่อความ
อยู่ไม่สำราญ ธรรม ๓ อย่างเป็นไฉน ฯ

๑. ดุกรรมหาบพิตร ธรรมคือความโลภแล เมื่อเกิดขึ้นแก่โลกย่อมเกิด
ขึ้นเพื่อไม่เป็นประโยชน์แก่ออกุศล เพื่อทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สำราญ ฯ

๒. ดุกรรมหาบพิตร ธรรมคือโทสะความประทุษร้ายแล เมื่อเกิดขึ้น
แก่โลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อไม่เป็นประโยชน์แก่ออกุศล เพื่อทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่
สำราญ ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

๓. ดุกรรมหภาพิตร ธรรมคือโมหะความหลงแล เมื่อเกิดขึ้นแก่โลก
ย่อมเกิดขึ้นเพื่อ ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สำราญ ฯ

ดุกรรมหภาพิตร ธรรม ๓ อย่างนี้แล เมื่อเกิดขึ้นแก่โลก ย่อมเกิดขึ้น
เพื่อ ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สำราญ ฯ

[๔๐๔] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสสถาปนาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

โลภะ โทสะ และโมหะ อันบังเกิดแก่ตนย่อมเบียดเบียน
บุรุษ ผู้มีใจเป็นบาป อกุศลของตนเบียดเบียนไม่เต่าร้าง
ฉะนั้น ฯ

อิสัสตถสูตรที่ ๔

[๔๐๕] สาวัตถินิทาน ฯ

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ทาน บุคคลพึงให้ในที่ไหนหนอแล ฯ

พ. ดุกรรมหภาพิตร จิตย่อมเลื่อมใสในที่ใด พึงให้ในที่นั้นแล ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ และทานที่ให้แล้วในที่ไหนจึงมีผลมาก ฯ

[๔๐๖] พ. ดุกรรมหภาพิตร ทานพึงให้ในที่ไหนนั้นเป็นข้อหนึ่ง และทาน
ที่ให้แล้วในที่ไหนจึงมีผลมาก นั้นเป็นอีกข้อหนึ่ง ดุกรรมหภาพิตร ทานที่ให้แล้ว
แก่ผู้มีศีลแลมีผลมาก ทานที่ให้แล้วในผู้ทุศีลหาจะมีผลมาก ไม่ ดุกรรมหภาพิตร และ
ด้วยเหตุนี้ อาตมภาพจักย้อนถามมหาบพิตรในปัญหากรรมข้อนั้นบ้าง มหาบพิตร
พอพระทัยอย่างไร พึงพยากรณ์อย่างนั้น ฯ

[๔๐๗] มหาบพิตรจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน ณ ที่นี้การยทพึง
ปรากฏเฉพาะหน้าแต่พระองค์ สงครามพึงปะทะกัน ถ้าว่า กุมารที่เป็นกษัตริย์ผู้ไม่
ได้ศึกษา ไม่ได้หัดมือ ไม่ได้รับความชำนาญ ไม่ได้ประลองการยิง เป็นคน
ขลาด เป็นคนมักสัน เป็นคนมักสะดุ้ง เป็นคนมักวิ่งหนี พึงมาอาสาไชร์ พระองค์
พึงทรงขบเลี้ยงบุรุษนั้นหรือ และพระองค์พึงทรงต้องการบุรุษเช่นนั้นหรือ ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ไม่พึงขบเลี้ยงบุรุษเช่นนั้น และ
ข้าพระองค์ไม่ต้องการบุรุษเช่นนั้นเลย ฯ

พ. ถ้าว่า กุมารที่เป็นพราหมณ์ ผู้ไม่ได้ศึกษา ฯลฯ พึงมาอาสาไชร์ ฯลฯ
ถ้าว่า กุมารที่เป็นแพศย์ ผู้ไม่ได้ศึกษา ฯลฯ พึงมาอาสาไชร์ ฯลฯ ถ้าว่า กุมารที่เป็น
ศูทร ผู้ไม่ได้ศึกษา ฯลฯ พึงมาอาสาไชร์ พระองค์พึงทรงขบเลี้ยงบุรุษนั้นหรือ
และพระองค์พึงทรงต้องการบุรุษเช่นนั้นหรือ ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ไม่พึงขบเลี้ยงบุรุษนั้น และข้า-

* พระองค์ไม่พึงต้องการบุรุษเช่นนั้นแล ฯ

[๔๐๘] พ. ดุกรรมหภาพิตร พระองค์จะทรงสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน
ณ ที่นี้การยทพึงปรากฏแก่พระองค์ สงครามพึงปะทะกัน ถ้าว่า กุมารที่เป็นกษัตริย์
ผู้ศึกษาดีแล้ว ได้หัดมือแล้ว ได้รับความชำนาญแล้ว ได้ประลองการยิงมาแล้ว
ไม่เป็นคนขลาด ไม่เป็นคนสัน ไม่เป็นคนสะดุ้ง ไม่เป็นคนมักวิ่งหนี พึงมา
อาสาไชร์ พระองค์พึงทรงขบเลี้ยงบุรุษนั้นหรือ และพระองค์พึงทรงมีพระประสงค์
บุรุษเช่นนั้นหรือ ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันพึงขบเลี้ยงบุรุษนั้น และหม่อมฉัน
พึงต้องการบุรุษเช่นนั้น ฯ

พ. ถ้าว่า กุมารที่เป็นพราหมณ์ ผู้ศึกษาดีแล้ว ฯลฯ พึงมาอาสาไชร์ ฯลฯ
ถ้าว่า กุมารที่เป็นแพศย์ ผู้ศึกษาดีแล้ว ฯลฯ พึงมาอาสาไชร์ ฯลฯ ถ้าว่า กุมาร
ที่เป็นศูทร ผู้ศึกษาดีแล้ว ฯลฯ พึงมาอาสาไชร์ พระองค์จะพึงทรงขบเลี้ยงบุรุษ
นั้นหรือ และพระองค์จะพึงทรงมีพระประสงค์บุรุษเช่นนั้นหรือ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันพึงขบเลี้ยงบุรุษนั้น และหม่อมฉัน
พึงต้องการบุรุษเช่นนั้น ฯ

[๔๐๙] พ. ฉะนั้นนั้นแล มหาบพิตร แม้หากว่า กล้วยต้อออกจากเรือน
ตระกูลใดๆ เป็นผู้พาหุหาเรือนมิได้ และกล้วยต้อนั้น เป็นผู้มืองค์ ๕ อันจะได้
แล้ว เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยองค์ ๕ ทานที่ให้แล้วในกล้วยต้อนั้น ย่อมเป็นทาน
มีผลมาก องค์ ๕ อันกล้วยต้อนั้นจะได้แล้วเป็นไฉน กามฉันทะอันกล้วยต้อนั้นจะได้
ได้แล้ว พยาบาทอันกล้วยต้อนั้นจะได้แล้ว ถีนมิทธะอันกล้วยต้อนั้นจะได้แล้ว
อุทธัจจกุกกุกจะอันกล้วยต้อนั้นจะได้แล้ว วิจิกิจฉาอันกล้วยต้อนั้นจะได้แล้ว องค์ ๕
เหล่านี้อันกล้วยต้อนั้นจะได้แล้ว กล้วยต้อนั้นเป็นผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นไฉน
กล้วยต้อนั้นเป็นผู้ประกอบแล้วด้วยศีลขันธ อันเป็นของพระอเสขะ เป็นผู้ประกอบ
แล้วด้วยสมาธิขันธอันเป็นของพระอเสขะ เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยปัญญาขันธ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
อันเป็นของพระอเสขะ เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยวิมุตติขั้นอันเป็นของพระอเสขะ
เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยวิมุตติญาณทัสสนะขั้น อันเป็นของพระอเสขะ กุลบุตรนั้น
เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยองค์ ๕ เหล่านี้ ท่านที่ให้แล้วในกุลบุตรผู้มีองค์ ๕ อันละ
ได้แล้ว ผู้ประกอบแล้วด้วยองค์ ๕ ดังนี้ ย่อมมีผลมาก ฯ

[๔๑๐] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุตตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสสถาปนาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

กิลปะการยิงแม่น กำลังเข้มแข็ง และความกล้าหาญมีอยู่
ในชายหนุ่มผู้ใด พระราชาผู้ทรงพระประสงค์ด้วยการยุทธ
พึงทรงชบเลี้ยงชายหนุ่มเช่นนั้น ไม่พึงทรงชบเลี้ยงชายหนุ่ม
ผู้ไม่กล้าหาญ เพราะเหตุแห่งชาติ จันใด ฯ
ธรรมะคือขันติ และสโรจจะ ตั้งอยู่แล้วในบุคคลใด บุคคล
พึงบูชาบุคคลนั้นผู้มีปัญญา มีความประพฤติเยี่ยงพระอริยะ
แม้มีชาติทราม จันนั้นเหมือนกัน ฯ
พึงสร้างอาคารอันเป็นที่รื่นรมย์ ยังผู้พหุสัทททั้งหลายให้สำนึก
อยู่ ณ ที่นั้น พึงสร้างบ่อน้ำไว้ในป่าที่กินดาร์นำ และสะพาน
ในที่ที่เป็นหล่ม พึงถวาย ข้าว น้ำ ของเคี้ยว ผ้า และ
เสนาสนะในท่านผู้ซื้อตรงทั้งหลาย ด้วยน้ำใจอันผ่องใส
เมฆมีสายฟ้าแลบแปลบปลาบ (เมฆอันประกอบด้วยก้อนแกว
แห่งสายฟ้า) มียอดตั้งร้อยกระหิมอยู่ ยังแผ่นดินให้โชกชุ่มอยู่
ย่อมยังที่ดอนและที่ลุ่มให้เต็ม แม้จันใด ฯ
ทายกผู้มีศรัทธา เป็นบัณฑิตได้ฟังแล้ว ย่อมจัดหาโภชนา-
หารมาเลี้ยงภริยา ด้วยข้าวน้ำให้อิ่มหนำ บันเทิงใจ เทียวไป
ในโรงทาน สักว่า ท่านทั้งหลายจงให้ ท่านทั้งหลายจงให้
ดังนี้ และทายกนั้นบันลือเสียงเหมือนเสียงกระหิมแห่งเมฆ
เมื่อฝนกำลังตก ฉะนั้น ธารแห่งบุญอันไพบล้นนั้น ย่อมยัง
ทายกผู้ให้ ให้ชุ่มชื้น ฯ

ปิพพโตปมสูตรที่ ๕

[๔๑๑] สาวตถิณีทาน ฯ

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลได้เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับในตอนกลางวัน ครั้นแล้วได้ทรงอภิเษก แล้วประทับอยู่ ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสกะท้าวเธอว่า เชิญเถิดมหายาปิตร พระองค์
เสด็จมาแต่ไหนหนอ แตรวัน ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระราชาผู้กษัตริย์ ได้มรธาภิเษกแล้ว ผู้มา
แล้วเพราะความเมาในความเป็นใหญ่ ผู้อันความกำหนัดในกามกลุ้มรมแล้ว ผู้ถึง
แล้วซึ่งความมึนงงในชนบท ผู้ชานะซึ่งปฐพีมณฑลอันใหญ่แล้วครอบครองอยู่
ย่อมมีราชนครณียะอันใด บัดนี้หม่อมฉันถึงแล้วซึ่งความชวนชวายุในราชนครณียะ
เหล่านั้น ฯ

[๔๑๒] พ. ดุกรมหายาปิตร พระองค์จะทรงสำคัญความชอนนั้นเป็นไฉน
ณ ที่นี้ข้าราชการของพระองค์ ผู้ควรเชื่อถือ มีวาจาเป็นหลักฐาน พึงมาแต่ทิศ

ตะวันออก เขาเข้ามาเฝ้าพระองค์ แล้วพึงกราบทูลอย่างนี้ว่า ขอเดชะพระมหา-
* ราชเจ้า ขอพระองค์พึงทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ข้าพระพุทธเจ้าพึงมาจาก
ทิศตะวันออก ณ ที่นั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้เห็นภูเขาใหญ่สูงเทียมเมฆ กำลังกลิ้ง
บดปวงสัตว์มา พระพุทธเจ้าข้า สิ่งใดที่พระองค์จะพึงทรงกระทำ ขอได้โปรด
กระทำเสีย ลำดับนั้น ข้าราชการคนที่ ๒ ผู้ควรเชื่อถือ มีวาจาเป็นหลักฐาน
พึงมาแต่ทิศใต้ ฯลฯ ถัดนั้น ข้าราชการคนที่ ๓ ผู้ควรเชื่อถือ มีวาจาเป็นหลักฐาน
พึงมาจากทิศตะวันตก ฯลฯ ต่อจากนั้น ข้าราชการคนที่ ๔ ผู้ควรเชื่อถือ มีวาจา
เป็นหลักฐาน พึงมาจากทิศเหนือ เขาเข้ามาเฝ้าพระองค์แล้ว พึงกราบทูลอย่างนี้ว่า
ขอเดชะพระมหाराชาเจ้า ขอพระองค์พึงทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ข้า-

* พระพุทธเจ้าพึงมาจากทิศเหนือ ณ ที่นั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้เห็นภูเขาใหญ่สูง
เทียมเมฆ กำลังกลิ้งบดปวงสัตว์มา พระพุทธเจ้าข้า สิ่งใดที่พระองค์จะพึงทรง
กระทำ ขอได้โปรดกระทำเสียเถิด ฯ

ดุกรมหายาปิตร ครั้นเมื่อมหาภัยอันร้ายกาจ ที่ทำให้มนุษย์พินาศใหญ่โต
ถึงเพียงนี้ บังเกิดขึ้นแล้วแก่พระองค์ อะไรเล่า ที่พระองค์จะพึงทรงกระทำใน
ภาวะแห่งมนุษย์ที่ได้แสนยาก ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้นเมื่อมหาภัยอันร้ายกาจ ที่ทำให้มนุษย์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
พินาศอันใหญ่โตถึงเพียงนั้น บังเกิดขึ้นแก่หม่อมฉัน อะไรจะพึงเป็นกิจที่หม่อมฉัน
พึงกระทำ ในภาวะแห่งมนุษย์ที่ได้เสนยาภเลา นอกจากการประพฤติธรรม
นอกจากการประพฤติสมาธิ นอกจากการสร้างกุศล นอกจากการทำบุญ ฯ

[๔๑๓] พ. ดุกรรมหาบพิตร อาตมภาพขอถวายพระพรให้พระองค์ทรง
ทราบ ดุกรรมหาบพิตร ชราและมรณะย่อมครอบงำพระองค์ ดุกรรมหาบพิตร
ก็และเมื่อชราและมรณะครอบงำพระองค์อยู่ อะไรเล่า จะพึงเป็นกิจที่มหาบพิตรพึง
กระทำ ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็และเมื่อชราและมรณะครอบงำหม่อมฉันอยู่
อะไรเล่าจะพึงเป็นกิจที่หม่อมฉันควรจะทำ นอกจากการประพฤติธรรม นอกจาก
การประพฤติสมาธิ นอกจากการสร้างกุศล นอกจากการทำบุญ ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ การรบด้วยช้างเหล่าใด ย่อมมีแก่พระราชผู้เป็นกษัตริย์ ผู้ได้มรรธา-

*ภิเชกแล้ว ผู้มาแล้วเพราะความเมาในความเป็นใหญ่ ผู้อื่นความกำหนดในกาม
กลุ้มรมแล้ว ผู้ถึงแล้วซึ่งความมั่นคงในชนบท ผู้ชานะซึ่งปฐพีผืนอันใหญ่ แล้ว
ครอบงำอยู่ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อชราและมรณะครอบงำอยู่ คติวิสัยแห่งการรบ
ด้วยช้างแม่เหล่านั้น ไม่มีเลย ๑- ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ การรบด้วยม้าแม่เหล่าใด
๒- การรบด้วยรถแม่เหล่าใด ๓- การรบด้วยทหารเดินเท้าแม่เหล่าใด ย่อมมี
แก่พระราชผู้เป็นกษัตริย์ ผู้ได้มรรธาภิเชกแล้ว ผู้มาแล้วเพราะความเมาในความ
เป็นใหญ่ ผู้อื่นความกำหนดในกามกลุ้มรมแล้ว ผู้ถึงแล้วซึ่งความมั่นคงในชนบท
ผู้ชานะซึ่งปฐพีผืนอันใหญ่แล้วครอบงำอยู่ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อชราและ
มรณะครอบงำอยู่ คติวิสัยแห่งการรบด้วยทหารเดินเท้าแม่เหล่านั้น ไม่มีเลย ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ในราชสกุลนี้ มหาอำมาตย์ผู้มีมโนะ ซึ่งสามารถใช้มนต์ทำลายข้าศึก
ที่ยกมา ก็มียุเหมือนกัน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แต่เมื่อชราและมรณะครอบงำ
คติวิสัยแห่งการรบด้วยมนต์ แม่เหล่านั้นหาไม่ อนึ่ง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ในราชสกุลนี้ เงินทองทั้งที่อยู่ในพื้นดิน ทั้งที่อยู่ในเวหาส ซึ่งพวกหม่อมฉัน
สามารถใช้เป็นเครื่องมืออยู่ แห่ให้ข้าศึกที่ยกมาแตกกันก็มียุเป็นอันมาก ข้าแต่
พระองค์ผู้เจริญ แต่เมื่อชราและมรณะครอบงำคติวิสัยแห่งการรบด้วยทรัพย์แม่
เหล่านั้นหาไม่ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็และเมื่อชราและมรณะครอบงำอยู่ อะไรเล่า
จะพึงเป็นกิจที่หม่อมฉันควรทำ นอกจากการประพฤติธรรม นอกจากการประพฤติ
สมาธิ นอกจากการสร้างกุศล นอกจากการทำบุญ ฯ

[๔๑๔] ป. ถูกแล้วๆ มหาบพิตร ก็เมื่อชราและมรณะครอบงำอยู่ อะไร
๑๑. สุตวิสัยที่จะรบด้วยช้าง
เล่าจะพึงเป็นกิจที่พระองค์ควรทำนอกจากการประพฤติธรรม นอกจากประพฤติ
สมาธิ นอกจากการสร้างกุศล นอกจากการทำบุญ ฯ

[๔๑๕] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครันตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า ฯ

ภษาใหญ่แล้วด้วยศิลา จดท้องฟ้า กลิ้งบดสัตว์มาโดยรอบ
ทั้ง ๔ ทิศ แม่ฉันใด ชราและมัจจุก็ฉันนั้น ย่อมครอบงำ
สัตว์ทั้งหลาย คือ พวกกษัตริย์ พวกพราหมณ์ พวกแพศย์
พวกศูทร พวกจัณฑาล และคนเทมุลฝอย ไม่เว้นใครๆ
ไว้เลย ย่อมย้ายเสียสิ้น ณ ที่นั้น ไม่มียุทธภูมิสำหรับ
พลช้าง พลม้า ไม่มียุทธภูมิสำหรับพลรถ ไม่มียุทธภูมิ
สำหรับพลราบ และไม่อาจจะเอาชนะแม่ด้วยการรบด้วย
มนต์หรือด้วยทรัพย์ เพราะฉะนั้นแล บัณฑิตเป็นบัณฑิต
มีปัญญา เมื่อเห็นเห็นประโยชน์ตน พึงตั้งศรัทธาไว้ในพระ-

*พุทธเจ้า ในพระธรรมและในพระสงฆ์ ผู้ใดมีปรกติประพฤติ
ธรรมด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจ บัณฑิตทั้งหลายย่อม
สรรเสริญผู้นั้น ในโลกนี้นั้นเทียว ผู้นั้นละโลกนี้ไป ย่อม
บันเทิงในสวรรค์ ฯ

จบ โภสลสังยุต

รวมพระสูตรในตติยวรรคนี้ มี ๕ สูตร คือ ปกกลสูตรที่ ๑ อัยยิกา-
*สูตรที่ ๒ โลกสูตรที่ ๓ อิสสัถสูตรที่ ๔ ปัพพโตปมสูตรที่ ๕ โภสลสังยุต-
*วรรคนี้มี ๕ สูตร พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ สุตตตรัสเทศนาแล้ว ฯ

मारसंयुत
ปฐมวรรक १

ตโปกรรมสูตรที่ ๑

[๔๑๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้—

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสรู้ใหม่ๆ ประทับอยู่ที่ต้นไม้ชปาละ นิโครธ ใกล้ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ณ ตำบลอุรุเวลา ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาค ทรงประทับพักผ่อนอยู่ในที่ลับ ได้เกิดความปริวิตกแห่งพระทัยอย่างนี้ว่า โอ เรา เป็นผู้พ้นจากทุกกรกิริยานั้นแล้ว โอ สาธุ เราเป็นผู้พ้นแล้วจากทุกกรกิริยาอันไม่ ประกอบด้วยประโยชน์นั้น โอ สาธุ เราเป็นสัตว์ที่บรรลุโพธิญาณแล้ว ฯ

[๔๑๗] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้ทราบความปริวิตกแห่งพระทัยของ พระผู้มีพระภาคด้วยจิต จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้วได้กราบทูล พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

มาณพทั้งหลายย่อมบริสุทธิได้ด้วยการบำเพ็ญตะบะใด ท่าน
หลีกจากตะบะนั้นเสียแล้ว เป็นผู้ไม่บริสุทธิ มาสำคัญตนว่า
เป็นผู้บริสุทธิ ท่านพลาดจากมรรคาแห่งความบริสุทธิเสีย
แล้ว ฯ

[๔๑๘] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่ นี้มารผู้มีบาป จึงได้
ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

เรารู้แล้วว่า ตะบะอื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ประกอบด้วย
ประโยชน์ ตะบะทั้งหมดหาอันวยประโยชน์ให้ไม่ จงไม่แฉะ
หรือไม่ถ่อ ไม่อันวยประโยชน์นั้นนบถ ฉะนั้น (เรา) จึง
เจริญมรรค คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อความตรัสรู้
เป็นผู้บรรลุความบริสุทธิอย่างยอดเยี่ยมแล้ว ดูกรมารผู้กระทำ
ซึ่งที่สุด ตัวท่านเป็นผู้ที่เรากำจัดเสียได้แล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสฤตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

นาคสูตรที่ ๒

[๔๑๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้—

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสรู้แล้วใหม่ๆ ประทับอยู่ที่ต้นไม้
ชปาละนิโครธ ใกล้ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ณ อุรุเวลาประเทศ ก็โดยสมัยนั้นแล
พระผู้มีพระภาคประทับนั่งในที่กลางแจ้ง ในราตรีอันมืดทึบ และฝนกำลังตก
ประปรายอยู่ ฯ

[๔๒๐] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปใคร่จะให้เกิดความกลัว ความครั่นคร้าม
ชนลกชนพองแต่พระผู้มีพระภาค จึงเนรมิตเพศเป็นพระยาช้างใหญ่ เข้าไปใกล้
พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ พระยาช้างนั้นมีศีรษะเหมือนกับก้อนหินใหญ่สีดำ
งาทั้งสองของมันเหมือนเงินบริสุทธิ งวงเหมือนงอนไถใหญ่ ฯ

[๔๒๑] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่ นี้มารผู้มีบาป ดังนี้
แล้วได้ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

ท่านจำแลงเพศทั้งที่งามและไม่งาม ทองเที่ยวอยู่ตลอดกาล
อันยืดยาวนาน มารผู้มีบาปเอ๋ย ไม่พอที่ท่านจะทำการจำแลง
เพศนั้นเลย ดูกรมารผู้กระทำซึ่งที่สุด ตัวท่านเป็นผู้ที่เรา
กำจัดเสียได้แล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสฤตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

สุกสูตรที่ ๓

[๔๒๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้—

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสรู้แล้วใหม่ๆ ประทับอยู่ที่ต้นไม้
ชปาละนิโครธ ใกล้ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ณ อุรุเวลาประเทศ ก็โดยสมัยนั้นแล
พระผู้มีพระภาคประทับนั่งในที่กลางแจ้งในราตรีอันมืดทึบ และฝนกำลังตก
ประปรายอยู่ ฯ

[๔๒๓] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปใคร่จะให้เกิดความกลัว ความครั่นคร้าม
ชนลกชนพองแต่พระผู้มีพระภาค จึงเข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้ว
แสดงเพศต่างๆ หลากหลาย ทั้งที่งามทั้งที่ไม่งาม ในที่ไม่ไกลแต่พระผู้มีพระภาค ฯ

[๔๒๔] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่ นี้มารผู้มีบาป ดังนี้
จึงตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาทั้งหลายว่า

ท่านจำแลงเพศทั้งที่งามทั้งที่ไม่งาม ทองเที่ยวอยู่ตลอดกาล
อันยืดยาวนาน มารผู้มีบาปเอ๋ย ไม่พอที่ท่านจะทำการจำแลง
เพศนั้นเลย ดูกรมารผู้กระทำซึ่งที่สุด ตัวท่านเป็นผู้ที่เรากำจัด

เสียได้แล้ว ฯ

และชนเหล่าใดสำรวมดีแล้ว ด้วยกาย ด้วยวาจา และ

ด้วยใจ ชนเหล่านั้น ย่อมไม่เป็นผู้ตกอยู่ในอำนาจของมาร

ชนเหล่านั้น ย่อมไม่เป็นผู้เดินตามหลัง ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์เสียใจว่า พระผู้มีพระภาค ทรงรู้จักเรา
พระสฤตทรงรู้จักเรา จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

ปฐมปาฐสูตรที่ ๔

[๔๒๕] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตพระ
นครพาราณสี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ฯ

ภิกษุเหล่านั้นได้ทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ความหลุดพ้นอย่างยอดเยี่ยม

เยี่ยมเรอบรรลุแล้ว ความหลุดพ้นอย่างยอดเยี่ยม เรากระทำให้แจ้งแล้ว เพราะ

การกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย เพราะการตั้งความเพียรไวชอบโดยแยบคาย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้เธอทั้งหลายก็จงบรรลุซึ่งความหลุดพ้นอย่างยอดเยี่ยม จง

กระทำให้แจ้งซึ่งความหลุดพ้นอย่างยอดเยี่ยม เพราะการกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย

เพราะการตั้งความเพียรไวชอบโดยแยบคายเกิด ฯ

[๔๒๖] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้วได้ทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านเป็นผู้ที่ถูกเราผูกไว้แล้วด้วยบ่วงของมารทั้งที่เป็นของทิพย์

ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ท่านเป็นผู้ที่ถูกเราผูกไว้แล้วด้วยเครื่อง

ผูกของมาร ดูกรสมณะ ท่านจักไม่หลุดพ้นจากวิสัยของ

เราไปได้ ฯ

[๔๒๗] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่ นีมารผู้มีบาป จึงได้
ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

เราเป็นผู้พ้นแล้วจากบ่วงของมาร ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็น

ของมนุษย์ เราเป็นผู้พ้นแล้วจากเครื่องผูกของมาร ดูกรมาร

ผู้กระทำซึ่งความพินาศ ท่านเป็นผู้ที่เรากำจัดเสียได้แล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์เสียใจว่า พระผู้มีพระภาค ทรงรู้จักเรา

พระสฤตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

ทุติยปาฐสูตรที่ ๕

[๔๒๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตพระ
นครพาราณสี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ฯ

ภิกษุเหล่านั้นได้ทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง

ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้เธอทั้งหลายก็พ้นแล้ว

จากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอ

ทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก เพื่อความสุขแก่ชน

หมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดา

และมนุษย์ทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่าได้ไปด้วยกัน ๒ รูป โดยทางเดียวกัน ดูกรภิกษุ

ทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงแสดงธรรม งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด

จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์

สิ้นเชิง สัตว์ทั้งหลายผู้มีอริในจักขุน้อยมีอยู่ เพราะไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อมรอบ

ผู้รู้ทั่วถึงซึ่งธรรมจักมี ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อ

แสดงธรรม ฯ

[๔๒๙] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้วได้ทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านเป็นผู้ที่ถูกเราผูกไว้แล้วด้วยบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์

ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ท่านเป็นผู้ที่ถูกเราผูกไว้แล้ว ด้วยเครื่อง

พันธนาการอันใหญ่ ดูกรสมณะ ท่านจักไม่พ้นไปจากวิสัย

ของเราได้ ฯ

[๔๓๐] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่ นีมารผู้มีบาป
จึงได้ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
เราเป็นผู้พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็น
ของมนุษย์ เราเป็นผู้พ้นแล้วจากเครื่องพันธนาการอันใหญ่
ดุจมารผู้กระทำซึ่งความพินาศ ท่านเป็นผู้ที่เรากำจัด
เสียได้แล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไป ณ ที่นั่นเอง ฯ

สัปตสูตรที่ ๖

[๔๓๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวันอันเป็นสถาน
ที่พระราชาทานเหี้ยมแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ประทับนั่งในทีกกลางแจ้งในราตรี
อันมืดทึบ และฝนกำลังตกประปรายอยู่ ฯ

[๔๓๒] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปใคร่จะให้เกิดความกลัว ความครั่นคร้าม
ชนลูกชนพองแก่พระผู้มีพระภาค จึงนิรมิตเพศเป็นพระยางูใหญ่เข้าไปใกล้
พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ภายของพระยางูนั้นเป็นเหมือนเรือลำใหญ่ที่ขุดด้วยขง
ทั้งต้น ฟังพานของมันเป็นเหมือนเสื่อลำแพนผืนใหญ่ สำหรับปูตากแห้งของช่าง
ทำสุรา นัยน์ตาของมันเป็นเหมือนถาดสำริดใบใหญ่ของพระเจ้าโกศล ลิ้นของมัน
แลมออกจากปากเหมือนสายฟ้าแลบ ในขณะที่เมฆกำลังกระหิมะ ฉะนั้น เสียง
หายใจเข้าออกของมัน เหมือนเสียงสับช่างทองที่กำลังพินลมอยู่ก็ปานกัน ฯ

[๔๓๓] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบ ว่า นิมารผู้มีบาป ดังนี้
จึงได้ตรัสถามมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาทั้งหลายว่า

มุนีเสพรือนว่างเปล่าเพื่ออยู่อาศัย มุนีนั้นเป็นผู้มีตนอัน
สำรวมแล้ว เขาจะความอาลัยในอัตภาพนั้นเที่ยวไป เพราะ
การจะความอาลัยในอัตภาพแล้วเที่ยว ไปนั้น เหมาะสมแก่
ผู้เช่นนั้น ฯ

สัตว์ที่สัญจรไปมากก็มาก สิ่งที่น่ากลัวก็มาก อนึ่ง เหลือบ
และสัตว์เลื้อยคลานก็ชุกชุม (แต่) มหามุนีผู้อยู่ในเรือน
ว่างเปล่า ย่อมไม่ยังแม้แต่ขนให้ไหว ในเพราะสิ่งที่น่ากลัว
เหล่านั้น ฯ

ถึงแม้ท้องฟ้าจะพังแตก แผ่นดินจะพังไหว สัตว์ทั้งหลาย
ฟังสะอึกสั่นกันหมดก็ตามที่ แม้ถึงว่าหอกหรือหลาวจะจ่ออยู่
ที่อกก็ตามเกิด พระพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมไม่ทรงทำการป้องกัน
ในเพราะอุปรี (คือขันธ) ทั้งหลาย ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาป เป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

สัปตสูตรที่ ๗

[๔๓๔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อันเป็นสถาน
ที่พระราชาทานเหี้ยมแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคเสด็จจงกรมอยู่ในทีกกลางแจ้งเกือบตลอดราตรี
ในสมัยใกล้รุ่งแห่งราตรี ทรงล้างพระบาทแล้วเสด็จเข้าพระวิหารทรงสำเร็จสห-

* ไลยาโดยพระปริตเบื้องขวา ทรงเหลื่อมพระบาทด้วยพระบาท ทรงมีพระ
สติสัมปชัญญะ ทรงทำความเข้าใจในอันจะเสด็จลุกขึ้นไว้ในพระหฤทัย ฯ

[๔๓๕] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านหลับหรือ ท่านจะหลับเสียทำไมนะ ท่านหลับเป็นตาย
เที่ยวหรือนี้ ท่านหลับโดยสำคัญว่า เราได้เรือนว่างเปล่า
กระนั้นหรือ เมื่อพระอาทิตย์ขึ้นโด่งแล้ว ท่านยังจะหลับ
อยู่หรือนี้ ฯ

[๔๓๖] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบ ว่า นิมารผู้มีบาป จึงได้
ตรัสถามมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

พระพุทธเจ้าซึ่งไม่มีศัตรูหาจุจาย ซึ่งเสไปนในอารมณ์ต่างๆ
สำหรับจะนำไปสู่ภพไหนๆ ย่อมบรรทมหลับ เพราะความ
สิ้นไปรอบแห่งอุปรีทั้งปวง กงการอะไรของท่านในเรื่องนี้เล่า
มารเอ๋ย ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาป เป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

นั้นทนสูตรที่ ๘

[๔๓๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่าน
อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

[๔๓๔] ครั้นนั้นแล มารผู้มีบาปได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้วได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

คนมีบุตร ย่อมผลิตเพลินเพราะบุตร คนมีโคก็ย่อม
ผลิตเพลินเพราะโค ฉะนั้นเหมือนกัน อุปริทั้งหลายนั้นแล
เป็นเครื่องผลิตเพลินของนรชน เพราะคนที่ไม่มียุโรปริ
หาผลิตเพลินไม่ ฯ

[๔๓๕] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบวา นีมารผู้มีบาป จึงได้
ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

คนมีบุตร ย่อมเศร้าโศกเพราะบุตร คนมีโคก็ย่อมเศร้าโศก
เพราะโค ฉะนั้นเหมือนกัน อุปริทั้งหลายนั้นแล เป็นเหตุ
เศร้าโศกของนรชน เพราะคนที่ไม่มียุโรปริหาเศร้าโศกไม่ ฯ

ครั้นนั้นแล มารผู้มีบาป เป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

ปฐมอายุสูตรที่ ๙

[๔๔๐] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อันเป็นสถานที่
ที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูภิกษุทั้งหลาย
ดังนี้ ฯ

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสพระผู้มีพระภาคแล้ว

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ดูภิกษุทั้งหลาย อายุของมนุษย์ทั้งหลายนี้
น้อยนัก จำต้องไปสู่สัมปรายภพ ควรทำกุศล ควรประพฤติพรหมจรรย์ สัตว์
ผู้เกิดมาแล้วจะไม่ตาย ไม่มี ดูภิกษุทั้งหลาย คนที่เป็นอยู่นาน ย่อมเป็นอยู่ได้
เพียงร้อยปี หรือจะอยู่กินไปได้บ้าง ก็มีน้อย ฯ

[๔๔๑] ครั้นนั้นแล มารผู้มีบาปได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

อายุของมนุษย์ทั้งหลายยืนยาว คนดีไม่ควรดูหมิ่นอายุนั้นเลย
ควรประพฤติดุจดั่งเด็กอ่อนที่มุ่งแต่จะกินนม ฉะนั้น การมาแห่ง
มัจจุ ไม่มี ฯ

[๔๔๒] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบวา นีมารผู้มีบาป จึงได้
ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

อายุของมนุษย์ทั้งหลายน้อย คนดีควรดูหมิ่น
อายุนั้นเสีย ควรประพฤติดุจดั่งคนที่ถูกไฟไหม้ศีรษะ ฉะนั้น
การที่จะไม่มาแห่งมัจจุ ไม่มีเลย ฯ

ครั้นนั้นแล มารผู้มีบาป เป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จัก
เรา พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นแล ฯ

ทตติยอายุสูตรที่ ๑๐

[๔๔๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ตรัสข้อนีว่า ดูภิกษุทั้งหลาย อายุของ
มนุษย์ทั้งหลายนี้น้อยนัก จำต้องไปสู่สัมปรายภพ ควรทำกุศล ควรประพฤติ
พรหมจรรย์ สัตว์ผู้เกิดแล้วจะไม่ตาย ไม่มีเลย ดูภิกษุทั้งหลาย คนที่เป็นอยู่นาน
ย่อมเป็นอยู่ได้เพียงร้อยปี หรือจะกินขึ้นไปก็น้อย ดังนี้ ฯ

[๔๔๔] ครั้นนั้นแล มารผู้มีบาป ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

วันคืนย่อมไม่ผ่านพ้นไป ชีวิตย่อมไม่รุกรันไป อายย่อมจร
ตามสัตว์ทั้งหลายไป ดุจจจรตามรูปธาตุไป ฉะนั้น ดังนี้ ฯ

[๔๔๕] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบวา นีมารผู้มีบาป จึงได้
ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

วันคืนย่อมผ่านพ้นไป ชีวิตย่อมรุกรันไป อายุของสัตว์ทั้งหลาย
ย่อมสิ้นเปลืองไป ดุจน้ำแห่งแม่น้ำน้อย ฉะนั้น ดังนี้ ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาป เป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จัก
เรา พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นแล ฯ
จบ วรรคที่ ๑

รวมพระสูตรในปฐมวรรคนี้มี ๑๐ สูตร คือ
ตโปกรรมสูตรที่ ๑ นาคสูตรที่ ๒ สุกสูตรที่ ๓ ปาสสูตรที่ ๒ สูตรเป็น
ที่ ๔ และที่ ๕ สัปสูตรที่ ๖ สัปติสูตรที่ ๗ นันทสูตรที่ ๘ อายุสูตรอีก ๒
สูตรเป็นที่ ๙ และที่ ๑๐

ทุติยวรรคที่ ๒
ปาสานสูตรที่ ๑
[๔๔๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาชิลมกุญ
เขตกรุงราชคฤห์ ฯ
ก็สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคประทับนั่งในที่แจ้ง ในเวลากลางคืนอันมืด
และฝนกำลังตกปรปรวยอยู่ ฯ
[๔๔๗] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปต้องการจะยิงความกลัว ความหวาดเสียว
ชนพองสยองเกล้า ให้เกิดขึ้นแก่พระผู้มีพระภาค จึงเข้าไป ณ ที่พระผู้มีพระภาค
ประทับอยู่ ครั้นแล้ว กลิ้งศิลาก้อนใหญ่ๆ ไปใกล้พระผู้มีพระภาค ฯ
[๔๔๘] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบ ว่า นิมารผู้มีบาป จึงตรัส
ส้าทักมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า
แม้ถึงว่าท่านจะพึงกลิ้งภูเขาชิลมกุญหมดทั้งสิ้น ความหวั่น
ไหวก็จะ ไม่มีแก่พระพุทธรเจ้าทั้งหลายผู้หลุดพ้นแล้วโดยชอบ
แน่แท้ ฯ
ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นเอง ฯ

สัทสูตรที่ ๒
[๔๔๙] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อาราม
ของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ
ก็สมัยนั้นแล พระองค์แวดล้อมด้วยบริษัทหมู่ใหญ่ ทรงแสดงธรรมอยู่ ฯ
ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้มีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า พระสมณโคดมนี้แล
แวดล้อมด้วยบริษัทหมู่ใหญ่ แสดงธรรมอยู่ ถ้ากระไรเราพึงเข้าไปใกล้ ณ ที่พระ
สมณโคดมประทับอยู่ เพื่อการกำบังจักขุเกิด ฯ
[๔๕๐] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว กล่าวกะพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า
ท่านเป็นผู้อาจในบริษัท บันลือสีหนาท ดุจราชสีห์ ฉะนั้น
หรือ ก็ผู้ที่พอจะต่อสู้ท่านยังมี ท่านเข้าใจว่าเป็นผู้ชนะแล้ว
หรือ ฯ

[๔๕๑] พระผู้มีพระภาค ตรัสตอบด้วยพระคาถาว่า
ตถาคตเป็นมหาวิบุรุษ องอาจในบริษัท บรรลพผลญาณ ช้าม
ตัดเหวอันเป็นเหตุข้องในโลกเสียได้ บันลืออยู่โดยแท้ ฯ
ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุคตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นเอง ฯ

สกลสิสูตรที่ ๓
[๔๕๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-
สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ มัททกวจนิมิตทายวัน เขต
กรุงราชคฤห์ ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระบาทของพระผู้มีพระภาคถูกสะเก็ดหินเจาะแล้ว
ได้ยืนว่า เวทนาทั้งหลาย อันยัง เป็นไปในพระสรีระ เป็นทุกข์ แรงกล้า เผ็ด
ร้อน ไม่เป็นที่ยินดี ไม่เป็นที่ทรงสบาย ย่อมเป็นไปแด่พระผู้มีพระภาค พระองค์
มีพระสติสัมปชัญญะอดกลั้นซึ่งเวทนาเหล่านั้น ไม่กระสับกระส่าย ฯ
ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ลาดผ้าสังฆาฏิเป็น ๔ ชั้น แล้วสำเร็จ
สัทสยา โดยพระปรกเบื้องขวา พระบาทซ้ายเหยียบพระบาทขวา มีพระสติ
สัมปชัญญะ ฯ

[๔๕๓] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเข้าไปเฝ้าพระองค์ถึงที่ประทับ แล้วทูล
ถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า
ท่านนอนด้วยความเขลา หรือมัวเมาติดกาพย์กลอนอยู่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ประโยชน์ทั้งหลายของท่าน ไม่มีมาก ท่านอยู่ ณ ที่นั่งที่นอน
อันสงัดแต่ผู้เดียว ตั้งหน้านอนหลับ นือะไร ท่านหลับ
ทีเดียวหรือ ฯ

[๔๔๔] พระผู้มีพระภาคจึงตรัสตอบว่า
เราไม่ได้นอนด้วยความขเลา ทั้งมิได้มัวเมาติดกาพย์กลอนอยู่
เราบรรลุปริโยชนแล้วปราศจากความโศก อยู่ ณ ที่นั่งที่นอน
อันสงัดแต่ผู้เดียว นอนราพึงด้วยความเอ็นดูในสัตว์ทั้งปวง ฯ
ลูกศรเข้าไปในอกของชนเหล่าใด ร้อยหทัยให้ล้มลงอยู่ แม้
ชนเหล่านั้นในโลกนี้ ผู้มีลูกศรเสียบอกอยู่ ยังได้ความหลับ
เราผู้ปราศจากลูกศรแล้ว ไฉนจะไม่หลับเล่า ฯ
เราเดินทางไปในทางที่มีราชสีห์เป็นต้น ก็มีได้หวาดหวั่น ถึง
หลับในที่เช่นนั้นก็มีได้กลัวเกรง กลางคืนและกลางวันย่อม
ไม่ทำให้เราเดือดร้อน เราย่อมไม่พบเห็นความเสื่อมอะไรๆ
ในโลก ฉะนั้น เราผู้มีความเอ็นดูในสัตว์ทั้งปวงจึงนอนหลับ ฯ
ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุตตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นเอง ฯ

ปฏิรูปสูตรที่ ๔

[๔๔๕] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้—
สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ศาลาหลังหนึ่ง ในพราหมณคาม
ในแคว้นโกศล ฯ
ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคแวดล้อมด้วยคฤหัสถ์บริษัทหมู่มาก
ทรงแสดงธรรมอยู่ ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปได้มีความคิดขึ้นว่า พระสมณโคดมนี้แวดล้อม
ด้วยคฤหัสถ์บริษัทหมู่มาก ทรงแสดงธรรมอยู่ ถ้ากระไรเราพึงเข้าไปใกล้
พระสมณโคดมถึงที่ประทับ เพื่อการกำบังจักษเกิด ฯ

[๔๔๖] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้น
แล้ว จึงทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านพร้าสอนผู้อื่นด้วยสิ่งใด สิ่งนั้น ไม่สมควรแก่ท่าน เมื่อ
ท่านกล่าวถึงธรรมนั้น อย่าได้ข้องอยู่ในความยินดียินร้าย ฯ

[๔๔๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
พระสัมพุทธเจ้ามีปรกติดอนเคราะห์ด้วยจิตอันเกื้อกูล ทรงพร้า
สอนผู้อื่นด้วยสิ่งใด ตถาคตมีจิตหลุดพ้นจากความยินดียินร้าย
ในสิ่งนั้นแล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุตตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นเอง ฯ

มานสสูตรที่ ๕

[๔๔๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้—
สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่าน
อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

[๔๔๙] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว ได้กล่าวกะพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

บ่วงใดมีใจไปได้ในอากาศ กำลังเที่ยวไป ข้าพระองค์จักคล้อง
พระองค์ไว้ด้วยบ่วงนั้น สมณะ ท่านไม่พ้นเรา ฯ

[๔๕๐] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
เราหมดความพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันเป็น
ของเร็นรมย์ใจแล้ว เนมะมาร เราจัดท่านได้แล้ว ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสุตตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นเอง ฯ

ปัตตสูตรที่ ๖

[๔๕๑] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่าน
อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงยังภิกษุทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้สมา-

*ท่าน ให้อาจหาญ ให้ว้าแริง ด้วยธรรมิกถาเกี่ยวกับอุปาทานขันธ ๕ ก็ภิกษุ
เหล่านั้นทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ น้อมนึกมาด้วยความเต็มใจ เจียใส่ตลงสดับ
ธรรมอยู่ ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้มีความคิดว่า พระสมณโคดมนี้แล ยังภิกษุ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้สมทาน ให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมิกถาเกี่ยวกับ
อุปาทานชั้น ๕ ก็ภิกษุเหล่านั้นทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ น้อมนิกมาด้วยความ
เต็มใจ เจียสโตลงสดับธรรมอยู่ ถ้ากระไร เราพึงเข้าไปใกล้พระสมณโคดมถึงที่
ประทับ เพื่อการกำบังตาเกิด ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุเหล่านั้นได้วางบาตรเป็นอันมากไว้ในที่กลางแจ้ง ฯ
[๔๖๒] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปแปลงเพศเป็นโคเดินไปยังที่บาตรเหล่านี้นางอยู่ ฯ

ลำดับนั้น ภิกษุรูปหนึ่งจึงบอกภิกษุอีกรูปหนึ่งว่า ภิกษุๆ โคนั้นพึง
ทำบาตรทั้งหลายให้แตก ฯ

เมื่อภิกษุนั้นพูดอย่างนั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะภิกษุนั้นว่า ภิกษุ
นั้นมีไซโค นั้นเป็นมารผู้มีบาป มาเพื่อกำบังตาพวกเธอ ฯ

[๔๖๓] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบฯ ผู้นี้เป็นมารผู้มีบาป
จึงตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

พระอริยสาวกยอมเบือนหน้าในรูป เวทนา สัญญา สังขาร
และวิญญาณ อย่างนี้ว่า เราไม่ใช่นั้น นั้นไม่ใช่ของเรา
แม้มารและเสนามารแสวงหาอยู่ในที่ทั้งปวง ก็ไม่พบอริยสาวก
ผู้เบือนหน้าแล้วอย่างนี้ มีอิตถาพอันเกษมล่วงพ้นสังโยชน์
ทั้งปวงแล้ว ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสฤตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

อายุตณสูตรที่ ๗

[๔๖๔] ครั้นหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาคาสลา ป่า
มหาวัน เขตเมืองเวสาลี ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงยังภิกษุทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้
สมทาน ให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมิกถาเกี่ยวกับผัสสายนะ ๖ ฯ

ก็ภิกษุเหล่านั้นทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ น้อมนิกมาด้วยความเต็มใจ
เจียสโตลงสดับธรรมอยู่ ฯ

ครั้นนั้นแล มารผู้มีบาปได้มีความคิดว่า พระสมณโคดมนี้แล ยังภิกษุ
ทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้สมทาน ให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมิกถาเกี่ยวกับ
ผัสสายนะ ๖ และภิกษุเหล่านั้นทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ น้อมนิก
มาด้วยความเต็มใจ เจียสโตลงสดับธรรมอยู่ ถ้ากระไร เราพึงเข้าไปเฝ้าพระ-

* สมณโคดมถึงที่ประทับ เพื่อการกำบังตาเกิด ฯ

[๔๖๕] ครั้นนั้นแล มารผู้มีบาปเข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้ว ได้ร้องเสียงดังพลีกลิ้งพลีกลิ้ง ประคองแผ่นดินจะถล่ม ในที่ใกล้
พระผู้มีพระภาค ฯ

ลำดับนั้น ภิกษุรูปหนึ่งจึงกล่าวกะภิกษุอีกรูปหนึ่งอย่างนี้ว่า ภิกษุ ภิกษุ
แผ่นดินนี้เห็นจะถล่มเสียละกระมัง ฯ

เมื่อภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคจึงตรัสกะภิกษุนั้นว่า ดูกร
ภิกษุ แผ่นดินนี้ย่อมไม่ถล่ม ดูกรภิกษุ นั้นมารผู้มีบาปมาแล้ว เพื่อกำบังตา
พวกเธอ ฯ

[๔๖๖] ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบฯ นี้เป็นมารผู้มีบาป
จึงตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ทั้งสิ้นนี้
เป็นโลกามิสอันแรงกล้า โลกหมกมุ่นอยู่ในอารมณ์เหล่านี้
ส่วนสาวกของพระพุทธเจ้ามีสติก้าวล่วงโลกามิสนั้น และ
ก้าวล่วงบ่วงมารแล้ว รุ่งเรืองอยู่ดุจพระอาทิตย์ ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสฤตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

ปิณฑกสูตรที่ ๘

[๔๖๗] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ บ้านพราหมณ์ใน
ปัญจาสาลคาม แคว้นมคธ ฯ

ก็สมัยนั้นแล ที่บ้านพราหมณ์ ในปัญจาสาลคาม มีนักชัฏฤกษ์แจกของ
แก่พวกเด็กๆ ครั้นรุ่งเช้า พระผู้มีพระภาคทรงครองแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร
เสด็จเข้าไปสู่บ้านพราหมณ์ในปัญจาสาลคามเพื่อบิณฑบาต ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พราหมณ์ผู้ฤทธิเดชชาวปัญจาสาลคามถูกมารผู้มีบาปเข้า
คลใจ ด้วยประสงค์ว่า พระสมณโคดมอย่าได้บิณฑบาตเลย ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จเข้าสู่บ้านพราหมณ์ในปัญจสาลคามเพื่อบิณฑบาต ด้วยบาตรเปล่าอย่างใด ก็เสด็จกลับมาด้วยบาตรเปล่าอย่างนั้น ฯ

[๔๖๘] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว จึงกล่าวกะพระผู้มีพระภาคว่า สมณะ ท่านได้บิณฑบาตบ้างไหม ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เนมะมารผู้มีบาป ท่านได้กระทำให้เราไม่ได้ บิณฑบาตมิใช่หรือ ฯ

มารผู้มีบาปกราบทูลว่า ถ้าอย่างนั้น ขอพระผู้มีพระภาคจงเสด็จเข้าไปสู่ บ้านพราหมณ์ในปัญจสาลคาม เพื่อบิณฑบาตครั้งที่สองอีกเถิด พระเจ้าข้า ข้า-

* พระองค์จักกระทำให้พระผู้มีพระภาคได้บิณฑบาต ฯ

[๔๖๙] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

มารมาขัดขวางตลกตก ได้ประสพสิ่งมิใช่บุญแล้ว ดูกรมารผู้มี-

บาป ท่านเข้าใจว่า "บาปย่อมไม่ให้ผลแก่เรา" ฉะนั้นหรือ

พวกเราไม่มีความกังวล ย่อมอยู่เป็นสุขสบายหนอ พวกเรา

จักมีปีติเป็นภิกษา จออาภิสสรเทพ ฉะนั้น ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา พระสุดทรรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

กิสสกุสูตรที่ ๙

[๔๗๐] สรวัตถินทาน ฯ

กิสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงยังภิกษุทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้ สมทาน ให้อาจหาญ ให้สำเร็จ ด้วยธรรมิกถาเกี่ยวกับพระนิพพาน และภิกษุ เหล่านั้นทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ น้อมนึกมาด้วยความเต็มใจ เจียใสตกลงสติบ ธรรมอยู่ ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปได้มีความคิดว่า พระสมณโคดมนี้แล ทรงยัง ภิกษุทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้สมทาน ให้อาจหาญ ให้สำเร็จ ด้วยธรรมิกถา เกี่ยวกับพระนิพพาน ถ้ากระไร เราพึงเข้าไปใกล้พระสมณโคดมถึงที่ประทับ เพื่อการกำบังตาเถิด ฯ

[๔๗๑] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปจึงนิรมิตเพศเป็นชาวนาแบกไถใหญ่ ถือปะกุ่มีดำมยาว มีผมยาวรุงรังปกหน้าปกหลัง นุ่งผ้าเนื้อหยาบ มีเท้าทั้งสองเปื้อน โคลน เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้กราบทูลว่า ข้าแต่สมณะ ท่านได้เห็นโคทั้งหลายบ้างไหม ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า เนมะมารผู้มีบาป ท่านต้องการอะไรด้วย โคทั้งหลายเล่า ฯ

มารกราบทูลว่า ข้าแต่พระสมณะ จักษุเป็นของเราแท้ รูปก็เป็นของเรา อายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแก่จักษุสัมผัสก็เป็นของเรา ท่านจะหนีเราไปไหนพ้น ข้าแต่สมณะ โสตเป็นของเรา เสียงเป็นของเรา อายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่ โสตสัมผัสก็เป็นของเรา ท่านจะหนีเราไปไหนพ้น ข้าแต่สมณะ จมูกเป็นของเรา กลิ่นเป็นของเรา อายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่ฆานสัมผัส ก็เป็นของเรา ท่านจะ หนีเราไปไหนพ้น ข้าแต่สมณะ ลิ้นเป็นของเรา รสเป็นของเรา อายุตนะคือ วิญญาณอันเกิดแต่ชีวหาสัมผัสก็เป็นของเรา ท่านจะหนีเราไปไหนพ้น ข้าแต่ สมณะ กายเป็นของเรา โภฏฐัพพะเป็นของเรา อายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่กาย สัมผัสก็เป็นของเรา ท่านจะหนีเราไปไหนพ้น ข้าแต่สมณะ ใจเป็นของเรา ธรรมารมณเป็นของเรา อายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่มนสัมผัสก็เป็นของเรา ท่านจะหนีเราไปไหนพ้น ฯ

[๔๗๒] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมารผู้มีบาป จักษุเป็นของท่าน รูปเป็นของท่าน อายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่จักษุสัมผัสก็เป็นของท่านแท้ ดูกร มารผู้มีบาป แต่ในที่ใด ไม่มีจักษุ ไม่มีรูป ไม่มีอายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่จักษุ สัมผัส ที่นั่นมิใช่ทางดำเนินของท่าน โสตเป็นของท่าน เสียงเป็นของท่าน อายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่โสตสัมผัสก็เป็นของท่าน แต่ในที่ใด ไม่มีโสต ไม่มีเสียง ไม่มีอายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่โสตสัมผัส ที่นั่นมิใช่ทางดำเนินของ ท่าน จมูกเป็นของท่าน กลิ่นเป็นของท่าน อายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่ฆาน สัมผัสเป็นของท่าน ฯลฯ ลิ้นเป็นของท่าน รสเป็นของท่าน อายุตนะคือวิญญาณ อันเกิดแต่ชีวหาสัมผัสเป็นของท่าน ฯลฯ กายเป็นของท่าน โภฏฐัพพะเป็นของท่าน อายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่กายสัมผัสเป็นของท่าน ฯลฯ ใจเป็นของท่าน ธรรมารมณทั้งหลายเป็นของท่าน อายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่มนสัมผัสก็เป็น ของท่าน แต่ในที่ใด ไม่มีใจ ไม่มีธรรมารมณ ไม่มีอายุตนะคือวิญญาณอันเกิดแต่ มโนสัมผัส ที่นั่นมิใช่ทางดำเนินของท่าน ฯ

[๔๗๓] มารกราบทูลว่า

ชนเหล่าใดกล่าวถึงสิ่งใดว่า นี่ของเรา และกล่าวว่า นี่เป็นเรา
ถ้าใจของท่านมีอยู่ในสิ่งนั้น ข้าแต่สมณะ ท่านก็จะไม่พ้น
เราไปได้ ฯ

[๔๗๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ชนเหล่าใดกล่าวถึงสิ่งใด สิ่งนั้น
ไม่มีแก่เรา ชนเหล่าใดกล่าว ชนเหล่านั้นไม่ใช่เรา ดูกรมารผู้มีบาป ท่านจงรู้
อย่างนี้ ท่านย่อมไม่เห็นแม่ทางของเรา ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสฤตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

รัชชสูตรที่ ๑๐

[๔๗๕] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ กระโจมอันตั้งอยู่ใน
ป่า ในประเทศหิมวันต์ แคว้นโกศล ฯ

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคประทับทรงพักผ่อนอยู่ในที่ลับใต้ทรงปริวิตก
ว่า เราจะสามารถสลายรัชสมบัติโดยธรรม โดยที่ไม่เบียดเบียนเอง ไม่ใช่ให้ผู้อื่น
เบียดเบียน ไม่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเอง ไม่ใช่ให้เขาทำผู้อื่นให้เสื่อม ไม่เศร้าโศกเอง
ไม่ทำให้ผู้อื่นเศร้าโศกได้หรือไม่ ฯ

[๔๗๖] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปทราบความปริวิตกแห่งพระหฤทัยของ-
*พระผู้มีพระภาคด้วยจิตแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึง
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงสลายรัชสมบัติเกิด พระเจ้าข้า
ขอพระสฤตจงสลายรัชสมบัติโดยธรรม โดยที่ไม่เบียดเบียนเอง ไม่ใช่ให้ผู้อื่น
เบียดเบียน ไม่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเอง ไม่ใช่ให้เขาทำผู้อื่นให้เสื่อม ไม่เศร้าโศก
เอง ไม่ทำให้ผู้อื่นเศร้าโศก ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมารผู้มีบาป ท่านเห็นอะไรของเรา ทำไมจึงได้
พูดกระไรอย่างนี้ว่า ขอพระผู้มีพระภาคจงสลายรัชสมบัติเกิด พระเจ้าข้า ขอพระ
สฤตจงสลายรัชสมบัติโดยธรรม โดยที่ไม่เบียดเบียนเอง ไม่ใช่ให้ผู้อื่นเบียดเบียน
ไม่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเอง ไม่ใช่ให้เขาทำผู้อื่นให้เสื่อม ไม่เศร้าโศกเอง ไม่ทำให้ผู้อื่น
เศร้าโศก ฯ

มารกราบทูลว่า พระเจ้าข้า อิทธิบาททั้ง ๔ พระองค์ทรงบำเพ็ญให้เจริญ
กระทำให้มาก กระทำให้เป็นคจฺยาน ทำให้เป็นวิตรุถุที่ตั้ง กระทำไม่หยุด สิ่งสม
ปรารถด้วยดีแล้ว พระเจ้าข้า ก็เมื่อพระองค์ทรงพระประสงค์ ทรงอธิษฐานอุปัชฌา
หลวงชื่อหิมพานต์ให้เป็นทองคำล้วน อุปัชฌานั้นก็พึงเป็นทองคำล้วน ฯ

[๔๗๗] พระผู้มีพระภาคตรัสกะมารด้วยพระคาถาว่า

อุปัชฌาทองคำล้วนมีสีสก ถึงสองเท่าก็ยัง ไม่พอแก่บุคคลคน
หนึ่ง บุคคลทราบดังนี้แล้ว พึงประพฤตีสบ ผู้ใดได้เห็น
ทุกขมีกามเป็นเหตุแล้ว โฉนผู้นั้นจะพึงน้อมใจไปในกามเล่า
บุคคลทราบอุปัชฌา เป็นเครื่องข้องในโลกแล้ว พึงศึกษาเพื่อ
กำจัดอุปธินั้นเสีย ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้จักเรา
พระสฤตทรงรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

จบวรรคที่ ๒

รวมพระสูตรในวรรคที่ ๒ นี้มี ๑๐ สูตร คือ

ปาสาณสูตรที่ ๑ สีหสูตรที่ ๒ สกกลสูตรที่ ๓ ปฏีรูปสูตรที่ ๔ มานส
สูตรที่ ๕ ปิตตสูตรที่ ๑ อายตนสูตรที่ ๗ ปินทิกสูตรที่ ๘ กัสสสูตรที่ ๙
กับรัชชสูตร ครบ ๑๐ ฯ

ตติยวรรคที่ ๓

สัมพหุลสูตรที่ ๑

[๔๗๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่นครคิลาวดี ในแคว้นสักกะ ฯ
ก็สมัยนั้นแล ภิกษุมากด้วยกัน เป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีตน
อันส่งไปแล้ว อยู่ในที่ใกล้พระผู้มีพระภาค ฯ

[๔๗๙] ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปนิรมิตเพศเป็นพราหมณ์มุ่นขวัญใหญ่ นุ่ง
หนังเสือ แกหลังโกง หายใจเสียงดังครีครวต ถือไม้เท้าทำด้วยไม้มะเดื่อ เข้า
ไปหาภิกษุเหล่านั้นถึงที่อยู่ ครั้นแล้วจึงกล่าวกะภิกษุเหล่านั้นว่า ท่านบรรพชิตผู้-

*เจริญทั้งหลายล้วนแต่เป็นคนหนุ่มกระชุ่มกระชวย มีผมดำ ประกอบด้วยความหนุ่ม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
แน่น ยังไม่เบื่อในกามารมณ์ทั้งหลายด้วยปฐมวัย ขอท่านจงบริโภคมอันเป็น
ของมนุษย์ อย่าละผลอันเห็นเอง รุ่งไปสู่ผลชั่วคราวเลย ฯ

ภิกษุเหล่านั้นตอบว่า ดุรพราหมณ์ พวกเราย่อมไม่ละผลอันเห็นเอง
รุ่งไปสู่ผลชั่วคราว แต่เราทั้งหลายละผลชั่วคราวรุ่งไปสู่ผลอันเห็นเอง ดุร
พราหมณ์ เพราะกามทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคตรัสว่าเป็นของชั่วคราว มีทุกข์
มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายมีโดยยิ่ง ธรรมนี้มีผลอันเห็นเอง
ให้ผล ไม่จำกัดกาล เป็นของควรเรียกกันมาตุ ควรน้อมมาไว้ในตน อันริญญชน
ทั้งหลายพึงรู้ได้เฉพาะตน ฯ

เมื่อภิกษุเหล่านั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว มารผู้มีบาปจึงสิ้นศรัทธา แลปลิ้น
ทำหน้าขมวดเป็นสามรอย จดจ้องไม่ทำหลักไป ฯ

[๔๘๐] ครั้นนั้นแล ภิกษุเหล่านั้นเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ
ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ภิกษุเหล่านั้นครั้น
นั่งแล้ว จึงกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ทั้งหลายเป็นผู้ไม่
ประมาท บำเพ็ญความเพียร มีตนอันส่งไปแล้ว อยู่ในที่ใกล้พระองค์ ณ ที่นี้
พระเจ้าข้า มีพราหมณ์คนหนึ่ง มนชญาใหญ่ นุ่งหนึ่งเสื้อเป็นคนแก่ หลังโกง
หายใจเลี้ยดังครีตคราด ถือไม้เท้าทำด้วย ไม้มะเดื่อ เข้าไปหาข้าพระองค์ยังที่อยู
ครั้นแล้ว ได้กล่าวกะข้าพระองค์ว่า ท่านบรรพชิตผู้เจริญทั้งหลาย ล้วนแต่เป็นคน
หนุ่มกระชุ่มกระชวย มีผมดำ ประกอบด้วยความหนุ่มแน่น ยัง ไม่เบื่อใน
กามารมณ์ทั้งหลายด้วยปฐมวัย ขอท่านจงบริโภคมอันเป็นของมนุษย์ อย่าละ
ผลอันเห็นเอง รุ่งไปสู่ผลชั่วคราวเลย พระเจ้าข้า เมื่อพราหมณ์กล่าวอย่างนี้แล้ว
พวกข้าพระองค์ได้กล่าวกะพราหมณ์นั้นว่า ดุรพราหมณ์ พวกเราย่อมไม่ละผล
อันเห็นเอง รุ่งไปสู่ผลชั่วคราว แต่พวกเราละผลชั่วคราว รุ่งไปสู่ผลอันเห็นเอง
ดุรพราหมณ์ เพราะกามทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เป็นของชั่วคราว มี
ทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนั้นมีโดยยิ่ง ธรรมนี้มีผลอัน
เห็นเอง ให้ผล ไม่จำกัดกาล เป็นของควรเรียกมาตุ ควรน้อมไว้ในตน อัน
ริญญชนทั้งหลายพึงรู้เฉพาะตน พระเจ้าข้า เมื่อข้าพระองค์กล่าวอย่างนี้แล้ว
พราหมณ์นั้นสิ้นศรัทธา แลปลิ้น ทำหน้าขมวดเป็นสามรอย จดจ้อง ไม่ทำ
หลักไป ฯ

[๔๘๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดุรภิกษุทั้งหลาย นั้นมิใช่พราหมณ์
นั้นเป็นมารผู้มีบาป มาเพื่อกำบังตาเธอทั้งหลาย ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนั้นแล้ว จึงภาษิตพระคาถา
นี้ในเวลานั้นว่า

ผู้ใดได้เห็นทุกข์มีกามเป็นเหตุแล้ว โฉนผู้นั้นจะพึงน้อมใจ
ไปในกามเล่า บุคคลผู้ทราบอุปรีว่า เป็นเครื่องข้องอยู่ในโลก
แล้ว พึงศึกษาเพื่อกำจัดอุปรีนั้นเสีย ฯ

สมมติสูตรที่ ๒

[๔๘๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่กรุงคิลาวตี ในแคว้นสักกะ ฯ

ก็สมัยนั้นแล ท่านสมมติเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนอัน
ส่งไปแล้ว อยู่ในที่ใกล้พระผู้มีพระภาค ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านสมมติผู้พักผ่อนอยู่ในที่ลับ มีความปริวิตกแห่งจิตเกิด
ขึ้นอย่างนี้ว่า เป็นลาภของเราดีแท้ที่เราได้พระอรหันต์ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ เป็น
พระศาสดาของเรา เป็นลาภของเราดีแท้ที่เราได้บวชในพระธรรมวินัย อัน
พระศาสดาตรัสดีแล้วอย่างนี้ เป็นลาภของเราดีแท้ที่เราได้เพื่อนพรหมจรรย์อันมี
ศีลมีกัลยาณธรรม ฯ

[๔๘๓] ครั้นนั้นแล มารผู้มีบาปทราบความปริวิตกแห่งจิตของท่านสมมติ
ด้วยจิตแล้ว เข้าไปหาท่านสมมติถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว จึงทำเสียงดังน่ากลัว
นำหวาดเสียวประดุจแผ่นดินจะถล่ม ณ ที่ใกล้ท่านสมมติ ฯ

[๔๘๔] ลำดับนั้น ท่านสมมติเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ
ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ท่านสมมติครั้นนั่ง ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว จึงได้กราบทูลว่า พระเจ้าข้า ข้าพระองค์เป็นผู้ไม่ประมาท
มีความเพียร มีตนอันส่งไปแล้ว อยู่ในที่ใกล้พระองค์ ณ ที่นี้ พระเจ้าข้า
ข้าพระองค์อยู่ในที่ลับเร้น มีความปริวิตกแห่งจิตเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า เป็นลาภของ
เราดีแท้ที่เราได้พระอรหันต์ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ เป็นพระศาสดาของเรา เป็นลาภ
ของเราดีแท้ที่เราได้บวชในพระธรรมวินัยอันพระศาสดาตรัสดีแล้วอย่างนี้ เป็น
ลาภของเราดีแท้ที่เราได้เพื่อนพรหมจรรย์ อันมีศีลมีกัลยาณธรรม พระเจ้าข้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ขณะนั้น ก็ได้มีเสียงดังนากลัว นาคหวาดเสียวประจวบแผ่นดินจะกล่ม เกิดขึ้นใน
ที่ใกล้ข้าพระองค์ ฯ

[๔๘๔] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า สมิทธิ นั้น ไม่ใช่แผ่นดินจะกล่ม นั้น
เป็นมารผู้มีบาปมาเพื่อกำบังตาเธอ เธอจึงไปเกิด สมิทธิ จึงเป็นผู้ไม่ประมาท
มีความเพียร มีตนอันสงไปแล้วอยู่ในที่นั้นตามเดิมเกิด ฯ

ท่านสมิทธิรับพระดำรัสแล้วลุกขึ้นจากอาสนะ ถวายอภิวาทพระผู้มี
พระภาค ทำประทักษิณแล้วหลีกไป ฯ

[๔๘๖] แม้ครั้งที่สอง ท่านสมิทธิเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีตน
อันสงไปแล้วอยู่ในที่นั้นนั่นเอง แม้ในครั้งที่สอง ท่านสมิทธิไปในที่ลับเร้นอยู่ มี
ความปรวิตกเกิดขึ้นอย่างนี้ ฯลฯ แม้ในครั้งที่สอง มารผู้มีบาปทราบความปรวิตก
แห่งจิตของท่านสมิทธิด้วยจิตแล้ว ฯลฯ จึงทำเสียงดังนากลัว นาคหวาดเสียว
ประจวบแผ่นดินจะกล่ม ณ ที่ใกล้ท่านสมิทธิ ฯ

[๔๘๗] ลำดับนั้น ท่านสมิทธิทราบว่ ผู้นี้เป็นมารผู้มีบาป จึงกล่าว
กะมารผู้มีบาปด้วยคาถาว่า

เราหลีกออกจากเรือนบวชเป็นผู้ไม่มีเรือนด้วยศรัทธา สติ
และปัญญาของเรา เราได้แล้ว อโง่ จิตของเราตั้งมั่นดีแล้ว ท่าน
จักบันดาลรูปต่างๆ อันน่ากลัวอย่างไร ก็จักไม่ยังเราให้หวาด
กลัว ได้เลยโดยแท้ ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า ภิกษุสมิทธิรู้จักเรา ดังนี้
จึงได้หายไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

โคธิกสูตรที่ ๓

[๔๘๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

ก็สมัยนั้นแล ท่านโคธิกะ อยู่ที่กาลสีลาข้างภูเขาสิลิสี ฯ

[๔๘๙] ครั้นนั้นแล ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีจิต
มั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ ภายหลังท่านโคธิกะได้เสื่อมจากเจโต-

*วิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๒ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร
มีจิตมั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ แม้ในครั้งที่ ๒ ก็ได้เสื่อมจาก
เจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๓ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มีความ
เพียร มีจิตมั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ แม้ในครั้งที่ ๓ ก็ได้เสื่อม
จากเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๔ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มีความ
เพียร มีจิตมั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ แม้ในครั้งที่ ๔ ก็ได้เสื่อม
จากเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๕ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มีความ
เพียร มีจิตมั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ แม้ในครั้งที่ ๕ ก็ได้เสื่อม
จากเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๖ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มีความ
เพียร มีจิตมั่นคงอยู่ ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์ แม้ในครั้งที่ ๖ ก็ได้เสื่อม
จากเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์นั้น แม้ครั้งที่ ๗ ท่านโคธิกะเป็นผู้ไม่ประมาท มี
ความเพียร มีจิตมั่นคงอยู่ ก็ได้บรรลุเจโตวิมุตติอันเป็นโลกีย์อีก ฯ

ครั้นนั้นแล ท่านโคธิกะได้เกิดความคิดอย่างนี้ว่า เราได้เสื่อมจากเจโต-

*วิมุตติอันเป็นโลกีย์ถึง ๖ ครั้งแล้ว ถ้ากระไรเราพึงนำศัสตรามา ฯ

[๔๙๐] ลำดับนั้นแล มารผู้มีบาปทราบความปรวิตกแห่งจิตของท่าน
โคธิกะด้วยจิตแล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้มีจักขุ มีเพียรใหญ่ มีปัญญามาก รุ่งเรือง
ด้วยฤทธิ์และยศ ก้าวล่วงเวรและภัยทั้งปวง ข้าพระองค์ขอ
ถวายบังคมพระบาททั้งคู่ ข้าแต่พระองค์ผู้มีเพียรใหญ่ สวาก
ของพระองค์อันมรรณะครอบงำแล้ว ย่อมคิดจางแห่งความ
ตาย ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงไว้ซึ่งความรุ่งเรือง ขอพระองค์จง
ห้ามสวากของพระองค์นั้นเสียเถิด ฯ

ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้ปรากฏในหมู่ชน สวากของพระองค์
ยืนดีในพระศาสนา ยังไม่ได้บรรลุพระอรหันต์อันตัดเสียซึ่ง
มานะ ยังเป็นพระเสขะอยู่ ไฉนจะพึงกระทำกาลเสียเล่า ฯ

ก็เวลานั้น ท่านโคธิกะได้นำศัสตรามาแล้ว ฯ

[๔๙๑] ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่ ผู้นี้เป็นมารผู้มีบาป จึง
ได้ตรัสกะมารผู้มีบาปด้วยพระคาถาว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ปราชญ์ทั้งหลายย่อมทำอย่างนี้แล ย่อมไม่หวังโยชิต โคริกะ

ภิกษุ ก่อนต้อนรับพร้อมด้วยรัก นิพพานแล้ว ฯ

[๔๙๒] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาแล้วตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เรามาไปสู่กาลศิลา ข้างภูเขาอิสิคิลิ อันเป็นที่โคริกกัลบุตร นำสัตว์มารมาแล้ว ฯ

ภิกษุเหล่านั้น กราบทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคพร้อมด้วยภิกษุหลายรูปได้เข้าไปยังกาลศิลา ข้างภูเขาอิสิคิลิ ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรเห็นโคริกะมีคออันพลิกแล้ว นอนอยู่บนเตียงที่ไกลเที่ยว ก็เวลานั้นแล ควันหรือหมอกพลุ่งไปสู่ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่ำ และอนทิศ ฯ

[๔๙๓] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอเห็นไหม ควันหรือหมอกนั้นพลุ่งไปสู่ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่ำ และอนทิศ เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลรับพระดำรัสแล้วจึงตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย นินมารผู้มีบาป เทียวแสงหาวิญญานของโคริกกัลบุตร ด้วยคิดว่า วิญญานของโคริกกัลบุตรตั้งอยู่ ณ ที่ไหน ดูกรภิกษุทั้งหลาย โคริกกัลบุตร มีวิญญานอันไม่ตั้งอยู่แล้ว ปรินิพพานแล้ว ฯ

[๔๙๔] ครั้นนั้นแล มารผู้มีบาปถือพินมีสีเหลืองเหมือนมะตูมสุก เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า ข้าพระองค์ได้ค้นหาวิญญานของโคริกกัลบุตร ทั้งในทิศ เบื้องบน ทั้งทิศเบื้องต่ำ ทั้งทางขวาง ทั้งทิศใหญ่ ทิศน้อย ทิวแล้ว มิได้ประสบ โคริกะนั้นไป ณ ที่ไหน ฯ

[๔๙๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า นักปราชญ์ผู้ใดสมบูรณ์ด้วยวิธี มิปรกติเพ่งพินิจ ยินดีแล้ว ในฉณทุกเมื่อ พากเพียรอยู่ตลอดวันและคืน ไม่มีความ อลลยในชีวิตร ชนเสนาของมัจจุราชแล้ว ไม่กลับมาสู่ภพ ใหม่ นักปราชญ์นั้นคือโคริกกัลบุตร ได้ถอนตัณหาพร้อม ด้วยรัก ปรินิพพานแล้ว ฯ

พินได้พลัดตกจากรักเร้าของมารผู้มีพระศาสดา ในลำดับนั้น ยักษ นั้นมีความโหม่นสลาย ไปในที่นั้นนั่นเอง ฯ

สัตตวัสสสูตรที่ ๔

[๔๙๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับที่ต้อนชุปาลนิโครธ ริมฝั่งแม่น้ำ เนรัญชรา ณ ตำบลอุรุเวลา ฯ

ก็สมัยนั้นแล มารผู้มีบาปติดตามพระผู้มีพระภาค คอยมุ่งหาช่องโอกาส สิ้น ๗ ปี ก็ยังไม่ได้ช่อง ฯ

[๔๙๗] ภายหลังมารผู้มีบาป จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านถูกความโศกทับถมหรือ จึงได้มาชบเซาอยู่ในป่าอย่างนี้
ท่านเสื่อมจากทรัพย์เครื่องปลื้มใจแล้วหรือ หรือว่ากำลัง
ปรารถนาอยู่ ท่านได้ทำความชั่วอะไรๆ ไว้ในบ้านหรือ เหตุ
ไรท่านจึงไม่ทำมิตรภาพกับชนทั้งปวงเล่า หรือว่าท่านทำมิตร-
*ภาพกับใครๆ ไม่สำเร็จ ฯ

[๔๙๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ดูกรมารผู้เป็นเฝ้าของบุคคลผู้ประมาทแล้ว เราขตรากของ ความเศร้าโศกทั้งหมดแล้ว ไม่มีความชั่ว ไม่เศร้าโศก เพ่ง อยู่ เราชนะความติดแน่น กล่าวคือความโลภในภพทั้งหมด เป็นผู้ไม่มีอาสวะ เพ่งอยู่ ฯ

[๔๙๙] มารทูลว่า

ถ้าใจของท่านยังข้องอยู่ในสิ่งที่ชนทั้งหลาย กล่าวว่าสิ่งนี้ เป็นของเรา แล้วสิ่งนี้เป็นเราแล้ว สมณะ ท่านจักไม่พ้น เราไปได้ ฯ

[๕๐๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

สิ่งที่ชนทั้งหลายกล่าวว่า เป็นของเรานั้น ย่อมไม่เป็นของเรา และสิ่งที่ชนทั้งหลายกล่าวว่า เป็นเรา ก็ไม่เป็นเราเหมือน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
กัน เนะ มารผู้มีบาป ท่านจงทราบอย่างนี้เถิด แม่ท่านก็
จักไม่เห็นทางของเรา ฯ

[๕๐๑] มารทูลว่า

ถ้าท่านรู้จักทางอันปลอดภัย เป็นที่ไปสู่มตมหานิพพาน ก็จง
หลีกไปแต่คนเดียวเถิด จะพ frasอนคนอื่นทำไมเล่า ฯ

[๕๐๒] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนเหล่าใดมุ่งไปสู่ฝั่ง ย่อมถึงพระนิพพาน อันมิใช่โอกาส
ของมาร เราถูกชนเหล่านั้นถ้ามแล้ว จักบอกว่า สิ่งใดเป็น
ความจริง สิ่งนั้นหาอุปภิกลสมิได้ ฯ

[๕๐๓] มารทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เหมือนอย่างว่ามีสระโบกขรณี
ในที่ไม้ไกลแห่งบ้านหรือนิคม ในสระนั้นมีปูอยู่ ครั้นนั้น พวกเด็กชายหรือพวก
เด็กหญิงเป็นอันมาก ออกจากบ้านหรือนิคมนั้นแล้วเข้าไปถึงที่สระโบกขรณินั้นตั้ง
อยู่ ครั้นแล้วจึงจับปูนั้นขึ้นจากน้ำให้อยูบนบก พระเจ้าข้า ก็ปูนั้นยังกำมทุกๆ
กำมให้ยื่นออก พวกเด็กชายหรือเด็กหญิงเหล่านั้น พึงรัดพึงหักพึงทำลายกำมนั้น
เสียทุกๆ กำมด้วยไม้หรือก้อนหิน พระเจ้าข้า ก็เมื่อเป็นอย่างนั้น ปูนั้นมีกำม
ถูกริด ถูกหัก ถูกทำลายเสียหมดแล้ว ย่อมไม่อาจก้าวลงไปสู่สระโบกขรณินั้น
อีกเหมือนแต่ก่อน ฉนใด อารมณแม่ทุกชนิดอันเป็นวิสัยของมาร อันให้สัตว์
เสพผิด ทำให้สัตว์ดิรน อารมณนั้นทั้งหมด อันพระผู้มีพระภาคตรอน
หกรานยัยเสียหมดแล้ว บัดนี้ ข้าพระองค์ผู้คยหาโอกาส ย่อมไม่อาจเข้าไปใกล้
พระผู้มีพระภาคได้อีก ฉนนั้น ฯ

[๕๐๔] ครั้นแล้ว มารผู้มีบาปได้ภาษิตถาถาอันเป็นที่ตั้งแห่งความเบื้อ-

* หนายเหล่านี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ฝูงกาเห็นก้อนหินมีสีดงมันชน จึงบินเข้าไปใกล้ด้วยเข้าใจว่า
เราทั้งหลาย พึงประสพอาหารในที่นี้เป็นแน่ ความยินดีพึงมี
โดยแท้ ฯ

เมื่อพยายามอยู่ไม่ได้อาหารสมประสงค์ในที่นั้น จึงบิน
หลีกไป ฯ

ข้าแต่พระโคดม ข้าพระองค์ก็เหมือนกามาพบศิลา ฉนั้น
ขอหลีกไป ฯ

ครั้งนั้นแล มารผู้มีบาปครันกล่าวถาถาอันเป็นที่ตั้งแห่งความเบื้อหนาย
เหล่านี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคแล้ว จึงหลีกจากที่นั้น ไปนั่งขัดสมาธิที่พื้นดิน
ไม้ไกลจากพระผู้มีพระภาค เป็นผู้เง เกอเขิน คอตก กัมหน้า ขบเซา หมด
ปฏิภาณ เอาไม้ขัดแผ่นดินอยู่ ฯ

มารธิตสูตรที่ ๕

[๕๐๕] ครั้นนั้นแล มารธิดาทั้ง ๓ คือ นางตณหา นางอรดี นางราคา
จึงพากันเข้าไปหาพระยามารถึงที่อยู่ ครั้นแล้วจึงถามพระยามารด้วยถาถาว่า
ข้าแต่คุณพ่อ คุณพ่อมีความเสียใจด้วยเหตุอะไร หรือ
เศร้าโศกถึงผู้ชยคนไหน หม่อมฉนจักผูกผู้ชยคนนั้นด้วย
บ่วง คือราคะ นำมาถาย เหมือนบุคคลผูกช้างมาจากป่า ฉนั้น
ชยนั้นจักตกอยู่ในอำนาจของคุณพ่อ ฯ

[๕๐๖] พระยามารกล่าวว่า

ชยนั้นเป็นพระอรหันต์ผู้ดำเนินไปดีแล้วในโลก ไม่เป็นผู้
อันใครๆ พึงนำมาด้วยราคะได้ง่ายๆ ก้าวล่วงบวมมาร
ไปแล้ว เพราะฉนั้น เราจึงเศร้าโศกมาก ฯ

[๕๐๗] ครั้นนั้นแล มารธิดา คือ นางตณหา นางอรดี นางราคา จึง
พากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคอย่าง
นี้ว่า ข้าแต่พระสมณะ พวกหม่อมฉนจักขอบำเรอพระบาทของพระองค์ ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคมิได้ทรงใส่พระทัยถึงคำของนางมารธิดาเหล่า
นั้น เพราะพระองค์ทรงน้อมพระทัยไปในความสิ้นอุปภิกลสอย่างยอดเยี่ยม ฯ

[๕๐๘] ลำดับนั้น มารธิดา คือนางตณหา นางอรดี นางราคา จึง
หลีกออกไป ณ ที่ราวสวนข้างหนึ่ง แล้วร่วมคิดกันอย่างนี้ว่า ความประสงค์ของ
บุรุษมีต่างๆ กันแล อย่างกระนั้นเลย พวกเราควรนิรมิตเพศเป็นนางกุมาริกาคน
ละร่อยๆ ฯ

ลำดับนั้น มารธิดา คือ นางตณหา นางอรดี นางราคา จึงพากันนิรมิต
เพศเป็นนางกุมาริกาคนละร่อยๆ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้ว
กราบทูลพระผู้มีพระภาคอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระสมณะ พวกหม่อมฉนจะขอบำเรอ

พระบาทของพระองค์ ฯ

พระผู้มีพระภาคมิได้ทรงใส่พระทัยถึงถ้อยคำของมารธิดา เพราะพระองค์ทรงน้อมพระทัยไปในความสิ้นอุปธิกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ฯ

[๕๐๙] ลำดับนั้น มารธิดาทั้ง ๓ คือ นางตันทา นางอรดี นางราดาพากันหลีกไป ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ร่วมกันคิดอย่างนี้ว่า ความประสงค์ของบุรุษมีต่างๆ กัน อย่างกระนั้นเลย พวกเราควรพากันจำแลงเพศเป็นหญิงยังไม่เคยคลodobตรคนละร้อยละ ฯ

ลำดับนั้นแล มารธิดาทั้ง ๓ คือ นางตันทา นางอรดี นางราดา จึงพากันจำแลงเพศเป็นหญิงยังไม่เคยคลodobตรคนละร้อยละ เข้าไปเฝ้าพระผู้มี-

* พระภาคถึงที่ประทับ แล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระสมณะ พวกหม่อมฉันจะขอบำเรอบาทของพระองค์ ฯ

ถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคก็มิได้ทรงใส่พระทัยถึงเลย เพราะพระองค์ทรงน้อมพระทัยไปในความสิ้นอุปธิกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ฯ

[๕๑๐] ฝ่ายนางตันทา นางอรดี นางราดา พากันหลีกไป ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ร่วมคิดกันอย่างนี้ว่า ความประสงค์ของบุรุษทั้งหลายมีต่างๆ กัน อย่างกระนั้นเลย พวกเราควรจำแลงเพศเป็นหญิงที่คลodobตรแล้วคราวเดียวคนละร้อยละ ฯ

ลำดับนั้นแล นางตันทา นางอรดี นางราดา พากันจำแลงเพศเป็นหญิงคลodobตรแล้วคราวเดียวคนละร้อยละ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระสมณะ พวกหม่อมฉันจะขอบำเรอพระบาทของพระองค์ ฯ

ถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคก็มิได้ทรงใส่พระทัยถึง เพราะพระองค์ทรงน้อมพระทัยไปในความสิ้นอุปธิกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ฯ

[๕๑๑] ลำดับนั้นแล นางตันทา นางอรดี นางราดา ฯลฯ จึงพากันจำแลงเพศเป็นหญิงที่คลodobตรแล้ว ๒ คราว คนละร้อยละ เข้าไปเฝ้าพระผู้มี-

* พระภาคถึงที่ประทับ ฯลฯ แม้ถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคก็มิได้ทรงใส่พระทัยถึง เพราะพระองค์ทรงน้อมพระทัยไปในความสิ้นอุปธิกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ฯ

[๕๑๒] ลำดับนั้น นางตันทา นางอรดี นางราดา ฯลฯ จึงพากันจำแลงเพศเป็นหญิงกลางคน คนละร้อยละ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ฯลฯ ถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคก็มิได้ทรงใส่พระทัยถึงเลย เพราะพระองค์ทรงน้อมพระทัยไปในความสิ้นอุปธิกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ฯ

[๕๑๓] ลำดับนั้น นางตันทา นางอรดี นางราดา ฯลฯ จึงพากันจำแลงเพศเป็นหญิงผู้ใหญ่คนละร้อยละ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคจนถึงที่ประทับ ฯลฯ แม้ถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคก็มิได้ทรงใส่พระทัยถึง เพราะพระองค์ทรงน้อมพระทัยไปในความสิ้นอุปธิกิเลสอย่างยอดเยี่ยม ฯ

[๕๑๔] ลำดับนั้น มารธิดา คือ นางตันทา นางอรดี นางราดา พากันหลีกไป ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว จึงพูดกันว่า เรื่องนี้จริงดังบิดาของเราได้พูดไว้ว่า

ชายนั้นเป็นพระอรหันต์ ผู้ดำเนินไปดีแล้วในโลก ไม่เป็นผู้

อันใครๆ พึงนำมาด้วยราคะได้ง่ายๆ ก้าวล่วงบ่วงมารไป

ได้แล้ว เพราะฉะนั้น เราจึงเศร้าโศกมาก ฯ

ถ้าหากเราพึงเล้าโลมสมณะหรือพราหมณ์คนใดที่ยังไม่หมดราคะ ด้วยความพยายามอย่างนี้ หทัยของสมณะหรือพราหมณ์คนนั้นพึงแตก หรือโลหิตอันพึงพลุ่งออกจากปาก หรือพึงถึงกับเป็นบ้า หรือถึงความมีจิตฟุ้งซ่าน (จิตลอย) เหมือนอย่างไม้้อสดอันลมพัดขาดแล้ว ย่อมหงอยเหงาเหี่ยวแห้งไป แม้ฉันใดสมณะหรือพราหมณ์นั้นพึงซบซิดเหี่ยวแห้งไป ฉันนั้นเหมือนกัน ฯ

ครั้นแล้ว นางตันทา นางอรดี นางราดา พากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๕๑๕] นางตันทามารธิดา ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ท่านถูกความโศกทับถมหรือ จึงได้มาชบเซาอยู่ในป่าอย่างนี้

ท่านเสื่อมจากทรัพย์เครื่องปลื้มใจแล้วหรือ หรือว่ากำลัง

ปรารถนาอยู่ ท่านได้ทำความชั่วอะไร ไว้ในบ้านหรือ

เพราะเหตุไร ท่านจึงไม่ทำมิตรภาพกับชนทั้งปวงเล่า หรือว่า

ท่านทำมิตรภาพกับใครๆ ไม่สำเร็จ ฯ

[๕๑๖] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

เราชนะเสนาคือปิยรูปและสาตรูป (รูปที่รักและรูปที่พอใจ)
เป็นผู้ๆ เดียวเพ่งอยู่ ได้รู้ความบรรลุประโยชน์ และความ

สงบแห่งหทัย ว่าเป็นความสุข ฯ
เพราะฉะนั้น เราจึงไม่ทำความเป็นมิตรกับชนทั้งปวง และ

ความเป็นมิตรกับใครๆ ย่อมไม่อำนวยประโยชน์ให้แก่เรา ฯ
[๕๑๗] ลำดับนั้น นางอรดีมารธิดาได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า
ภิกษุในพระศาสนา มีปรกติดอยู่ด้วยธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่าง
ไหนมาก จึงข้ามโอชะทั้ง ๕ แล้ว เวลานี้ได้ข้ามโอชะที่ ๖
แล้ว กามสัญญาทั้งหลายย่อมห้อมล้อมไม่ได้ซึ่งบุคคลผู้เพ่ง-
ฌานอย่างไหนมาก ฯ

[๕๑๘] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
บุคคลมีกายอันสงบแล้ว มีจิตหลุดพ้นดีแล้ว เป็นผู้ไม่มี
อะไร เป็นเครื่องปรุงแต่ง มีสติ ไม่มีความอาลัย ได้รู้ทั่ว
ซึ่งธรรม มีปรกติดอยู่ด้วยฌานที่ ๔ อันหาวิถีมิได้ ย่อม
ไม่กำเริบ ไม่ชานไป ไม่เป็นผู้ย่อท้อ ฯ

ภิกษุในศาสนานี้ เป็นผู้มิปรกติดอยู่ด้วยธรรมเป็นเครื่องอยู่
อย่างไหนมาก จึงข้ามโอชะทั้ง ๕ ได้แล้ว บัดนี้ได้ข้ามโอชะที่
๖ แล้ว กามสัญญาทั้งหลายย่อมห้อมล้อมไม่ได้ ซึ่งภิกษุผู้
เพ่งฌานอย่างไหนมาก ฯ

[๕๑๙] ลำดับนั้นแล นางรคามารธิดา ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วย
คาถาว่า

พระศาสดาผู้เป็นหัวหน้าดูแลคณะสงฆ์ ได้ตัดตัณหาขาดแล้ว
และชนผู้มีศรัทธาเป็นอันมาก จักประพาสติดตามได้แน่แท้
พระศาสดานี้เป็นผู้ไม่มีความอาลัย ได้ตัดขาดจากมอมัจจราช
แล้ว จักนำหมู่ชนเป็นอันมาก ไปสู่ฝั่งพระนิพพาน ฯ

[๕๒๐] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ตถาคตมีความแก่ล้าแก่ใหญ่ ย่อมนำสัตว์ไปด้วยพระสัท-
ธรรมแล เมื่อตถาคตนำไปอยู่โดยธรรม โฉนความริษยา
จะพึงมีแก่ท่านผู้รู้เล่า ฯ

[๕๒๑] ลำดับนั้นแล มารธิดาทั้ง ๓ คือ นางตณหา นางอรดี นางรคา
พากันเข้าไปหาพระยามารถึงที่อยู่ ฯ

พระยามารเห็นมารธิดา คือ นางตณหา นางอรดี นางรคา มาแต่ไกล
ครั้นเห็นแล้ว ได้กล่าวพ้อด้วยคาถาทั้งหลายว่า

พวกคนโง่พากันทำลายภูเขาด้วยกำนั้ว ขุดภูเขาด้วยเล็บ
เกี่ยวเหล็กด้วยฟันทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจะทำพระโคตมให้
เบียดเข้าต้องหลักไป เป็นประจวบคฤคาลวงหินไว้บนศีรษะแล้ว
แทรกลงไปใบบาดาล หรือจวบคฤคาลงเอาอกระแทกต่อ
ฉะนั้น ฯ

พระศาสดาได้ขับไล่ นางตณหา นางอรดี และนางรคา ผู้มีรูป
น่าทัศนา ซึ่งได้มาแล้วในที่นั้นให้หนีไป เหมือนลมพัด
ปยุหนุ่ ฉะนั้น ฯ

จบวรรคที่ ๓

รวมสูตรในวรรคที่สามมี ๕ สูตร คือ สัมพหุลสูตรที่ ๑ สมัทธิสูตรที่ ๒
โคธิกสูตรที่ ๓ สัตตวัสสสูตรที่ ๔ มารธิตสูตรที่ ๕ นี้ พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ
ทรงแสดงแล้วจะมารธิดา ฯ

จบมารสังยุต

ภิกขุนี้สังยุต

อาฬวกาสสูตรที่ ๑

[๕๒๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า อาฬวกาภิกษุหนึ่งห่มแล้วถือบาตรและจีวร เข้าไป
บิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถีแล้ว เวลา
ปัจฉิมกาล กลับจากบิณฑบาต มีความต้องการด้วยวิเวก จึงเข้าไปในป่าอันธวัณ ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๕๒๓] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใครจะให้อาฬวกฤๅกษณ์บังเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อนจากวิเวก จึง
เข้าไปหาอาฬวกฤๅกษณ์ถึงที่อยู ครั้นแล้ว ได้กล่าวกะอาฬวกฤๅกษณ์ด้วยคาถาว่า
ในโลก ไม่มีทางออกไปจากทุกข์ได้ ท่านจักทำอะไรด้วย
วิเวก จงแสวงความยินดีในกามเกิด อย่าได้มีความเดือดร้อน
ในภายหลังเลย ฯ

[๕๒๔] ลำดับนั้น อาฬวกฤๅกษณ์ได้มีความดำริว่า นี่ใครหนอกล่าว
คาถา จะเป็นมนุษย์หรืออมมนุษย์ ฯ
ทันใดนั้น อาฬวกฤๅกษณ์ได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใครจะให้
เราบังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้
เคลื่อนจากวิเวก จึงกล่าวคาถา ฯ

ครั้นอาฬวกฤๅกษณ์ทราบว่ นี่คือมารผู้มีบาปแล้ว จึงได้กล่าวกะมารผู้มี
บาปด้วยคาถาว่า

ในโลกนี้มีทางออกไปจากทุกข์ได้ เรารู้ชัดดีแล้วด้วยปัญญา
ดูกรรมมารผู้มีบาปซึ่งเป็นเผ่าพันธุ์ของผู้ประมาท ท่านไม่รู้จัก
ทางนั้น กามทั้งหลายเปรียบด้วยหอกและหลาว กองกาม
ทั้งหลายนั้นประหนึ่งว่าผีร้าย เราไม่โยยถึงความยินดีในกามที่
ท่านกล่าวถึงนั้น ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า อาฬวกฤๅกษณ์รู้จักเรา ดังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

โสมสูตรที่ ๒

[๕๒๕] สวรรคตินิทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า โสมภิกษุณีนั่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป
บิณฑบาตยังพระนครสวรรค์ เทียวบิณฑบาตไปในพระนครสวรรค์แล้ว เวลา-
*ปัจฉิมภัต กลับจากบิณฑบาตแล้ว เข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักผ่อนกลางวัน ครั้น
ถึงป่าอันธวันแล้ว จึงนั่งพักกลางวันในที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๒๖] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใครจะให้โสมภิกษุณีบังเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อนจากสมาธิ จึง
เข้าไปหาโสมภิกษุณีถึงที่นั่งพัก ครั้นแล้ว ได้กล่าวกะโสมภิกษุณีด้วยคาถาว่า
สตรีมีปัญญาเพียงสองนิ้ว ไม่อาจถึงฐานะอันจะพึงอดทนได้
ด้วยยาก ซึ่งท่านผู้แสวงทั้งหลายจะพึงถึงได้ ฯ

[๕๒๗] ลำดับนั้น โสมภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่ใครหนอกล่าวคาถา
จะเป็นมนุษย์หรืออมมนุษย์ ฯ

ทันใดนั้น โสมภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใครจะให้เร
บังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อน
จากสมาธิ จึงกล่าวคาถา ฯ

ครั้นโสมภิกษุณีทราบว่ นี่คือมารผู้มีบาปแล้ว จึงได้กล่าวกะมารผู้มีบา
ปด้วยคาถาว่า

ความเป็นสตรีจะทำอะไรได้ เมื่อจิตตั้งมั่นดีแล้ว เมื่อญาณ
เป็นไปแก่ผู้เห็นธรรมอยู่โดยชอบ ผู้ใดจะพึงมีความคิดเห็น
แนบเนียนี้ว่า เราเป็นสตรี หรือว่าเราเป็นบุรุษ หรือจะยังมี
ความเกาะเกี่ยวว่า เรามีอยู่ มารควรจะกล่าวกะผู้ใด ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า โสมภิกษุณีรู้จักเรา ดังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

โคตมสูตรที่ ๓

[๕๒๘] สวรรคตินิทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า กิสาโคตมภิกษุณีนั่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป
บิณฑบาตในพระนครสวรรค์ เทียวบิณฑบาตไปในพระนครสวรรค์แล้ว เวลาปัจ-
*ฉิมภัต กลับจากบิณฑบาตแล้ว เข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักผ่อนกลางวัน ครั้นถึงป
าอันธวันแล้ว จึงนั่งพักกลางวันในที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๒๙] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใครจะให้กิสาโคตมภิกษุณีบังเกิดความ-
*กลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อนจากสมาธิ
จึงเข้าไปหากิสาโคตมภิกษุณีถึงที่นั่งพัก ครั้นแล้ว ได้กล่าวกะกิสาโคตมภิกษุณี
ด้วยคาถาว่า

ท่านมีบุตรตายแล้ว มานั่งอยู่คนเดียว มีหน้าเหมือนคน
ร้องไห้ มาอยู่กลางป่าคนเดียว กำลังแสวงหาบุรุษบ้างหรือ

หนอ ฯ

[๕๓๐] ลำดับนั้น กิสาโคตมิกษุณิได้มีความดำริว่า นี่ใครหนอกล่าว
คาถา จะเป็นภรรยาหรือภรรยา

ทันใดนั้น กิสาโคตมิกษุณิได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใครจะ
ให้เราบังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะ
ให้เคลื่อนจากสมาธิ จึงกล่าวคาถา ฯ

ครั้นกิสาโคตมิกษุณิทราบว่ นี่คือมารผู้มีบาปแล้ว จึงได้กล่าวกะมาร
ผู้มีบาปด้วยคาถาว่า

เรามีบุตรตายแล้ว เหมือนความตายของบุตร ถึงที่สุดแล้ว
บุรุษทั้งหลายก็มีความตายของบุตรนี้เป็นที่สุดเหมือนกัน เรา
ไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้ ไม่กลัวความตายนั้นดอก ฯ
ผู้มีอายุ ความเพลิดเพล็นในส่วนทั้งปวง เรากำจัดแล้ว
กองมิดเราทำลายแล้ว เราชนะเสนาแห่งมัจจุแล้ว ไม่มี
อาสวะอยู่ ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า กิสาโคตมิกษุณิรู้จักเรา
ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

วิชาสูตรที่ ๔

[๕๓๑] สวรรคตินิทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า วิชาภิกษุณีนั่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวร ฯลฯ จึงนั่ง
พักกลางวันในที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๓๒] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใครจะให้วิชาภิกษุณิบังเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อนจากสมาธิ จึงเข้า
ไปหาวิชาภิกษุณิถึงที่นั่งพัก ครั้นแล้ว ได้กล่าวกะวิชาภิกษุณิด้วยคาถาว่า
เธอยังเป็นสาวมีรูปงาม และฉันก็ยังเป็นหนุ่มแน่น มาเกิด
นาง เรามารก็รักกันด้วยดนตรี ม้องค์หา ฯ

[๕๓๓] ลำดับนั้น วิชาภิกษุณิได้มีความดำริว่า นี่ใครหนอกล่าวคาถา
จะเป็นภรรยาหรือภรรยา ฯ

ทันใดนั้น วิชาภิกษุณิได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใครจะให้เรา
บังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อน
จากสมาธิ จึงได้กล่าวคาถา ฯ

ครั้นวิชาภิกษุณิทราบว่ นี่คือมารผู้มีบาปแล้ว จึงได้กล่าวกะมารผู้มีบาป
ด้วยคาถาว่า

ดูกรมาร รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันนารินรมย์ใจ
เราขอมอบให้ท่านผู้เดียว เพราะเราไม่ต้องการมัน เราอึดอัด
ระอาด้วยกายเน่า อันจะแตกทำลาย เปื่อยพัง ไปนี้ กาม-
ตัณหา เราถอนได้แล้ว ความมิดในรูปภพที่สัตว์ทั้งหลาย
เข้าถึง ในอรูปภพที่สัตว์ทั้งหลายเป็นภาติ และในสมาบัติอัน
สงบทั้งปวง เรากำจัดได้แล้ว ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า วิชาภิกษุณิรู้จักเรา
ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

อุบลวรรณาสูตรที่ ๕

[๕๓๔] สวรรคตินิทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า อุบลวรรณาภิกษุณินั่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวร ฯลฯ
ได้ยืนอยู่ที่โคนต้นสาละพฤกษ์ซึ่งมีดอกบานสะพรั่ง ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๓๕] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใครจะให้อุบลวรรณาภิกษุณิบังเกิดความ-
*กลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อนจากสมาธิ
จึงเข้าไปหาอุบลวรรณาภิกษุณิถึงที่ยืนอยู่ ครั้นแล้ว ได้กล่าวกะอุบลวรรณาภิกษุณิ
ด้วยคาถาว่า

ดูกรภิกษุณี ท่านคนเดียว เข้ามายังต้นสาละพฤกษ์ ซึ่งมีดอก
บานสะพรั่งตลอดยอด แล้วยืนอยู่ที่โคนต้นสาละพฤกษ์ ก็
ฉวีวรรณของท่าน ไม่มีที่สอง คนทั้งหลายก็จะมาในที่นี้เช่นท่าน
ท่านกลัวพวกนักเลงเพราะความเขลาหรือ ฯ

[๕๓๖] ลำดับนั้น อุบลวรรณาภิกษุณิได้มีความดำริว่า นี่ใครหนอกล่าว
คาถา จะเป็นภรรยาหรือภรรยา ฯ

ทันใดนั้น อุบลวรรณาภิกษุณิได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใครจะ
ให้เราบังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้

เคลื่อนจากสมาธิ จึงกล่าวคาถา ฯ

ครั้นอุบลวรรณาภิกษุณีทราบว่ นีคือมารผู้มีบาปแล้ว จึงได้กล่าวกะมารผู้-

*มีบาปด้วยคาถาว่า

แม่นักเลงตั้งแสนมาในที่นี้ ก็ตามเกิด เราไม่สะเทือนชน

ไม่สะตุง ดูรมาร ถึงเราคนเดียว ก็ไม่กลัวท่าน ฯ

เรานี้จะหายตัวหรือเข้าห้องพวกท่าน แม้จะยืนอยู่ ณ ระหว่าง

ดวงตาบนตึงจุมุก ท่านจักไม่เห็นเรา ฯ

เราเป็นผู้ชำนาญในจิต อิทธิบาทเราเจริญดีแล้ว เราพ้นแล้ว

จากเครื่องผูกทุกชนิด เราไม่กลัวท่านดอก ท่านผู้มีอายุ ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า อุบลวรรณาภิกษุณีรู้จักเรา
ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

จาลาสสูตรที่ ๖

[๕๓๗] สāvattinīทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า จาลาภิกษุณีนั่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป

บิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถีแล้ว เวลาปัจ-

*จาลากลับจากบิณฑบาตแล้วเข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักกลางวัน ครั้นถึงป่าอันธวัน
แล้วจึงนั่งพักกลางวันในที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๓๘] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใครจะให้จาลาภิกษุณีบังเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อนจากสมาธิ จึง
เข้าไปหาจาลาภิกษุณีถึงที่นั่งพัก ครั้นแล้วได้กล่าวกะจาลาภิกษุณีว่า ดูรภิกษุณี
ท่านไม่ชอบใจอะไรหนอ ฯ

จาลาภิกษุณีตอบว่า ดูรท่านผู้มีอายุ เราไม่ชอบความเกิดเลย ฯ

[๕๓๙] ม. เพราะเหตุไรหนอ ท่านจึงไม่ชอบความเกิดผู้เกิดมาแล้วย่อม

บริโภคกาม ใครหนอให้ท่านยึดถือเรื่องนี้ อย่าเลยภิกษุณี

ท่านจงชอบความเกิดขึ้น ฯ

[๕๔๐] จา. ความตายย่อมมีแก่ผู้ที่เกิดมาแล้ว ผู้ที่เกิดมาแล้วย่อมพบ

เห็นทุกข์ คือ การจองจำ การฆ่า ความเศร้าหมอง

เพราะฉะนั้น เราจึง ไม่ชอบความเกิด ฯ

พระพุทธรเจ้าทรงแสดงธรรมเป็นเครื่องกำลวงความเกิด

พระองค์สอนให้เราตั้งอยู่ในสังขะ ๑- เพื่อละทุกข์ทั้งมวล ฯ

สัตว์เหล่าใดเข้าถึงรูปภพ และสัตว์เหล่าใดเป็นภาคีแห่ง

อรุภพ สัตว์เหล่านั้นเมื่อยังไม่รู้วิธีใด ต้องมาสู่ภพอีก ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า จาลาภิกษุณีรู้จักเรา ดังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

อุปจาลาสสูตรที่ ๗

[๕๔๑] สāvattinīทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า อุปจาลาภิกษุณีนั่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป

บิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถีแล้ว เวลา

ปัจจุจกัถ กลับจากบิณฑบาตแล้วเข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักกลางวัน ครั้นถึงป่า

อันธวันแล้ว จึงนั่งพักกลางวันอยู่ที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๔๒] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใครจะให้อุปจาลาภิกษุณีบังเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อนจากสมาธิ จึง
เข้าไปหาอุปจาลาภิกษุณีถึงที่นั่งพัก ครั้นแล้วได้กล่าวกะอุปจาลาภิกษุณีว่า ดูร
ภิกษุณี อย่างไรหนอท่านจึงอยากให้เกิด ฯ

อุปจาลาภิกษุณีตอบว่า ดูรท่านผู้มีอายุ เราไม่อยากจะเกิดในที่ไหนๆ
เลย ฯ

[๕๔๓] ม. ท่านจงตั้งจิตไว้ในพวกเทพชั้นดาวดึงส์ ชั้นยาม ชั้นดุสิต

ชั้นนิมมานรดี และชั้นนาวสวดีเถิด ท่านจักได้เสวยความ

ยินดี ฯ

๑๑ หมายเอาพระนิพพาน

[๕๔๔] อ. พวกเทพชั้นดาวดึงส์ ชั้นยาม ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี

และชั้นนาวสวดี ยังผูกพันอยู่ด้วยเครื่องผูกคือกาม จำต้อง

กลับมาสู่อำนาจมารอีก โลกทั้งหมดเร่าร้อน โลกทั้งหมด

คุเป็นควีน โลกทั้งหมดลุกโพลง โลกทั้งหมดสั่น

สะเทือน ฯ

ใจของเรายินดีแน่วในพระนิพพาน อันไม่สั่นสะเทือน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

อันไม่หวั่นไหว ที่บุรุษเพศไม่ได้ มีโชคติของมาร ฯ
ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า อุปาลาภิกษุณเฐนเรว จังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

สีสุปาลาสสูตรที่ ๘

[๕๔๕] สาวัตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า สีสุปาลาภิกษุณเฐนหมั่นแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป
บิณฑบาตยังพระนครสาวัตถิ เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถิแล้ว เวลาปัจ-
* จาภักตกลับจากบิณฑบาตแล้วเข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักกลางวัน ครั้นถึงป่าอันธวัน
จึงนั่งพักกลางวันในที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๔๖] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเข้าไปหาสีสุปาลาภิกษุณเฐนที่นั่งพัก
ครั้นแล้ว ได้กล่าวกะสีสุปาลาภิกษุณเฐนว่า ดูกรภิกษุณเฐน ท่านชอบใจทีไรของใคร
หนอ ฯ

สีสุปาลาภิกษุณเฐนตอบว่า ดูกรท่านผู้มีอายุ เราไม่ชอบใจทีไรของใคร
เลย ฯ

[๕๔๗] ม. ท่านจงใจเป็นคนโล้น ปรากฏตัวเหมือนสมณะ แต่ใจน
ท่านจึงไม่ชอบใจทีไร ท่านจึงประพฤติเรื่องนี้ เพราะความ
มมายุคอกหรือ ฯ

[๕๔๘] สี. คนเจ้าทีไร ภายนอกพระศาสนานี้ ย่อมจมอยู่ใน
ทีไรทั้งหลาย เราไม่ชอบใจธรรมของพวกเรา พวกเขาคือคน
ไม่ฉลาดต่อธรรม ยังมีพระพุทธรเจ้าผู้เสด็จอุบัติในศากยสกุล
หาบุคคลอื่นเปรียบมิได้ ทรงครอบงำส่วนทั้งปวง ทรงบรรเทา
เสียซึ่งมาร ไม่ปราศัยในที่ทุกสถาน ทรงพ้นแล้วในส่วน
ทั้งปวง เป็นผู้อันตมหาและทีไรอาศัยไม่ได้ มีพระจักขุทรง
เห็นธรรมทั้งปวง ทรงบรรลุลหรรณเป็นทีสิ้นกรรมทุกอย่าง
ทรงน้อมไปในธรรมเป็นที่สิ้นอุปธิ พระผู้มีพระภาคพระองค์
นั้นเป็นศาสดาของเรา เราชอบใจคำสอนของพระองค์ท่าน ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า สีสุปาลาภิกษุณเฐนเรว จังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

เสลาสูตรที่ ๙

[๕๔๙] สาวัตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า เสลาภิกษุณเฐนหมั่นแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป
บิณฑบาตยังพระนครสาวัตถิ เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถิแล้ว เวลา
ปัจจาภักต กลับจากบิณฑบาตแล้วเข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักกลางวัน ครั้นถึงป่า
อันธวันแล้ว จึงนั่งพักกลางวันในที่โคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๕๐] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใครจะให้เสลาภิกษุณเฐนบังเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อนจากสมาธิ จึงเข้า
ไปหาเสลาภิกษุณเฐนที่นั่งพัก ครั้นแล้ว ได้กล่าวกะเสลาภิกษุณเฐนด้วยคาถาว่า
รูปนี้ ใครสร้าง ผู้สร้างรูปอยู่ที่ไหน รูปบังเกิดในที่ไหน
รูปดับไปในที่ไหน ฯ

[๕๕๑] ลำดับนั้น เสลาภิกษุณเฐนได้มีความดำริว่า นี่ใครนอกกล่าวคาถา
จะเป็นมนุษย์หรืออมมนุษย์ ฯ

ทันใดนั้น เสลาภิกษุณเฐนได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาป ใครจะให้เร
บังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อน
จากสมาธิ จึงกล่าวคาถาว่า ฯ

ครั้นเสลาภิกษุณเฐนทราบว่ นี่คือมารผู้มีบาปแล้ว จึงได้กล่าวกะมารผู้มีบาป
ด้วยคาถาว่า

รูปนี้ ไม่มีใครสร้าง อตภาพนี้ ไม่มีใครก่อ รูปเกิดขึ้น
เพราะอาศัยเหตุ ดับไป เพราะเหตุดับ ฯ
พืชชนิดใดชนิดหนึ่งที่บุคคลหว่านลงในนา ย่อมงอกขึ้น
เพราะอาศัยเหตุ ๒ ประการ คือ รัสในแผ่นดิน และยาง
ในพืช ฉนั้นใด ชันธ ฐาตุ และอายตนะ ๖ เหล่านี้ ก็เกิดขึ้น
เพราะอาศัยเหตุ ดับไป เพราะเหตุดับ ฉนั้นนั้น ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า เสลาภิกษุณเฐนเรว จังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

วชิราสูตรที่ ๑๐

[๕๕๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้น เวลาเช้า วชิราภิกษุณีนั่งห่มแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไป
บิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี เทียบบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถีแล้ว เวลา
ปัจฉิมกาล กลับจากบิณฑบาตแล้วเข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักกลางวัน ครั้นถึงป่า
อันธวันแล้ว จึงนั่งพักกลางวันทีโคนไม้ต้นหนึ่ง ฯ

[๕๔๓] ลำดับนั้น มารผู้มีบาปใครจะให่วชิราภิกษุณีบังเกิดความกลัว
ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อนจากสมาธิ จึงเข้า
ไปหาวชิราภิกษุณีถึงที่นั่งพัก ครั้นแล้วได้กล่าวกะวชิราภิกษุณีด้วยคาถาว่า
สัตว์นี้ ใครสร้าง ผู้สร้างสัตว์อยู่ที่ไหน สัตว์บังเกิดใน
ที่ไหน สัตว์ดับไปในที่ไหน ฯ

[๕๔๔] ลำดับนั้น วชิราภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่ใครนอกกล่าวคาถา
จะเป็นมนุษย์หรืออมมนุษย์ ฯ

ทันใดนั้น วชิราภิกษุณีได้มีความดำริว่า นี่คือมารผู้มีบาปใครจะให้เรา
บังเกิดความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า และใครจะให้เคลื่อน
จากสมาธิ จึงกล่าวคาถา ฯ

ครั้นวชิราภิกษุณีทราบวาทะนี้คือมารผู้มีบาป แล้วจึงได้กล่าวกะมารผู้มีบาป
ด้วยคาถาว่า

ดูกรรมมาร เพราะเหตุไรหนอ ความเห็นของท่านจึงหวนกลับ
มาว่าสัตว์ ฯ

ในกองสังขารล้วนนี้ ย่อมไม่ได้นามว่าสัตว์ ฯ

เหมือนอย่างว่า เพราะคุณล้วนทั้งหลายเข้า เสียงว่าภยย่อมมี
ฉันใด ฯ

เมื่อขันธ์ทั้งหลายยังมีอยู่ การสมมติว่าสัตว์ย่อมมี ฉันนั้น ฯ

ความจริงทุกขเท่านี้ย่อมเกิด ทุกขย่อมตั้งอยู่และเสื่อมสิ้น
ไป นอกจากทุกข ไม่มีอะไรเกิด นอกจากทุกข ไม่มี
อะไรดับ ฯ

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข เสียใจว่า วชิราภิกษุณีรู้จักเรา ดังนี้
จึงได้อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

จบภิกษุณีสังยุต

รวมพระสูตรในภิกษุณีสังยุตนี้มี ๑๐ สูตร คือ
อาฬวกสูตรที่ ๑ โสมาสูตรที่ ๒ โคตมสูตรที่ ๓ วิชยาสูตรที่ ๔
อุบลวรรณาสูตรที่ ๕ จาลาสูตรที่ ๖ อุปจาลาสูตรที่ ๗ สีสุปจาลาสูตรที่ ๘
เสลาสูตรที่ ๙ กัปปวชิราสูตรครบ ๑๐ ฯ

พรหมสังยุต

ปฐมวรรคที่ ๑

อายาจนสูตรที่ ๑

[๕๔๕] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคแรกตรัสรู้ ประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนิโครธ
แถบฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา เขตอุรุเวลาประเทศ ฯ

ครั้งนั้น ความปริวิตกแห่งพระหฤทัยบังเกิดขึ้นแก่พระผู้มีพระภาคผู้เสด็จ
เข้าที่ลับ ทรงพักนอนอยู่อย่างนี้ว่า ธรรมที่เราตรัสรู้แล้วนี้ ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก
รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต คาคะเนเอาไม่ได้ ละเอียดยุติได้เฉพาะบัณฑิต
ก็หมุ่สัตว์นี้แล ยังยินดีด้วยอาลัย ยินดีแล้วในอาลัย เบิกบานแล้วในอาลัย ก็
ฐานะนี้ คือ ความเป็นปัจเจกแห่งธรรมมีสังขารเป็นต้นนี้ เป็นธรรมอาศัยกันและกัน
เกิดขึ้น อันหมุ่สัตว์ผู้ยินดีด้วยอาลัย ยินดีแล้วในอาลัย เบิกบานแล้วในอาลัย
จะพึงเห็นได้ยาก แม้ฐานะนี้ ก็เห็นได้ยาก คือ ธรรมเป็นที่ระงับสังขารทั้งปวง
ธรรมเป็นที่สลัดกิเลสทั้งปวง ธรรมเป็นที่สิ้นตัณหา ธรรมเป็นที่สාරอก ธรรม
เป็นที่ดับ นิพพาน ก็ถ้าเราจะพึงแสดงธรรม แต่ชนเหล่าอื่นจะไม่พึงรู้ทั่วถึงธรรม
ของเรา ชื่อนั้น จะพึงเป็นความเหน็ดเหนื่อยของเรา ชื่อนั้น จะพึงเป็นความ
ลำบากของเรา ฯ

อนึ่ง ได้ยินว่า คาถาอันน่าอัศจรรย์ยิ่งนักเหล่านี้ ที่พระผู้มีพระภาค
ไม่เคยได้ทรงสดับมาแต่ก่อน เกิดแจ่มแจ้งกะพระผู้มีพระภาคว่า
บัดนี้ เราไม่ควรจะประกาศธรรม ที่เราตรัสรู้แล้วโดยยาก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ธรรมนี้ เหล่าสัตว์ผู้ถูกราคะโทสะครอบงำแล้ว จะตรัสรู้
ไม่ได้ง่าย เหล่าสัตว์ผู้ยินดีแล้วด้วยความกำหนัด ถูกกองแห่ง
ความมืดมิดห่อหุ้มแล้ว จักไม่เห็นธรรมอันทวนกระแส ละเอียด
ลึกซึ่ง เห็นได้ยาก เป็นอนู ๖

เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงพิจารณาเห็นดังนี้ พระหฤทัยก็ทรงโน้มไปเพื่อ
ความขวนขวายน้อย ไม่ทรงโน้มไปเพื่อทรงแสดงธรรม ๖

[๕๔๖] ครั้นนั้น สหัมบดีพรหม ทราบความปริวิตกแห่งพระหฤทัยของ
พระผู้มีพระภาคด้วยใจแล้ว ได้มีความดำริว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย โลกจะฉิบหาย
หนอ ท่านผู้เจริญทั้งหลาย โลกจะพินาศหนอ เพราะพระตถาคตอรหันตสัมมา-

* สัมพุทธเจ้า ทรงโน้มพระหฤทัยไปเพื่อความขวนขวายน้อย ไม่ทรงโน้มพระหฤทัย
ไปเพื่อทรงแสดงธรรม ๖

ลำดับนั้น สหัมบดีพรหมอันตรธานไปในพรหมโลก มาปรากฏอยู่เฉพาะ
พระพักตร์พระผู้มีพระภาค เหมือนบุรุษมีกำลังพึงเหยียดออกซึ่งแขนที่อยู่ หรือ
พึงคู้เข้าซึ่งแขนที่เหยียดอยู่ ฉะนั้น ๖

ครั้นแล้ว สหัมบดีพรหมกระทำผ้าห่มเจี๋ยบบ้างข้างหนึ่งแล้ว ถูขาณ-

* มณฑลเบื้องขวาลงที่แผ่นดิน ประนมอัญชลีไปทางพระผู้มีพระภาค แล้วได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงแสดงธรรมเกิด
ขอพระสุตตจงทรงแสดงธรรมเกิด สัตว์ทั้งหลายผู้มีกิเลสจตุลในดวงตาน้อยเป็น
ปรกติก็มีอยู่ เพราะมิได้สดับยอมเลื่อมจากธรรม สัตว์ทั้งหลายผู้รู้ทั่วถึงธรรม
จักมี ๖

สหัมบดีพรหม ได้กราบทูลดังนี้แล้ว ครั้นแล้วได้กราบทูลเป็นนิคมคาถา
อีกว่า

เมื่อก่อนธรรมที่ไม่บริสุทธิ์ซึ่งศาสดาผู้มีมลทินทั้งหลายคิดแล้ว
ปรากฏขึ้นในหมู่ชนชาวมคธ ขอพระองค์จงทรงเปิดประตูมตะ
เกิด ขอสัตว์ทั้งหลายจงฟังธรรมซึ่งพระพุทธเจ้า ผู้ปราศจาก
มลทินตรัสรู้แล้วเกิด ขอพระองค์ผู้มีพระปัญญาดี มีพระจักขุ
โดยรอบ มีความโคกอันปราศจากแล้ว จงแสดงขึ้นสู่
ปราสาทอันสำเร็จด้วยธรรม จงพิจารณาชมชนผู้จมอยู่ใน
ความโคก ถูขาติและขราครอบงำแล้ว อุปมาเหมือนบุคคล
ผู้ยุบ้นยอดกุเข อันล้วนด้วยศิลา จะพึงเห็นชมชนโดยรอบ
ฉะนั้น ๖

ข้าแต่พระองค์ผู้แก่กล้า ผู้ทรงชนะสงครามแล้ว ผู้ทรงนำ
พวก ผู้ไม่มีหนี้ ขอพระองค์จงเสด็จลุกขึ้นเกิด จงเสด็จ
เที่ยวไปในโลกเกิด ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงแสดงธรรมเกิด
ผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมี ๖

[๕๔๗] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบการเชื่อเชียวของพรหม และ
ทรงอาศัยพระกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย จึงทรงสอดส่องดูโลกด้วยพระพุทธรจักขุ ๖

เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงสอดส่องดูโลกด้วยพระพุทธรจักขุ ก็ได้ทรงเห็น
สัตว์ทั้งหลาย บางพวกมีกิเลสจตุลในดวงตาน้อย บางพวกมีกิเลสจตุลในดวงตา
มาก บางพวกมีอินทรีย์กล้า บางพวกมีอินทรีย์อ่อน บางพวกมีอาการดี บางพวก
มีอาการเลว บางพวกจะพึงสอนให้รู้ได้โดยง่าย บางพวกจะพึงสอนให้รู้ได้โดยยาก
บางพวกมีปรกติเห็นโทษในปรโลกว่าเป็นภัยอยู่ ๖

ในกอบอลกิตี ในกอบปทุมกิตี ในกอบณทริกิตี ดอกอบลกิตี ดอกปทุม
กิตี ดอกบณทริกิตี บางเหล่าเกิดแล้วในน้ำ เจริญแล้วในน้ำ อาศัยอยู่ในน้ำ
จมอยู่ในน้ำ อันน้ำเลี้ยงอยู่ บางเหล่าเกิดแล้วในน้ำ เจริญแล้วในน้ำ ตั้งอยู่ใน
เสมอน้ำ บางเหล่าเกิดแล้วในน้ำ เจริญแล้วในน้ำ ตั้งขึ้นพ้นน้ำ อันน้ำไม่ติดแล้ว
แม้ฉันใด พระผู้มีพระภาคทรงสอดส่องดูโลกด้วยพระพุทธรจักขุ ก็ได้ทรงเห็นสัตว์
ทั้งหลาย บางพวกมีกิเลสจตุลในดวงตาน้อย บางพวกมีกิเลสจตุลในดวงตา
มาก บางพวกมีอินทรีย์กล้า บางพวกมีอินทรีย์อ่อน บางพวกมีอาการดี บางพวก
มีอาการเลว บางพวกจะพึงสอนให้รู้ได้โดยง่าย บางพวกจะพึงสอนให้รู้ได้โดยยาก
บางพวกมีปรกติเห็นโทษในปรโลกว่าเป็นภัยอยู่ ฉะนั้น ครั้นทรงเห็นแล้ว จึงได้
ตรัสตอบสหัมบดีพรหมด้วยพระคาถาว่า

ประตูมตะ เราเปิดแล้วเพราะท่าน ชนผู้ฟังจงปล่อยศรัทธา
มาเกิด ดูกรพรหม เราจะไม่มีค่าสำคัญในความลำบาก
แสดงธรรมอันประณีตที่ขำขันในหมู่มนุษย์ ๖

[๕๔๘] ลำดับนั้น สหัมบดีพรหมดำริว่า เราอันพระผู้มีพระภาคทรงทำ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
โอกาสเพื่อทรงแสดงธรรมแล้ว จึงถวายอภิชาตพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้ว
อันตรธานไปในที่นั้นเอง ฯ

การวสูตรที่ ๒

[๔๔๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคแรกตรัสรู้ ประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนิโครธ
แถบฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา เขตอุรุเวลาประเทศ ฯ

ครั้งนั้น ความปริวิตกแห่งพระหฤทัยยังเกิดแก่พระผู้มีพระภาคผู้เสด็จเข้า
ที่ลับ ทรงพักผ่อนอยู่อย่างนี้ว่า บุคคลผู้ไม่มีที่เคารพ ไม่มีที่ยำเกรง ย่อมอยู่
เป็นทุกข์ เราจะพึงสักการะ เคารพ อาศัยสมณะหรือพราหมณ์ใครผู้โดยยหยาบ ฯ

[๔๖๐] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้มีพระดำริว่า เราควรสักการะ
เคารพสมณะหรือพราหมณ์อื่นแล้วอาศัยอยู่ เพื่อความบริบูรณ์แห่งศีลชั้นที่ยังไม่
บริบูรณ์ แต่ว่า เรายังไม่เห็นสมณะหรือพราหมณ์อื่นที่ถึงพร้อมด้วยศีลยิ่งกว่าตน
ในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์
เทวดาและมนุษย์ ซึ่งเราควรสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่ เราควรสักการะเคารพ
สมณะหรือพราหมณ์อื่นแล้วอาศัยอยู่ เพื่อความบริบูรณ์แห่งสมาธิที่ยังไม่บริบูรณ์
แต่ว่าเรายังไม่เห็นสมณะหรือพราหมณ์อื่นที่ถึงพร้อมด้วยสมาธิยิ่งกว่าตนในโลก
 พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา
และมนุษย์ซึ่งเราควรสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่ เราควรสักการะเคารพสมณะ-

* หรือพราหมณ์อื่นแล้วอาศัยอยู่ เพื่อความบริบูรณ์แห่งปัญญาชั้นที่ยังไม่บริบูรณ์
แต่ว่าเรายังไม่เห็นสมณะหรือพราหมณ์อื่นที่ถึงพร้อมด้วยปัญญายิ่งกว่าตนในโลก
 พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา
และมนุษย์ ซึ่งเราควรสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่ เราควรสักการะเคารพสมณะ-

* หรือพราหมณ์อื่นแล้วอาศัยอยู่ เพื่อความบริบูรณ์แห่งวิมุตติชั้นที่ยังไม่บริบูรณ์
แต่ว่าเรายังไม่เห็นสมณะหรือพราหมณ์อื่นที่ถึงพร้อมด้วยวิมุตติยิ่งกว่าตนในโลก
 พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา
และมนุษย์ ซึ่งเราควรสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่ เราควรสักการะเคารพสมณะ-

* หรือพราหมณ์อื่นแล้วอาศัยอยู่ เพื่อความบริบูรณ์แห่งวิมุตติญาณทัสสนะชั้นที่ยังไม่
บริบูรณ์ แต่ว่าเรายังไม่เห็นสมณะหรือพราหมณ์อื่นที่ถึงพร้อมด้วยวิมุตติญาณ-

* ทัสสนะ ยิ่งกว่าตน ในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์
พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ ซึ่งเราควรสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่
อย่างกระนั้นเลย เราควรสักการะเคารพธรรมที่เราตรัสรู้นั้นแหละ แล้วอาศัยอยู่ ฯ

[๔๖๑] ลำดับนั้น สหัมบดีพรหม ทราบความปริวิตกแห่งพระหฤทัย
ของพระผู้มีพระภาคด้วยใจแล้ว ก็อันตรธานไปในพรหมโลก มาปรากฏเฉพาะ
พระพักตร์พระผู้มีพระภาค เหมือนบุรุษมีกำลัง พึงเหยียดออกซึ่งแขนหาคู่
หรือพึงคู้เข้าซึ่งแขนที่เหยียดอยู่ ฉะนั้น ฯ

ครั้นแล้ว สหัมบดีพรหมกระทำฝ่าหม้เจี๊ยบข้างหนึ่ง ประนมอัญชลี
ไปทางพระผู้มีพระภาค แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค
เรื่องนี้เป็นอย่างนั้น ข้าแต่พระสุคต เรื่องนี้เป็นอย่างนั้น ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่าใดได้มีมาแล้วตลอดกาลอันล่วงแล้ว แม้พระผู้มี
พระภาคเหล่านั้น ก็ทรงสักการะเคารพธรรมนั้นเองแล้วอาศัยอยู่ ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่าใดจักมีตลอดกาลไกลอันยังไม่มาถึง
แม้พระผู้มีพระภาคเหล่านั้น ก็จักทรงสักการะเคารพธรรมนั้นเองแล้วอาศัยอยู่
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แม้พระผู้มีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าในบัดนี้ ก็
ของทรงสักการะเคารพธรรมนั้นแหละ แล้วอาศัยอยู่ ฯ

[๔๖๒] สหัมบดีพรหม ได้กราบทูลดังนี้แล้ว ครั้นแล้วได้กล่าวนิคม
คาถาอีกว่า

พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใดที่ล่วงไปแล้วก็ดี พระพุทธเจ้า
ทั้งหลายเหล่าใดที่ยังไม่มีมาก็ดี และพระสัมพุทธเจ้าพระองค์
ใดในบัดนี้ผู้ยังความโศกของชนเป็นอันมากให้เสื่อมหายก็ดี
พระพุทธเจ้าเหล่านั้นทุกพระองค์ ทรงเคารพพระสัทธรรม
อยู่แล้ว ยังอยู่ และจักอยู่ต่อไป ข้อนี้เป็นธรรมดาของ
พระพุทธเจ้าทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แหละ กุลบุตรผู้รักตน
หวังความเป็นผู้ใหญ่ เมื่อระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า
ทั้งหลาย พึงเคารพพระสัทธรรม ฯ

พรหมเทวสูตรที่ ๓

[๔๖๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่ง
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็สมัยนั้นแล บุตรแห่งนางพราหมณ์คนหนึ่ง ชื่อพรหมเทวะ ออก
บวชในสำนักของพระผู้มีพระภาค ครั้นนั้นแล ท่านพระพรหมเทวะเป็นผู้เดียว
หลีกออกแล้ว ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนอันส่งไปแล้ว อยู่ไม่นานเท่าไร
ก็ได้กระทำให้แจ้งประโยชน์ที่กลุบุตรทั้งหลายผู้ออกจากเรือน บวชเป็นบรรพชิตโดย
ชอบต้องประสงค์อันน้อยอย่างยอดเยี่ยม เป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ เพราะรู้แจ้งชัด
เองในปริตยบันนั้นแหละเข้าถึงอยู่ ท่านได้ทราบทั่วว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่
จบแล้ว กิจที่จะต้องทำ ได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้อีกมิได้มี ก็
แหละท่านพรหมเทวะ ได้เป็นพระอรหันตองค์หนึ่งในบรรดาพระอรหันต์แล้ว ฯ

[๕๖๔] ครั้นนั้นแล ท่านพระพรหมเทวะ ในเวลารุ่งเช้ามุ่งหน้าแล้ว ถือ
บาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตในพระนครสาวัตถี ท่านเที่ยวบิณฑบาตในพระนคร
สาวัตถีตามลำดับตรอก เข้าไปยังนิเวศน์แห่งมารดาของตนแล้ว ฯ

ก็สมัยนั้นแล นางพราหมณ์ผู้มารดาของท่านพระพรหมเทวะถือการบูชา
บิณฑะแก่พรหมมันคงเป็นนิตย์ ฯ

ครั้นนั้นแล ท้าวสหัมบดีพรหมคิดว่า นางพราหมณ์ผู้มารดาของท่าน
พระพรหมเทวะนี้แล ถือการบูชาบิณฑะแก่พรหมมันคงเป็นนิตย์ โฉนหนอ เราพึง
เข้าไปหานางแล้วทำให้สลดใจ ฯ

[๕๖๕] ลำดับนั้น ท้าวสหัมบดีพรหมหายไปในพรหมโลกปรากฏแล้วใน
นิเวศน์ของมารดาแห่งท่านพระพรหมเทวะ เปรียบเหมือนบุรุษผู้มีกำลังพึงเหยียด
ออกซึ่งแขนทั้งคู่เข้าแล้ว หรือพึงคู่เข้าซึ่งแขนที่เหยียดออกแล้ว ฉะนั้น ฯ

ครั้นนั้นแล ท้าวสหัมบดีพรหมลอยอยู่ในอากาศ ได้กล่าวกะนางพราหมณ์
ผู้มารดาของท่านพระพรหมเทวะด้วยคาถาทิ้งหลายว่า

ดูกรนางพราหมณ์ ท่านถือการบูชาด้วยก้อนข้าวแก่พรหมใด
มันคงเป็นนิตย์ พรหมโลกของพรหมน้อยไกลจากที่นี่ ดูกร
นางพราหมณ์ ภักษของพรหมไม่ใช่เช่นนั้น ท่านไม่รู้จักทางของ
พรหม ทำไม่จึงบ่นถึงพรหม ฯ

ดูกรนางพราหมณ์ ก็ท่านพระพรหมเทวะของท่านนั้น เป็นผู้
หมดอุปธิกิเลส ถึงความเป็นอติเทพ ไม่มีกิเลสเป็นเครื่อง
กังวล มีปรกติชอบ ไม่เลียดผู้อื่น ท่านพระพรหมเทวะที่เข้าสู่
เรือนของท่านเพื่อบิณฑบาต เป็นผู้สมควรแก่บิณฑะที่บุคคล
พื้งนำมาบูชา ถึงเวท มีตนอันอบรมแล้ว สมควรแก่ทักษิณ-
ทานของมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ลอยบาปเสียแล้ว อัน
ตมหาและหิฐุไม่ฉาบเทาแล้ว เป็นผู้เยือกเย็นกำลังเที่ยวแสวงหา
อาหารอยู่ ฯ

อดีตอนาคตไม่มีแก่ท่านพระพรหมเทวะนั้น ท่านพระพรหม
เทวะเป็นผู้สงบระงับ ปราศจากวัน ไม่มีทุกข์ ไม่มีความ
หวัง วางอาชญาในปฤชนผู้ยังมีความหวาดหวั่น และ
พระชินาสพผู้มันคงแล้ว ขอท่านพระพรหมเทวะนั้นจงบริโลก
บิณฑบาตอันเลิศสำหรับบูชาพรหมของท่าน ฯ

ท่านพระพรหมเทวะซึ่งเป็นผู้มีเสนามารไปปราศแล้ว มีจิต
สงบระงับ ฝึกตนแล้ว เทียวไปเหมือนช้างตัวประเสริฐ ไม่
หวั่นไหว เป็นภิกษุมีศีลดี มีจิตพ้นวิเศษแล้ว ขอท่านพระ-
พรหมเทวะนั้น จงบริโลกบิณฑบาตอันเลิศสำหรับบูชาพรหม
ของท่าน ฯ

ท่านจงเป็นผู้เลื่อมใสในท่านพระพรหมเทวะนั้น เป็นผู้ไม่
หวั่นไหว ตั้งทักษิณาไว้ในท่านผู้เป็นทักษิณียบุคคล ดูกร
นางพราหมณ์ ท่านเห็นณัผู้มีโอชะอันข้ามแล้วจงทำบุญ อัน
จะนำความสุขต่อไปมาให้ ฯ

ท่านจงเป็นผู้เลื่อมใสในท่าน พระพรหมเทวะนั้นเป็นผู้ไม่หวั่น
ไหว ตั้งทักษิณาไว้ในท่านผู้เป็นทักษิณียบุคคล ดูกร
นางพราหมณ์ ท่านเห็นณัผู้มีโอชะอันข้ามแล้ว ได้ทำบุญอัน
จะนำความสุขต่อไปมาให้แล้ว ฯ

พกสูตรที่ ๔

[๕๖๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ก็สมัยนั้นแล พกพรหมได้เกิดที่ฐานชุกชีเห็นปานดังนี้ว่า ฐานะแห่ง
พรหมนี้เที่ยง ยั่งยืน ติดต่อกัน คงที่ มีความไม่เคลื่อนไหวเป็นธรรมดา ไม่เกิด
ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จืด ไม่อุปบัติ ก็เหละอุบายเป็นเครื่องออกไปอันยังอย่างอื่น
จากฐานะแห่งพรหมนี้ไม่มี ฯ

[๕๖๗] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบความปริวิตกแห่งใจของ
พกพรหมด้วยพระทัยแล้ว ทรงหายไปในพระเชตวันวิหารแล้ว ได้ปรากฏในพรหม-

*โลกนั้น เปรียบเหมือนบุรุษมีกำลังพึงเหยียดออกซึ่งแขนทีคู้เข้า หรือคู้เข้าซึ่ง
แขนทีเหยียดออก ฉะนั้น ฯ

พกพรหมได้เห็นพระผู้มีพระภาคกำลังเสด็จมาแต่ไกลทีเดียว ครั้นแล้วได้
กราบพลวพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์จงเสด็จมาเกิด
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์เสด็จมาดีแล้ว ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นาน
เที่ยวแลพระองค์ได้กระทำปริยายเพื่อการเสด็จมา ณ พรหมโลกนี้ ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ก็ฐานะแห่งพรหมนี้เที่ยง ยั่งยืน ติดต่อกัน คงที่ มีความไม่เคลื่อนไหว
เป็นธรรมดา ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จืด ไม่อุปบัติ ก็อุบายเป็นเครื่อง
ออกไปอันยังอย่างอื่นจากฐานะแห่งพรหมนี้ไม่มี ฯ

[๕๖๘] เมื่อพกพรหมกล่าวเช่นนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสคำนี้กะ
พกพรหมว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย พกพรหมนั้นถึงความโง่เขลาแล้วหนอ ท่านผู้
เจริญทั้งหลาย พกพรหมนั้นถึงความโง่เขลาแล้วหนอ พกพรหมกล่าวฐานะแห่ง
พรหมที่เป็นของไม่เที่ยงเลยว่ายั่งยืน กล่าวฐานะแห่งพรหมที่เป็นของไม่ยั่งยืนเลยว่ายั่งยืน
กล่าวฐานะแห่งพรหมที่เป็นของไม่ติดต่อกันเลยว่ายั่งยืน ติดต่อกัน กล่าวฐานะแห่ง
พรหมที่เป็นของไม่คงที่เลยว่ายั่งยืน กล่าวฐานะแห่งพรหมที่เป็นของความเคลื่อนไหว
เป็นธรรมดาทีเดียวว่า มีความไม่เคลื่อนไหวเป็นธรรมดา และกล่าวฐานะแห่ง
พรหมอันเป็นที่เกิดแก่ ตาย และเป็นทั้งจืดและอุปบัติแห่งตนว่า ฐานะแห่งพรหมนี้
ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จืด ไม่อุปบัติ ก็เหละยอมกล่าวอุบายเป็นเครื่องออกไป
ไปอันยังอย่างอื่นซึ่งมีอยู่ว่าไม่มี ดังนี้ ฯ

[๕๖๙] พกพรหมทูลว่า

ข้าแต่พระโคตม พากข้าพระองค์ ๗๒ คน บังเกิดในพรหม
โลกนี้เพราะบุญกรรม ยังอำนาจให้เป็นไป ล่วงชาติชราได้
แล้ว การอุปบัติในพรหมโลก ซึ่งถึงฝั่ง ไตรภพนี้เป็นที่สุด
แล้ว ขนมีใช้น้อยย่อมปรารถนาเป็นดังพวกข้าพระองค์ ฯ

[๕๗๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกรพกพรหม ท่านสำคัญอายุได้ยาวยาว ก็อายุนั้นสั้น ไม่
ยาวเลย ดูกรพรหม เรารู้อายุหนึ่งแสนนิริพพุท ๑- ของท่าน
ได้ดี ฯ

[๕๗๑] พกพรหมทูลว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค พระองค์ตรัสว่า เราเป็นผู้มีปรกติเห็น
ไม่มีที่สิ้นสุด ล่วงชาติชราและความโศกได้แล้วดังนี้ อะไร
เป็นศีลวัตรเก่าแก่ของข้าพระองค์หนอ ขอพระองค์จงตรัส
บอกศีลวัตรซึ่งข้าพระองค์ควรรู้แจ้งชัด ฯ

[๕๗๒] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

๑. ข้อที่ท่านยังมณษย์เป็นอันมาก ผู้ซึ่งกระหายน้ำอันแดด
แผดเผาแล้ว ในฤดูร้อนให้ได้ดื่มน้ำกิน เป็นศีลวัตรเก่าแก่
ของท่าน เรายังระลึกได้อยู่ ประดุจหลับแล้วและตื่นขึ้น
ฉะนั้น ฯ

๒. ข้อที่ท่านช่วยปลดเปลื้องประมุขชน ซึ่งถูกโจรจับพาไป
อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำคงคา เป็นศีลวัตรเก่าแก่ของท่าน เรายังระลึก
ได้อยู่ ประดุจหลับแล้วและตื่นขึ้น ฉะนั้น ฯ

๓. ข้อที่ท่านข่มขีด้วยกำลัง แล้วช่วยปลดเปลื้องเรือซึ่งถูก
นาครผู้ร้ายก้างจับไว้ในกระแสนของแม่น้ำคงคา เพราะความ
เอ็นดูในหมู่มนุษย์ ข้อนั้นเป็นศีลวัตรเก่าแก่ของท่าน เรายัง
ระลึกได้อยู่ ประดุจหลับแล้วและตื่นขึ้น ฉะนั้น ฯ

๔. และเราได้เป็นอันเตวาลิกของท่าน นามว่ากัมปมาณพ
เราได้เข้าใจท่านแล้วว่า มีความรู้ชอบ มีวัตร ข้อนั้นเป็น

๑๑. นิริพพุท เป็นสังขยาซึ่งมีจำนวนสูญ ๖๘ สูญ

ศีลวัตรเก่าแก่ของท่าน เรายังระลึกได้อยู่ ประดุจหลับแล้ว
และตื่นขึ้น ฉะนั้น ฯ

พกพรหมทูลว่า

พระองค์ทรงทราบอายุนี้ของข้าพระองค์แน่แท้ แม่สิ่งอื่นๆ

พระองค์ก็ทรงทราบได้ เพราะพระองค์เป็นพระพุทธรเจ้า

ฉะนั้น อาณาภพอันรุ่งโรจน์ของพระองค์นี้ จึงยังพรหมโลก

ให้สว่างไสวตั้งอยู่ ฯ

อปราภิภูสิสูตรที่ ๕

[๕๗๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่าน

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พรหมองค์หนึ่งได้เกิดทิฐิอันชั่วช้าเห็นปานดังนี้ว่า

สมณะหรือพราหมณ์ที่จะพึงมาในพรหมโลกนี้ได้ไม่มีเลย ฯ

[๕๗๔] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบความปริวิตกแห่งใจของพรหมนั้นด้วยพระทัยแล้ว ทรงหายไปในพระวิหารเชตวันปรากฏแล้วในพรหมโลกนั้นเปรียบเหมือนบุรุษมีกำลังพึงเหยียดออกซึ่งแขนทีละนิ้ว หรือพึงคู้เข้าซึ่งแขนทีละนิ้วเหยียดออก ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคประทับนั่งขัดสมาธิในเวหาเบื้องบนของพรหมนั้น เข้าเตโชธาตุกสิณแล้ว ฯ

[๕๗๕] ครั้นนั้นแล ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้มีความคิดเช่นนั้นว่า บัดนี้พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ที่ไหนหนอ ฯ

ท่านพระมหาโมคคัลลานะ ได้เห็นแล้วแลซึ่งพระผู้มีพระภาคผู้ประทับนั่งขัดสมาธิในเวหาเบื้องบนของพรหมนั้น เข้าเตโชธาตุกสิณแล้ว ด้วยจักษุเพียงดังทิพยอันบริสุทธิ์ล่วงจักษุของมนุษย์ ครั้นแล้ว ได้หายไปในพระวิหารเชตวัน ปรากฏแล้วในพรหมโลกนั้น ปานดังบุรุษมีกำลังพึงเหยียดออกซึ่งแขนทีละนิ้ว หรือพึงคู้เข้าซึ่งแขนทีละนิ้วเหยียดออกแล้ว ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล ท่านพระมหาโมคคัลลานะอาศัยทิศบูรพา นั่งขัดสมาธิในเวหาเบื้องบนของพรหมนั้น (แต่) ต่ำกว่าพระผู้มีพระภาคเข้าเตโชธาตุกสิณแล้ว ฯ

[๕๗๖] ครั้นนั้นแล ท่านพระมหากัสสปได้มีความคิดนี้ว่า บัดนี้พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ที่ไหนหนอแล ท่านพระมหากัสสปได้เห็นแล้วแลซึ่งพระผู้มีพระภาค ฯลฯ ด้วยจักษุเพียงดังทิพย ฯลฯ ครั้นแล้ว ได้หายไปในพระวิหารเชตวัน ปรากฏแล้วในพรหมโลกนั้น ปานดังบุรุษมีกำลัง ฯลฯ ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล ท่านพระมหากัสสปอาศัยทิศทักษิณนั่งขัดสมาธิในเวหาเบื้องบนของพรหมนั้น (แต่) ต่ำกว่าพระผู้มีพระภาค เข้าเตโชธาตุกสิณแล้ว ฯ

[๕๗๗] ครั้นนั้นแล ท่านพระมหากปิณะได้มีความคิดนี้ว่า บัดนี้พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ที่ไหนหนอแล ฯ

ลำดับนั้นแล ท่านพระมหากปิณะได้เห็นพระผู้มีพระภาค ฯลฯ ด้วยจักษุเพียงดังทิพย ครั้นแล้ว ได้หายไปในพระวิหารเชตวันปรากฏแล้วในพรหมโลกนั้น ปานดังบุรุษมีกำลัง ฯลฯ ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล ท่านพระมหากปิณะอาศัยปัจฉิมทิศ นั่งขัดสมาธิในเวหาเบื้องบนของพรหมนั้น (แต่) ต่ำกว่าพระผู้มีพระภาค เข้าเตโชธาตุกสิณแล้ว ฯ

[๕๗๘] ครั้นนั้นแล ท่านพระอนุรุทธได้มีความคิดนี้ว่า บัดนี้พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ที่ไหนหนอแล ท่านพระอนุรุทธได้เห็นแล้วแลซึ่งพระผู้มีพระภาค ฯลฯ ด้วยจักษุเพียงดังทิพย ครั้นแล้ว ได้หายไปในพระวิหารเชตวัน ปรากฏแล้วในพรหมโลกนั้น ปานดังบุรุษมีกำลัง ฯลฯ ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล ท่านพระอนุรุทธ อาศัยทิศอุดรนั่งขัดสมาธิในเวหาเบื้องบนของพรหมนั้น (แต่) ต่ำกว่าพระผู้มีพระภาค เข้าเตโชธาตุกสิณแล้ว ฯ

[๕๗๙] ครั้นนั้นแล ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้กล่าวกะพรหมด้วยคาถาว่า

ผู้มีอายุ ทิฐิในก่อนของท่าน แม่ในวันนี้ก็ยังมีแก่ท่านหรือ
ท่านเห็นพระผู้มีพระภาคผู้เป็นไปล่วงวิเศษ ผู้เป็นเบื้องหน้า
ของสัตว์ในพรหมโลกหรือ ฯ

[๕๘๐] พรหมนั้นตอบว่า ข้าแต่ท่านผู้นิรทุกข์ ทิฐิในเก่าก่อน
ของข้าพเจ้ามิได้มีแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าย่อมเห็นพระผู้มี
พระภาคผู้เป็นไปล่วงวิเศษ ผู้เป็นเบื้องหน้าของสัตว์ในพรหม
โลก ไฉนในวันนี้ ข้าพเจ้าจะพึงกล่าวว่า "เราเป็นผู้เที่ยง
เป็นผู้ติดต่อกัน" ดังนี้เล่า ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๔๘๑] ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคยังพรหมนั้นให้สลดใจแล้ว ได้หายไป
ไปในพรหมโลกนั้น ปรากฏแล้วในพระวิหารเชตวันปาดังบุรุษมีกำลังพึงเหยียด
ออกซึ่งแขนทั้งคู่เข้า หรือพึงคู่เข้าซึ่งแขนที่ได้เหยียดออกแล้ว ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล พรหมได้เรียกพรหมปารีสัชชะ ๑- องค์หนึ่งมาว่า เนะท่านผู้
นिरทุกข ท่านจงมา ท่านจงเข้าไปหาท่านพระมหาโมคคัลลานะจนถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว
จงกล่าวกะท่านพระมหาโมคคัลลานะอย่างนี้ว่า ข้าแต่ท่านผู้นिरทุกข สวาททั้งหลาย
ของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น แม้เหล่าอื่นซึ่งมีฤทธิ์มากมีอำนาจมาก เหมือน
กับท่านพระมหาโมคคัลลานะ ท่านพระกัสสป ท่านพระกปิปปะและท่านพระ-

*อนรุทธะผู้เจริญ ก็ยังมีอยู่หรือหนอแล ฯ

พรหมปารีสัชชะนั้นรับคำของพรหมนั้นว่า อย่างนั้นท่านผู้นिरทุกข แล้ว
หายไปไปในพรหมโลกนั้น ปรากฏแล้วข้างหน้าท่านพระมหาโมคคัลลานะ ปาดัง
บุรุษมีกำลัง ฯลฯ ฉะนั้น ฯ

๔๑. คือพรหมสำหรับใช้ของพวกพรหม เพราะแม้พวกพรหมก็มีพรหมไว้รับใช้เหมือน

๔๒. พระเถระมีภิกษุหนุ่มๆ ไว้ช่วยถือบริวาร ฉะนั้น

[๔๘๒] ครั้นนั้นแล พรหมปารีสัชชะนั้น อภิวัตน์ท่านพระมหาโมค-

*คัลลานะแล้ว ได้ยืนอยู่ในที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

พรหมปารีสัชชะนั้นยืน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคำนี้กะท่าน
พระมหาโมคคัลลานะว่า ข้าแต่ท่านผู้นिरทุกข สวาททั้งหลายของพระผู้มีพระภาค
พระองค์นั้น แม้เหล่าอื่นซึ่งมีฤทธิ์มาก มีอำนาจมากเหมือนกับท่านพระมหาโมค-

*คัลลานะ ท่านพระกัสสป ท่านพระกปิปปะ และท่านพระอนรุทธะก็ยังมีอยู่
หรือหนอ ฯ

[๔๘๓] ลำดับนั้นแล ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้กล่าวกะพรหม
ปารีสัชชะด้วยคาถาว่า

สวาททั้งหลายของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้วิชา ๓ บรรลุอิทธิ
วิริยาณ และฉลาดในเจโตปริยญาณ หมดอสาละ ไกลจาก
กิเลส มียุยมามาก ดังนี้ ฯ

[๔๘๔] ลำดับนั้นแล พรหมปารีสัชชะนั้นขึ้นชมอนโมทนาภาษิตของ
ท่านมหาโมคคัลลานะแล้ว เข้าไปหาพรหมนั้นถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้
กะพรหมนั้นว่า ข้าแต่ท่านผู้นिरทุกข พระมหาโมคคัลลานะกล่าวเช่นนี้ว่า

สวาททั้งหลายของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้วิชา ๓ บรรลุอิทธิ
วิริยาณ และฉลาดในเจโตปริยญาณ หมดอสาละ ไกลจาก
กิเลส มียุยมามาก ดังนี้ ฯ

[๔๘๕] พรหมปารีสัชชะได้กล่าวคำนี้แล้ว พรหมมีใจยินดีขึ้นชมภาษิต
ของพรหมปารีสัชชะนั้นแล ฯ

ปมาทสูตรที่ ๖

[๔๘๖] สวรรคณินทาน ฯ

กัสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคเป็นผู้ประทับพักกลางวัน หลีกเร้นอยู่ ฯ

ครั้งนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหม และสุทธาวาสปัจเจกพรหมเข้าไป
ใกล้ที่ประทับของพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้วได้ยืนฟังนานประตุนคนละข้าง ฯ

ลำดับนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมได้กล่าวกะสุทธาวาสปัจเจกพรหมว่า
เนะท่านผู้นिरทุกข ไม่ใช่ว่ากาลอันควรที่จะเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคก่อน พระผู้มี
พระภาคทรงประทับพักกลางวันหลีกเร้นอยู่ ก็พรหมโลกโน้นบริบูรณ์และเบิกบาน
แล้ว แต่พรหมในพรหมโลกนั้น ย่อมอยู่ด้วยความประมาท เนะท่านผู้นिरทุกข
มาไปด้วยกัน เราทั้งหลายจักเข้าไปยังพรหมโลกนั้น ครั้นแล้วพึงยังพรหมนั้นให้
สลดใจ

สุทธาวาสปัจเจกพรหมได้รับคำของสุพรหมปัจเจกพรหมแล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมและสุทธาวาสปัจเจกพรหม ได้หายไป
จากเบื้องพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาค ปรากฏแล้วในพรหมโลกนั้น ปาดังบุรุษมี
กำลัง ฯลฯ ฉะนั้น ฯ

พรหมนั้นได้เห็นแล้วแลซึ่งพรหมทั้งหลายเหล่านั้น ผู้มาอยู่แต่ที่ไกลเที่ยว
ครั้นแล้ว ได้กล่าวคำนี้กะพรหมเหล่านั้นว่า เนะท่านผู้นिरทุกขทั้งหลาย เชิญเถิด
พวกท่านมาใกล้กันแต่ที่โน้นหนอ ฯ

พรหมเหล่านั้นกล่าวว่า เนะท่านผู้นिरทุกข พวกเรามาแต่สำนักของ
พระผู้มีพระภาค ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น เนะท่านผู้-

*นिरทุกข ก็ท่านจะ ไปสู่ที่บำรุงของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ผู้เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าบ้างหรือ ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๔๘๗] เมื่อพรหมเหล่านั้นกล่าวแล้วเช่นนั้นแล พรหมนั้นอดกลั้นค้ำนั้น
ไม่ได้ จึงนิรมิตตนเป็นพินต้น แล้วได้กล่าวคำนี้กะสุพรหมปัจเจกพรหมว่า ฯ

"แน่ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านเห็นอิทธาณภาพเห็นปานดังนี้ของเราหรือไม่" ฯ

สุพรหมปัจเจกพรหมกล่าวว่า "แน่ท่านผู้นิรทุกข์ เราเห็นอยู่แลซึ่ง
อิทธาณภาพเห็นปานดังนี้ของท่าน" ฯ

พรหมนั้นกล่าวว่า "แน่ท่านผู้นิรทุกข์ เรานั้นแลเป็นผู้มีฤทธิ์มากอย่างนี้
มีอานภาพมากอย่างนี้ จักไปสูที่บำรุงของสมณะหรือพราหมณ์อื่นทำไม" ฯ

[๔๘๘] ลำดับนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมนิรมิตตนเป็นสองพินต้น
แล้วได้กล่าวคำนี้กะพรหมว่า

"แน่ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านเห็นอิทธาณภาพ เห็นปานดังนี้ของเราหรือไม่" ฯ

พรหมนั้นกล่าวว่า "แน่ท่านผู้นิรทุกข์ เราเห็นอยู่แลซึ่งอิทธาณภาพ
เห็นปานดังนี้ของท่าน" ฯ

สุพรหมปัจเจกพรหมกล่าวว่า "แน่ท่านผู้นิรทุกข์ พระผู้มีพระภาค
พระองค์นั้นท่านนั้นเป็นผู้มีฤทธิ์มากกว่า และมีอานภาพใหญ่กว่าท่านและเราด้วย ฯ

"แน่ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านพึงไปสูที่บำรุงของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น
ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า" ฯ

[๔๘๙] ครั้นนั้นแล พรหมนั้น ได้กล่าวกะสุพรหมปัจเจกพรหมด้วย-

*คาถาว่า

"แน่พรหม ครุฑ ๓๐๐ หงส์ ๔๐๐ เขี้ยวตะไกร ๑- ๕๐๐
และวิมานของเราผู้มีมานนั้นนัยอมรุ่งโรจน์ส่องสว่างอยู่ในทิศ
อุดร" ฯ

[๔๙๐] สุพรหมปัจเจกพรหมกล่าวว่า

"วิมานของท่านนั้นถึงจะรุ่งโรจน์ส่องสว่างอยู่ในทิศอุดรก็จริง ถึงเช่นนั้น
เพราะเห็นโทษในรูป [และ] เพราะเห็นรูปอันหวนไหวด้วยความหนาวเป็นต้นอยู่
เป็นนิมิต ฉะนั้นพระศาสดาผู้มีเมธาดีจึง ไมยนิมิตในรูป"

[๔๙๑] ครั้นนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมและสทรวาสปัจเจกพรหม
ยังพรหมนั้นให้สลัดใจแล้วหายไปในที่นั้นเอง ฯ

ก็พรหมนั้น โดยสมัยต่อมาได้ไปสูที่บำรุงของพระผู้มีพระภาคผู้เป็น-

*พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วแล ฯ

๑๑. พยคณินสา น่าจะแปลว่า มฤค มีรูปคล้ายพยัคฆ์ (ตามอรรถกถา) ที่อ้างถึง
๑๒ สัตว์เหล่านี้ น่าจะเป็นรูปสัตว์ประดับวิมาน หรือจะมีสัตว์เหล่านั้นห้อมล้อมเป็น
๑๓ บริวารอยู่ ฯ

ปฐมโกกालิกสูตรที่ ๗

[๔๙๒] สวัตถินิทาน ฯ

ก็สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงประทับพักกลางวันหลีกเร้นอยู่แล้ว ฯ

ครั้นนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมและสทรวาสปัจเจกพรหมเข้าไปใกล้
ที่ประทับของพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้วได้ยืนฟังبانประตุคนละข้าง ฯ

[๔๙๓] ลำดับนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมปรารภพระโกกालิกภิกษุ
ได้กล่าวคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

"ใครผู้มีปัญญาในโลกนี้ จะพึงกำหนดวัดซึ่งพระชินาสพ
ผู้มีคุณอันใครๆ ประมาณ ไม่ได้ เราเห็นว่าผู้นั้น ไม่มีอุตตรม
เป็นปุถุชน วัดอยู่ซึ่งพระชินาสพผู้มีคุณ อันใครๆ ประมาณ
มิได้ ฯ

ติสสกสูตรที่ ๘

[๔๙๔] สวัตถินิทาน ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงประทับพักกลางวันหลีกเร้นอยู่
แล้ว ฯ

ครั้นนั้นแล สุพรหมปัจเจกพรหมและสทรวาสปัจเจกพรหมเข้าไปใกล้
ที่ประทับของพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้วได้ยืนฟังบานประตุคนละข้าง ฯ

[๔๙๕] ลำดับนั้นแล สทรวาสปัจเจกพรหมปรารภภคโมรคติสสภิกษุ
ได้กล่าวคาถาในสำนักของพระผู้มีพระภาคว่า

ใครผู้มีปัญญาในโลกนี้จะพึงกำหนดวัดซึ่งพระชินาสพผู้มีคุณ
อันใครๆ ประมาณ ไม่ได้ เราเห็นว่าผู้นั้น ไม่มีอุตตรม
เป็นคน ไม่มีปัญญา วัดอยู่ซึ่งพระชินาสพผู้มีคุณอันใครๆ
ประมาณมิได้

ตทุพรหมสูตรที่ ๙

[๕๙๖] สวรรตถินทาน ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระโกกาลิกภิกษุ เป็นผู้อาพาธ ถึงความลำบาก เป็นไข้หนัก ฯ

ครั้งนั้นแล ตูฬปัจเจกพรหม เมื่อราตรีปฐมยามล่วงไปแล้วมีรศมี อันงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งคืนให้สว่าง เข้าไปหาพระโกกาลิกภิกษุจนถึง ที่อยู่ ครั้นแล้ว ได้ยืนในเวหาส กล่าวคำนี้กะพระโกกาลิกภิกษุว่า

"ข้าแต่ท่านโกกาลิก ท่านจงทำจิตให้เลื่อมใสในพระสารีบุตรและ พระโมคคัลลานะ พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ เป็นผู้มั่งคิลเป็นที่รัก" ฯ

พระโกกาลิกภิกษุถามว่า "ผู้มีอายุ ท่านเป็นใคร" ฯ

ตูลปัจเจกพรหมตอบว่า "เราคือตูลปัจเจกพรหม" ฯ

พระโกกาลิกภิกษุกล่าวว่า "ผู้มีอายุ พระผู้มีพระภาคได้ทรงพยากรณ์ท่าน แล้วว่าเป็นพระอนาคามี มีโชหรือ โฉนเล่า ท่านจึงยังมาเที่ยวอยู่ในที่นี้ จงเห็น เกิดว่า ก็นี้เป็นความผิดของท่านเพียงไร ฯ

[๕๙๗] ตูลปัจเจกพรหม ได้กล่าวว่า

ชนพาลเมื่อกล่าวคำเป็นทพภาษิต ชื่อว่าย่อมตัดตนด้วย ศัสตราใด ก็ศัสตราอันย่อมเกิดในปากของบุรุษผู้เกิดแล้ว ฯ ผู้ใดสรรเสริญผู้ที่ควรถูกติ หรือติผู้ที่ควรได้รับความสรรเสริญ ผู้นั้นชื่อว่าสังสมโทษด้วยปาก เพราะโทษนั้น เขาย่อมไม่ ประสบความสุข ฯ

ความปราศด้วยทรัพย์ ในเพราะการพนันทั้งหลาย พร้อม ด้วยสิ่งของของตนทั้งหมดก็ติ พร้อมด้วยตนก็ติ ก็เป็นโทษ เพียงเล็กน้อย ฯ

บุคคลใดทำให้ประทุษร้ายในท่านผู้ปฏิบัติดีทั้งหลาย ความ ประทุษร้ายแห่งใจของบุคคลนั้นเป็นโทษใหญ่กว่า ฯ

บุคคลตั้งวาจาและใจอันลามกไว้ เป็นผู้มักติเตียนพระอรียเจ้า ย่อมเข้าถึงนรก ซึ่งมีปริมาณแห่งอายุถึงแสนสามสิบหก

นิริพพุท กัปห้าอัปพุท ๑- ฯ

หัตถโกกาลิกสูตรที่ ๑๐

[๕๙๘] สวรรตถินทาน ฯ

ครั้งนั้นแล พระโกกาลิกภิกษุเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระโกกาลิกภิกษุนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้กราบทูลคำนี้ กะพระผู้มีพระภาคว่า

"พระเจ้าข้า พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะมีความปรารถนาลามก ไปแล้วสู่อานาจแห่งความปรารถนาอันลามก" ฯ

[๕๙๙] เมื่อพระโกกาลิกภิกษุกล่าวเช่นนั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัส คำนี้กะพระโกกาลิกภิกษุว่า

"โกกาลิก ก็เธออย่าได้กล่าวเช่นนั้น โกกาลิก ก็เธออย่าได้กล่าวเช่นนั้น โกกาลิก เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสในภิกษุชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะ ภิกษุชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะเป็นผู้มั่งคิลเป็นที่รัก" ฯ

แม้ครั้งที่สองแล พระโกกาลิกภิกษุก็ได้กราบทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า

"พระเจ้าข้า บุคคลผู้มีวาจาควรเชื่อได้ควรไว้ใจได้ของข้าพระองค์ จะมีอยู่ก็จริง ถึงเช่นนั้นแล พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะก็ยังเป็นผู้ปรารถนา ลามก ไปแล้วสู่อานาจแห่งความปรารถนาลามก ฯ

แม้ครั้งที่สองแล พระผู้มีพระภาคก็ได้ตรัสคำนี้กะพระโกกาลิกภิกษุว่า

๑๐. อัปพุท เป็นสงขยา ซึ่งมีจำนวนสูญ ๖๑ สูญ

"โกกาลิก ก็เธออย่าได้กล่าวเช่นนั้น โกกาลิก ก็เธออย่าได้กล่าวเช่นนั้น โกกาลิก เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสในภิกษุชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะ ภิกษุชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะเป็นผู้มั่งคิลเป็นที่รัก" ฯ

แม้ครั้งที่สามแล พระโกกาลิกภิกษุก็ทูลคำนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า

"ขลข ไปแล้วสู่อานาจแห่งความปรารถนาอันลามก" ฯ

แม้ครั้งที่สามแล พระผู้มีพระภาคก็ตรัสคำนี้กะพระโกกาลิกภิกษุว่า

"ขลข ภิกษุชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะเป็นผู้มั่งคิลเป็นที่รัก" ฯ

[๖๐๐] ลำดับนั้นแล พระโกกาลิกภิกษุลุกจากอาสนะถวายอภิวาท พระผู้มีพระภาค กระทำประทักษิณหลีกไปแล้ว ฯ

ก็เมื่อพระโกกาลิกภิกษุหลีกไปแล้ว ไม่นาน ต่อมาทั้งหลายขนาดเมล็ด

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
พรหมณ์กาคได้ผุดขึ้นทั่วกายของเธอ ต่อมาเหล่านั้นได้โตขึ้นเป็นขนาดถั่วเขียว
แล้วก็โตขึ้นเป็นขนาดถั่วดำ แล้วก็โตขึ้นเป็นขนาดเมล็ดพุดชา แล้วก็โตขึ้นเป็น
ขนาดลูกพุดชา แล้วก็โตขึ้นเป็นขนาดผลมะขามป้อม แล้วก็โตขึ้นเป็นขนาด
ผลมะตูมอ่อน แล้วก็โตขึ้นเป็นขนาดผลมะตูม ต่อจากนั้นก็แตกหัว แล้วหนอง
และเลือดหลังไหลออกแล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล พระโกกาลิกภิกษุได้กระทำกาลแล้ว เพราะอาพาธอันนั้น
เอง ครั้นกระทำกาลแล้วก็เข้าถึงปทุมนรก ๑- เพราะจิตอาฆาตในพระสารีบุตร
และพระโมคคัลลานะ ฯ

[๖๐๑] ครั้งนั้นแล ท้าวสหัมบดีพรหม เมื่อราตรีปฐมยามล่วงแล้ว
มีรศมีงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่างเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่-

* ประทับ ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ฯ

ท้าวสหัมบดีพรหมยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล ได้ทูลคำนี
กะพระผู้มีพระภาคว่า

๑๑. ปทุมนรก เป็นส่วนหนึ่งแห่งมหานรกอเวจี ผู้ที่เกิดในมหานรกอเวจี

๑๒. ส่วนนี้จะต้องหมกไหม้อยู่สิ้นกาลปทุมหนึ่ง ปทุมนั้นเป็นสังขยาซึ่งมีจำนวนสูญ ๑๒๔

๑๓. สูญ

พระเจ้าข้า พระโกกาลิกภิกษุได้กระทำกาลแล้ว และเข้าถึงแล้ว
ซึ่งปทุมนรก เพราะจิตอาฆาตในพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ฯ

ท้าวสหัมบดีพรหมได้กล่าวคำนี้แล้ว ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มี
พระภาค กระทำประทักษิณแล้วหายไปในที่นั้นแล ฯ

[๖๐๒] ครั้นล่วงราตรีนั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย
มาว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อคืนนี้ท้าวสหัมบดีพรหมเมื่อราตรีล่วงปฐมยาม ไปแล้ว
มีรศมีงามยิ่งนัก ยังวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง เข้าไปหาเราถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว
ไหว้เราแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ท้าวสหัมบดีพรหมยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
แล้วแล ได้กล่าวคำนี้กะเราว่าพระเจ้าข้า พระโกกาลิกภิกษุได้กระทำกาลแล้ว
และเข้าถึงแล้วซึ่งปทุมนรก เพราะจิตอาฆาตในพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ท้าวสหัมบดีพรหมได้กล่าวคำนี้แล้ว ครั้นแล้ว
ไหว้เรากระทำประทักษิณ แล้วหายไปในที่นั้นเอง ฯ

[๖๐๓] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว ภิกษุรูปหนึ่งได้ทูลคำนี
กะพระผู้มีพระภาคว่า "พระเจ้าข้า ประมาณแห่งอายุในปทุมนรกนานเท่าไรหนอ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "ดูกรภิกษุ ประมาณแห่งอายุในปทุมนรก
นานแล อันใครๆ ไม่กระทำได้โดยง่าย เพื่ออันนับว่าเท่านี้ปี หรือว่าเท่านี้
ร้อยปี หรือว่าเท่านี้พันปี หรือว่าเท่านี้แสนปี ฯ

ภิกษุนั้นทูลถามว่า พระเจ้าข้า พระองค์อาจที่จะทรงกระทำอุปมา
ได้หรือ ฯ

[๖๐๔] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "ดูกรภิกษุ เราอาจอยู่ แล้วตรัสว่า
ดูกรภิกษุ เปรียบเหมือนเกรียนบรรทุกาแห่งชาวโกศลซึ่งบรรทุกาได้ ๒๐ ขาริ ๑-
บุรุษพึงเก็บงาขึ้นจากเกรียนนั้นโดยลวงร้อยปีๆ ต่อเมล็ดหนึ่งๆ ฯ

๑๑. ๒๐ ขาริเท่า ๑ เกรียน คือ ๔ แล่งโดยแล่งที่เป็นของขวามคร เป็นหนึ่งแล่งใน

๑๒. แคว้นโกศล ๔ แล่งโดยแล่งนั้นเป็นหนึ่งอาฟหก ๔ อาฟหกเป็นหนึ่งทะนาน ๔ ทะนาน

๑๓. เป็นหนึ่งมาณิกา ๔ มาณิกาเป็นหนึ่งขาริ ๒๐ ขาริเป็นหนึ่งเกรียน

"ดูกรภิกษุ เกรียนบรรทุกาแห่งชาวโกศลซึ่งบรรทุกาได้ ๒๐ ขารินั้น
พึงถึงความสิ้นไปหมดไป เพราะความเพียรนี้เร็วกว่า ส่วนอัมพุทนรกหนึ่งยังไม่
ถึงความสิ้นหมดไปเลย ฯ

"ดูกรภิกษุ ๒๐ อัมพุทนรกเป็นหนึ่งในนัรพพุทนรก ๒๐ นัรพพุทนรกเป็น
หนึ่งอพนนรก ๒๐ อพนนรกเป็นหนึ่งในอฏฏนรก ดูกรภิกษุ ๒๐ อฏฏนรกเป็น
หนึ่งอहनนรก ๒๐ อहनนรกเป็นหนึ่งในกมุทนรก ๒๐ กมุทนรกเป็นหนึ่งในโสคันธิก
นรก ดูกรภิกษุ ๒๐ โสคันธิกนรกเป็นหนึ่งในอุปปลกนรก ๒๐ อุปปลกนรกเป็น
หนึ่งปณทริกนรก ๒๐ ปณทริกนรกเป็นหนึ่งในปทุมนรก ดูกรภิกษุ ภิกษุโกกาลิก
เข้าถึงปทุมนรกแล้วแล เพราะจิตอาฆาตในภิกษุ ชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะ ฯ

[๖๐๕] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสสถาปนาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ชนพาลเมื่อกล่าวคำเป็นทพภาษิตชื่อว่ายอมตัดตนด้วยศัสตรา

ใดก็ศัสตรานั้นยอมเกิดในปากของบุรุษผู้เกิดแล้ว ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ผู้ใดสรรเสริญผู้ที่ควรถูกติ หรือติผู้ที่ควรได้รับความสรรเสริญ
ผู้นั้นชื่อว่าสังสมโทษด้วยปาก เพราะโทษนั้น เขาย่อมไม่
ประสบความสุข ฯ
ความปราศด้วยทรัพย์สินในเพราะการพนันทั้งหลาย พร้อมด้วย
สิ่งของๆ ตนทั้งหมดก็ดี พร้อมด้วยตนก็ดี ก็เป็นโทษเพียง
เล็กน้อยๆ ฯ
บุคคลใดทำให้ประทุษร้ายในท่านผู้ปฏิบัติดีทั้งหลาย ความ
ประทุษร้ายแห่งใจของบุคคลนั้นเป็นโทษใหญ่กว่า ฯ
บุคคลตั้งวาจาและใจอันลามกไว้ เป็นผู้มักติเตียนพระอริยเจ้า
ย่อมเข้าถึงนรกซึ่งมีปริมาณ แห่งอายุถึงแสนสามสิบหกนิรพ-
พุท กับห้าอัพพะทะ ฯ

จบวรรคที่ ๑

รวมพระสูตรในปฐมวรรคนี้ มี ๑๐ สูตร คือ อายาจนสูตรที่ ๑ การวสูตร
ที่ ๒ พรหมเทวสูตรที่ ๓ พกพรหมสูตรที่ ๔ อปราทิฏฐิสูตรที่ ๕ ปมาทสูตรที่ ๖
โกกालิกสูตรที่ ๗ ติสสกสูตรที่ ๘ ตฤพรหมสูตรที่ ๙ อปรโกกालิกสูตรที่ ๑๐ ฯ

ทตติยวรรคที่ ๒
สนิงกมารสูตรที่ ๑

[๖๐๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำสัปปินี เขตพระนคร
ราชคฤห์ ฯ

ครั้งนั้นแล สนิงกมารพรหม เมื่อราตรีปฐมยามล่วงไปแล้วมีริศมีอัน
งดงามยิ่ง ยังฝั่งแม่น้ำสัปปินีทั้งสิ้นให้สว่างแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ยังที่ประทับ ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ฯ

[๖๐๗] สนิงกมารพรหม ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้ภาษิต
คาถาในสำนักแห่งพระผู้มีพระภาคว่า
กษัตริย์เป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์จึงเกิดด้วยโคตร แต่
ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ประเสริฐที่สุดใน
เทวดาและมนุษย์ ฯ

[๖๐๘] สนิงกมารพรหมได้กราบทูลคำนี้แล้ว พระศาสดาได้ทรงพอ
พระทัยแล้ว ฯ

ครั้งนั้นแล สนิงกมารพรหมทราบบว่า พระศาสดาทรงพอพระทัยต่อเรา
ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วอันตรธานไปในที่นั่นเอง ฯ

เทวทัตตสูตรที่ ๒

[๖๐๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่กุเชติชฌณภู เขตกรุงราชคฤห์
ในเมื่อพระเทวทัตต์หลีกไปแล้ว ไม่นาน ฯ

ครั้งนั้นแล ท้าวสหัมบดีพรหม เมื่อราตรีปฐมยามล่วงไปแล้ว มีริศมี
อันงดงามยิ่ง ยังกุเชติชฌณภูทั้งสิ้นให้สว่างแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่
ประทับ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๖๑๐] ท้าวสหัมบดีพรหมยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วปรารภพระ
เทวทัตต์ ได้ภาษิตคาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า
ผลกล้วยแลย่อมฆ่าต้นกล้วย ขยไผ่ย่อมฆ่าต้นไผ่ ขยอ้อยย่อม
ฆ่าต้นอ้อย สักการะย่อมฆ่าบุรุษชั่ว เหมือนลูกในท้องฆ่าแม่ม้า
อัคร จะนั้น ฯ

อันธกวินสูตรที่ ๓

[๖๑๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในอันธกวินทคาม ใน
แคว้นมคธ ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคประทับนั่งอยู่ในที่แจ้งในราตรีอันมืด
และฝนกำลังตกปรปรวยอยู่ ฯ

ลำดับนั้นแล ท้าวสหัมบดีพรหม เมื่อราตรีปฐมยามล่วงไปแล้ว มีริศมี
อันงดงามยิ่ง ยังอันธกวินทคามทั้งสิ้นให้สว่างแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๖๑๒] ท้าวสหัมบดีพรหมยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้ภาษิต

คาถาเหล่านี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุพึงเสพที่นอนและที่นั่งอันสงัด พึงประพฤติเพื่อความหลุดพ้นจากสัญญา ๓ ถ้าภิกษุไม่พึงได้ความยินดีในที่นั้น ไชว์ ก็พึงเป็นผู้มีตนอันรักษาแล้ว มีสติ พึงอยู่ในหมู่ภิกษุ ผู้เที่ยวไปอยู่จากตระกูลสู่ตระกูล เพื่อบิณฑบาต มีอินทรีย์อันคุ้มครองแล้ว มีปัญญารักษาตน มีสติ พึงเสพที่นอนและที่นั่งอันสงัด ภิกษุพ้นแล้วจากภัย น้อมไปแล้วในธรรมอันไม่มีภัย ปราศจากความสยดสยอง นั่งอยู่แล้วในที่มัสตว์ เลื่อยคลาน อันน่ากลัว สายฟ้าจวดยื่น ฝนตกในราตรี อันมืด ก็ข้าพระองค์ไม่อาจกำหนดนับในใจของข้าพระองค์ได้เลยว่า เหตุนี้ข้าพระองค์เคยเห็นแล้วแน่ ข้าพระองค์ไม่กล่าวถึงเหตุนี้ว่าเป็นอย่างนี้ในพรหมจรรย์ (คือธรรมเทศนา) คราวหนึ่งเกิดมีพระชินาสพผู้ละความตายได้มีจำนวนพัน พระเสขะมากกว่าห้าร้อย และพระเสขะทั้งสิบ ทั้งร้อย ทั้งหมดถึงกระแสนมรรคแล้ว ไม่ไปสู่กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ส่วนหมู่มัตถ์นอกนี้เป็นผู้มีสวนบุญดังนี้ เพราะกลัวมัวสาวาท ฯ

อรุณวตีสุตที่ ๔

[๖๑๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ฯ

ในเวลานั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านี้เฝ้ารับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

[๖๑๔] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสค่านีว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว มีพระราชาพระนามว่า "อรุณวา" ราชธานีของพระเจ้าอรุณวามีนามว่า "อรุณวดี" พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิขี ทรงเข้าไปอาศัยราชธานีอรุณวดีประทับอยู่ ฯ

ก็พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิขี ได้มีคู่พระสาวกนามว่าพระอภิกุและพระสัมภะ เป็นคู่พระสาวกที่เจริญเลิศ ฯ

[๖๑๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิขี ตรัสเรียกภิกษุชื่อว่าอภิกุมาวา ดูกรพราหมณ์ มาเถิด เราจักไปพรหมโลกชั้นใดชั้นหนึ่งชั่วกาล กว่าที่จะถึงเวลานั้น ฯ

ภิกษุอภิกุทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิขีแล้ว ฯ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิขี และภิกษุอภิกุได้หายไปจากอรุณวดีราชธานี ปรากฏในพรหมโลกนั้น เหมือนอย่างบุรุษผู้มีกำลังเหยียดแขนทั้งสองเข้ามาแล้วออกไป หรือจอแขนที่เหยียดออกไปแล้วเข้ามา ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ตรัสกะภิกษุอภิกุว่า ดูกรพราหมณ์ ธรรมิกถาจงแจ่มแจ้งแก่พรหม พรหมบริษัท และพรหมปารีสัชชะทั้งหลายเถิด ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอภิกุรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิขีแล้ว แล้วยังพรหม พรหมบริษัท และพรหมปารีสัชชะทั้งหลาย ให้เห็นแจ้ง ให้สมทาน ให้อาจหาญ ให้รื่นเริง ด้วยธรรมมิกถาแล้ว ฯ

[๖๑๖] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ได้ยินว่าในกาลนั้น พรหม พรหมบริษัท และพรหมปารีสัชชะทั้งหลาย ยกโทษติเตียนโทษะนาวา แนะท่านผู้เจริญ นำอัครจรรย์จริง ไม่เคยมีมาเลย ก็เมื่อพระศาสดาประทับอยู่เฉพาะหน้า เหตุไฉน พระสาวกจึงแสดงธรรม ฯ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิขี ตรัสเรียกภิกษุอภิกุมาวา ดูกรพราหมณ์ พรหม พรหมบริษัท และพรหมปารีสัชชะ เหล่านี้ติเตียนว่า แนะท่านผู้เจริญ นำอัครจรรย์จริง ไม่เคยมีมาเลย ก็เมื่อพระศาสดาประทับอยู่เฉพาะหน้า เหตุไฉนพระสาวกจึงแสดงธรรม ดูกรพราหมณ์ ถ้าอย่างนั้น เธอจงให้พรหม พรหมบริษัท และพรหมปารีสัชชะทั้งหลายหลากใจ ยิ่งขึ้นกว่าประมาณ ฯ

ภิกษุอภิกุทูลรับพระดำรัส ของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสิขีแล้ว มีกายปรากฏแสดงธรรมบ้าง มีกายไม่ปรากฏแสดงธรรมบ้าง มีกายปรากฏถึงหนึ่งตอนล่าง ไม่ปรากฏถึงหนึ่งตอนบนแสดงธรรมบ้าง มีกายปรากฏถึงหนึ่งตอนบน ไม่ปรากฏ ถึงหนึ่งตอนล่างแสดงธรรมบ้าง ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๖๑๗] ดุกริกษทั้งหลาย ได้ยินว่า ในกาลนั้น พรหม พรหมบริษัท และพรหมปาริสีชชะทั้งหลาย ได้มีจิตพิศวงเกิดแล้วว่า นาคัจจรายังจริง ไม่เคยมีมาเลย ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ความที่สมณะผู้เป็นมฤถรมัก มีอานภาพมาก ดุกริกษทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ภิกษุภิกษุได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสีหิว่า พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ยอมทราบบ ข้าพระองค์เป็นผู้กล่าววาจาเห็นปานนี้ ในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย เราอยู่ที่พรหมโลกสามารถยังหมิ่นโลกธาตุให้รู้แจ่มแจ้งด้วยเสียงได้ ฯ

พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสีหิว่า ตรัสพรหมณ์ เป็นกาลของเธอที่เธอยินอยู่ที่พรหมโลก พึงยังหมิ่นโลกธาตุให้รู้แจ่มแจ้งด้วยเสียงได้ ดุกริกษทั้งหลาย พระอภิกษุทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสีหิว่า อย่างนั้นพระเจ้าข้า ดังนี้แล้ว ยินอยู่ในพรหมโลก ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ว่า

ท่านทั้งหลายจงริเริ่ม จงก้าวหน้า จงประกอบ (ความเพียร)
ในพระพุทธศาสนา จงกำจัดเสนาแห่งมัจจุเหมือนช้างกำจัด
เรือนไม้่อ ฉะนั้น ผู้ใดจักไม่ประมาทในพระธรรมวินัยนี้
อยู่ ผู้นั้นจักละสงสารคือชาติ แล้วกระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ ฯ

[๖๑๘] ดุกริกษทั้งหลาย ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสีหิ และภิกษุภิกษุยังพรหม พรหมบริษัท และพรหมปาริสีชชะทั้งหลายให้หลากใจแล้ว ได้หายไปจากพรหมโลกนั้น (มา) ปรากฏในอรณวตราชธานี เหมือนบุรุษผู้มีกำลังเหยียดแขนทั้งอเข้ามาแล้วออกไป หรืออแขนที่เหยียดออกไปแล้วเข้ามาจะนั้น ดุกริกษทั้งหลาย ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสีหิ ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดุกริกษทั้งหลาย เมื่อภิกษุภิกษุยินอยู่ในพรหมโลก กล่าวคาถาทั้งหลายอยู่ เธอทั้งหลายได้ยินหรือไม่ ฯ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า เมื่อภิกษุภิกษุยินอยู่ในพรหมโลก กล่าวคาถาทั้งหลายอยู่ ข้าพระองค์ทั้งหลายได้ยินแล้ว พระเจ้าข้า ฯ

พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสีหิ ตรัสถามว่า ดุกริกษทั้งหลาย ก็เมื่อภิกษุภิกษุยินอยู่ในพรหมโลก กล่าวคาถาทั้งหลายอยู่ เธอทั้งหลายได้ยินว่าอย่างไร ฯ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า พระเจ้าข้า เมื่อภิกษุภิกษุยินอยู่ในพรหมโลก กล่าวคาถาทั้งหลายอยู่ ข้าพระองค์ทั้งหลายได้ยินอย่างนี้ว่า

"ท่านทั้งหลายจงริเริ่ม จงก้าวหน้า จงประกอบ (ความเพียร)
ในพระพุทธศาสนา จงกำจัดเสนาแห่งมัจจุเหมือนช้างกำจัด
เรือนไม้่อ ฉะนั้น ผู้ใดจักไม่ประมาทในพระธรรมวินัยนี้
อยู่ ผู้นั้นจักละสงสารคือชาติ แล้วจักกระทำที่สุดทุกข์ได้
พระเจ้าข้า ฯ

เมื่อภิกษุภิกษุยินอยู่ในพรหมโลกกล่าวคาถาทั้งหลายอยู่ ข้าพระองค์ทั้งหลายได้ยินแล้วอย่างนี้ ฯ

[๖๑๙] พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธพระนามว่าสีหิตรัสว่า ตีละ ตีละ ภิกษุทั้งหลาย ดีแท้ ภิกษุทั้งหลาย เมื่อภิกษุภิกษุยินอยู่ในพรหมโลก กล่าวคาถาทั้งหลายอยู่ เธอทั้งหลายได้ยินแล้ว ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทพจน์นี้แล้ว ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นมีใจยินดีชื่นชมภาษิตของพระผู้มีพระภาคแล้ว ดังนี้แล ฯ

ปริณิพพานสูตรที่ ๕

[๖๒๐] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่สาละวัน อันเป็นที่แะพักแห่งมัลลกะศตริยทั้งหลาย เขตเมืองกุสินารา ระหว่างแห่งสาละพฤกษ์ทั้งคู่ ในสมัยจะเสด็จปริณิพพาน ฯ

ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดุกริกษทั้งหลาย เอาเถิด บัดนี้ เราขอเตือนเธอทั้งหลายว่า สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวงให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด ดังนี้ นี่เป็นวาจาครั้งสุดท้ายของตถาคต ฯ

[๖๒๑] ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงเข้าปฐมฌาน ออกจากปฐม-
* ฌานแล้ว ทรงเข้าทุติยฌาน ออกจากทุติยฌานแล้ว ทรงเข้าตติยฌาน ออกจากตติยฌานแล้ว ทรงเข้าจตุตถฌาน ออกจากจตุตถฌานแล้ว ทรงเข้าอาภาสญาณายตนฌาน ออกจากอาภาสญาณายตนฌานแล้ว ทรงเข้าวิญญูญาณายตนฌาน ออกจากวิญญูญาณายตนฌานแล้ว ทรงเข้าอาภิกขัญญายตนฌาน ออกจากอาภิกขัญญายตน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
มานแล้ว ทรงเข้าเนาสัญญานาสัญญาตนมาน ออกจากเนาสัญญานาสัญญาตน
มานแล้ว ทรงเข้าสัญญาเวทยิตนิโรธสมาบัติ ออกจากสัญญาเวทยิตนิโรธสมาบัติ
แล้ว ทรงเข้าเนาสัญญานาสัญญาตนมาน ออกจากเนาสัญญานาสัญญาตนมาน
แล้ว ทรงเข้าอาภิกขัญญาตนมาน ออกจากอาภิกขัญญาตนมานแล้ว ทรงเข้า
วิญญานัญญาตนมาน ออกจากวิญญานัญญาตนมานแล้ว ทรงเข้าอาภาสา-

* ัญญาตนมาน ออกจากอาภาสานัญญาตนมานแล้ว ทรงเข้าจตุตถมาน ออกจาก
จตุตถมานแล้ว ทรงเข้าตติยมาน ออกจากตติยมานแล้ว ทรงเข้าทุติยมาน
ออกจากทุติยมานแล้ว ทรงเข้าปฐมมาน ออกจากปฐมมานแล้ว ทรงเข้าทุติยมาน
ออกจากทุติยมานแล้ว ทรงเข้าตติยมาน ออกจากตติยมานแล้ว ทรงเข้าจตุตถมาน
พระผู้มีพระภาคออกจากจตุตถมานแล้ว เสด็จปรินิพพานในลำดับนั้น ฯ

[๖๒๒] เมื่อพระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้ว ท้าวสัทธัมมปริพทได้กล่าว
คาถานี้พร้อมกับกาลเป็นที่ปรินิพพานว่า

สัตว์ทุกหมู่เหล่า จักทอดทิ้งร่างกายไว้ในโลก พระตถาคต
ผู้ศัสตา ผู้หาบุคคลเปรียบมิได้ในโลก ถึงแล้วซึ่งกำลัง
พระญาณเป็นพระสัมพุทธชนนี้ ยิ่งปรินิพพานแล้ว ฯ

[๖๒๓] เมื่อพระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้ว ท้าวสักกะผู้เป็นใหญ่ของ
หอยเทพได้กล่าวคาถานี้ พร้อมกับกาลเป็นที่ปรินิพพานว่า
สังขารทั้งหลาย ไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้น และเสื่อมไป
เป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป ความเข้าไปสงบสังขาร
เหล่านั้นเป็นสุข ฯ

[๖๒๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้ว ท่านพระอนนทได้กล่าว
คาถานี้พร้อมกับกาลเป็นที่ปรินิพพานว่า
เมื่อพระสัมพุทธเจ้าผู้ประกอบด้วยอาการอันประเสริฐทั้งปวง
ปรินิพพานแล้ว ความสยดสยอง (และ) ความชุขึ้นแห่งชน
ได้มีแล้วในกาลนั้น ฯ

[๖๒๕] เมื่อพระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้ว ท่านพระอนรุทธได้กล่าว
คาถานี้ พร้อมกับกาลเป็นที่ปรินิพพานว่า
ลมอัสสาสะปัสสาสะ (หายใจเข้าออก) มิได้มีแล้วแต่พระผู้มี
พระภาคผู้มีจิตตั้งมั่นคงที่ พระผู้มีพระภาคมีจักษุ ไม่ทรงหวั่น
ไหว ทรงปรารภสันติปรินิพพานแล้ว พระผู้มีพระภาคมีจิต
ไม่หวั่นไหว ทรงอดกลั้นเวทนาเสียได้ ความพ้นแห่งจิตได้มี
แล้ว เหมือนความดับแห่งประทีป ฉะนั้น ฯ

จบพรหมปัญจกะ

รวมพระสูตร

พรหมปัญจกะนี้ พระธรรมสังคหการจารย์แสดงด้วยสังฆมุต
เทวทัตตสูตร อันธกวินสูตร อรุณทิตสูตร และปรินิพพานสูตร ฯ
จบพรหมสังยุตต์

พรหมณสังยุตต์

อรหันตวรรคที่ ๑

ธัญญานิสูตรที่ ๑

[๖๒๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อันเป็นที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์

ก็โดยสมัยนั้นแล นางพรหมณีชื่อธัญญานิแห่งพรหมณ์ ผู้การทวาช
โคตรคนหนึ่ง เป็นผู้เลื่อมใสยิ่งในพระพุทเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ฯ

[๖๒๗] ครั้นนั้นแล นางธัญญานิพรหมณี กำลังนำภัตเข้าไปเพื่อ
พรหมณ์การทวาชโคตร ก้าวเท้าพลาดจึงปลั่งอุทาน ๓ ครั้งว่า ขอนอบน้อมแด่
พระผู้มีพระภาคพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น . . . ขอนอบน้อมแด่
พระผู้มีพระภาคพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ฯ

เมื่อนางธัญญานิพรหมณีกล่าวอย่างนี้แล้ว พรหมณ์การทวาชโคตรได้
กล่าวกะนางธัญญานิพรหมณีว่า ก็หญิงถ้อยนี้กล่าวคุณของสมณะได้เป็นอย่างดี
อย่างนี้ ไม่ว่าที่ไหนๆ เนะหญิงถ้อย บัดนี้ เราจักยกวาทะต่อพระศาสดานั้น
ของเจ้า ฯ

นางธัญญานิพรหมณีกล่าวว่า พรหมณ์ ฉันยังไม่เห็นบุคคลผู้จะฟังยก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ถ้อยคำต่อพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นในโลก พร้อมด้วย
เทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมด้วยสมณพราหมณ์เทวดาและ
มนุษย์ ข้าแต่พราหมณ์ เอาเถิด ท่านจงไป แม่ไปแล้วก็จิกรู้ ๆ

[๖๒๘] ลำดับนั้นแล พราหมณ์ภารทวาชโคตรโกรธจิตใจ เข้าไปเฝ้า
พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว สนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาคแล้ว
นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๆ

พราหมณ์ภารทวาชโคตรนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวกะ
พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

บุคคลฆ่าอะไรได้ ย่อมนอนเป็นสุข ฆ่าอะไรได้ ย่อมไม่
เศร้าโศก ข้าแต่พระโคตม พระองค์ย่อมชอบใจการฆ่าธรรม
อะไรเป็นธรรมอันเอก ๆ

[๖๒๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า บุคคลฆ่าความโกรธได้
ย่อมนอนเป็นสุข ฆ่าความโกรธได้ย่อมไม่เศร้าโศก ดูกร
พราหมณ์ พระอริยะเจ้าทั้งหลายย่อมสรรเสริญการฆ่าความ
โกรธ อันมีมูลเป็นพิษ มีที่สุดอันสิ้นคลาย เพราะว่าบุคคลฆ่า
ความโกรธนั้นได้แล้ว ย่อมไม่เศร้าโศก ๆ

[๖๓๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พราหมณ์ภารทวาชโคตรได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระโคตมผู้เจริญทรง
ประกาศพระธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ
เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่า คนมีจักษุ
ย่อมเห็นรูปได้ ฉะนั้น ข้าพระองค์นี้ ขอถึงพระโคตมผู้เจริญกับทั้งพระธรรมและ
พระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอข้าพระองค์พึงได้บรรพชา พึงได้อุปสมบทในสำนัก
ของพระโคตมผู้เจริญ ๆ

พราหมณ์ภารทวาชโคตรได้บรรพชาได้อุปสมบทแล้วในสำนักของพระผู้มี
พระภาค ก็ท่านพระภารทวาชอุปสมบทแล้วไม่นาน หลีกไปอยู่ผู้เดียวไม่ประมาท
มีความเพียร มีตนสงบไปอยู่ไม่นานเท่าไรนัก ก็กระทำให้แจ้งซึ่งคุณวิเศษอันยอดเยี่ยม
เป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ ซึ่งกลบตรึงทั้งหลายผู้ออกจากเรือนบวชเป็น
บรรพชิตโดยชอบ มีความต้องการ ด้วยปัญญาเป็นเครื่องรู้ยิ่งเองในปัจจุบันนี้เข้าถึง
อยู่ ได้ทราบทั่วว่า ขาดสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่จะต้องทำได้ทำเสร็จแล้ว
กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ก็หละท่านพระภารทวาชได้เป็นพระอรหันต์
รูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ

อีกโกสลกสูตรที่ ๒

[๖๓๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ฯ

อีกโกสลกภารทวาชพราหมณ์ได้ลำดับมาว่า ได้ยินว่า พราหมณ์ภารทวาช
โคตรออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในสำนักของพระสมณโคตมแล้ว ดังนี้
โกรธ ขัดใจ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ด่าบริภาษพระผู้มี
พระภาคด้วยวาจาอันหยาบคาย มีโทษของสัตว์บุรุษ ฯ

[๖๓๒] เมื่ออีกโกสลกภารทวาชพราหมณ์กล่าวอย่างนี้แล้ว พระผู้มี
พระภาคได้ตรัสกะอีกโกสลกภารทวาชพราหมณ์ว่า ดูกรพราหมณ์ ท่านย่อมสำคัญ
ความข้อนั้นเป็นไฉน มิตรและอำมาตย์ ญาติสาโลหิต ผู้เป็นแขกของท่าน ย่อม
มาบังไหม ฯ

อีกโกสลกภารทวาชพราหมณ์ตอบว่า พระโคตมผู้เจริญ มิตรและอำมาตย์
ญาติสาโลหิต ผู้เป็นแขกของข้าพระองค์ย่อมมาเป็นบางครั้ง ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพราหมณ์ ท่านย่อมสำคัญความข้อนั้นเป็น
ไฉน ท่านจัดของเคี้ยวของบริโภครือของดื่มต้อนรับมิตรและอำมาตย์ญาติสาโลหิต
ผู้เป็นแขกเหล่านั้นบ้างหรือไม่ ฯ

อ. พระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์จัดของเคี้ยวของบริโภครือของดื่ม
ต้อนรับมิตรและอำมาตย์ญาติสาโลหิตผู้เป็นแขกเหล่านั้นบ้างในบางครั้ง ฯ

พ. ดูกรพราหมณ์ ก็ถ้าว่ามิตรและอำมาตย์ญาติสาโลหิตผู้เป็นแขกเหล่า
นั้นไม่รับ ของเคี้ยวของบริโภครือของดื่มนั้นจะเป็นของใคร ฯ

อ. พระโคตมผู้เจริญ ถ้าว่ามิตรและอำมาตย์ญาติสาโลหิตผู้เป็นแขกเหล่า
นั้นไม่รับ ของเคี้ยวของบริโภครือของดื่มนั้น ก็เป็นของข้าพระองค์อย่างเดิม ฯ

พ. ดูกรพราหมณ์ ข้อนี้อีกอย่างเดียวกัน ท่านดำเราผู้ไม่ดำอยู่ ท่านโกรธ
เราผู้ไม่โกรธอยู่ ท่านหมายมั่นเราผู้ไม่หมายมั่นอยู่ เราไม่รับเรื่องมีการดำเป็นต้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ของท่านนั้น ดุรพราหมณ์ เรื่องมีการดำเนินนั้นก็เป็นของท่านผู้เดียว ดุรพราหมณ์ เรื่องมีการดำเนินนั้นก็เป็นของท่านผู้เดียว แล้วตรัสต่อไปว่า ดุรพราหมณ์ ผู้ใดตอบบุคคลผู้ใดอยู่ โกรธตอบบุคคลผู้ใดอยู่ หมายถึงตอบบุคคลผู้ใดอยู่ ดุรพราหมณ์ ผู้นี้เรากล่าวว่า ย่อมบริโภคด้วยกัน ย่อมกระทำตอบกัน เรานั้นไม่บริโภคร่วม ไม่กระทำตอบด้วยท่านเป็นอันขาด ดุรพราหมณ์ เรื่องมีการดำเนินนั้นเป็นของท่านผู้เดียว ดุรพราหมณ์ เรื่องมีการดำเนินนั้นเป็นของท่านผู้เดียว ฯ

อ. บริษัทพร้อมด้วยพระราชา ย่อมทราบพระโคตมผู้เจริญ อย่างนี้ว่า พระสมณโคตมเป็นพระอรหันต์ ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น โฉนพระโคตมผู้เจริญ จึงยังโกรธอยู่เล่า ฯ

[๖๓๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ผู้ไม่โกรธ ผีฝนตนแล้ว มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอ หลุดพ้นแล้ว เพราะรู้ชอบ สงบ คงที่อยู่ ความโกรธอีกมีมาแต่ที่ไหน ผู้ใดโกรธตอบบุคคลผู้ใดแล้ว ผู้นั้นเป็นผู้ลามกกว่าบุคคลนั้นแหละ เพราะการโกรธตอบนั้น บุคคลไม่โกรธตอบ บุคคลผู้ใดแล้ว ชื่อว่าย่อมชนะสงครามอันบุคคลชนะ ได้โดยยาก ผู้ใดรู้ว่าผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มีสติสงบเสียได้ ผู้นั้นชื่อว่าย่อมประพฤติประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือแก่ตนและแก่บุคคลอื่น เมื่อผู้นั้นรักษาประโยชน์อยู่ทั้งสองฝ่าย คือของตนและของบุคคลอื่น ชนทั้งหลายผู้ไม่ฉลาดในธรรมย่อมสำคัญบุคคลนั้นว่า เป็นคนเขลา ดังนี้ ฯ

[๖๓๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว อีกโกสการทวาชพราหมณ์ ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระโคตมผู้เจริญ ทรงประกาศพระธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว้า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่า คนมีจักษุ ย่อมเห็นรูปได้ฉะนั้น ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระโคตมผู้เจริญ พระธรรม และพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอข้าพระองค์พึงได้บรรพชาพึงได้อุปสมบทในสำนักของพระโคตมผู้เจริญ ฯ

อีกโกสการทวาชพราหมณ์ได้บรรพชาได้อุปสมบทแล้วในสำนักของพระผู้มีพระภาค ก็ท่านอีกโกสการทวาชอุปสมบทแล้ว ไม่นานแล หลีกไปอยู่ผู้เดียว ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปอยู่ ไม่นานเท่าไรนัก ก็กระทำให้แจ้งซึ่งคุณวิเศษอันยอดเยี่ยมเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ซึ่งกลบตรึงทั้งหลายออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบมีความต้องการ ด้วยปัญญาเป็นเครื่องรู้ยิ่งเองในปัจจุบันนี้เข้าถึงอยู่ ได้ทราบวาทาตัสสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่จะต้องทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ก็แหละท่านพระอีกโกส-

* การทวาชได้เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ
อสฺรินทกสูตรที่ ๓

[๖๓๕] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อันเป็นที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ฯ

อสฺรินทการทวาชพราหมณ์ได้สดับมาว่า ได้ยินว่า พราหมณ์การทวาช-

* โคตร ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในสำนักของพระสมณโคตม โกรธ ชัดใจเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ดำบริภาษพระผู้มีพระภาคด้วยวาจาอันหยาบคาย มีโทษของสัตบุรุษ ฯ

เมื่ออสฺรินทการทวาชพราหมณ์กล่าวอย่างนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคได้ทรงนิ่งเสีย ฯ

ลำดับนั้นแล อสฺรินทการทวาชพราหมณ์ได้กล่าวกะพระผู้มีพระภาคว่า พระสมณะ เราชนะท่านแล้ว พระสมณะ เราชนะท่านแล้ว ฯ

[๖๓๖] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ชนพาลกล่าวคำหยาบด้วยวาจา ย่อมสำคัญว่าชนะที่เดียว แต่ความอดกลั้นได้เป็นความชนะของบัณฑิตผู้รู้แจ้งอยู่ ผู้ใดโกรธตอบบุคคลผู้ใดแล้ว ผู้นั้นเป็นผู้ลามกกว่าบุคคลผู้ใดแล้ว เพราะการโกรธตอบนั้น บุคคลไม่โกรธตอบบุคคลผู้ใดแล้ว ย่อมชื่อว่าชนะสงครามอันบุคคลชนะ ได้โดยยาก ผู้ใดรู้ว่า ผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มีสติสงบอยู่ได้ ผู้นั้นชื่อว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ย่อมประพฤตฺติประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือแก่ตนและแก่ผู้อื่น
เมื่อผู้นั้นรักษาประโยชน์อยู่ทั้งสองฝ่าย คือของตนและของ
ผู้อื่น ชนทั้งหลายผู้ไม่ฉลาดในธรรม ย่อมสำคัญบุคคลนั้นว่า
เป็นคนเขลา ดังนี้ ฯ

[๖๓๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว อสุรินทการทวาทพราหมณ์
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระโคตมผู้เจริญ
ทรงประกาศพระธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ
เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่าคนมีจักษุ
ย่อมเห็นรูปได้ฉะนั้น ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระโคตมผู้เจริญ พระธรรม และพระภิกษุ
สงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอข้าพระองค์ พึงได้บรรพชา พึงได้อุปสมบทในสำนักของ
พระโคตมผู้เจริญ ฯ

อสุรินทการทวาทพราหมณ์ได้บรรพชา ได้อุปสมบทแล้วในสำนักของ
พระผู้มีพระภาค ก็ท่านอสุรินทการทวาทะอุปสมบทแล้ว ไม่นานแล หลีกไปอยู่
ผู้เดียว ไม่ประมาท มีความเพียร มิตนส่งไปอยู่ ไม่นานเท่าไรนัก ก็กระทำให้
แจ้งซึ่งคุณวิเศษอันยอดเยี่ยมเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ ซึ่งกุลบุตรทั้งหลายผู้ออก
จากเรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบมีความต้องการ ด้วยปัญญาเป็นเครื่องรู้ยิ่งเอง
ในปัจจุบันนี้เข้าถึงอยู่ ได้ทราบวาทาตีสันแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่จะต้อง
ทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ก็เหละท่านพระอสุรินท-
*การทวาทะได้เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ

พิลังคิกสูตรที่ ๔

[๖๓๘] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ฯ

พิลังคิกการทวาทพราหมณ์ได้สดับมาว่า ได้ยินว่า พราหมณ์การทวาทโคตร
ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในสำนักของพระสมณโคตม ดังนี้ โกรธ ชัดใจ
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้ยินนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้าง
หนึ่ง ฯ

[๖๓๙] ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบความปริวิตก แห่งใจของ
พิลังคิกการทวาทพราหมณ์ด้วยพระหฤทัยแล้ว ได้ตรัสกะพิลังคิกการทวาทพราหมณ์
ด้วยพระคาถาว่า

ผู้ใดประทุษร้ายต่อคนผู้ไม่ประทุษร้าย เป็นบุรุษผู้หมดจด
ไม่มีกิเลสเป็นเครื่องยั่ววน บาปย่อมกลับสนองผู้นั้นผู้เป็น
พาลนั่นเอง เปรียบเหมือนธูลิอันละเอียด ที่บุคคลขัดไปสู
ที่ทวนลม จะนั้น ฯ

[๖๔๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พิลังคิกการทวาทพราหมณ์
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระโคตมผู้เจริญ
ทรงประกาศพระธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ
เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่าคนมีจักษุ
ย่อมเห็นรูปได้ฉะนั้น ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระโคตมผู้เจริญ พระธรรม และ
พระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอข้าพระองค์พึงได้บรรพชา พึงได้อุปสมบทในสำนัก
ของพระโคตมผู้เจริญ ฯ

พิลังคิกการทวาทพราหมณ์ได้บรรพชา ได้อุปสมบทแล้วในสำนักของ
พระผู้มีพระภาค ก็ท่านพิลังคิกการทวาทอุปสมบทแล้ว ไม่นานแล หลีกไปอยู่ผู้เดียว
ไม่ประมาท มีความเพียร มิตนส่งไปอยู่ ไม่นานเท่าไรนัก ก็กระทำให้แจ้งซึ่ง
คุณวิเศษอันยอดเยี่ยม เป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ซึ่งกุลบุตรทั้งหลายผู้ออกจาก
เรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบ มีความต้องการด้วยปัญญาเป็นเครื่องรู้ยิ่งเองใน
ปัจจุบันนี้ เข้าถึงอยู่ ได้ทราบวาทาตีสันแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่จะต้อง
ทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ก็เหละท่านการทวาทะ
ได้เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ

อหิงสกสูตรที่ ๕

[๖๔๑] สวรรตถินทาน ฯ

ครั้งนั้นแล อหิงสกการทวาทพราหมณ์ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่
ประทับ ครั้นแล้ว สนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาคแล้ว ครั้นผ่านการปราศรัย
พอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

อหิงสกการทวาทพราหมณ์ นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กราบทูล

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์ชื่อว่าอหิงสกะ ข้าแต่
พระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์ชื่อว่าอหิงสกะ ฯ

[๖๔๒] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ถ้าท่านมีชื่อว่าอหิงสกะ ท่านพึงเป็นผู้ไม่เบียดเบียนด้วยกาย
ด้วยวาจาและด้วยใจ ผู้นั้นย่อมเป็นผู้ชื่อว่า อหิงสกะ โดยแท้
เพราะไม่เบียดเบียนซึ่งผู้อื่น ฯ

[๖๔๓] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว อหิงสการทวาทพราหมณ์
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ฯลฯ ก็แหละ
พระอหิงสการทวาทะ ได้เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย
ดังนี้แล ฯ

ขุททกสูตรที่ ๖

[๖๔๔] สารีตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้นแล ขุททกการทวาทพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ
ครั้นแล้ว สนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึง
กันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๖๔๕] ขุททกการทวาทพราหมณ์ นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ตณฺหาพายํในกายใน พายํในกายนอก หนุสฺสํถูกตณฺหา
พายํรตฺตังไว้แล้ว ข้าแต่พระโคตม เพราะเหตุนั้น ข้าพระองค์
ขอทูลถามพระองค์ว่า ใครพึงสาธตตณฺหาพายํนี้ได้ ฯ

[๖๔๖] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ภิกษุใดเป็นคนมีปัญญา ตั้งมั่นอยู่ในศีล อบรมจิตและปัญญา
ให้เจริญ มีความเพียร มีปัญญารักษาตน ภิกษุนั้นพึงสาธ
ตณฺหาพายํนี้ได้ รากะโทสะและอริชา อันชนเหล่าใด
สํารอกแล้ว ชนเหล่านั้นเป็นพระอรหันต์ มีอาสวะสิ้นแล้ว
ตณฺหาพายํอันชนเหล่านั้นสาธได้แล้ว นามและรูปย่อมดับไป
ไม่เหลือในทวาร ปฏิขณฺณสัญญา รูปสัญญา และตณฺหาพายํ
นั้น ย่อมขาดไปในที่นั้น ฯ

[๖๔๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ขุททกการทวาทพราหมณ์ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ฯลฯ ก็แหละท่านขุท
ทกการทวาทะ ได้เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ

สุทฺธิกสูตรที่ ๗

[๖๔๘] สารีตถินิทาน ฯ

ครั้งนั้นแล สุทฺธิกการทวาทพราหมณ์ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่
ประทับ ครั้นแล้วสนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้
ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๖๔๙] สุทฺธิกการทวาทพราหมณ์ นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้
กล่าวคาถานี้ในสำนักของพระผู้มีพระภาคว่า

พราหมณ์บางคน ในโลกแม้เป็นผู้มีศีล กระทำตบะอยู่ ย่อม
หมดจดไม่ได้ พราหมณ์นั้นถึงพร้อมแล้วด้วยวิชาและจรณะ
ย่อมหมดจดได้ หนุสฺสํอื่นนอกนี้ย่อมหมดจดไม่ได้ ฯ

[๖๕๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

พราหมณ์ผู้กล่าวถ้อยคำแม้มาก เป็นผู้เฒ่าและคร่ำหมองใน
ภายใน อาศัยการโกหก (ลวงโลก) ย่อมไม่เป็นพราหมณ์
เพราะชาติกษัตริย์ พราหมณ์ แพทย์ สุทร คนจัณฑาล และ
คนเทหยากเยื่อ มีความเพียรอันปรารภแล้ว มีตนส่งไปแล้ว
มีความบากบั่นมั่นเป็นนิตย์ ย่อมถึงความหมดจดอย่างยิ่ง ท่าน
จงรู้อย่างนี้เถิดพราหมณ์

[๖๕๑] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว สุทฺธิกการทวาทพราหมณ์
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ฯลฯ ก็แหละท่าน
พระการทวาทะ ได้เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ

อัคคิยสูตรที่ ๘

[๖๕๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวันอันเป็น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ที่พระราชนานเหยื่อแก่กระแดะ เขตพระนครราชคฤห์ ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล อัคริการทวาทพราหมณ์ปรังข่าวปายาสด้วยเนยใส
ด้วยคิดว่า เราจักบูชาไฟ จักบำเรอการบูชาไฟ ฯ

[๖๔๓] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร
เสด็จเข้าไปสู่กรุงราชคฤห์ เพื่อบิณฑบาตในเวลาเช้า เสด็จไปบิณฑบาตในกรุง
ราชคฤห์ตามลำดับตรอก เสด็จเข้าไปยังที่อยู่ของอัคริการทวาทพราหมณ์ ครั้นแล้ว
ได้ประทับยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๖๔๔] อัคริการทวาทพราหมณ์ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคประทับยืน
เพื่อบิณฑบาต ครั้นแล้ว ได้กราบทูลกะพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า
พราหมณ์ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยไตรวิชชา มีชาติพึงคัมภีร์เป็น
อันมาก ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชชาและจรณะ พราหมณ์นั้นควร
บริโภคปายาสนี้ ฯ

[๖๔๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

พราหมณ์ผู้กล่าวถ้อยคำแหม่มาก เป็นผู้เฒ่าและเศร้าหมอง
ในภายใน อันความโกหกแวดล้อมแล้ว ย่อมไม่เชื่อว่าเป็น
พราหมณ์เพราะชาติ ผู้รู้บุพเพนิวาส และเห็นทั้งสรวรรค
ทั้งอบาย อนึ่ง ถึงความสิ้นไปแห่งชาติ เป็นมุนีผู้เยือก
แล้วเพราะรู้ยิ่ง ผู้นั้นเป็นผู้มีไตรวิชชาด้วยวิชชาสามเหล่านี้ ชื่อ
ว่าเป็นพราหมณ์ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชชาและจรณะ พราหมณ์
นั้นควรบริโภคปายาสนี้ ฯ

อัคริการทวาทพราหมณ์กราบทูลว่า พระโคตมผู้เจริญ ขอเชิญบริโภค
เกิด พระโคตมเป็นพราหมณ์ผู้เจริญ ฯ

[๖๔๖] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

เราไม่พึงบริโภคโภชนะที่ได้เพราะการขับกล่อม ดุกรพราหมณ์
นั้นไม่ไช้ธรรมของผู้พิจารณาอยู่ พระพุทธเจ้าทั้งหลายย่อม
รังเกียจโภชนะที่ได้เพราะการขับกล่อม ดุกรพราหมณ์ เมื่อ
ธรรมมีอยู่ ความเลื่อมซึ้งนี้ก็มี อนึ่ง ท่านจงบำรุงพระชินาสพ
ทั้งสิ้นผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ผู้มีความคณองอันสงบแล้ว
ด้วยข้าน้ำอันอื่น เพราะว่าการบำรุงนั้น ย่อมเป็นเขตของผู้
มุงบุญ ฯ

[๖๔๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว อัคริการทวาทพราหมณ์
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ฯลฯ ก็แหละท่าน
พระการทวาทได้เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ
สนทริกสูตรที่ ๙

[๖๔๘] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำสุนทริกา ใน
โกศลชนบท ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล สนทริกการทวาทพราหมณ์ บูชาไฟ บำเรอการบูชาไฟ
อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำสุนทริกา ฯ

ลำดับนั้นแล สนทริกการทวาทพราหมณ์ บูชาไฟ บำเรอการบูชาไฟแล้ว
ลุกขึ้นจากอาสนะ เหลียวดูทิศทั้ง ๔ โดยรอบ ด้วยคิดว่า ใครหนอควรบริโภค
ปายาสอันเหลือจากการบูชานี้ ฯ

[๖๔๙] สนทริกการทวาทพราหมณ์ ได้เห็นพระผู้มีพระภาค ทรงกลม
อวยระพร้อมด้วยพระเศียร ประทับนั่งที่โคนต้นไม้ต้นหนึ่ง ครั้นแล้วถือข้าวปายาส
ที่เหลือจากการบูชาไฟด้วยมือซ้าย ถือเต้าน้ำด้วยมือขวา เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ยังที่ประทับ ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงเปิดพระเศียรด้วยเสียงเท้าของสนทริก-

*การทวาทพราหมณ์

ครั้นนั้นแล สนทริกการทวาทพราหมณ์กล่าวว่า นี่พระสมณะโล้นผู้เจริญ
นี่พระสมณะโล้นผู้เจริญ แล้วประสงค์จะกลับจากที่นั่นทีเดียว ฯ

ลำดับนั้นแล สนทริกการทวาทพราหมณ์ได้มีความดำริว่า พราหมณ์บาง
พวกในโลกนี้เป็นผู้โล้นบ้างก็มี ถ้ากระไรเราพึงเข้าไปหาพระสมณะผู้โล้นนั้นแล้ว
ถามถึงชาติ ฯ

ลำดับนั้นแล สนทริกการทวาทพราหมณ์ เข้าไปหาพระผู้มีพระภาคยังที่
ประทับ ครั้นแล้ว ได้ถามพระผู้มีพระภาคว่า ท่านเป็นชาติอะไร ฯ

[๖๕๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ท่านอย่าถามถึงชาติ แต่จงถามถึงความประทุติเกิด ไฟย่อมเกิดจากไม้แล บุคคลเมื่อเกิดในตระกูลต่ำเป็นมนุษย์ มีความเพียรเป็นผู้รู้ทั่วถึงเหตุ ห้ามโทษเสียด้วยหิริ ฝึกตนแล้วด้วยสัจจะ ประกอบด้วยการปราบปราม ถึงที่สุดแห่งเวท มีพรหมจรรย์อันอยู่จบแล้ว ผู้ใดมีปัญอันน้อมเข้าไปแล้ว บุษบาพรหมณ์ผู้นั้น ผู้นั้นชื่อว่ายอมบูชาพระทักษิณโยมบุคคลโดยกาล ฯ

[๖๖๑] สุนทริกการทวาชพรหมณ์กราบทูลว่า การบูชาของท่านข้าพระองค์เป็นอันบูชาดีแล้ว เช่นสรวงดีแล้วเป็นแน่ เพราะข้าพระองค์ได้พบผู้ถึงเวทเช่นนั้น และเพราะข้าพระองค์ไม่พบบุคคลเช่นพระองค์ ชนอื่นจึงบริโภคปายาสอันเหลือจากการบูชา ฯ

สุนทริกการทวาชพรหมณ์กราบทูลว่า พระโคตมผู้เจริญเป็นพรหมณ์เชิญบริโภคเกิด ฯ

[๖๖๒] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เราไม่บริโภคโภชนะที่ขับด้วยคากา ดุกรพรหมณ์ นั้นไม่ใช่ธรรมของผู้พิจารณาอยู่ พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมบรรเทาโภชนะที่ขับด้วยคากา ดุกรพรหมณ์ เมื่อธรรมมีอยู่ นั้นเป็นความประทุติ อนึ่ง ท่านจงบำรุงพระชินาสพทั้งสิ้น ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ผู้มีความคะนองอันสงบแล้ว ด้วยสิ่งอันคือข้าวน้ำ เพราะว่าการบำรุงนั้นย่อมเป็นเขตของผู้มั่งบุญ ฯ

[๖๖๓] ลำดับนั้น สุนทริกการทวาชพรหมณ์กราบทูลว่า ข้าแต่พระ-
*โคตมผู้เจริญ ถ้าเช่นนั้นข้าพระองค์จะให้ปายาสอันเหลือจากการบูชาแก่ใคร ฯ
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดุกรพรหมณ์ เรายังไม่แลเห็นบุคคลในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพรหมณ์ เทวดาและมนุษย์ ซึ่งจะบริโภคปายาสที่เหลือจากการบูชาแล้ว จะพึงถึงความย่อยไปโดยชอบ นอกจากตถาคตหรือสาวกของตถาคต ดุกรพรหมณ์ ถ้าอย่างนั้น ท่านจงทิ้งปายาสอันเหลือจากการบูชาเถิด ณ ที่ปราศจากของเขียว หรือทิ้งให้จมลงไปในน้ำที่ไม่มีสัตว์ ฯ

[๖๖๔] ลำดับนั้น สุนทริกการทวาชพรหมณ์ทิ้งปายาสอันเหลือจากการบูชาแล้ว ให้จมลงไปในน้ำที่ไม่มีสัตว์ ฯ

ครั้งนั้นแล ปายาสอันเหลือจากการบูชาอัน สุนทริกการทวาชพรหมณ์ เเทลงแล้วในน้ำย่อมมีเสียงดัง วิจิฏะ วิจิฏะ และเดือดเป็นควันคลุ้ม เหมือนอย่างผาลที่ร้อนแล้วตลอดอัน อันบุคคลใส่ลงแล้วในน้ำ ย่อมมีเสียงดัง วิจิฏะ วิจิฏะ และเดือดเป็นควันคลุ้ม ฉะนั้น ฯ

ลำดับนั้น สุนทริกการทวาชพรหมณ์ หลากใจเกิดขมขื่น เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้ยืนอยู่ในที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๖๖๕] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะสุนทริกการทวาชพรหมณ์ ผู้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ด้วยพระคากาทั้งหลายว่า

ดุกรพรหมณ์ ท่านเฝ้าไม่อยู่อย่าสำคัญซึ่งความบริสุทธิ ก็ การเฝ้าไม้นี้เป็นของภายนอก ผู้ฉลาดทั้งหลายย่อมไม่กล่าวความบริสุทธิด้วยการเฝ้าไม้นั้น ดุกรพรหมณ์ เราละการเฝ้าไม้มิใช่บุคคลพึงปรารถนาความบริสุทธิด้วยการเฝ้าไม้อันเป็นของมีในภายนอก แล้วยังไฟคือญาณให้โพลงภายในตนทีเดียว เราเป็นพระอรหันต์ มีไฟอันโพลงแล้วเป็นนิตย์ มีจิตตั้งไว้ชอบแล้วเป็นนิตย์ ประพฤติพรหมจรรย์อยู่ ดุกร-
พรหมณ์ มานะแลเป็นดุจภาวะคือ หาบของท่าน ความโกรธดุจควัน มุสาวาทเป็นดุจเถา ลิ่นเป็นประดุจภาษณะ เครื่องบูชา หทัยเป็นที่ตั้งกองกมลโทษที่ฝึกดีแล้ว เป็นความรุ่งเรืองของบุรุษ ดุกรพรหมณ์ บุคคลผู้ถึงเวททั้งหลายนั้นแล อาบในห้วงน้ำคือธรรมของบุรุษทั้งหลาย มีทำคือศีลไม่ขุ่นมัว อันบัณฑิตทั้งหลายสรรเสริญแล้ว มีตัวไม่เปียกแล้ว ย่อมข้ามถึงฝั่ง ดุกรพรหมณ์ สัจจะธรรม ความสำรวม พรหมจรรย์ การถึงธรรมอันประเสริฐ อาศัยในท่ามกลาง ท่านจงกระทำความนอบน้อมในพระชินาสพผู้ตรงทั้งหลาย เรากล่าวคนนั้นว่าผู้มีธรรมเป็นสาระ ฯ

[๖๖๖] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว สุนทริกการทวาชพรหมณ์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ฯลฯ ก็แหละท่าน
พระกาฬาวชะ ได้เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้
แล ฯ

พหุติสูตรที่ ๑๐

[๖๖๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในชฎีป่าแห่งหนึ่ง ใน
โกศลชนบท ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล โคใช้ ๑๔ ตัว ของพราหมณ์การทวาชโคตรคนหนึ่ง
หายไป ฯ

[๖๖๔] ครั้นนั้นแล พราหมณ์การทวาชโคตรเที่ยวแสวงหาโคใช้เหล่านั้น
อยู่ เข้าไปถึงชฎีป่านั้น ครั้นแล้ว ได้เห็นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในชฎีป่านั้น
ทรงคู้บัลลังก์ ตั้งพระกายตรง ทรงดำรงพระสติเฉพาะพระพักตร์ ครั้นแล้ว เข้า
ไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับแล้ว ได้กล่าวคาถาเหล่านั้นในสำนักของพระผู้มี-
*พระภาคว่า

โคใช้ ๑๔ ตัว ของพระสมณะนี้ไม่มีแน่ แต่ของเราหายไป
ได้ ๖๐ วันเข้าวันนี้ เพราะเหตุนั้น พระสมณะนี้จึงเป็นผู้มี
ความสุข งามทั้งหลายอันเลวมีใบหนึ่งและสองใบในไร ของ
พระสมณะนี้ไม่มีเป็นแน่ เพราะเหตุนั้น พระสมณะนี้จึง
เป็นผู้มีความสุข หนุทั้งหลายในฉางเปล่า ย่อมไม่รบกวณแก่
พระสมณะนี้ด้วยการยกหูหางขึ้นแล้วกระโดดโลดเต้นเป็นแน่
เพราะเหตุนั้น พระสมณะนี้จึงเป็นผู้มีความสุข เครื่องลาด
ของพระสมณะนี้ใช้ตั้งเจ็ดเดือนไม่ดาดายแล้ว ด้วยสัตว์
ทั้งหลายที่บังเกิดขึ้นเป็นแน่ เพราะเหตุนั้น พระสมณะนี้จึง
เป็นผู้มีความสุข หญิงหม้าย บุตรธิดามีบุตรคนหนึ่งและ
สองคนของพระสมณะนี้ย่อมไม่มีแน่ เพราะเหตุนั้น พระ-
สมณะนี้จึงเป็นผู้มีความสุข แมลงวันมีตัวอันลาย ไตตอม
บุคคลผู้หับด้วยเท้า ย่อมไม่ไตตอมพระสมณะนี้เป็นแน่
เพราะเหตุนั้น พระสมณะนี้จึงเป็นผู้มีความสุข ในเวลาใกล้
รุ่ง เจ้าหนี้ทั้งหลาย ย่อมไม่ทวงพระสมณะนี้ว่า ท่าน
ทั้งหลายจงให้ ท่านทั้งหลายจงให้ ดังนี้เป็นแน่ เพราะ
เหตุนั้น พระสมณะนี้จึงเป็นผู้มีความสุข ฯ

[๖๖๕] พระผู้มีพระภาคได้ภาษิตพระคาถาตอบว่า
ดูกรพราหมณ์ โคใช้ ๑๔ ตัวของเราไม่มีเลย แต่ของท่าน
หายไปได้ ๖๐ วันเข้าวันนี้ ดูกรพราหมณ์ เพราะเหตุนั้น
เราจึงเป็นผู้มีความสุข ดูกรพราหมณ์ งามทั้งหลายอันเลวมี
ใบหนึ่งและสองใบในไร ของเราไม่มีเลย ดูกรพราหมณ์
เพราะเหตุนั้น เราจึงเป็นผู้มีความสุข ดูกรพราหมณ์ หนุ
ทั้งหลายในฉางเปล่า ย่อมไม่รบกวณเราเลย ด้วยการยกหูหาง
ขึ้นแล้วกระโดดโลดเต้น ดูกรพราหมณ์ เพราะเหตุนั้น เรา
จึงเป็นผู้มีความสุข ดูกรพราหมณ์ เครื่องลาดของเราใช้ตั้ง
เจ็ดเดือนไม่ดาดายเลย ด้วยสัตว์ทั้งหลายที่บังเกิดขึ้น ดูกร
พราหมณ์ เพราะเหตุนั้น เราจึงเป็นผู้มีความสุข ดูกรพราหมณ์
หญิงหม้าย บุตรธิดามีบุตรคนหนึ่งและสองคน ของเราไม่มี
เลย ดูกรพราหมณ์ เพราะเหตุนั้น เราจึงเป็นผู้มีความสุข
แมลงวันมีตัวอันลาย ไตตอมบุคคลผู้หับด้วยเท้า ย่อมไม่
ไตตอมเราเลย ดูกรพราหมณ์ เพราะเหตุนั้น เราจึงเป็นผู้
มีความสุข ดูกรพราหมณ์ ในเวลาใกล้รุ่ง เจ้าหนี้ทั้งหลาย
ย่อมไม่ทวงเราเลยว่า ท่านทั้งหลายจงให้ ท่านทั้งหลายจงให้
ดูกรพราหมณ์ เพราะเหตุนั้น เราจึงเป็นผู้มีความสุข ฯ

[๖๖๖] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พราหมณ์การทวาชโคตร
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระโคตมผู้เจริญ
ทรงประกาศพระธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ
เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่า คนมี
จักษุย่อมเห็นรูปฉะนั้น ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระสมณโคตมผู้เจริญ พระธรรม และ
พระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ข้าพระองค์พึงได้บรรพชา พึงได้อุปสมบทในสำนัก

ของพระโคตมผู้เจริญ ฯ

พราหมณ์การทวาชโคตรได้บรรพชา ได้อุปสมบทแล้วในสำนักของ
พระผู้มีพระภาค ก็ท่านพระการทวาชอุปสมบทแล้ว ไม่นาน หลีกไปอยู่ผู้เดียว
ไม่ประมาณ มีความเพียร มีตนส่งไปอยู่ ไม่นานเท่าไรนัก ก็กระทำให้แจ้งซึ่ง
คุณวิเศษอันยอดเยี่ยมเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ซึ่งกุลบุตรทั้งหลายผู้ออกจากเรือน
บวชเป็นบรรพชิตโดยชอบ มีความต้องการ ด้วยปัญญาเครื่องรู้อย่างนี้ในปัจจุบัน
นี้เข้าถึงอยู่ ได้ทราบทั่วว่า ขาดสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่จะต้องทำได้
ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ก็หลีกท่านพระการทวาชได้
เป็นพระอรหันตรูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันตทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ

จบ อรหันตวรรค ที่ ๑

รวมพระสูตรในวรรคนี้ ๑๐ สูตร คือ

ธัญยานสูตร ๑ อักโกสกสูตร ๑ อสุรินทกสูตร ๑ พิลังคิก

สูตร ๑ อหิงสกสูตร ๑ ขฎฐสูตร ๑ สหุทธิกสูตร ๑ อัคคิก

สูตร ๑ สุนทริกสูตร ๑ พหุริตติสูตร ๑ ฯ

พราหมณ์สังยุตต์

อุปาสกวรรคที่ ๒

กสิสูตรที่ ๑

[๖๗๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จประทับอยู่ ณ พราหมณ์คามชื่อว่า
เอกราในทักขิณาสิริชนบท แคว้นมคธ ก็ในสมัยนั้น กสิการทวาชพราหมณ์
เทียมไถมีจำนวน ๕๐๐ ในกาล (ฤดู) หวานข้าว ฯ

[๖๗๒] ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร
เสด็จเข้าไปยังที่ทำการงานของกสิการทวาชพราหมณ์ในเวลาเช้า ฯ

สมัยนั้นแล กสิการทวาชพราหมณ์กำลังเลี้ยงอาหาร (มือเช้า) ฯ

ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จเข้าไปยังที่เลี้ยงอาหาร (ของเขา) ครั้น
แล้วประทับยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

กสิการทวาชพราหมณ์ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคประทับยืนบิณฑบาตอยู่
ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระสมณะ ข้าพเจ้าไถและหว่าน
ครั้นไถและหว่านแล้ว ย่อมบริโภคน้ำ ข้าแต่พระสมณะ แม้พระองค์กิจไถและ
หว่าน ครั้นไถและหว่านแล้ว จงบริโภคเถิด ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกพราหมณ์ แม่เรากไถและหว่าน ครั้น
ไถและหว่านแล้วก็บริโภค ฯ

กสิการทวาชพราหมณ์กราบทูลว่า ก็ข้าพเจ้าไม่เห็นแอก ไถ ผาล ประดัก
หรือไคทั้งหลายของท่านพระโคตมเลย เมื่อเช่นนี้ท่านพระโคตมยังกล่าวอย่างนี้ว่า
ดูกพราหมณ์ แม่เรากไถและหว่าน ครั้นไถและหว่านแล้วก็บริโภค ฯ

[๖๗๓] ครั้นนั้นแล กสิการทวาชพราหมณ์ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค
ด้วยคาถาว่า

พระองค์ปฏิญาณว่าเป็นขวานา แต่ข้าพเจ้าไม่เห็นการไถของ
พระองค์ พระองค์ผู้เป็นขวานา ข้าพเจ้าถามแล้วของจงตรัส
บอก โฉน ข้าพเจ้าจะรู้การทำนาของพระองค์นั้นได้ ฯ

[๖๗๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศรัทธาเป็นพืช ความเพียรเป็นฝน ปัญญาของเราเป็นแอก
และไถ หิริเป็นงอนไถ ใจเป็นเชือก สติของเราเป็นผาล
และประดัก เรามีกายคัมภีร์แล้ว มีวาจาคุมครองแล้ว เป็นผู้
สำรวมแล้วในการบริโภคอาหาร เราทำการตายหมู่ (คือวจา
ลับปรับ) ด้วยคำสัตย์ ไสร์จะของเราเป็นเครื่องให้แล้ว
เสร็จงาน ความเพียรของเราเป็นเครื่องนำเราไปให้สมหวัง
นำไปถึงความเกษมจากโยคะ ไปไม่ถอยหลัง ยังที่ซึ่งบุคคล
ไปแล้วไม่เศร้าโศก ฯ

เราทำนอย่างนี้ นานี่เราทำนั้ย่อมมีผลเป็นอมตะ บุคคล

ทำนอย่างนี้แล้ว ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ฯ

กสิการทวาชพราหมณ์กราบทูลว่า ท่านพระโคตมผู้เป็นขวานา ของ
บริโภคอมฤตผลที่ท่านพระโคตม ไถนั้นเกิด ฯ

[๖๗๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เราไม่พึงบริโภคโภชนะ ซึ่งได้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

เพราะความซบกล่อม ดุกรพราหมณ์ นี่เป็นธรรมของบุคคล
ผู้เห็นอรรถและธรรมอยู่ ท่านผู้รู้ทั้งหลาย ย่อมรังเกียจโทษนะ
ที่ได้เพราะการซบกล่อม ดุกรพราหมณ์ เมื่อธรรมมีอยู่ ความ
เป็นไป (อาชีวะ) นี้ก็ยังมีอยู่ แต่ท่านจงบำรุง ซึ่งพระ
ชินาสพทั้งสิ้น ผู้แสวงหาคุณใหญ่ มีความคะนองระยับแล้ว
ด้วยขำขันอันอื่น ด้วยว่าการบำรุงนั้นเป็นนาบุญของผู้มั่งบุญ ฯ

[๖๓๖] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว กสิการทวาทพราหมณ์ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตม ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่
พระโคตม ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนก-
*ปริยาย ดุจหนายภาษาณะที่คว่ำ เปิดช่องที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง สอง
ประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักษุจักมองเห็นได้ ข้าแต่พระโคตม ข้าพระองค์
นี้ขอถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระผู้มี-
*พระภาคทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะจนตลอดชีวิต
ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

อุทัยสูตรที่ ๒

[๖๓๗] สāvītthī ทาน ฯ

ครั้งนั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จ
เข้าไปยังที่อยู่ของอุทัยพราหมณ์ ฯ

ลำดับนั้น อุทัยพราหมณ์เฝ้าข้าว่าใส่บาตรถวายพระผู้มีพระภาคจนเต็ม ฯ

[๖๓๘] แม้ครั้งที่ ๒ ในเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือ
บาตรและจีวรเสด็จเข้าไปยังที่อยู่ของอุทัยพราหมณ์ ฯ

ลำดับนั้น อุทัยพราหมณ์เฝ้าข้าว่าใส่บาตรถวายพระผู้มีพระภาคจนเต็ม ฯ

[๖๓๙] แม้ครั้งที่ ๓ เวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือ
บาตรและจีวรเสด็จเข้าไปยังที่อยู่ของอุทัยพราหมณ์ แม้ในครั้งที่ ๓ อุทัยพราหมณ์
เฝ้าข้าว่าใส่บาตรถวายพระผู้มีพระภาคจนเต็มแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า
พระสมณโคตมนี้ดีในรส (ดีใจในอาหาร) จึงเสด็จมาบ่อย ๆ ฯ

[๖๔๐] พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า กสิกรย่อมหวานพิชบ่อยๆ ฝนย่อม
ตกบ่อยๆ ขวานย่อมไถนาบ่อยๆ แวนแคว้นย่อมบริบูรณ์ด้วยธัญชาติบ่อยๆ
ยากย่อมขบอบ่อยๆ ทานบดีก็ให้บ่อยๆ ทานบดีให้บ่อยๆ แล้ว ก็เข้าถึงสวรรค์
บ่อยๆ ผู้ต้องการน่านมยอมนรินนมบ่อยๆ ลูกโคย่อมเข้าหาแม่โคบ่อยๆ บุคคล
ย่อมล้าบากและดิ้นรนบ่อยๆ คนเขลาย่อมเข้าถึงครุภ้อยๆ สัตว์ย่อมเกิดและ
ตายบ่อยๆ บุคคลทั้งหลายย่อมนำซากศพไปปาเข้าบ่อยๆ ส่วนผู้มีปัญญาถึงจะเกิด
บ่อยๆ ก็เพื่อได้มรรคแล้วไม่เกิดอีก ดังนี้ ฯ

[๖๔๑] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว อุทัยพราหมณ์ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตม ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่
พระโคตม ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนก
ปริยาย ดุจหนายภาษาณะที่คว่ำเปิดช่องที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง สองประทีป
ในที่มืดด้วยหวังว่าคนมีจักษุจักมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม ข้าพระองค์
ขอถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระองค์ทรง
จำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะจนตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้
เป็นต้นไป ฯ

เทวहितสูตรที่ ๓

[๖๔๒] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อันเป็นอาราม
ของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคประหารด้วยโรคลม ฯ

ท่านพระอุปาณะ เป็นอุปัฏฐากพระผู้มีพระภาค ฯ

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงเรียกท่านพระอุปาณะมาตรัสว่า อุปาณะ
เธอจงรู้ น้ำร้อนเพื่อจืด ท่านพระอุปาณะทูลรับพระผู้มีพระภาคแล้ว นุ่งสบงถือ
บาตรและจีวรเข้าไปยังที่อยู่ของเทวहितพราหมณ์ แล้วยืนนิ่งอยู่ ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ฯ

[๖๔๓] เทวहितพราหมณ์ได้เห็นท่านพระอุปาณะยืนนิ่งอยู่ ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ได้กล่าวกะท่านพระอุปาณะด้วยคาถาว่า

ท่านเป็นสมณะศรัทธาไลน์ ครองผ้าสังฆาฏิยืนนิ่งอยู่ ท่าน
ปรารถนาอะไร แสวงหาอะไร มาเพื่อขออะไรหรือ ฯ

[๖๔๔] ท่านพระอุปาณะตอบว่า

พระสุคตมุนีเป็นอรหันต์ในโลกประหารด้วยโรคลม ถ้ามี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

น้ำร้อน ขอตานจงถวายแก่พระสุตมณีนีเกิดพราหมณ์ จิน
ปรารถนาจะเอาไปถวายพระผู้มีพระภาค ในบรรดาผู้ที่ควรแก่
การบูชา ลักการะ นอบน้อมทั้งหลาย อันบุคคลได้บูชา
ลักการะ นอบน้อมแล้วนั้น ฯ

[๖๘๕] ครั้นนั้น เทวहितพราหมณ์ให้บุรุษ (คนใช้) ถือกา
น้ำร้อน และหอน้ำอ้อย (ตามไป) ถวายท่านพระอุปาณะ ฯ
ลำดับนั้น ท่านพระอุปาณะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับแล้ว
อัญเชิญให้พระผู้มีพระภาคทรงสนทน และละลายน้ำอ้อยด้วยน้ำร้อนแล้วถวาย
พระผู้มีพระภาค ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงหายประชวรนั้น ฯ

[๖๘๖] ต่อมา เทวहितพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ
แล้ว ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

เทวहितพราหมณ์นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มี
พระภาคด้วยคาถาว่า

พึงให้ไทยธรรมที่ไหน ท่านอันบุคคลให้ที่ไหนมีผลมาก
ทักษิณาสำเร็จในที่ไหน แก่บุคคลผู้บูชาอย่างไร ฯ

[๖๘๗] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ผู้ใดรู้ชนร์ที่เคยอาศัยในกอง แลเห็นสวรรค์และอบาย บรรล
พระอรหัตตผลเป็นที่สิ้นชาติ อยู่จบแล้วเพราะรู้ยิ่ง เป็นมุนี พึง
ให้ไทยธรรมในผู้นี้ ท่านที่ให้แก่แล้วในผู้นี้มีผลมาก ทักษิณ
ย่อมสำเร็จแก่บุคคลผู้บูชาอย่างนี้แหละ ฯ

[๖๘๘] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว เทวहितพราหมณ์ได้กราบ-
*ทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรม
โดยอเนกปริยาย ดุจหมายภาษาณะที่คว่ำ เปิดช่องที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง
สองประทีปในที่มืดด้วยหวังว่า คนมีจักษุจักมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม
ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาค กับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอ
พระองค์จงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต
ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

มหาศาลสูตรที่ ๔

[๖๘๙] สāvātthīnān ฯ

ครั้งนั้น พราหมณ์มหาศาลคนหนึ่ง เป็นคนปอน นุ่งห่มปอน เข้าไป
เฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ สนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการ
ปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคได้
ตรัสกะพราหมณ์มหาศาลนั้น ผู้นั้น ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วว่า ดูกรพราหมณ์
ทำไมท่านจึงเป็นคนปอน นุ่งห่มก็ปอน ฯ

พราหมณ์มหาศาลกราบทูลว่า ข้าแต่ท่านพระโคตม พวกบุตรของข้า
พระองค์ ๔ คนในบ้านนี้คบคิดกับภรรยาแล้วขับข้าพระองค์ออกจากเรือน ฯ

[๖๙๐] ดูกรพราหมณ์ ถ้าอย่างนั้น ท่านจงเรียนคาถานี้แล้ว เมื่อหมู่
มหาชนประชุมกันที่สภา และเมื่อพวกบุตรมาประชุมพร้อมแล้ว จงกล่าวว่า
เราชื่นชม และปรารถนาความเจริญแก่บุตรเหล่าใด บุตร
เหล่านั้นคบคิดกันกับภรรยารู่ว่าเรา ดังสนัชมุขเหาสุกร เขา
ว่าพวกมันเป็นอัสติบุตรลามก ร้องเรียกเราว่าพ่อๆ พวก
มันประจักษ์เปลี่ยนแปลงเป็นบุตรมา ละทิ้งเราผู้ล่วงเข้าปัจฉิม
วัยไว้ ฯ

พวกมันกำจัดคนแก่ไม่มีสมบัติออกจากที่ (อาศัย) กิน ดั่งม้า
แก่ที่เจ้าของปล่อยทิ้งฉะนั้น ฯ

บิดาของบุตรพาลเป็นผู้เฒ่าต้องขอในเรือนผู้อื่นได้ยินว่าไม่เท่า
ของเรายังจะดีกว่า พวกบุตรที่ไม่เชื่อฟังจะดีอะไร เพราะ
ไม่เท่ายังป้องกันโคหรือสุนัขได้ ในที่มืดยังใช้ยื่นไปข้าง
หน้าได้ ในที่ลึกยังใช้หยั่งดูได้ พลาดแล้วยังยังอยู่ได้ด้วย
อานาพาไม่เท่า ฯ

[๖๙๑] ครั้นนั้นแล พราหมณ์มหาศาลนั้นเรียนคาถานี้ในสำนักพระผู้
มีพระภาคแล้ว เมื่อหมู่มหาชนประชุมกันที่สภา และเมื่อพวกบุตรมาประชุมแล้ว
จึงได้กล่าวว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

เราชื่นชมและปรารถนาความเจริญแก่บุตรเหล่าใด บุตรเหล่านั้น คบคิดกันกับภรรยาว่าเรา ดังสนัชมหาสุกร เขาว่าพวกมันเป็นอัสติบุรุษลามก ร้องเรียกเราว่าพ่อๆ พวกมันประคองยกเปลี่ยนเป็นบุตรมา ละทิ้งเราผู้ล่วงเข้าปัจฉิมวัยไว้ ฯ พวกมันกักจัดคนแก่ ไม่มีสมบัติออกจากที่ (อาศัย) กินดื่มฆ่าแก่ที่เจ้าของปล่อยทิ้งจะนั้น ฯ บิดาของบุตรพาลเป็นผู้เฒ่าต้องขอในเรือนผู้อื่น ได้ยินว่าไม่ทำของเราจะดีกว่า พวกบุตรที่ไม่เชื่อฟังจะดีอะไร เพราะไม่ทำยังป้องกันโคหรือสุนัขได้ ในที่มืดยังใช้ยื่นไปข้างหน้าได้ ในที่ลึกยังใช้หยั่งดูได้ พลาดแล้วยังอยู่ได้ด้วยอานาภาพ ไม่ทำ ฯ

[๖๙๒] ลำดับนั้น พวกบุตรนำพราหมณ์มหาศาลนั้น ไปยังเรือนให้อาบน้ำแล้วให้หนึ่งหม้อผาคูหนึ่งๆ ทุกๆ คน ฯ

พราหมณ์มหาศาลนั้น ถือผาคูหนึ่ง ไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ สนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ข้าพเจ้าชื่อว่าเป็นพราหมณ์ ย่อมแสวงหาทรัพย์สำหรับอาจารย์มาให้อาจารย์ ขอท่านพระโคตมผู้เป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า จงรับส่วนของอาจารย์เถิด ฯ

พระผู้มีพระภาคทรงรับด้วยความอนุเคราะห์ ฯ

[๖๙๓] ครั้นนั้น พราหมณ์มหาศาลนั้น ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาษีศของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาษีศของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย ดุจหนายาภาษาที่คว่ำ เปิดช่องที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง ส่องประทีปในที่มืดด้วยหวังว่าคนมีจักษุจักมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาค กับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระองค์จงทรงจำข้า-
* พระองค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

มานัตถัทธสูตรที่ ๕

[๖๙๔] สาวัตถินิทาน ฯ

สมัยนั้น พราหมณ์มีนามว่ามานัตถัทธะ สำนักอยู่ในกรุงสาวัตถิ เขาไม่ไหว้มารดา บิดา อาจารย์ พี่ชาย ฯ

[๖๙๕] สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคอันบริษัทหมู่ใหญ่แวดล้อมทรงแสดงธรรมอยู่ ฯ

ครั้งนั้น มานัตถัทธพราหมณ์มีความดำริว่า พระสมณโคตมนี้อันบริษัทหมู่ใหญ่แวดล้อมแสดงธรรมอยู่ ถ้ากระไร เราจะเข้าไปเฝ้าพระสมณโคตมยังที่ประทับ ถ้าพระสมณโคตมตรัสกะเรา เราก็จะพูดกะท่าน ถ้าพระสมณโคตมไม่ตรัสกะเรา เราก็จะไม่พูดกะท่าน ลำดับนั้นแล มานัตถัทธพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคไม่ตรัสด้วย มานัตถัทธพราหมณ์ต้องการจะกลับจากที่นั้น ด้วยคิดว่า พระสมณโคตมนี้ไม่รู้อะไร ฯ

[๖๙๖] ที่นั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบความปริวิตกในใจของมานัตถัทธ-

* พราหมณ์ด้วยพระหฤทัยแล้ว ได้ตรัสกะมานัตถัทธพราหมณ์ด้วยพระคาถาว่า
ดูกรพราหมณ์ ใครในโลกนี้มีมานะไม่ตีเลย ผู้ใดมาด้วย
ประโยชน์ใด ผู้นั้นพึงเพิ่มพูนประโยชน์นั้นแล ฯ

[๖๙๗] ครั้นนั้น มานัตถัทธพราหมณ์คิดว่า พระสมณโคตมทราบจิตเรา จึงหมอบลงด้วยศีรษะที่ใกล้พระบาทพระผู้มีพระภาค ณ ที่นั่นเอง แล้วจูบพระบาท พระผู้มีพระภาคด้วยปากและนิ้วด้วยมือ ประกาศชื่อว่า ข้าแต่ท่านพระโคตม ข้าพระองค์มีนามว่า มานัตถัทธะ ฯ

ครั้งนั้น บริษัทนั้นเกิดประหลาดใจว่า น้าอัครราชจริง ไม่เคยมีหนอ มานัตถัทธพราหมณ์นี้ไม่ไหว้มารดา บิดา อาจารย์ พี่ชาย แต่พระสมณโคตมทรงทำคนเห็นปานนี้ให้ท่านอบนบได้เป็นอย่างดียิ่ง ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสกะมานัตถัทธพราหมณ์ว่า พอละพราหมณ์ เชิญลุกขึ้นนั่งบนอาสนะของตนเถิด เพราะท่านมีจิตเลื่อมใสในเราแล้ว ฯ

[๖๙๘] ลำดับนั้น มานัตถัทธพราหมณ์นั่งบนอาสนะของตนแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ไม่ควรทำมานะในใคร ควรมีความเคารพในใคร พึงยำเกรง

ใคร บุชาใครด้วยดีแล้ว จึงเป็นการดี ฯ

[๖๙๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ไม่ควรทำมานะในมารดา บิดา พี่ชาย และในอาจารย์เป็น
ที่ ๔ พึงมีความเคารพในบุคคลเหล่านั้น พึงยำเกรงบุคคล
เหล่านั้น บุชามบุคคลเหล่านั้นด้วยดีแล้วจึงเป็นการดี บุคคล
พึงทำลายมานะเสีย ไม่ควรมีความกระด้างในพระอรหันต์ผู้
เย็นสนิท ผู้ทำกิจเสร็จแล้ว หោอสวะมิได้ ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า
เพราะอนุสัยนั้น ฯ

[๗๐๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว มานัตถิพรพราหมณ์ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรม
โดยอเนกปริยายจงหาภาษาขณะที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง
สองประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักษุจักมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม
ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาค กับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ ขอ
พระองค์จงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต
ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

ปัจจนิกสูตรที่ ๖

[๗๐๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี สมัยนั้น พราหมณ์มีนามว่า
ปัจจนิกสาตะ สำนักอยู่ในกรุงสาวัตถี ปัจจนิกสาตพราหมณ์มีความดำริว่า อย่า
กระนั้นเลย เราพึงเข้าไปเฝ้าพระสมณโคตมซึ่งที่ประทับเกิด พระสมณโคตมจัก
ตรัสคำใดๆ เราจักเป็นข้าศึกค่านั้นๆ ดังนี้ ฯ

[๗๐๒] สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จจกรมอยู่ในที่แจ้ง ลำดับนั้น
ปัจจนิกสาตพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับแล้ว เดินตามพระผู้มี-
*พระภาคซึ่งกำลังเสด็จจกรมอยู่ ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอท่านพระสมณะ
จงตรัสธรรม ฯ

[๗๐๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

คำอันเป็นสภายิต อันบุคคลผู้ยินดีจะเป็นข้าศึก มีจิตเศร้า
หมอง มากไปด้วยความแข่งดี จะเห็นแจ้งด้วยดีไม่ได้
ส่วนว่าบุคคลใด กำจัดความแข่งดีและความไม่เลื่อมใส
แห่งใจ ถอนความอาฆาตได้แล้ว ผู้นั้นแลพึงรู้คำอันเป็น
สภายิต ฯ

[๗๐๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว ปัจจนิกสาตพราหมณ์กราบ
ทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ท่านพระ-
*โคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย
จงหาภาษาขณะที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง สองประทีปในที่
มืด ด้วยหวังว่าคนมีจักษุจะมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม ข้าพระองค์นี้ขอ
ถึงพระผู้มีพระภาค กับพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ ขอพระองค์จงทรงจำข้า
พระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้น
ไป ฯ

นวกกรรมิกสูตรที่ ๗

[๗๐๕] สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ไพรสน์แห่งหนึ่ง
ในแคว้นโกศล ฯ

สมัยหนึ่ง นวกกรรมิกาทวาทพราหมณ์ให้คนทำงานอยู่ในไพรสน์นั้น
เขาได้เห็นพระผู้มีพระภาคซึ่งประทับนั่งคู้บัลลังก์ (นั่งขัดสมาธิ) ตั้งพระกายตรง
ดำรงพระสติไว้เฉพาะหน้า ที่โคนศาลพฤกษาด้านหนึ่ง ครั้นเห็นแล้ว เขามีความ
คิดว่า เราให้คนทำงานอยู่ในไพรสน์นี้จึงยินดี ส่วนพระสมณะนี้ ให้คนทำอะไร
อยู่จึงยินดี ฯ

[๗๐๖] ลำดับนั้น นวกกรรมิกาทวาทพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถึงที่ประทับแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ข้าแต่ท่านภิกษุ ท่านทำงานอะไรหรือ จึงอยู่ในป่าศาลพฤกษ
พระโคตมอยู่ในป่าผู้เดียว ได้รับความยินดีอะไร ฯ

[๗๐๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

เราไม่มีกรรมกิจในป่าดอก เพราะเราถอนรากเง่าป่า อันเป็น
ข้าศึกเสียแล้ว เราไม่มีป่าคือกิเลส ปราศจากลูกศรคือกิเลส
ละความกระสันเสียแล้ว จึงยินดีอยู่ผู้เดียวในป่า ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๓๐๘] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว นวกรมิกการทวาทพราหมณ์ ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดย อเนกปริยาย ดุจนายภาษาณะที่คว่ำ เปิดช่องที่ปิดไว้ บอกทางเกว่นหลงทาง สองประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักษุจะมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ ขอ พระองค์จงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

กัณฐหารสูตรที่ ๘

[๓๐๙] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ไพรสน์แห่งหนึ่ง ในแคว้นโกศลนั้น ฯ

กัสมัณนั้น พวกมาณพหลายคน ซึ่งเป็นอันเตวาลิกของพราหมณ์การทวาท โคตรคนหนึ่ง เทียวหาพินพากันเข้าไปยังไพรสน์นั้น แล้วได้เห็นพระผู้มีพระภาค ประทับนั่งคู้บัลลังก์ ตั้งพระกายตรง ดำรงพระสติไว้เฉพาะหน้า อยู่ในไพรสน์ นั้น จึงเข้าไปหาพราหมณ์การทวาทโคตรถึงที่อยู่ แล้วบอกพราหมณ์การทวาทโคตร ว่า ขอท่านพึงทราบ พระสมณโคตมประทับนั่งคู้บัลลังก์ ตั้งพระกายตรง ดำรง พระสติไว้เฉพาะหน้า อยู่ในไพรสน์ ฯ

[๓๑๐] ลำดับนั้น พราหมณ์การทวาทโคตรพร้อมด้วยมาณพเหล่านั้น เข้าไปยังไพรสน์นั้นแล้ว ได้เห็นพระผู้มีพระภาคประทับนั่งคู้บัลลังก์ ตั้งพระกาย ตรง ดำรงพระสติไว้เฉพาะหน้า ครั้นเห็นแล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ณ ที่นั้น แล้วได้ทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

ภิกษุ ท่านเข้าไปสู่ป่าที่ว่างเปล่าปราศจากคนในป่าหนาทึบ นำ
หวาดเสียวนัก มีกายไม่หวั่นเป็นประโยชน์ งาม เฟ่งพินิจ
อย่างดีหนอ ท่านเป็นมนุญอาศัยป่า อยู่ในป่าผู้เดียว ซึ่ง ไม่มี
การขับร้อง และการบรณเณ การที่ท่านมีจิตยินดี อยู่ในป่า
แต่ผู้เดียวนี้ ปรากฏเป็นขื่อนำอัครจริยแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
ปรารถนาไตรทิพยอันสูงสุด จึงมุ่งหมายความเป็นสหายกับ
ท่านมหาพรหมผู้เป็นอธิปัตย์ของโลก เหตุไร ท่านจึงขบใจ
ป่าที่ปราศจากคน ท่านทำความเพียรในที่นี้เพื่อบังเกิดเป็น
พรหมหรือ ฯ

[๓๑๑] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ความมุ่งหวังหรือความเพลิดเพลินอย่างใด ๆ ในอารมณ์หลาย
ชนิด ซึ่งมีประจำอยู่ทุกเมื่อ นานาประการ หรือตัณหาอัน
เป็นเหตุให้กระชับแน่น ซึ่งมีวิริยชาเป็นมูลราก ก่อให้เกิด
ทั้งหมด เราทำให้สิ้นสุดพร้อมทั้งรากแล้ว เราจึงไม่มีความ
มุ่งหวัง ไม่มีตัณหาประจำ ไม่มีตัณหาเข้ามาใกล้ มีปรกติ
เห็นหมดจดในธรรมทั้งปวง บรรลุสัมโพธิญาณอันสูงสุด
ประเสริฐ เราควรเป็นพรหม แลแล้วกล้าเพ่งอยู่ ฯ

[๓๑๒] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว พราหมณ์การทวาทโคตร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดย อเนกปริยาย ดุจนายภาษาณะที่คว่ำ เปิดช่องที่ปิดไว้ บอกทางเกว่นหลงทาง สองประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักษุจะมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ ขอ พระองค์จงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

มาตุโปสกสูตรที่ ๙

[๓๑๓] สารีตถินทาน ฯ

ครั้งนั้น มาตุโปสกพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ สนทนา ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง มาตุโปสกพราหมณ์นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้ กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตมผู้เจริญ ข้าพเจ้าแสวงหาภิกษาโดยชอบ แล้วเลี้ยงมารดาและบิดา ข้าพเจ้าทำเช่นนั้น ชื่อว่าทำกิจที่ควรทำหรือไม่ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ขอบยั้ง พราหมณ์ ท่านทำดังนี้ ชื่อว่าได้ทำ กิจที่ควรทำแล้ว ด้วยว่า ผู้ใดแสวงหาภิกษาโดยชอบแล้ว เลี้ยงมารดาและบิดา ผู้นั้นย่อมได้บุญเป็นอันมาก ฯ

[๗๑๔] พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภายีดังนี้
จบลงแล้ว จึงได้ตรัสสถาปนาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

บุคคลใดเลื่อมมารดาและบิดาโดยชอบ เพราะการบำรุงมารดา
และบิดานั้นแล บัณฑิตย่อมสรรเสริญบุคคลนั้นในโลกนี้
ทีเดียว บุคคลนั้นละไปจากโลกนี้แล้วย่อมบันเทิงในสวรรค์ ฯ

[๗๑๕] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว มาตโปสกพราหมณ์ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ภายีตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ท่าน
พระโคตม ภายีตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนก
ปริยายดูหมายภาษะที่คว่ำ เปิดช่องที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง สอง-
* ประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักษุจะมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม
ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ ขอพระ
องค์ทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่นั้น
นี้เป็นต้นไป ฯ

ภิกขกสูตรที่ ๑๐

[๗๑๖] สāvattihīna ฯ

ครั้งนั้น ภิกขกพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ สนทนา
ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว นั่ง ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ภิกขกพราหมณ์นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ท่านพระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์เป็นคนขอ พระองค์ก็
เป็นผู้ขอ ในความขอนี้ เราจะต่างอะไรกัน ฯ

[๗๑๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

บุคคลหาชื่อว่าเป็นภิกษุเพียงด้วยการขอคนอื่นไม่ บุคคล
สมาทานธรรมเป็นพิษ หาชื่อว่าเป็นภิกษุได้ไม่ ผู้ใดในโลก
นี้ละบุญและบาปเสียแล้ว ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยการ
พิจารณา ผู้นั้นแลชื่อว่าเป็นภิกษุ ฯ

[๗๑๘] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว ภิกขกพราหมณ์ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ภายีตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ท่านพระโคตม
ภายีตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย ดู-
* หมายภาษะที่คว่ำ เปิดช่องที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง สองประทีปในที่มืด
ด้วยหวังว่า คนมีจักษุจักมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม ข้าพระองค์ขอถึง
พระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่นั้นเป็น
ต้นไป ฯ

สังครวสูตรที่ ๑๑

[๗๑๙] สāvattihīna ฯ

สมัยนั้น สังครวพราหมณ์อาศัยอยู่ในกรุงสāvattihī มีลัทธิถือความบริสุทธิ์
ด้วยน้ำ ปรรณาคความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ ประพฤติการลงอาบน้ำชำระร่างกายทั้งเวลา
เย็นเวลาเช้าเป็นนิตย์ ฯ

ครั้งนั้น ท่านพระอานนทันทรงแล้วถือบาตรและจีวร เข้าไปบิณฑบาตในกรุง
สāvattihī ในเวลาเช้า ครั้นเที่ยวบิณฑบาตในกรุงสāvattihī แล้วกลับมาเวลาหลังอาหาร
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

[๗๒๐] ท่านพระอานนทันทรงอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า พระเจ้าข้า สังครวพราหมณ์อาศัยอยู่ในกรุงสāvattihī เขามีลัทธิ
ถือความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ ปรรณาคความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ ประพฤติการลงอาบน้ำชำระ
ร่างกาย ทั้งเวลาเย็นเวลาเช้าเป็นนิตย์ ข้าพระองค์ขอโอกาส ขอพระผู้มีพระภาค
จงเสด็จไปหาสังครวพราหมณ์ยังที่อยู่อาศัย ด้วยความอนุเคราะห์เกิดพระเจ้าข้า ฯ

พระผู้มีพระภาคทรงรับด้วยคหณภาพ ฯ

ครั้งนั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร
เสด็จเข้าไปหาสังครวพราหมณ์ยังที่อยู่อาศัย แล้วประทับนั่งบนอาสนะที่เขาปู
ลาดไว้ ฯ

[๗๒๑] ลำดับนั้น สังครวพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้ว
สนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามสังครวพราหมณ์ ซึ่งนั่งอยู่ ณ ส่วนข้างหนึ่งว่า
ดูกรพราหมณ์ เขาว่า ท่านได้ชื่อว่าถือความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ ปรรณาคความบริสุทธิ์
ด้วยน้ำ ท่านถือการลงอาบน้ำชำระร่างกาย ทั้งเวลาเย็นเวลาเช้าเป็นนิตย์ จริงหรือ ฯ
สังครวพราหมณ์กราบทูลว่า จริงเช่นนั้น ท่านพระโคตมผู้เจริญ ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

พ. ดุรพราหมณ์ ท่านเห็นอำนาจประโยชน์อะไรจึงได้ชื่อว่ามัลลิกีธ
ความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ ปราศจากความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ ถือการลงอาบนํ้า
ชำระร่างกาย ทั้งเวลาเย็นเวลาเช้าเป็นนิตย์ ฯ

ส. ท่านพระโคตม บาปกรรมใดที่ข้าพระองค์ทำในเวลากลางวัน ข้าพระ
องค์ลอยบาปกรรมนั้นเสียด้วยการอาบนํ้าในเวลาเย็น บาปกรรมใดที่ข้าพระองค์ทำ
ในเวลากลางคืน ข้าพระองค์ลอยบาปกรรมนั้นเสียด้วยการอาบนํ้าในเวลาเช้า ท่าน
พระโคตม ข้าพระองค์เห็นอำนาจประโยชน์นี้แหละ จึงได้ชื่อว่า มัลลิกีธความ
บริสุทธิ์ด้วยน้ำ ปราศจากความบริสุทธิ์ด้วยน้ำ ถือการลงอาบนํ้าชำระร่างกาย ทั้ง
เวลาเย็นเวลาเช้าเป็นนิตย์ ฯ

[๗๒๒] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดุรพราหมณ์ ห้วงน้ำคือธรรมมีศีลเป็นท่าไม่ขุ่น สัตบุรุษ
สรรเสริญต่อสัตบุรุษ เป็นที่ที่บุคคลผู้ถึงเวทอาบแล้ว บุคคล
ผู้มีตัวไม่เปียกเท่านั้นจึงจะข้ามถึงฝั่งได้ ฯ

[๗๒๓] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว สังครวพราหมณ์ได้กราบทูล

พระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ท่านพระโคตม
ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย ดุจ
หงายพานะที่คว่ำ เปิดช่องที่ปิดไว้ บอกทางแก่คนหลงทาง สองประทับในที่มืด
ด้วยหวังว่า คนมีจักษุจักมองเห็นรูปได้ ข้าแต่ท่านพระโคตม ข้าพระองค์ขอถึง
พระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะขอพระองค์ทรงจำข้าพระ
องค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

โฆมทสสสูตรที่ ๑๒

[๗๒๔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิคมชื่อว่า โฆมทสสะของเจ้า
ตากยะ ในแคว้นลัทธิกะ ฯ

ครั้งนั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนุ่งแล้วทรงถือบาตรและจีวร เสด็จ
เข้าไปบิณฑบาตยังโฆมทสสนิคม ฯ

สมัยนั้น พราหมณ์และคฤหบดีชาวโฆมทสสนิคม ประชุมกันอยู่ในสภา
ด้วยการนียกิจบางอย่าง และฝนกำลังตกอยู่ประปราย ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จเข้าไปยังสถานนั้น ฯ

พราหมณ์และคฤหบดีชาวโฆมทสสนิคม ได้เห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จมา
แต่ไกล ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า คนพวกไหนชื่อว่าสมณะโสน์ และคนพวกไหน
รู้จักธรรมของสภา ฯ

[๗๒๕] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะพราหมณ์และคฤหบดีชาว
โฆมทสสนิคม ด้วยพระคาถาว่า

ในที่ใดไม่มีคนสงบ ที่นั้นไม่ชื่อว่าสภา คนเหล่าใดไม่

กล่าวธรรม คนเหล่านั้นไม่ชื่อว่าคนสงบ คนสงบละระคะ

โทษะ และไม่หะแล้วกล่าวธรรมอยู่ ฯ

[๗๒๖] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พราหมณ์และคฤหบดี
ชาวโฆมทสสนิคม ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตม ภาสิตของ
พระองค์แจ่มแจ้งนัก ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ท่านพระ
โคตมทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย เหมือนหงายของที่คว่ำ เปิดช่องที่ปิด
บอกทางให้แก่คนหลงทาง หรือสองประทับในที่มืด ด้วยหวังว่าคนมีจักษุจักมองเห็นรูป
ฉะนั้น พวกข้าพระองค์เหล่านี้ขอถึงท่านพระโคตมผู้เจริญกับพระธรรมและพระภิกษุ
สงฆ์เป็นสรณะ ขอท่านพระโคตมทรงจำพวกข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกถึงสรณะ
ตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ดังนี้ ฯ

จบอุบาสกวรรคที่ ๒

รวมพระสูตรที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. กสิสูตร ๒. อุทัยสูตร ๓. เทวहितสูตร ๔. มหาศาลสูตร
๕. มานัตถ์ทสูตร ๖. ปัจจุบันสูตร ๗. นวกรรมิกสูตร ๘. กัญฐหารสูตร
๙. มาตุโปสกสูตร ๑๐. ภิกขกสูตร ๑๑. สังครวสูตร ๑๒. โฆมทสสสูตร ฯ
จบพราหมณ์สังยุต

วังคีสสังยุต

นิกขันตสูตรที่ ๑

[๗๒๗] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

สมัยหนึ่ง ท่านพระวังคิสะ อยู่ที่อัครคาฬวาเจตีย์ เขตเมืองอาฬวี กับท่านพระนิโครธกัปปะเป็นผู้เป็นอธิษฐาน กัสมัณนั้น ท่านพระวังคิสะยังเป็นภิกษุใหม่ บวชได้ไม่นาน ถูกละไว้ไม่ให้เฝ้าวิหาร ฯ

[๗๒๘] ครั้นนั้น สตรีเป็นอันมาก ประดับประดาร่างกายแล้ว เข้าไปยังอารามเที่ยวดูที่อยู่ของพวกภิกษุ

ครั้งนั้นแล ความกระสันย่อมบังเกิดขึ้น ความกำหนดย่อมรบกวนจิตของท่านพระวังคิสะ เพราะได้เห็นสตรีเหล่านั้น ฯ

ลำดับนั้น ท่านพระวังคิสะ มีความคิดดังนี้ว่า ไม่เป็นลาภของเราหนอ ไม่ใช่ลาภของเราหนอ เราได้ชั่วเสียแล้วหนอ เราไม่ได้ดีเสียแล้วหนอ ที่เราเกิดความกระสัน ที่ความกำหนดรบกวนจิตเรา เหตุที่คนอื่น ๆ จะพึงบรรเทาความกระสันแล้วยังความยินดีให้บังเกิดขึ้นแก่เรา ในความกำหนดที่บังเกิดขึ้นแล้วนี้ เราจะได้แต่ที่ไหน อย่างกระนั้นเลย เราพึงบรรเทาความกระสันเสียแล้วยังความยินดีให้เกิดขึ้นแก่ตนด้วยตนเองเถิด ฯ

[๗๒๙] ในกาลนั้นแล ท่านพระวังคิสะบรรเทาความกระสันเสียแล้ว ยังความยินดีให้เกิดขึ้นแก่ตนเองแล้ว ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

วิตกทั้งหลายเป็นเหตุให้กระหนอง (เกิดมา) แต่ฝ่ายธรรมดำ
เหล่านี้ ย่อมวิ่งเข้ามาสู่เราผู้ออกจากเรือนบวช เป็นผู้ไม่มี
เหย้าเรือนแล้ว ฯ

บุตรของกนชั้นสูงทั้งหลาย ผู้มีฝีมืออันเชี่ยวชาญ ศึกษาคี
แล้ว ทรงธนูไว้มั่นคง พึงทำจำนวนคนที่ไม่ยอมหนีตั้งพันๆ
ให้กระจัดกระจายไปรอบด้าน (ฉันใด)

ถึงแม้ว่าสตรีมากยิ่งกว่านี้จักมา สตรีเหล่านั้นก็จักเบียดเบียน
เรา ผู้ตั้งมั่นแล้วในธรรมของตนไม่ได้เลย (ฉันนั้น)

เพราะว่า เราได้ฟังทางเป็นที่ไปสู่พระนิพพานนี้ในที่เฉพาะ
พระพักตร์ของพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ พระอาทิตย์แล้ว
ใจของเรายินดีแล้วในทางเป็นที่ไปสู่พระนิพพานนั้น ฯ

แะมารผู้ชั่วร้าย ถ้าท่านจะเข้ามาหาเราผู้อยู่อย่างนี้ แะ
มฤตยูราช เราจักทำโดยวิธีที่ท่านจักไม่เห็นแม้ซึ่งทางของเรา
ได้เลย ดังนี้ ฯ

อรตีสสูตรที่ ๒

[๗๓๐] สมัยหนึ่ง ท่านวังคิสะ อยู่ที่อัครคาฬวาเจตีย์ เขตเมืองอาฬวี กับท่านพระนิโครธกัปปะเป็นผู้เป็นอธิษฐาน โดยสมัยนั้นแล ท่านพระนิโครธกัปปะ กลับจากบิณฑบาตในเวลาปัจฉายกัต ย่อมเข้าไปสู่วิหาร ย่อมออกในเวลาเย็นบ้าง ในวันรุ่งขึ้นหรือในเวลาภิกษาจารบ้าง ฯ

[๗๓๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ความกระสันย่อมบังเกิดขึ้น ความกำหนด ย่อมรบกวนจิตของท่านพระวังคิสะ ลำดับนั้น ท่านพระวังคิสะมีความคิดดังนี้ว่า ไม่เป็นลาภของเราหนอ ไม่ใช่ลาภของเราหนอ เราได้ชั่วเสียแล้วหนอ เราไม่ได้ดีเสียแล้วหนอ ที่เราเกิดความกระสันขึ้นแล้ว ที่ความกำหนดรบกวนจิตเรา เราจะได้เหตุที่คนอื่น ๆ จะพึงบรรเทาความกระสันแล้วยังความยินดีให้เกิดขึ้นแก่เรา ในความกำหนดที่เกิดขึ้นแล้วนี้แต่ที่ไหน อย่างกระนั้นเลย เราพึงบรรเทาความกระสันแล้ว ยังความยินดีให้เกิดขึ้นแก่ตนด้วยตนเองเถิด ฯ

[๗๓๒] ครั้นนั้นแล ท่านพระวังคิสะบรรเทาความกระสันแล้ว ยังความยินดีให้เกิดขึ้นแก่ตนด้วยตนเอง ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

บุคคลใดละความไม่ยินดี (ในศาสนา) และความยินดี (ใน
กามคุณทั้งหลาย) และวิตกอันอาศัยเรือนโดยประการทั้งปวง
แล้ว ไม่พึงทำปาปใหญ่คือกิเลสในอารมณ์ไหนๆ เป็นผู้ไม่
มีปาปคือกิเลส เป็นผู้ไม่หม่อมใจไปแล้ว ผู้นั้นแลชื่อว่าเป็น
ภิกษุ ฯ

รูปอย่างใดอย่างหนึ่งในโลกนี้ ที่ตั้งอยู่บนแผ่นดินก็ดี ทั้งตั้ง
อยู่ในเวหาสก็ดี ที่อยู่ในแผ่นดินก็ดี ย่อมทรุดโทรม เป็น
ของไม่เที่ยงทั้งหมด บุคคลทั้งหลายผู้สำนึกตน ย่อมถึงความ
ตกลงอย่างนี้เที่ยวไป ฯ

ชนทั้งหลายเป็นผู้ติดแล้ว ในอุปธิทั้งหลายคือ ในรูปอันตน
เห็นแล้ว ในเสียงอันตนได้ฟังแล้ว ในกลิ่นและรสอันตน
ได้กระทบแล้ว และในโผฏฐัพพารมณ์อันตนรู้แล้ว ท่านจง
บรรเทาความพอใจในกามคุณ ๕ เหล่านี้ เป็นผู้ไม่หวั่นไหว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
บุคคลใดไม่ติดอยู่ในกามคุณ ๕ เหล่านั้น บัณฑิตทั้งหลาย
เรียกบุคคลนั้นว่า เป็นมุนี ฯ
วิตกของคนทั้งหลายอาศัยปิยรูปสาตรูป ๖๐ เป็นอันมาก
ตั้งลงแล้วโดยไม่เป็นธรรมในหมู่ปถุชน บุคคลไม่พึงถึงวังวน
กิเลสในอารมณ์ไหนๆ และบุคคลผู้ไม่พูดจาชั่วหยาบ จึง
ชื่อว่า เป็นภิกษุ ฯ
บัณฑิตผู้มีจิตตั้งมั่นแล้วตลอดกาลนาน ผู้ไม่หลงโลก ผู้มี
ปัญญาแก่กล้า ผู้ไม่ทะเยอทะยาน เป็นมุนี ผู้ถึงบทอันระงับ
แล้ว อาศัยพระนิพพาน เป็นผู้ดับกิเลสได้แล้ว ย่อมรอกอย
กาล (เป็นที่ปรินิพพาน) ดังนี้ ฯ

แปลสดัมมัญญาสูตรที่ ๓

[๗๓๓] สมัยหนึ่ง ท่านพระวังคีสะอยู่ที่อัคคาฬเจดีย์ เขตเมืองอาฬวี
กับท่านพระนิโครทกัปปะผู้อุปัชฌาย์ ก็โดยสมัยนั้นแล ท่านพระวังคีสะนึกดู
หมิ่นภิกษุทั้งหลาย ผู้มีศีลเป็นที่รักเหล่าอื่น ด้วยปฏิภาณของตน ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะมีความคิดดังนี้ว่า ไม่เป็นลาภของเราหนอ
ไม่ใช่นิลาภของเราหนอ เราได้ชั่วเสียแล้วหนอ เราไม่ได้ดีเสียแล้วหนอ ที่เรา
ดูหมิ่นภิกษุทั้งหลาย ผู้มีศีลเป็นที่รักเหล่าอื่น ด้วยปฏิภาณของตน ดังนี้ ฯ

[๗๓๔] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะยังความวิปถิหารให้เกิดขึ้นแก่ตน
ด้วยตนเองแล้ว ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

ดูกรท่านผู้เป็นสาวกของพระโคตม ท่านจงละมานะเสีย
ท่านจงละหนทางแห่งมานะในโลกนี้เสีย ท่านจงเป็นผู้ละ
หนทางแห่งมานะในโลกนี้เสีย อย่าให้มีส่วนเหลือได้ (เพราะ)
หมู่สัตว์ผู้อันความลบลู่ทำให้มัวหมอง แล้วย่อมเป็นผู้มีความ
เดือดร้อนตลอดกาลนาน สัตว์ทั้งหลายผู้อันมานะกำจัดแล้ว
ย่อมตกนรก ชนทั้งหลายผู้อันมานะกำจัดแล้ว เข้าถึงนรก
แล้ว ย่อมเศร้าโศกสิ้นกาลนาน ภิกษุผู้ชำนะกิเลสด้วยมรรค
เป็นผู้ปฏิบัติชอบ ย่อมไม่เศร้าโศกเลยในกาลไหนๆ ย่อม
ได้รับเกียรติคุณและความสุข บัณฑิตทั้งหลายย่อมเรียกภิกษุ
ผู้เช่นนั้นว่า เป็นผู้เห็นธรรม เพราะฉะนั้น ท่านจงเป็นผู้ไม่
มีกิเลสเพียงตะปูเครื่องตรึงใจในโลกนี้ เป็นผู้มีความเพียร
จงละนิวารณทั้งหลายเสีย เป็นผู้บริสุทธิ์ และละมานะอย่า
ให้มีส่วนเหลือแล้ว ทำที่สุดแห่งกิเลสด้วยวิชชา เป็นผู้สงบ
ระงับ ดังนี้ ฯ

อนันตสูตรที่ ๔

[๗๓๕] สมัยหนึ่ง ท่านพระอนนทอยู่ที่พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล ในเวลาเช้า ท่านพระอนนท่งห่มแล้วถือบาตรและจีวร
เข้าไปเที่ยวบิณฑบาตในพระนครสาวัตถี มีท่านพระวังคีสะเป็นปัจฉาสมณะ ก็
โดยสมัยนั้นแล ความกระสันได้เกิดขึ้น ความกำหนดย่อมรบกวนจิตของท่าน
พระวังคีสะ ฯ

[๗๓๖] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะได้กล่าวกะท่านพระอนนทด้วย
คาถาว่า

ข้าพเจ้าร่ำร้อนเพราะกามราคะ จิตของข้าพเจ้ารุ่มร้อน ขอท่าน
จงบอกวิธีเป็นเครื่องดับราคะ เพื่ออนุเคราะห์แก่ข้าพเจ้าด้วย
เถิด ท่านผู้โคตม ฯ

ท่านพระอนนทจึงกล่าวว่า

[๗๓๗] จิตของท่านรุ่มร้อน เพราะสัญญาอันวิปลาส ท่านจงละ
เว้นนิมิตอันสวयงาม อันเป็นที่ตั้งแห่งราคะเสีย ท่านจงเห็น
สังขารทั้งหลาย โดยความเป็นของแปรปรวน โดยเป็นทุกข์
และอย่าเห็นโดยความเป็นตน ท่านจงดับราคะอันแรงกล้า
ท่านจงอย่าถูกราคะเผาผลาญบ่อยๆ ท่านจงเจริญจิตใน
อสุภกัมมัฏฐาน ให้เป็นจิตมีอารมณ์เป็นอันเดียวตั้งมั่นด้วยดี
เถิด ท่านจงมีกายคตาสติ ท่านจงเป็นผู้มากด้วยความหน่าย
ท่านจงเจริญความไม่มีนิมิต และจงถอนมานานนสัยเสีย เพราะ
การรู้เท่าถึงมานะ ท่านจักเป็นผู้สงบระงับเที่ยวไป ดังนี้ ฯ

สุภาสิตสูตรที่ ๕

[๗๓๘] สาวัตถินิทาน ๖

ในสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระพุทธานุญาตของพระผู้มีพระภาคแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธานุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย วาจาอันประกอบด้วยองค์ ๔ เป็นวาจาสุภาสิต ไม่เป็นวาจาทุภาสิต เป็นวาจาไม่มีโทษ และเป็นวาจาอันริบุญชนทั้งหลายไม่ติเตียน องค์ ๔ เป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมกล่าวแต่วาจาที่บุคคลกล่าวดีแล้วอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาที่บุคคลกล่าวชั่วแล้ว ๑ ย่อมกล่าวแต่วาจาที่เป็นธรรมอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาที่ไม่เป็นธรรม ๑ ย่อมกล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รักอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาอันไม่เป็นที่รัก ๑ ย่อมกล่าวแต่วาจาจริงอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาเท็จ ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย วาจาอันประกอบด้วยองค์ ๔ เหล่านี้แล เป็นวาจาสุภาสิต ไม่เป็นวาจาทุภาสิต เป็นวาจาไม่มีโทษ และเป็นวาจาอันริบุญชนทั้งหลายไม่ติเตียน ๖

[๗๓๙] พระผู้มีพระภาค ผู้พระสุตตศาสดา ครันตริสไวยาภรณ์ภาสิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า
สัตบุรุษทั้งหลาย ได้กล่าววาจาสุภาสิตว่าเป็นที่หนึ่ง บุคคล
ฟังกล่าววาจาที่เป็นธรรม ไม่ฟังกล่าววาจาที่ไม่เป็นธรรม เป็น
ที่สอง บุคคลฟังกล่าววาจาอันเป็นที่รัก ไม่ฟังกล่าววาจาอัน
ไม่เป็นที่รัก เป็นที่สาม บุคคลฟังกล่าววาจาจริง ไม่ฟังกล่าว
วาจาเท็จ เป็นที่สี่ ดังนี้ ๖

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคิสะลุกขึ้นจากอาสนะ ทำผ้าห่มเฉียงบ่าข้างหนึ่ง ประนมอัญชลีเฉพาะพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ข้าแต่พระสุตต เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ๖

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เนื้อความนี้จงแจ่มแจ้งกะเธอเถิด วังคิสะ ๖

[๗๔๐] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคิสะได้ทูลสรรเสริญพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควร ณ ที่เฉพาะพระพักตร์ว่า
บุคคลฟังกล่าวแต่วาจาที่ไม่เป็นเหตุยังตนให้เดือดร้อน และ
ไม่เป็นเหตุเบียดเบียนผู้อื่น วาจาอันนั้นแลเป็นสุภาสิต บุคคล
ฟังกล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รัก ที่ชนทั้งหลายชื่นชมแล้ว ไม่
ถือเอาคำที่ชั่วช้าทั้งหลาย กล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รักเกษม
เหล่าอื่น คำสัตย์แล เป็นวาจาไม่ตาย ธรรมนี้เป็นของมีมา
แต่เก่าก่อน สัตบุรุษทั้งหลายเป็นผู้ตั้งมั่นแล้วในคำสัตย์ ที่
เป็นอรรถและเป็นธรรม พระพุทธเจ้าตรัสพระวาจาใด ซึ่ง
เป็นวาจาเกษม เพื่อให้ถึงพระนิพพาน เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์
พระวาจาอันนั้นแลเป็นสูงสุดกว่าวาจาทั้งหลาย ดังนี้ ๖

สาริปุตตสูตรที่ ๖

[๗๔๑] สมัยหนึ่ง ท่านพระสาริปตรอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ๖

ก็สมัยนั้นแล ท่านพระสาริปตรชี้แจงให้ภิกษุทั้งหลาย เห็นแจ้ง สมาทานอาจหาญ ระวัง ด้วยธรรมิกถา ด้วยวาจาของชาวเมือง สละสลวย ไม่มีโทษ ไม่เคลื่อนไหวคลาด อาจยังผู้ฟังให้รู้เนื้อความได้แจ่มแจ้ง ๖

ส่วนภิกษุเหล่านั้นก็ทำกรรมนั้นให้เป็นประโยชน์ ใส่ใจกำหนดด้วยจิตทั้งปวง เจริยโสถลงฟังธรรม ๖

[๗๔๒] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคิสะมีความคิดดังนี้ว่า ท่านพระสาริปตรนี้ แนะนำชักชวนภิกษุทั้งหลายให้อาจหาญ ระวังด้วยธรรมิกถา ด้วยวาจาของชาวเมือง สละสลวย ไม่มีโทษ ไม่เคลื่อนไหวคลาด อาจยังผู้ฟังให้รู้เนื้อความได้แจ่มแจ้ง ๖

ส่วนภิกษุเหล่านั้นแล ก็ทำกรรมนั้นให้เป็นประโยชน์ ใส่ใจกำหนดด้วยจิตทั้งปวง เจริยโสถลงฟังธรรม อย่างกระนั้นเลย เราควรสรรเสริญท่านพระสาริ-

* บุตรด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรในที่เฉพาะหน้าเถิด ๖

ลำดับนั้นแล ท่านพระวังคิสะลุกจากอาสนะ ทำผ้าห่มเฉียงบ่าข้างหนึ่งแล้ว ประนมอัญชลีเฉพาะท่านพระสาริปตรแล้ว ได้กล่าวกะท่านพระสาริปตรดังนี้ว่า ท่านสาริปตร เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพเจ้า ท่านสาริปตร เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพเจ้า ๖

ท่านพระสาริปตรกล่าวกะท่านพระวังคิสะว่า เนื้อความนี้จงแจ่มแจ้งกะท่านเถิด ท่านวังคิสะ ๖

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๗๔๓] ครั้นนั้นแล ท่านพระวังคีสะ ได้สรรเสริญท่านพระสารีบุตร

ต่อหน้าด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรวา

ท่านสารีบุตรเป็นนักปราชญ์ มีปัญญาลึกซึ้ง จลลตในทาง
และมีโชทาง มีปัญญามาก ย่อมแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย
แสดงโดยย่อก็ได้ แสดงโดยพิสดารก็ได้ เสียงของท่าน
ไพเราะดังก้อง เหมือนเสียงนกสาลิกา ปฏิภาณเกิดขึ้นโดย
ไม่รู้สิ้นสุด เมื่อท่านแสดงธรรมอยู่ ภิกษุทั้งหลายย่อมฟัง
เสียงอันไพเราะ เป็นผู้ปลื้มจิตยินดีด้วยเสียงอันไพเราะ นำ
ยินดี นำฟัง เจริญใสตออยู่ ดังนี้ ฯ

ปวารณาสสูตรที่ ๗

[๗๔๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับที่พระวิหารบุพพาราม ปราสาท
ของนางวิสาขาผู้เป็นมารดาการเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี กับพระภิกษุสงฆ์
หมู่ใหญ่ ประมาณ ๕๐๐ รูป ล้วนเป็นอรหันต์ทั้งหมด ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคเป็นผู้อันภิกษุสงฆ์แวดล้อม ประทับ
นั่งในที่แจ้ง เพื่อทรงปวารณาในวันอุโบสถ ๑๕ คำ ฯ

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงตรวจดูเห็นภิกษุสงฆ์เป็นผู้ที่นั่งอยู่แล้ว จึง
รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เราขอปวารณาเธอทั้งหลาย
เธอทั้งหลายจะไม่ติเตียนกรรมใดๆ ที่เป็นไปทางกายหรือทางวาจาของเราบ้าง
หรือ ฯ

[๗๔๕] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ท่านพระสารีบุตรลุกขึ้นจาก
อาสนะ ทำผ้าห่มเจริ่งบ่าข้างหนึ่งแล้ว ประนมอัญชลีเฉพาะพระผู้มีพระภาคแล้ว
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ทั้งหลายติเตียน
กรรมใดๆ อันเป็นไปทางพระกายหรือทางพระวาจาของพระผู้มีพระภาคไม่ได้เลย
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะว่า พระผู้มีพระภาคทรงยังทางที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น
ทรงยังทางที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดมี ทรงบอกทางที่ยัง ไม่มีผู้บอก เป็นผู้ทรงรู้ทาง
ทรงรู้แจ้งทาง ทรงจลลตในทาง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ สากทั้งหลายในบัดนี้เป็นผู้
เดินตามทาง บัดนี้แลขอปวารณาพระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคจะไม่ทรงติเตียน
กรรมใดๆ อันเป็นไปทางกายหรือทางวาจาของข้าพระองค์บ้างหรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า สารีบุตร เราติเตียนกรรมใดๆ อันเป็นไปทาง
กายหรือทางวาจาของเธอไม่ได้เลย สารีบุตร เธอเป็นบัณฑิต สารีบุตร เธอเป็น
ผู้มีปัญญามาก เป็นผู้มีปัญญาแนบหนา สารีบุตร เธอเป็นผู้มีปัญญาวนให้รำเร
เป็นผู้มีปัญญาอ่องไว เป็นผู้มีปัญญาหลักแหลม เป็นผู้มีปัญญายากก็เลสได้
สารีบุตร โอรสพระองค์ใหญ่ของพระเจ้าจักรพรรดิ ย่อมยังจักรอันพระราชบิดา
ให้เป็นไปแล้ว ให้เป็นไปตามได้โดยชอบ ฉันทใด สารีบุตร เธอก็ฉันทนั้นเหมือนกัน
ย่อมยังธรรมจักรอันยอดเยี่ยม อันเราให้เป็นไปแล้วให้เป็นไปตามได้โดยชอบ
แท้จริง ฯ

ท่านพระสารีบุตรจึงกราบทูลอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หากว่าพระผู้มี-
*พระภาค ไม่ทรงติเตียนกรรมใดๆ อันเป็นไปทางกาย หรือทางวาจาของข้าพระองค์
ไซ้ร ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็พระผู้มีพระภาคจะไม่ทรงติเตียนกรรมใดๆ อัน
เป็นไปทางกายหรือทางวาจาของภิกษุ ๕๐๐ รูปเหล่านี้บ้างหรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า สารีบุตร เราไม่ติเตียนกรรมใดๆ อันเป็นไป
ทางกายหรือทางวาจา ของภิกษุ ๕๐๐ รูปเหล่านี้ สารีบุตร เพราะบรรดาภิกษุ
๕๐๐ รูปเหล่านี้ ภิกษุ ๖๐ รูป เป็นผู้ได้ริชชา ๓ อีก ๖๐ รูป เป็นผู้ได้อภิญญา ๖
อีก ๖๐ รูป เป็นผู้ได้อุภโตภาควิมุตี ส่วนที่ยังเหลือเป็นผู้ได้ปัญญาริมุตี ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะลุกขึ้นจากอาสนะ ทำผ้าห่มเจริ่งบ่าข้างหนึ่ง
แล้ว ประนมอัญชลีเฉพาะพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า
ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ข้าแต่พระสุคต
เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า เนื้อความนั้นจงแจ่มแจ้งกะเธอเถิด วังคีสะ ฯ

[๗๔๖] ครั้นนั้นแล ท่านพระวังคีสะ ได้สรรเสริญพระผู้มีพระภาคในที่
เฉพาะพระพักตร์ด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรวา

วันนี้เป็นวันอุโบสถที่ ๑๕ ภิกษุ ๕๐๐ รูป มาประชุมกันแล้ว
เพื่อความบริสุทธิ์ ล้วนเป็นผู้ตัดกิเลส เครื่องประกอบและ
เครื่องผูกได้แล้ว เป็นผู้ไม่มีความคับแค้น เป็นผู้ภพใหม่สิ้น
แล้ว เป็นผู้แสวงหาคุณอันประเสริฐ พระเจ้าจักรพรรดิห้อม-

*ล้อมด้วยอำมาตย์เสด็จเลียบพระมหาอาณาจักรนี้ ซึ่งมีสมุทร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
สาครเป็นขอบเขตโดยรอบ จันใด สากทั้งหลายผู้บรรลุ
ไตรวิชา ผู้ละมฤตยราชเสียได้ ย่อมนั่งห้อมล้อมพระผู้มี
พระภาค ผู้ชานะสงครามแล้ว เป็นผู้นำพวกอันหาผู้นำอื่น
ยิ่งกว่าไม่มี จันนั้น พระสากทั้งหมดเป็นบุตรของพระผู้มี
พระภาค ผู้ชั่วช้า ไม่มีในสมาคมนี้ ข้าพระองค์ขอถวายบังคม
พระผู้มีพระภาค ผู้หักลูกศร คือตัดหาเสียได้ ผู้เป็นเผ่า-

* พันธุ์ พระอาทิตย์ ดังนี้ ฯ

ปโรสหัสสสูตรที่ ๘

[๗๔๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี กับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่
๑,๒๕๐ รูป ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้ภิกษุทั้งหลายเห็นแจ้ง ให้
สมาทาน อาจหาญ ไร้เรง ด้วยธรรมิกถาอันประกอบด้วยนิพพาน ฯ

ฝ่ายภิกษุเหล่านั้น ได้ทำกรรมนั้นให้สำเร็จประโยชน์ ใส่ใจกำหนดด้วย
จิตทั้งปวง เจริญสัปปายะธรรม ฯ

[๗๔๔] ครั้นนั้นแล ท่านพระวังคีสระมีความคิดดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคนี้
ทรงแนะนำ ทรงชักชวนภิกษุทั้งหลายให้อาจหาญ ไร้เรง ด้วยธรรมิกถาอัน
ประกอบด้วยนิพพาน ฝ่ายภิกษุเหล่านั้น ก็ทำกรรมนั้นให้สำเร็จประโยชน์ ใส่ใจ
กำหนดด้วยจิตทั้งปวง เจริญสัปปายะธรรมนั้น อย่างกระนั้นเลย เราควรจะ
สรรเสริญพระผู้มีพระภาคในที่เฉพาะพระพักตร์ ด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรเถิด ฯ

ครั้นนั้นแล ท่านพระวังคีสระลุกขึ้นจากอาสนะ ทำผ้าห่มเจริ่งบาซังหนึ่ง
แล้ว ประนมอัญชลีเฉพาะพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า
ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ข้าแต่พระสุคต
เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า เนื้อความนั้นแจ่มแจ้งกะเธอเถิด วังคีสระ ฯ

[๗๔๕] ครั้นนั้นแล ท่านพระวังคีสระได้กราบทูลสรรเสริญพระผู้มีพระภาค
ในที่เฉพาะพระพักตร์ ด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรว่า

ภิกษุมากกว่าพัน ย่อมนั่งห้อมล้อมพระสุคตผู้ทรงแสดงธรรม
อันปราศจากอริคือพระนิพพาน ธรรมอันหาภัยแต่ไหนมิได้
ภิกษุทั้งหลายย่อมฟังธรรมอันปราศจากมลทิน ซึ่งพระสัมมา-
สัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว พระสัมพุทธเจ้าผู้อันหมุ่ภิกษุ
ห้อมล้อมแล้ว ย่อมงามจริงหนอ ข้าแต่พระผู้มีพระภาค
พระองค์เป็นผู้ทรงนามว่าพญาช้างอันประเสริฐ เป็นพระฤาษี
ที่ ๗ แห่งพระฤาษีทั้งหลาย เป็นผู้จดหมายเมฆยังฝนให้ตกใน
พระสาก ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงเกลือกกล้าใหญ่ วังคีสระสาก
ของพระองค์ ออกจากที่พักกลางวันด้วยความใคร่เพื่อเฝ้าพระ-

* ศาสตรา ขอถวายบังคมพระบาท ดังนี้ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า วังคีสระ คาถาเหล่านี้เธอตรีกตรองไว้ก่อน
หรือว่า จงแจ่มแจ้งกะเธอโดยฉับพลัน ฯ

ท่านพระวังคีสระกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คาถาเหล่านี้
ข้าพระองค์มิได้ตรีกตรองไว้ก่อนเลย แต่ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์โดยทันทีเทียว
แล ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า วังคีสระ คาถาทั้งหลายที่เธอไม่ได้ตรีกตรองไว้
ในกาลก่อน จงแจ่มแจ้งกะเธอยิ่งกว่าประมาณเถิด ฯ

[๗๔๖] ท่านพระวังคีสระ ทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคว่า ได้
พระเจ้าข้า แล้วได้ทูลสรรเสริญพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายซึ่งตนไม่ได้
ตรีกตรองไว้ในกาลก่อน โดยยิ่งกว่าประมาณว่า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใด ทรงครอบงำหนทางผิตตั้ง
ร้อยขอมารเสียได้ ทรงทำลายกิเลสเครื่องตรึงใจเพียงดังตะปู
ทั้งหลายเสียได้เสด็จเทียวไป ท่านทั้งหลายจงดูพระสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ทรงทำการแก้เครื่องผูกเสียได้ ผู้-
อันกิเลสอาศัยไม่ได้แล้ว ผู้ทรงจำแนกธรรมเป็นส่วนๆ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใด ได้ทรงบอกทางมีอย่างต่างๆ
เพื่อเป็นเครื่องข้ามโอชะ เมื่อหนทางนั้น ซึ่งเป็นทางไม่ตาย
อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นตรัสบอกแล้ว พระสากทั้งหลาย
เป็นผู้เห็นธรรมไม่ถ่วงงัน ตั้งมั่นแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
พระองค์ใด ทรงทำความรุ่งเรืองแห่งตลอดซึ่งธรรมแล้ว ได้
ทรงเห็นธรรมเป็นที่ก้าวล่วงที่รู้ทั้งปวง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระองค์นั้น ครั้นทรงทราบแล้วและทรงกระทำให้แจ้ง
(ธรรมนั้น) แล้ว ได้ทรงแสดงฐานะทั้ง ๑๐ อันเลิศ ความ
ประมาทอะไร ในธรรมอันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง
แล้วด้วยดีอย่างนี้ จักมีแก่ผู้รู้ทั้งหลาย เพราะฉะนั้นแล
บุคคลพึงเป็นผู้ไม่ประมาท น้อมใจศึกษาในพระศาสนาของ
พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นทุกเมื่อ ดังนี้ ฯ

โกณฑัญญสูตรที่ ๙

[๗๔๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านพระอัญญาโกณฑัญญะ ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับต่อกาลนานนักทีเดียว ครั้นแล้วได้หมอบลงแทบพระบาททั้งสองของ
พระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า จูบพระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคด้วยปาก
นวดพื้นด้วยมือทั้งสอง และประกาศชื่อว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้าพระองค์
ชื่อว่า โกณฑัญญะ ข้าแต่พระสุคต ข้าพระองค์ชื่อว่าโกณฑัญญะ ดังนี้ ฯ

[๗๔๒] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสระมีความคิดดังนี้ว่า ท่านพระอัญญา
โกณฑัญญะนี้ นานนักทีเดียวจึง ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ครั้นเข้าเฝ้าแล้ว ได้
หมอบลงแทบพระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า จูบพระบาททั้ง-
*สองของพระผู้มีพระภาคด้วยปาก นวดพื้นด้วยมือทั้งสอง และประกาศชื่อว่า
ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้าพระองค์ชื่อว่า โกณฑัญญะ ข้าแต่พระสุคต ข้าพระองค์
ชื่อว่า โกณฑัญญะ อยู่กระนั้นเลย เราพึงชมเชยท่านพระอัญญาโกณฑัญญะ
ในที่เฉพาะพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายตามสมควรเถิด ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสระลุกขึ้นจากอาสนะแล้ว ประนมอัญชลีไปทาง
ที่พระผู้มีพระภาคประทับแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า ข้าแต่พระผู้มี-
*พระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งแก่ข้าพระองค์ ข้าแต่พระสุคต เนื้อความนี้
ย่อมแจ่มแจ้งแก่ข้าพระองค์ ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า เนื้อความนั้นจงแจ่มแจ้งแก่เธอเถิด วังคีสระ
ดังนี้ ฯ

[๗๔๓] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสระได้ชมเชยท่านพระอัญญาโกณฑัญญะ
เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรว่า
พระโกณฑัญญะเถระนี้ เป็นผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธรองค์ เป็นผู้
มีความเพียรเครื่องก้าวหน้าอย่างแรงกล้า เป็นผู้ได้ธรรมเครื่อง
อยู่เป็นสุขทั้งหลายอันเกิดแต่วิเวกเนื่องนิมิต्य คุณอันใดอัน
พระสาวกผู้ทำตามคำสอนของพระศาสดาพึงบรรลุล คุณอันนั้น
ทุกอย่างอันพระโกณฑัญญะเถระนั้น เป็นผู้ไม่ประมาทศึกษา
อยู่บรรลุลแล้วโดยลำดับ พระโกณฑัญญะเถระเป็นผู้มีอาณภาพ
มาก เป็นผู้ได้วิชา ๓ เป็นผู้ฉลาดในเจโตปริยญาณ เป็น
ทายาทของพระพุทธรองค์ ให้อยู่ซึ่งพระบาททั้งสองของ
พระศาสดา ดังนี้ ฯ

โมคคัลลานสูตรที่ ๑๐

[๗๔๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับ ณ กาลสิลา ข้างภูเขาสิลิสี
เขตพระนครราชคฤห์ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ล้วนเป็น
พระอรหันต์ทั้งหมด ฯ

ได้ยินว่า ท่านพระมหาโมคคัลลานะตามพิจารณาจิตอันหลุดพ้นพิเศษ

(จากกิเลส) อันหาอุปรมิได้ ของภิกษุเหล่านั้นด้วยจิตอยู่ ฯ

[๗๔๕] ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสระมีความคิดดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาค
นี้แลประทับที่กาลสิลา ข้างภูเขาสิลิสี เขตกรุงราชคฤห์ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์
หมู่ใหญ่ ประมาณ ๕๐๐ รูป ล้วนเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ท่านพระมหา-

*โมคคัลลานะก็ตามพิจารณาจิตอันหลุดพ้นพิเศษ (จากกิเลส) อันหาอุปรมิได้
ของภิกษุเหล่านั้นด้วยจิตอยู่ อยู่กระนั้นเลย เราพึงชมเชยท่านพระมหาโมคคัลลานะ
เฉพาะพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรเถิด ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสระลุกขึ้นจากอาสนะ ทำฝ่าห่มเจริญบ่าข้างหนึ่ง
ประนมอัญชลีไปทางที่พระผู้มีพระภาคประทับแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค
ดังนี้ว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งแก่ข้าพระองค์ ข้าแต่-

*พระสุคต เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งแก่ข้าพระองค์ ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เนื้อความนั้นจงแจ่มแจ้งกะเธอเกิด วังคีสะ ๖

[๓๔๖] ครั้นนั้นแล ท่านพระวังคีสะ ได้ชมเชยท่านพระมหาโมคคัลลานะ

เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควรว่า
พระสาวกทั้งหลายผู้สำเร็จไตรวิชา ผู้ละมฤตยเสียได้ ย่อม
นั่งห้อมล้อมพระมุนี ผู้ถึงฝั่งแห่งทุกข์ ซึ่งประทับนั่งอยู่ที่ข้าง
แห่งภูเขา พระมหาโมคคัลลานะผู้มีฤทธิ์มาก ย่อมสอดส่อง
พระสาวกเหล่านั้นด้วยจิต ตามพิจารณาจิตอันหลุดพ้นพิเศษ
แล้ว อันหาอุปมิตีได้ของพระสาวกเหล่านั้นอยู่ พระสาวก
ทั้งหลายย่อมนั่งห้อมล้อมพระโคตม ผู้เป็นมุนี ซึ่งสมบุรณ์
ด้วยพระคุณทั้งปวงอย่างนี้ ผู้ถึงฝั่งแห่งทุกข์ ผู้ประกอบด้วย
พระคุณเป็นเอกประการ ดังนี้ ๖

คัคคราสสูตรที่ ๑๑

[๓๔๗] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาค ประทับอยู่ที่ริมฝั่งสระบัวชื่อว่า
คัคครา เขตนครจัมปา พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ประมาณ ๕๐๐ รูป อุบาสก
ประมาณ ๓๐๐ คน และเทวดาหลายพันองค์ ๖

นิยว่า พระผู้มีพระภาครุ่งเรืองลวงภิกษุ อุบาสกและเทวดาเหล่านั้น ด้วย
พระวรรณะและด้วยพระยศ ๖

[๓๔๘] ครั้นนั้นแล ท่านพระวังคีสะ มีความคิดดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาค
นี้แล ประทับอยู่ที่ริมฝั่งสระบัวชื่อว่าคัคครา เขตนครจัมปา พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์
หมู่ใหญ่ ประมาณ ๕๐๐ รูป อุบาสกประมาณ ๓๐๐ คน และเทวดาหลายพันองค์
นิยว่า พระผู้มีพระภาครุ่งเรืองลวงภิกษุ อุบาสกและเทวดาเหล่านั้น ด้วยพระ-

* วรรณะและด้วยพระยศ อย่างกระนั้นเลย เราพึงชมเชยพระผู้มีพระภาค ณ ที่เฉพาะ
พระพักตร์ ด้วยคาถาอันสมควรเกิด ๖

ครั้นนั้นแล ท่านพระวังคีสะ ลุกขึ้นจากอาสนะ ทำผ้าห่มเจริยงา
ข้างหนึ่ง ประนมอัญชลีไปทางที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่แล้ว ได้กราบทูลพระผู้มี-

* พระภาควา ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ข้าแต่
พระสุดต เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ๖

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า เนื้อความนั้นจงแจ่มแจ้งกะเธอเกิด วังคีสะ ๖

[๓๔๙] ครั้นนั้นแล ท่านพระวังคีสะ ได้ชมเชยพระผู้มีพระภาค ณ ที่
เฉพาะพระพักตร์ ด้วยคาถาอันสมควรว่า

พระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งปราศจากมลทิน ย่อมแจ่มกระจ่าง
ในท้องฟ้า ซึ่งปราศจากเมฆฝน จันใด ข้าแต่พระองค์ผู้มี
พระรัศมีชานออกแต่พระสรีรกาย ผู้เป็นเมฆามุนี พระองค์
ย่อมรุ่งเรืองลวงสรรพสัตว์โลก ด้วยพระยศ จันนั้น ดังนี้ ๖

วังคีสสูตรที่ ๑๒

[๓๖๐] สมัยหนึ่ง ท่านพระวังคีสะ อยู่ที่พระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ๖

ก็สมัยนั้นแล ท่านพระวังคีสะ เป็นผู้บรรลพระอรหัตแล้วไม่นาน เสวย
วิมุตติสุขอยู่ ได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ ในเวลานั้นว่า

ในกาลก่อน เราเป็นผู้มีมาด้วยความเป็นกวี ได้เที่ยวไป
แล้ว สู่บ้านจากบ้าน สู่เมืองจากเมือง ครั้นเราได้เห็น
พระสัมพุทธเจ้า ศรัทธาจึงบังเกิดขึ้นแก่เรา พระสัมพุทธเจ้า
นั้นได้ทรงแสดงธรรมคือขันธ อายตนะ ชาติแก่เรา เราได้ฟัง
ธรรมของพระองค์แล้ว ก็บรรพชาเป็นอุปัชฌาย์เรื่อนมิได้ พระมุนี
ได้ตรัสรู้พระโพธิญาณ เพื่อประโยชน์แก่ประชุมชนเป็นอัน-
มากแก่ภิกษุและภิกษุณีทั้งหลาย ผู้ได้ถึง ได้เห็นนิยามธรรม
การมาของเราในสำนักของพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดี
จริงหนอ วิชชา ๓ อันเราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ พระศาสนา
ของพระพุทธองค์เราได้ทำแล้ว เราย่อมรู้ขันธสันดานอันเรา
เคยอยู่ในกาลก่อน ทิพภักษญาณเราทำให้หมดจดแล้ว เรา
เป็นผู้สำเร็จไตรวิชา บรรลุอิทธิวิธี ฉลาดในเจโตปริยญาณ
ดังนี้ ๖

จบวังคีสสังยุต

รวมพระสูตรแห่งวังคีสสังยุตมี ๑๒ สูตร คือ
นิกขันตสูตรที่ ๑ อรติสูตรที่ ๒ เปสลาติมัญญนาสูตรที่ ๓ อนันตสูตร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ที่ ๔ สุภาสิตสูตรที่ ๕ สาริปุตตสูตรที่ ๖ ปวารณาสูตรที่ ๗ ปโรสหัสสูตร
ที่ ๘ โภจนทัณณสูตรที่ ๙ โมคคัลลานสูตรที่ ๑๐ คัคคราสูตรที่ ๑๑ กัมปังคิสูตร
กรป ๑๒ ฯ

วนสังยุต

วิเวกสูตรที่ ๑

[๗๖๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-

สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่ง ในแคว้นโกศล
สมัยนั้นแล ภิกษุรูปนั้น พักผ่อนกลางวัน ตรีกอฏฐลวิตกลามกอิงอาศัยเรือน ฯ

[๗๖๒] ครั้นนั้น เทวดาที่สิงอยู่ในป่านั้น มีความเอ็นดูใคร่ประโยชน์
แก่ภิกษุนั้น หวังจะให้เธอสลัดใจ จึงเข้าไปหาแล้วกล่าวกะเธอด้วยคาถาว่า
ท่านใคร่วิเวก จึงเข้าป่า ส่วนใจของท่านแส่ชานไปภายนอก
ท่านเป็นคน จงกำจัดความพอใจในคนเสีย แต่นั้น ท่าน
จักเป็นผู้มีความสุข ปราศจากความกำหนัด ท่านมีสติ ละ
ความไม่ยินดีเสียได้ เราเตือนให้ท่านระลึกถึงธรรมของ
สัตบุรุษ ธลิตือกิเลสประดุจบาตาสที่ข้ามได้ยาก ได้แก่ความ
กำหนัดในกามอย่าได้ครอบงำท่านเลย นกที่เปื้อนฝุ่น ย่อม
สลัดธลิตที่เปื้อนเพื่อนให้ตกไป ฉะนั้น ภิกษุผู้มีเพียร มีสติ
ย่อมสลัดธลิตือกิเลสที่เปื้อนเพื่อนให้ตกไป ฉะนั้น ดังนี้
ลำดับนั้น ภิกษุนั้นเป็นผู้อันเทวดานั้นเตือนให้สังเวช ถึงซึ่งความสลัดใจ
แล้วแล ฯ

อปฏิฐานสูตรที่ ๒

[๗๖๓] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งในแคว้น
โกศล สมัยนั้นแล ภิกษุรูปนั้น ไปนอนหลับในที่พักกลางวัน ฯ

[๗๖๔] ครั้นนั้น เทวดาที่สิงอยู่ในป่านั้น มีความเอ็นดูใคร่ประโยชน์
แก่ภิกษุรูปนั้น หวังจะให้เธอสลัดใจจึงเข้าไปหาแล้วได้กล่าวกะเธอด้วยคาถาว่า
ท่านจงลุกขึ้นเกิดภิกษุ ท่านจะต้องการอะไรด้วยความหลับ
ท่านผู้ร่ำร้อนด้วยกิเลส อันลูกศรคือตัณหาเสียบแทง ดิ้นรน
อยู่ จะมิว่าหลับมีประโยชน์อะไร ท่านออกจากเรือนบวชด้วย
ความเป็นผู้ไม่มีเรือนด้วยศรัทธาใด ท่านจงเพิ่มพูนศรัทธานั้น
เถิด อย่าไปสู่อำนาจของความหลับเลย ฯ

[๗๖๕] คนเขลาหมกมุ่นอยู่ในกามารมณ์เหล่าใด กามารมณ์
เหล่านั้น ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ความหลับจะแผดเผาบรรพชิต
ผู้พ้นแล้ว ผู้ไม่เกี่ยวข้องกับกามารมณ์ซึ่งยังสัตว์ให้ติดอยู่ได้
อย่างไร เพราะกำจัดฉันทราคะเสียได้ และเพราะกำถ่วง
อริชชาเสียได้ ญาณนั้นเป็นของบริสุทธิ์อย่างยิ่ง ใจความ
หลับจะแผดเผาบรรพชิตได้ ความหลับจะแผดเผาบรรพชิต
ผู้ไม่มีโรค ไม่มีความแค้นใจ เพราะทำลายอริชชาเสียด้วย
วิชชา และเพราะอาสวะสิ้นไปหมดแล้วอย่างไรได้ ความ
หลับจะแผดเผาบรรพชิตผู้ปรารถนาความเพียร ผู้มีตนอันส่งไป
แล้ว ผู้บากบั่นมั่นเป็นนิตย์ ผู้จำนงพระนิพพานอยู่อย่าง
ไรได้ ฯ

กัสนปโคตตสูตรที่ ๓

[๗๖๖] สมัยหนึ่ง ท่านพระกัสนปโคตร พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่ง
ในแคว้นโกศล สมัยนั้นแล ท่านอยู่ในที่พักกลางวัน กล่าวสอนนายพรานเนื้อ
คนหนึ่ง ฯ

[๗๖๗] ครั้นนั้น เทวดาผู้สิงอยู่ในป่านั้น มีความเอ็นดูใคร่ประโยชน์
แก่ท่านพระกัสนปโคตร หวังจะให้ท่านสลัดใจจึงเข้าไปหา แล้วได้กล่าวกะท่าน
ด้วยคาถาว่า

ภิกษุผู้กล่าวสอนนายพรานเนื้อซึ่งเที่ยวไปตามชอกเขาผู้ทรม
ปัญญา ไม่รู้เท่าถึงการณ ในกาลอันไม่ควร ย่อมปรากฏ
แก่เราประดุจคนเขลา เขาเป็นคนพาล ถึงฟังธรรมอยู่ก็ไม่
เข้าใจเนื้อความ แสงประทีปโพลงอยู่ก็ไม่เห็น เมื่อท่านกล่าว
ธรรมอยู่ ย่อมไม่รู้เนื้อความ ข้าแต่ท่านกัสนป ถึงแม้ท่าน
จักทรงประทีปอันโพลงตั้ง ๑๐ ดวง เขาก็จักไม่เห็นรูป เพราะ
จักขุ (คือญาณ) ของเขาไม่มี ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ลำดับนั้น ท่านกัสสปโคตร ผู้อันเทวดานั้นให้สังเวช ถึงซึ่งความสลด
ใจแล้ว ฯ

สัมพหุลสูตรที่ ๔

[๗๖๘] สมัยหนึ่ง ภิกษุมากด้วยกัน พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งใน
แคว้นโกศล ครั้นนั้นแล ภิกษุเหล่านั้นอยู่จำพรรษาถ้วนไตรมาสแล้วหลีกไปสู่
จาริก ฯ

[๗๖๙] ครั้นนั้น เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น เมื่อไม่เห็นภิกษุเหล่านั้น
ก็คร่ำครวญถึง ได้กล่าวคำถาถาในเวลานั้นว่า

ความสนทนินยอมปรากฏประจักษ์ความไม่ยินดีเพราะเห็น
ภิกษุเป็นอันมากในอาสนะอันสงัด ท่านเหล่านั้น เป็นพหุสต
มีถ้อยคำไพเราะ ท่านเป็นสาวกของพระโคตม ไปที่ไหนกัน
เสียแล้ว ฯ

[๗๗๐] เมื่อเทวดานั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว เทวดาอีกองค์หนึ่งได้กล่าวกะ
เทวดานั้นด้วยคำถาถาว่า

ภิกษุทั้งหลายเป็นผู้ไม่อาลัยที่อยู่ เทียวไปเป็นหมู่ประจวบจน
ไปสู่แคว้นนครและโกศล บางพวกก็บ้ายหน้าไปสู่แคว้นวัชชี ฯ

อาเนนฺตสูตรที่ ๕

[๗๗๑] สมัยหนึ่ง ท่านพระอาเนนฺต พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งใน
แคว้นโกศล สมัยนั้นแล ท่านพระอาเนนฺต เป็นผู้มากไปด้วยการรับแขกฝ่าย
ภุคฺคิยฺสเถวลาอยู่ ฯ

[๗๗๒] ครั้นนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู ใคร
ประโยชน์แก่ท่านพระอาเนนฺต ใครจะให้ท่านสังเวชจึงเข้าไปหาถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว
ได้กล่าวกะท่านด้วยคำถาถาว่า

ท่านเข้าไปสู่ที่รกรกคือโคนต้นไม้แล้ว จงใส่ใจถึงพระนิพพาน
โคตมะ ท่านจงเพ่งฌาน อย่าประมาท ถ้อยคำที่สนทนา
ของท่านจักทำอะไรได้ ฯ
ลำดับนั้น ท่านพระอาเนนฺต เป็นผู้อันเทวดานั้นให้สังเวช
ถึงซึ่งความสลดใจแล้วแล ฯ

อนุรุธสูตรที่ ๖

[๗๗๓] สมัยหนึ่ง ท่านพระอนุรุธพำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งใน
แคว้นโกศล ฯ

[๗๗๔] ครั้นนั้นแล เทวดาขึ้นดาวดึงส์องค์หนึ่งชื่อชาลิณีเป็นภรรยาเก่า
ของท่านพระอนุรุธ เข้าไปหาท่านถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าวกะท่านด้วยคำถาถาว่า

ท่านจงตั้งจิตของท่านไว้ในหมู่เทวเทพขึ้นดาวดึงส์ ซึ่งพรั่ง
พร้อมด้วยอารมณอันน่าใคร่ทั้งปวง ที่ท่านเคยอยู่ในกาลก่อน
ท่านจะเป็นผู้อันหมู่เทวดาแวดล้อมเป็นบริวาร ย่อมงดงาม ฯ

[๗๗๕] อ. เหล่านางเทพกัลยาผู้มีคติอันทราม ดำรงมั่นอยู่ใน
กายของตน สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น แม้เป็นผู้มีคติอันทราม
ก็ถูกนางเทพกัลยาปารรถนา ฯ

[๗๗๖] ท. เหล่าสัตว์ผู้ไม่ได้เห็นที่อยู่อันเป็นที่น่าเพลิดเพลิน
ของนรเทพขึ้นไตรทศ ผู้มียศ ก็ชื่อว่าไม่รู้จักความสุข ฯ

[๗๗๗] อ. ดูกรเทวดาผู้เขลา ท่านไม่รู้แจ้งตามคำของพระ-
อรหันต์ว่า

สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง มีอันเกิดขึ้นและเสื่อมไปเป็น
ธรรมดา บังเกิดขึ้นแล้วย่อมเสื่อมไป การเข้าไปรับสังขาร
เหล่านั้นเสียได้เป็นสุข บัดนี้ การอยู่ครอบครองของเราไม่มี
อีกต่อไป ตัณหาประจวบดังว่าชายในหมู่เทพของเราก็ไม่มี
สงสารคือชาติสิ้นไปแล้ว บัดนี้ภพใหม่ ไม่มีอีกต่อไป ฯ

นาคทัตตสูตรที่ ๗

[๗๗๘] สมัยหนึ่ง ท่านพระนาคทัตตะ พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งใน
แคว้นโกศล สมัยนั้นแล ท่านพระนาคทัตตะเข้าไปสู่บ้านแต่เช้าตรู่และกลับมา
หลังเที่ยง ฯ

[๗๗๙] ครั้นนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู ใคร
ประโยชน์แก่ท่านพระนาคทัตตะ ใครจะให้ท่านสังเวช จึงเข้าไปหาถึงที่อยู่ ครั้น
แล้วได้กล่าวกะท่านด้วยคำถาถาว่า

ท่านนาคทัตตะ ท่านเข้าไปแล้วในกาลและกลับมาในกลางวัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
(ท่าน) มีปรกติเที่ยวไปเป็นเวลา คลุกคลีกับภคฺยีสถ์ พลอย
ร่วมสุขร่วมทุกข์กับเขา เราย่อมกลัวพระนาคที่ตตะ ผู้คะนอง
สิ้นดี และพัวพันในสกุลทั้งหลาย ท่านอย่าไปสู่อานาจของ
มัจจราชผู้มีกำลัง ผู้กระทำซึ่งที่สุดเลย ฯ
ลำดับนั้น ท่านพระนาคที่ตตะ เป็นผู้อันเทวดานั้นให้สังเวชถึงซึ่งความ
สลดใจแล้วแล ฯ

กถาขณีสสูตรที่ ๘

[๓๕๐] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในราวป่าแห่งหนึ่งในแคว้น
โกศล สมัยนั้นแล ภิกษุนั้นไปอยู่คลุกคลีในสกุลแห่งหนึ่งเป็นเวลา ฯ

[๓๕๑] ครั้นนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในราวป่านั้น มีความเอ็นดูใคร่ประ-
*โยชน์แก่ภิกษุนั้น ใครจะให้เธอสังเวช จึงเนรมิตเพศแห่งหญิงแม่เรือนในตระกูล
นั้นเข้าไปหาถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าวกะภิกษุนั้นด้วยคาถาว่า
ชนทั้งหลาย ย่อมประชุมสนทนากันที่ฝั่งแม่น้ำในโรงที่พัก
ในสภา และในถนน ส่วนเราและท่านเป็นดังริ้ว ฯ

[๓๕๒] แท้จริงเสียงที่เป็นข้าศึกมีมากอันท่านผู้มีตบะ ฟังอดทน
ไม่ฟังเก้อเขินเพราะเหตุนี้ เพราะสัตว์หาได้เศร้าหมองด้วย
เหตุนี้ไม่ แต่ผู้ใดมักสะดุ้งเพราะเสียงประจวบเนื้อทรายในป่า
นักปราชญ์กล่าวผู้นั้นว่ามีจิตเบา วัตรของเขาอย่าไม่สมบูรณ์ ฯ

วัชชีปัตตสูตรที่ ๙

[๓๕๓] สมัยหนึ่ง ภิกษุวัชชีบุตรรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่ง
ใกล้เมืองเวสาลี สมัยนั้นแล วาระแห่งมหรสพตลอดราตรีทั้งปวงย่อมมีในเมือง
เวสาลี ฯ

[๓๕๔] ครั้นนั้นแล ภิกษุนั้นได้ฟังเสียงกึกก้องแห่งดนตรี อันบุคลลดี
และบรรเลงแล้วในเมืองเวสาลี คร่ำครวญอยู่ ได้ภาวนิตถาคณานี้ในเวลานั้นว่า
เราเป็นคนๆ เดียวอยู่ในป่า ประจวบตอนไม้ที่เขาทิ้งแล้วในป่า
จะนั้น ใครจะเป็นผู้ลามกกว่าเราในราตรีเช่นนี้หนอ ฯ

[๓๕๕] ลำดับนั้น เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู ใคร่
ประโยชน์แก่เธอ ใครจะยังเธอให้สลดจึงเข้าไปหาจนถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าว
กะเธอด้วยคาถาว่า

ท่านเป็นคนๆ เดียวเท่านั้นอยู่ในป่า ประจวบตอนไม้ที่เขาทิ้ง
แล้วในป่าจะนั้น เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมากย่อม
รักท่าน ประจวบสัตว์นรกรักรักผู้ที่จะ ไปสวรรค์ จะนั้น ฯ
ลำดับนั้นแล ภิกษุนั้นเป็นผู้อันเทวดาให้สังเวชถึงซึ่งความ
สลดแล้วแล ฯ

สัชฌายสูตรที่ ๑๐

[๓๕๖] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในป่าแห่งหนึ่งในแคว้นโกศล
สมัยนั้น ภิกษุนั้น นึกว่าเมื่อก่อนเป็นผู้มากไปด้วยการสหายยเกินเวลาอยู่ สมัย
ต่อมา เธอเป็นผู้ชวนชวายน้อยเป็นผู้หนึ่ง ยังกาลให้ล่วงไป ฯ

[๓๕๗] ครั้นนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น ไม่ได้ฟังธรรมของเธอ
จึงเข้าไปหาถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าวกะเธอด้วยคาถาว่า

ภิกษุ ท่านอยู่ร่วมกับภิกษุทั้งหลาย ย่อมไม่สหายยบทแห่ง
พระธรรม เพราะเหตุไร บุคคลฟังธรรมแล้วย่อมได้ความ
เลื่อมใส ผู้กล่าวธรรมย่อมได้รับความสรรเสริญในทิฏฐธรรม
เทียว ฯ

[๓๕๘] กิ. ความพอใจในบทแห่งพระธรรมได้มีแล้วในกาลก่อน
จนถึงกาลที่เรามาร่วมด้วยวิราคะและเพราะเราร่วมด้วยวิราคะ
แล้ว สัตบุรุษทั้งหลายรู้ทั่วถึง รูป เสียง กลิ่น รส และ
โผฏฐัพพะ อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ได้กล่าวการเสียสละ

(อารมณฺ์นั้นๆ) เสีย ฯ

อโยนิโสมนสิการสูตรที่ ๑๑

[๓๕๙] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งในแคว้น
โกศล สมัยนั้นแล เธอไปที่พักในกลางวัน ตรีกอฏฺฐลวิตกอันลามกคือกามวิตก
พยาบาทวิตก และวิหิงสชาติก ฯ

[๓๖๐] ครั้นนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู ใคร่
ประโยชน์ หวังจะให้ภิกษุนั้นสังเวช จึงเข้าไปหาถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าวกะภิกษุ
นั้นด้วยคาถาว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ท่านอุทวิตกีน เพราะมนสิการ ไม่แยบคาย ท่านจงละ
มนสิการ ไม่แยบคายเสีย และจงใคร่ครวญโดยแยบคาย ท่าน
ปรารภพระศาสดาพระธรรม พระสงฆ์ และศีลของตนแล้ว
จะบรรลุความปราโมทย์ ปิติและสุขโดย ไม่ต้องสงสัย แต่นั้น
ท่านจักเป็นผู้มากด้วยความปราโมทย์ จักกระทำที่สุดแห่ง
ทุกข์ได้ ฯ

ลำดับนั้นแล ภิกษุหนึ่ง เป็นผู้อันเทวดานั้นให้สังเวทถึงซึ่งความสลัดใจ
แล้วแล ฯ

มัชฌันติกสูตรที่ ๑๒

[๓๙๑] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งในแคว้น
โกศล ฯ

[๓๙๒] ครั้นนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในป่านั้น เข้าไปหาถึงที่อยู่ ครั้น
แล้วได้ภยิตคาถาเหล่านี้ในสำนักของภิกษุนั้นว่า

ในกาลกำลังเที่ยงวัน เมื่อนกทั้งหลายจับเจ้าแล้ว ภยันัน

ย่อมปรากฏแก่เรา ประจวบป่าใหญ่สงเสียงอยู่ ฯ

ภิก. ในกาลกำลังเที่ยง เมื่อนกทั้งหลายจับเจ้าแล้ว ความยินดี
นั้นย่อมปรากฏแก่เรา ประจวบป่าใหญ่สงเสียงอยู่ ฉะนั้น ฯ

ปากดินทริยสูตรที่ ๑๓

[๓๙๓] สมัยหนึ่ง ภิกษุมาร่วมด้วยกัน พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่ง
ในแคว้นโกศล ล้วนเป็นผู้ฟังชาน เหนือเหิม ชี้อ ปากกล้า พุดเหลวไหล
มีสติพินเฟือน ไม่รู้สึกตน ไม่หนักแน่น จิตไม่มั่นคง มีอินทรีย์อันเปิดเผย ฯ

[๓๙๔] ครั้นนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู
ใคร่ประโยชน์แก่ภิกษุเหล่านั้น หวังจะให้พวกเธอสังเวทจึงเข้าไปหาถึงที่อยู่
ครั้นแล้วได้กล่าวกะพวกเธอด้วยคาถาว่า

ภิกษุทั้งหลายผู้เป็นสาวก ของพระสมณโคดมในกาลก่อน
มีปกติเป็นอยู่ง่าย ไม่มักได้ แสวงหาบิณฑบาต [ตามได้]
ไม่มักได้แสวงหาเสนาสนะ [ตามได้] ท่านเหล่านั้นรู้ความ
ไม่เที่ยงในโลกแล้ว ได้กระทำที่สุดแห่งทุกข์แล้ว [ส่วน
พวกท่าน] ทำตนให้เป็นผู้เลี้ยวยาก ประจวบผู้เอาเปรียบ
ชาวบ้านในบ้าน กินแล้วๆ กินนอนหมกมุ่นอยู่ในเรือนของ
คนอื่น เราขอกระทำอัญชลีแก่พระสงฆ์แล้วขอลาถึงภิกษุ
ที่ควรกล่าวบางพวก ในพระศาสนานี้ ท่านเหล่านั้นถูกเขา
ทอดทิ้งหาที่พึ่งมิได้ เหมือนอย่างคนที่ตายแล้ว ถูกเขา
ทอดทิ้งไว้ในป่าช้า ฉะนั้น เรากล่าวหมายถึงภิกษุจำพวกที่
เป็นผู้ประมาทอยู่ แต่ท่านเหล่าใดเป็นผู้ไม่ประมาทอยู่ เราขอ
กระทำการนอบน้อมแก่ท่านเหล่านั้น ฯ

ลำดับนั้นแล ภิกษุเหล่านั้นเป็นผู้อันเทวดานั้นให้สังเวทถึงซึ่งความสลัดใจ
แล้วแล ฯ

ปทุมปผสูตรที่ ๑๔

[๓๙๕] สมัยหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่ง พำนักอยู่ในแนวป่าแห่งหนึ่งในแคว้น
โกศล สมัยนั้นแล ภิกษุหนึ่งกลับจากบิณฑบาตภายหลังเวลาฉัน ลงสู่สระโบกขรณี
แล้วสุดคมดอกปทุม ฯ

[๓๙๖] ครั้นนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ในแนวป่านั้น มีความเอ็นดู ใคร่
ประโยชน์แก่ภิกษุหนึ่ง หวังจะให้เธอสลัด จึงเข้าไปหาถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าว
กะเธอด้วยคาถาว่า

ท่านสุดคมดอกไม้มิเกิดในน้ำซึ่งใครงๆ ไม่ได้ให้แล้ว นี่เป็น
องค์อันหนึ่งแห่งความเป็นชะโมย ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านเป็นผู้
ชะโมยกลืน ฯ

[๓๙๗] ภิก. เราไม่ได้นำไป เราไม่ได้หัก เราคมดอกไม้มิเกิดใน
น้ำหาๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ท่านจะเรียกว่าเป็นผู้ชะโมยกลืน
ด้วยเหตุดังหรือ ส่วนบุคคลที่ขุดเง้าบัว หักดอกบัวบุณทริก
เป็นผู้มีการงานอันเกลือกกลืนอย่างนี้ โฉนท่านจึงไม่เรียก
เขว่าเป็นชะโมย ฯ

[๓๙๘] เท. บุรุษผู้มีบาปหนา แปรเปื้อนด้วยราคาทิกิเลสเกินเหตุ
เราไม่พูดถึงคนนั้น แต่เราควรจะกล่าวกะท่าน บาปประมาณ
เท่าปลายขนทราย ย่อมปรากฏประจวบเท่าก้อนเมฆใน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
นภากาศแก่บุรุษผู้ไม่มีกิเลส ดังว่าเนน ผู้มีแสงหา
ไตรสิกขาอันสะอาดเป็นนิจ ฯ

[๓๙๙] กิ. ดูก่อนเทวดา ท่านรู้จักเราแน่ละ และท่านเอ็นดูเรา
ดูก่อนเทวดา ท่านเห็นกรรมเช่นนี้ในกาลใด ท่านฟังกล่าวอีก
[ในกาลนั้น] เกิด ฯ

[๔๐๐] เราไม่ได้อาศัยท่านเป็นอยู่เลย และเราไม่ได้มีความเจริญ
เพราะท่าน ดูก่อนภิกษุ ท่านฟัง ไปสุดติได้ด้วยกรรมที่ท่าน
พึงรู้ ฯ
ลำดับนั้นแล ภิกษุนั้นเป็นผู้เอ็นดูท่านนั้นให้สลด ถึงซึ่งความสังเวช
แล้วแล ฯ

วนสังยุต จบบริบูรณ์

รวมพระสูตรแห่งวนสังยุต มี ๑๔ สูตร คือ
วิเวกสูตรที่ ๑ อุฏฐานสูตรที่ ๒ กัสสปโคตตสูตรที่ ๓ สัมพหุลสูตรที่ ๔
อาเนนทสูตรที่ ๕ อนุรทสูตรที่ ๖ นาคทัตตสูตรที่ ๗ กุลมรณสูตรที่ ๘ วัชชี-
*ปุตตสูตรที่ ๙ สัชฌายสูตรที่ ๑๐ อโยนิโสมนสิการสูตรที่ ๑๑ มัชฌิมติกสูตรที่ ๑๒
ปากดินทริยสูตรที่ ๑๓ กิบบทุมปมสูตร ครบ ๑๔ ฯ

ยักขสังยุต

อินทกสูตรที่ ๑

[๔๐๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้-
สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่บนภูเขาอินทกฏฐ ซึ่งอินทกยักษ
ครอบครอง เขตกรุงราชคฤห์ ฯ
[๔๐๒] ครั้นนั้นแล อินทกยักษเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วได้กราบทูลด้วยคาถาว่า

"[ถ้า] ท่านผู้รู้ทั้งหลายกล่าวว่า รูปหาใช่ชีพไม่ สัตว์นี้
จะประสพ ร่างกายนี้ได้อย่างไรหนอ กระดูกและก้อนเนื้อ
จะมาแต่ไหน สัตว์นี้จะติดอยู่ในครรภ์ได้อย่างไร"

[๔๐๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "รูปนี้เป็นกลละก่อนจากกลละ
เป็นอฬพพะ จากอฬพพะเกิดเป็นเปลี จากเปลีเกิดเป็นมนะ
จากมนะเกิดเป็น ๕ ปม (ปัญจสาขา) ต่อจากนั้น มีผมน
และเล็บ (เป็นต้น) เกิดขึ้น มารดาของสัตว์ในครรภ์บริโภค-

*ข้าพเจ้าโภชนาหารอย่างใด สัตว์ผู้อยู่ในครรภ์มารดา ก็ยัง
อติภาพให้เป็นไปด้วยอาหารอย่างนั้นในครรภ์นั้น" ฯ

ลักกสูตรที่ ๒

[๔๐๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่บนภูเขาคิชฌกฏฐ เขต
กรุงราชคฤห์ ฯ

[๔๐๕] ครั้นนั้นแล ยักขมีชื่อว่าลักกะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึง
ที่ประทับ ครั้นแล้วได้กราบทูลด้วยคาถาว่า

"การสั่งสอนคนอื่นนั้น ไม่เหมาะแก่สมณะเช่นท่าน ผู้ละ
กิเลสได้ทั้งหมด ผู้พ้นจากไตรภพ"

[๔๐๖] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "ดูการลักกะ ธรรมเครื่องอยู่ร่วมกัน
ย่อมเกิดด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง คนมีปัญญาไม่ควรที่จะ
ไหวตามเหตุนั้นด้วยใจ ถ้าคนมีใจผ่องใสแล้วสั่งสอนคนอื่น
บุคคลนั้นย่อมไม่เป็นผู้พัวพันด้วยเหตุนั้น นอกจากจะ
อนุเคราะห์เอ็นดู" ฯ

สุจิโลมสูตรที่ ๓

[๔๐๗] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับบนเตียงชนดิมีเท้าตรึงติด
กับแม่แคว อันเป็นที่ครอบครองของสุจิโลมยักษ เขตบ้านคยา ฯ

สมัยนั้นแล ยักขชื่อชระและยักขชื่อสุจิโลมะเดินผ่านเข้าไปไม่ไกล
พระผู้มีพระภาค ฯ

ครั้นนั้นแล ยักขชื่อชระได้พูดกับสุจิโลมยักษว่า

นั่นสมณะ ฯ

นั่นไม่ใช่สมณะ เป็นสมณะน้อย แต่จะเป็นสมณะหรือสมณะน้อย
เราพอจะรู้ได้ ฯ

[๔๐๘] ครั้นนั้นแล สุจิโลมยักษได้เข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคยังที่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ประทับ ครั้นแล้วได้เข้าไปเหนี่ยวพระกายของพระองค์ ฯ
พระผู้มีพระภาคทรงกระเียบถอยพระกายไปเล็กน้อย ฯ
ครั้งนั้นแล สุจิโหมยักร์ ได้ถามพระผู้มีพระภาคว่า ท่านกลัวเราไหม
สมณะ ฯ

อาวุโส เราไม่กลัวท่านเลย แต่สัมผัสของท่านเลวทราม ฯ
สมณะ เราจักถามปัญหาหาของท่าน ถ้าท่านไม่กล่าวแก้แก่เรา เราจักทำจิต
ของท่านให้พล่งพล่าน หรือจักฉีกหัวใจของท่าน หรือจักจับที่เท้าแล้วเหวี่ยงไป
ฝั่งโน้นแห่งแม่น้ำคงคา ฯ

อาวุโส เราไม่เห็นใครเลยในโลก ทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก
ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณะ พราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ ที่จะพึงทำจิตของเรา
ให้พล่งพล่าน หรือฉีกหัวใจเรา หรือจับเราที่เท้าแล้วเหวี่ยงไปฝั่งโน้นแห่งแม่น้ำ
คงคาได้ อาวุโส เอาเถอะ ท่านจงถามตามที่ท่านจำนงเถิด ฯ

[๔๐๙] สุจิโหมยักร์ จึงถามว่า ราคะแลโทสะ มีอะไรเป็นเหตุ
ความไม่ยินดี ความยินดี และความสยดสยอง เกิดแต่อะไร
ความตรึกในใจเกิดแต่อะไรแล้วตั้งจิตไว้ได้ เหมือนพวก
เด็กดักกกา ฉะนั้น ฯ

[๔๑๐] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ราคะแลโทสะมีอัทธภาพนี้เป็น
เหตุ ความไม่ยินดี ความยินดี และความสยดสยองเกิดแต่
อัทธภาพนี้ ความตรึกในใจเกิดแต่อัทธภาพนี้แล้ว ตั้งจิตไว้ได้
เหมือนพวกเด็กดักกกา ฉะนั้น ฯ

อกุศลวิตรกเป็นอันมาก เกิดแต่ความเยื่อใยคือตัณหา เกิด
ขึ้นในตนแล้วแผ่ซ่านไปในวัตถุทุกสิ่งทุกอย่าง เหมือนยานไทร
เกิดแต่ลำต้นไทรแล้วแผ่ซ่านไปในป่า ฉะนั้น ฯ
ชนเหล่าใดย่อมรู้ อัทธภาพนั้นว่าเกิดแต่สิ่งใด ชนเหล่านั้น
ย่อมบรรเทาเหตุเกิดนั้นเสียได้ ดุริยักร์ ท่านจงฟัง ชน
เหล่านั้นย่อมข้ามห้วงกิเลสนี้ ซึ่งข้ามได้ยาก และไม่เคยข้าม
เพื่อความไม่มีภพอีกต่อไป ฯ

มณีกัถาสสูตรที่ ๔

[๔๑๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เจดีย์ช้อมณินมาพิกะ
อันเป็นที่ครอบครองของยักร์ช้อมณีกัถา ในแคว้นมคธ ฯ

[๔๑๒] ครั้งนั้นแล ยักร์ช้อมณีกัถาเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ ครั้นแล้วได้กล่าวคำถาถาในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า
ความเจริญย่อมมีแก่คนมีสติทุกเมื่อ คนมีสติย่อมได้ความสุข
ความดีย่อมมีแก่คนมีสติเป็นนิตย์ และคนมีสติย่อมหลุดพ้น
จากเวร ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ความเจริญย่อมมีแก่คนมีสติทุกเมื่อ คนมีสติย่อมได้ความสุข
ความดีย่อมมีแก่คนมีสติเป็นนิตย์ แต่คนมีสติยังไม่หลุดพ้น
จากเวร ฯ

[๔๑๓] แต่ผู้ใดมีใจยินดีในความไม่เบียดเบียนตลอดวันและคืน
ทั้งหมด และเป็นผู้มีส่วนแห่งเมตตาในสรรพสัตว์ ผู้นั้นย่อม
ไม่มีเวรกับใครๆ ฯ

सानสูตรที่ ๕

[๔๑๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตเมืองสาวัตถี ฯ

สมัยนั้นแล บุตรของอุบาลิกาคนหนึ่งชื่อसान ถูกยักร์เข้าสิง ฯ

[๔๑๕] ครั้งนั้นแล อุบาลิกานั้นได้ปริเวนทาการกล่าวถาถาเหล่านั้นใน
เวลานั้นว่า

ฉันได้สดับต่อพระอรหันต์ทั้งหลายว่า ชนเหล่าใดเข้าอยู่
อุโบสถอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการด้วยดี ตลอดดิถีที่ ๑๔
ที่ ๑๕ และที่ ๘ แห่งปีกร์ ทั้งตลอดปาริหาริกปีกร์ ประพฤติ
พรหมจรรย์อยู่ ยักร์ทั้งหลายย่อมไม่เล่นกับชนเหล่านั้น
บัดนี้ ฉันเห็นในวันนี้ ยักร์เล่นกับสามเณรसान ฯ

[๔๑๖] ยักร์กล่าวว่า

ท่านได้สดับต่อพระอรหันต์ทั้งหลายว่า ชนเหล่าใดเข้าอยู่
อุโบสถอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ตลอดดิถีที่ ๑๔

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ที่ ๑๕ และที่ ๘ แห่งปิณฑ์ ทั้งตลอดปาริหาริกปิณฑ์ ประพฤติ
พรหมจรรย์อยู่ ยัณฑ์ทั้งหลายยอม ไม่เล่นกับชนเหล่านั้น เป็น
การชอบ ท่านพึงบอกสานุศิษย์ขึ้นแล้วว่า ยัณฑ์สิ่งค่านี ้ไว้ว่า
ท่านอย่าได้กระทำการอันลามกทั้งในที่แจ้งและที่ลับ ถ้าท่าน
จักกระทำหรือกำลังกระทำการอันลามกไซ้ร้ ถึงท่านจะเหาะ
หนีไปก็ไม ่พ้นจากทุกข์ ะ

[๘๑๓] สามเณรสานุศิษย์ขึ้นแล้วกล่าวว่า
โยม ญาติ และมิตรทั้งหลายยอมร้อง ให้ถึงคนที่ตายแล้ว
หรือยังเป็นอยู่แต่หาย ไป โยมยังเห็นฉันเป็นอยู่ โจนเหตุไร
โยมจึงร้องให้ถึงฉัน ะ

[๘๑๔] อุบาลิกากล่าวว่า
ลูกเอ๋ย ญาติและมิตรทั้งหลายยอมร้อง ให้ถึงคนที่ตายแล้ว
หรือยังเป็นอยู่แต่หาย ไป แต่คนใดละกามทั้งหลายแล้วจะ
กลับมาในกามนี้อีก ลูกรัก ญาติและมิตรทั้งหลายยอมร้อง ให้
ถึงคนนั้น เพราะเขาเป็นอยู่ต่อไปอีกก็เหมือนตายแล้ว แน่พอ
เรายกท่านขึ้นจากถ้ำร้างที่ยังร้อนระอุแล้ว ท่านอยากจะตกลง
ไปสู่ถ้ำร้างอีก แน่พอ เรายกท่านขึ้นจากเหวแล้ว ท่านอยาก
จะตกลงไปสู่เหวอีก เราจะไพนะทนาแก่ใครเล่าว่า ขอท่าน
จงช่วยกัน ขอความเจริญจงมีแก่ท่าน ประดุจสิ่งของที่ชน
ออกแล้วจากเรือนที่ไฟไหม้ แต่ท่านอยากจะเฝ้ามันเสียอีก ะ

ปิยักรสูตรที่ ๖

[๘๑๕] สมัยหนึ่ง ท่านพระอนรุทธอยู่ในพระวิหารเชตวัน อารามของ
ท่านอนาถบิณฑ์กเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ะ

สมัยนั้นแล ท่านพระอนรุทธลุกขึ้นในเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรี กล่าวบท
แห่งพระธรรมอยู่ ะ

[๘๒๐] ครั้นนั้นแล นางยักษิณีผู้เป็นมารดาของปิยักระปลอบบุตรน้อย
อย่างนี้ว่า

ปิยักระ อย่าอีกทีกไป ภิกษุกำลังกล่าวบทพระธรรมอยู่
อนึ่ง เราเร้าเจ็บทพระธรรมแล้วปฏิบัติ ข้อนั้นจะพึงมีเพื่อ
ประโยชน์แก่อกุลแก่เรา ะ

[๘๒๑] เราสำรวมในเหลาสัตว์มีปราณ เราไม่กล่าวเท็จทั้งที่รู้
เราศึกษา ทำตนให้เป็นผู้มีศีลดีมีน้แหละ เราจะพ้นจาก
กำเนิดปีศาจ ะ

ปณัพสสูตรที่ ๗

[๘๒๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถบิณฑ์กเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ะ

สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงยังภิกษุทั้งหลายให้เห็นแจ้ง ให้สมาทาน
ให้อาจหาญ ให้รื่นเริงอยู่ด้วยธรรมมีกถาอันปฏิสังยุตด้วยพระนิพพาน ะ

ภิกษุเหล่านั้นตั้งใจมนสิการ ประมวลไว้ด้วยใจทั้งหมด เจียไสตกลงสดับ
พระธรรม ะ

[๘๒๓] ครั้นนั้นแล นางยักษิณีผู้เป็นมารดาของปณัพสปลอบบุตรน้อย
อย่างนี้ว่า

นึ่งเสียเกิดลูกอุตรา นึ่งเสียเกิดลูกปณัพส จนกว่าแม่จะพึง
ธรรมของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ผู้เป็นพระศาสดาจบ พระผู้
มีพระภาคตรัสนิพพานอันเป็นเครื่องปลื้มตนเสีย จาก
กิเลสเครื่องร้อยกรองทั้งปวง เวลาที่ปรารภนาในธรรมนั้น
จะล่วงเลยแม่ไปเสีย ลูกของตนเป็นที่รักในโลก ผัวของตน
เป็นที่รักในโลก แต่ความปรารภนาในธรรมนั้น เป็นที่รัก
ของแม่ยิ่งกว่าลูกและผัวนั้น เพราะลูกหรือผัวที่รัก พึงปลด
เปลื้องจากทุกข์ไม่ ได้ เหมือนการพึงธรรมยอมปลดเปลื้อง
เหลาสัตว์จากทุกข์ได้ ในเมื่อโลกอันทุกขวงล้อมแล้ว
ประกอบด้วยขราและมรณะ แม่ปรารภนาจะพึงธรรม ที่
พระพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยพระปัญญาอันยิ่ง เพื่อพ้นจากขราและ
มรณะจงนึ่งเสียเกิดลูกปณัพส ะ

[๘๒๔] ปณัพสพูดว่า
แม่จ๋า ฉันจักไม่พูด อุตราน้องสาวของฉันก็จักเป็นผู้หนึ่ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
เชิญแม่ฟุ้งธรรมอย่างเดียว การฟุ้งพระสัทธรรมนำความสุข
มาให้ แม่จำ เราไม่รู้พระสัทธรรมจึงได้เที่ยว ไปลำบาก
พระพุทธรูปองค์นี้ เป็นผู้ทำความสว่างไสวแก่เทวดาและ
มนุษย์ผู้ลุ่มหลง มีพระสรีระครั้งสุดท้าย มีพระจักขุ แสดง
ธรรมอยู่ ฯ

[๘๒๕] ยักษิณีพูดว่า

นำขึ้นชมนัก ลูกผู้นอนบนอกของแม่เป็นคนฉลาด ลูกของแม่
ย่อมรักใคร่พระธรรมอันบริสุทธิ์ของพระพุทธรูปผู้ประเสริฐ
ปณิพสเจ้าจึงมีความสุขเกิด วันนั้นแม่เป็นผู้ย่างขึ้นไปในพระ
ศาสนา แม่และเจ้าเห็นอริยสัจแล้ว แม่เมื่อตรากิจจึงฟังแม่ ฯ

สุตตสูตรที่ ๘

[๘๒๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับในสัตวัน เขตกรุง

ราชคฤห์ ฯ

สมัยนั้นแล อนาถบิณฑิกคฤหบดีไปถึงกรุงราชคฤห์ด้วยกรณียกิจ
บางอย่าง ฯ

อนาถบิณฑิกคฤหบดีได้สดับว่า เขาเลื่อกันว่าพระพุทธรูปเสด็จอุบัติแล้ว
ในโลก จึงในขณะนั้นเอง ปราภวนาจะเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีได้ดำริว่า วันนี้เป็นกาลไม่ควรเพื่อ
จะเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค พຽງนี้เกิด เราจึงจักเข้าเฝ้าท่านคฤหบดีนอนรำพึงถึง
พระพุทธรูป สำคัญว่าสว่างแล้วลุกขึ้นในราตรีถึง ๓ ครั้ง ฯ

ลำดับนั้น ท่านคฤหบดีเดินไปทางประตูป่าช้า พวกภุมมชยเปิดประตูให้ ฯ

[๘๒๗] ครั้นเมื่ออนาถบิณฑิกคฤหบดีออกจากเมืองไป แสงสว่างก็
อันตรธานไป ความมืดปรากฏขึ้น ความกลัว ความหวาดเสียว ขนพองสยอง
เกล้าบังเกิดขึ้น ท่านคฤหบดีจึงใคร่ที่จะกลับเสียจากที่นั่น ฯ

ครั้งนั้น ยักษิณีชื่อสีกะไม่ปรากฏร่างได้ส่งเสียงให้ได้ยินว่า

ข้างแสนหนึ่ง ม้าแสนหนึ่ง รถมียด้วยม้าอัครแสนหนึ่ง

หญิงสาวที่สอดสวามแก้วมณีและกุนฑลแสนหนึ่ง ย่อมไม่

ถึงเสียที่ ๑๖ อันจำแนกแล้ว ๑๖ ครั้ง แห่งการยกย่าง

เท้าไปก้าวหนึ่ง ท่านจงก้าวหน้าไปเกิดคฤหบดี ท่านจงก้าว

หน้าไปเกิดคฤหบดี การก้าวหน้าไปของท่านประเสริฐ การ

ถอยหลังไม่ประเสริฐเลย ฯ

ครั้งนั้นแล ความมืดได้หายไป แสงสว่างปรากฏขึ้นแก่ท่านอนาถ
บิณฑิกคฤหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว และขนพองสยองเกล้าก็ระงับไป ฯ

[๘๒๘] แม้ครั้งที่ ๒ แสงสว่างหายไป ความมืดปรากฏขึ้นแก่ท่าน
อนาถบิณฑิกคฤหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว และขนพองสยองเกล้าบังเกิด
ขึ้น ท่านคฤหบดีจึงใคร่ที่จะกลับเสียจากที่นั่นอีก ฯ

แม้ครั้งที่ ๒ ยักษิณีชื่อสีกะไม่ปรากฏร่างได้ส่งเสียงให้ได้ยินว่า

ข้างแสนหนึ่ง ม้าแสนหนึ่ง ฯลฯ ย่อมไม่ถึงเสียที่ ๑๖

อันจำแนกแล้ว ๑๖ ครั้ง แห่งการยกย่างเท้าไปก้าวหนึ่ง

ท่านจงก้าวหน้าไปเกิดคฤหบดี ท่านจงก้าวหน้าไปเกิดคฤหบดี

การก้าวหน้าไปของท่านประเสริฐ การถอยหลังไม่ประเสริฐ

เลย ฯ

ครั้งนั้นแล ความมืดได้หายไป แสงสว่างปรากฏขึ้นแก่ท่านอนาถบิณฑิก
คฤหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว และขนพองสยองเกล้าก็ระงับไป ฯ

[๘๒๙] แม้ครั้งที่ ๓ แสงสว่างหายไป ความมืดปรากฏขึ้นแก่ท่าน
อนาถบิณฑิกคฤหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว และขนพองสยองเกล้าบังเกิด
ขึ้น ท่านคฤหบดีจึงใคร่ที่จะกลับเสียจากที่นั่นอีก ฯ

แม้ครั้งที่ ๓ ยักษิณีชื่อสีกะไม่ปรากฏร่างได้ส่งเสียงให้ได้ยินว่า

ข้างแสนหนึ่ง ม้าแสนหนึ่ง ฯลฯ ย่อมไม่ถึงเสียที่ ๑๖

อันจำแนกแล้ว ๑๖ ครั้ง แห่งการยกย่างเท้าไปก้าวหนึ่ง

ท่านจงก้าวหน้าไปเกิดคฤหบดี ท่านจงก้าวหน้าไปเกิดคฤหบดี

การก้าวหน้าไปของท่านประเสริฐ การถอยหลังไม่ประเสริฐ

เลย ฯ

ครั้งนั้นแล ความมืดได้หายไป แสงสว่างได้ปรากฏขึ้นแก่ท่านอนาถ-

*บิณฑิกคฤหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว และขนพองสยองเกล้าก็
ระงับไป ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๘๓๐] ครั้นนั้นแล อนาถบิณฑิกคฤหบดีเดินเข้าไปถึงสี่ตวัน ฯ

สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคเสด็จลุกขึ้นในเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรี เสด็จ
จงกรมอยู่ในที่แจ้ง พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นอนาถบิณฑิกคฤหบดีผู้มาแต่ไกล
ครั้นแล้วเสด็จลงจากที่จงกรมประทับบนอาสนะที่ปูลาดไว้ ครั้นแล้วได้ตรัสเรียก
อนาถบิณฑิกคฤหบดีว่า มาเถิดเกิดสุทตตะ ฯ

ครั้นนั้นแล อนาถบิณฑิกคฤหบดีคิดว่า พระผู้มีพระภาคทรงทักเราโดย
ชื่อ จึงหมอบลงแทบพระบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้าในที่นั้นเอง แล้ว
กราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้เจริญ พระองค์ประทับอยู่เป็นสุขหรือ
พระเจ้าข้า ฯ

[๘๓๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

พราหมณ์ผู้ดับกิเลสเสียได้แล้วไม่ติดอยู่ในกามทั้งหลาย เป็น
ผู้เป็น ปราศจากอุปรี ย่อมอยู่เป็นสุขเสมอไป ผู้ที่ตัด
ตัณหาเครื่องเกี่ยวข้อได้หมดแล้ว กำจัดความกระวนกระวาย
ในใจเสียได้ เป็นผู้สงบอยู่เป็นสุข เพราะถึงสันติด้วยใจ ฯ

ปฐมสกุทาสสูตรที่ ๙

[๘๓๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นที่ให้เหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

สมัยนั้นแล ภิกษุณีชื่อสกุทา อันบริษัทใหญ่แวดล้อมแสดงธรรมอยู่ ฯ

[๘๓๓] ครั้นนั้นแล ยักษ์ผู้เลื่อมใสยิ่งในสกุทากิษณิจากถนนนี้ไปยัง
ถนนโน้น จากตรอกนี้ไปยังตรอกโน้น ในกรุงราชคฤห์ ได้ภาษิตคาถาเหล่านี้ใน
เวลานั้นว่า

มนุษย์ทั้งหลายในกรุงราชคฤห์ ไม่เข้าไปนั่งใกล้สกุทากิษณี
ผู้แสดงอมตบทอยู่ มัวทำอะไรกัน เป็นผู้ประจูดิมน้ำผึ้ง
หอมแล้วกินนอน ก็เลื่อมตบหนั้นใครจะคิดคำนึงได้ เป็นของ
ไม่ได้เจือปร่ง แต่มีโอชา ผู้มีปัญญาคงได้ดื่มอมตธรรม
เหมือนคนเดินทางได้ดื่มน้ำฝน ฉะนั้น ฯ

ทุติยสกุทาสสูตรที่ ๑๐

[๘๓๔] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อัน
เป็นที่ให้เหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

สมัยนั้นแล อุบาสกคนหนึ่งได้ถวายโภชนาหารแก่สกุทากิษณี ฯ

[๘๓๕] ครั้นนั้นแล ยักษ์ผู้เลื่อมใสยิ่งในสกุทากิษณิจากถนนนี้ไปยัง
ถนนโน้น จากตรอกนี้ไปยังตรอกโน้น ในพระนครราชคฤห์ ได้ภาษิตคาถาเหล่านี้ใน
เวลานั้นว่า

อุบาสกผู้ได้ถวายโภชนะแก่สกุทากิษณีผู้หลุดพ้นจากกิเลส
เครื่องร้อยกรองทั้งปวง เป็นคนมีปัญญาแท้ ประสพบุญ
มากหนอ ฯ

จिरาสสูตรที่ ๑๑

[๘๓๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน
อันเป็นที่ให้เหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ฯ

สมัยนั้นแล อุบาสกคนหนึ่งได้ถวายจิวรแก่จिरากิษณี ฯ

[๘๓๗] ครั้นนั้น ยักษ์ผู้เลื่อมใสยิ่งในจिरากิษณี จากถนนนี้ไปยังถนน
โน้น จากตรอกนี้ไปยังตรอกโน้น ในพระนครราชคฤห์ ได้ภาษิตคาถาเหล่านี้ใน
เวลานั้นว่า

อุบาสกผู้ได้ถวายจิวรแก่จिरากิษณีผู้หลุดพ้นจากกิเลสเครื่อง
ประกอบทั้งปวง เป็นคนมีปัญญาแท้ ประสพบุญมากหนอ ฯ

อาฬวกสูตรที่ ๑๒

[๘๓๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับในที่อยู่ของอาฬวกยักษ์ เขตเมือง
อาฬวี ฯ

ครั้นนั้นแล อาฬวกยักษ์เข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว
ได้กล่าวว่า ท่านจงออกมา สมณะ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดีแล้วผู้มีอายุ แล้วก็เสด็จออกมา ฯ

ยักษ์กล่าวว่า ท่านจงเข้าไป สมณะ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดีแล้วผู้มีอายุ แล้วก็เสด็จเข้าไป ฯ

แม้ครั้งที่ ๒ ฯลฯ แม้ครั้งที่ ๓ อาฬวกยักษ์ได้กล่าวว่า ฯลฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ฯลฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๘๓๙] ครั้นครั้งที่ ๔ อาฬวกยักษ์ได้กล่าวว่า ท่านจงออกมา สมณะ ๖

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ผู้มีอายุ เราจักไม่ออกไปละท่านจะทำอะไรก็จง
ทำเถิด ๖

สมณะ เราจักถามปัญหาหาจะท่าน ถ้าท่านพยากรณ์แก่เราไม่ได้ เราจักทำ
จิตของท่านให้ฟุ้งซ่าน หรือฉีกหัวใจของท่านหรือจิกจับที่เท้าแล้วเหวี่ยงไปยังแม่น้ำ
คงคาฝั่งโน้น ๖

อาวุโส เราไม่เห็นใครเลยในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหม
โลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ที่จะฟังทำจิตของเราให้
ฟุ้งซ่านได้ หรือขยี้หัวใจของเรา หรือจับเราที่เท้าแล้วเหวี่ยงไปยังแม่น้ำคงคาฝั่ง
โน้น เอาเถิด อาวุโส เชิญถามปัญหาตามที่ท่านจำนงเถิด ๖

[๘๔๐] อาฬวกยักษ์ทูลถามว่า

อะไรหนอ เป็นทรัพย์เครื่องปลื้มใจอันประเสริฐของคนใน
โลกนี้ อะไรหนอที่บุคคลประพฤติดีแล้วนำความสุขมาให้
อะไรหนอเป็นรสอันล้ำเลิศกว่ารสทั้งหลาย นักปราชญ์
ทั้งหลายกล่าวชีวิตของผู้ที่เป็นอยู่อย่างใด ว่าประเสริฐสุด ๖

[๘๔๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ศรัทธาเป็นทรัพย์ อันประเสริฐของคนในโลกนี้ ธรรมอัน
บุคคลประพฤติดีแล้ว นำความสุขมาให้ ความสัตย์แท้เป็น
รสอันล้ำเลิศกว่ารสทั้งหลายนักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวชีวิตของ
ผู้ที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาว่าประเสริฐสุด ๖

[๘๔๒] อาฬวกยักษ์ทูลถามว่า

คนข้ามโอชะ ได้อย่างไรหนอ ข้ามอรรณพได้อย่างไร ล่วง
ทุกขได้อย่างไร บริสุทธิได้อย่างไร

[๘๔๓] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

คนข้ามโอชะ ได้ด้วยศรัทธา ข้ามอรรณพ ได้ด้วยความไม่
ประมาท ล่วงทุกข ได้ด้วยความเพียร บริสุทธิ ได้ด้วย
ปัญญา ๖

[๘๔๔] อาฬวกยักษ์ทูลถามว่า

คนได้ปัญญาย่างไรหนอ ทำอย่างไรจึงจะหาทรัพย์ได้ คนได้
ชื่อเสียงอย่างไรหนอ ทำอย่างไรจึงจะผูกมิตรไว้ได้ คน
ละโลกนี้ไปสู่อีกโลกหนึ่ง ทำอย่างไรจึงจะไม่เศร้าโศก ๖

[๘๔๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลเชื่อธรรมของพระอรหันต์ เพื่อบรรลุนิพพาน ฟังอยู่
ด้วยดียอมได้ปัญญา เป็นผู้ไม่ประมาท มีวิจารณ์ คนทำเหมาะ
เจาะ ไม่ทอดธุระ เป็นผู้หมั่น ย่อมหาทรัพย์ได้ คนยอม
ได้ชื่อเสียงเพราะความสัตย์ ผู้ให้ยอมผูกมิตรไว้ได้ บุคคล
ใดผู้อยู่ครองเรือนประกอบด้วยศรัทธา มีธรรม ๔ ประการนี้
คือ สัจจะ ธรรมะ วิติ จาคะ บุคคลนั้นแล ละโลกนี้ไป
แล้วย่อมไม่เศร้าโศก เชิญท่านถามสมณพราหมณ์เป็นอัน
มากเหล่าอื่นดูว่าในโลกนี้มีอะไรยิ่งไปกว่าสัจจะ ธรรมะ จาคะ
และขันติ ๖

[๘๔๖] อาฬวกยักษ์กราบทูลว่า

ทำไมหนอ ข้าพเจ้าจึงจะต้องถามสมณพราหมณ์เป็นอันมากใน
บัดนี้ วันนี้ข้าพเจ้ารู้ชัดถึงสัมปราชัยประโยชน์ พระพุทธเจ้า
เสด็จมาอยู่เมืองอาฬวี เพื่อประโยชน์แก่ข้าพเจ้าโดยแท้
วันนี้ข้าพเจ้ารู้ชัดถึงท่านที่บุคคลให้ในที่สุดมีผลมาก ข้าพเจ้า
จักเที่ยวจากบ้าน ไปสู่บ้าน จากบุรี ไปสู่บุรี พลังนมนัสการ
พระสัมพุทธเจ้าและพระธรรมซึ่งเป็นธรรมที่ดี ๖

จบยักขสังยุตบริบูรณ์

รวมพระสูตรแห่งยักขสังยุต ๑๒ สูตร คือ

อินทกสูตรที่ ๑ สักกสูตรที่ ๒ สุจิโถมสูตรที่ ๓ มณิกัฏฐสูตรที่ ๔
सानสูตรที่ ๕ ปิยักรสูตรที่ ๖ ปุณฺณสูตรที่ ๗ สุตตสูตรที่ ๘ สุกกา-

*สูตร ๒ สูตร จีราสูตร ๑ อาฬวกสูตร ๑ รวม ๑๒ สูตร ๖

ลักกสังยุต

ปฐมวรรคที่ ๑

สุวิสูตรที่ ๑

[๔๔๓] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกมหาเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ฯ

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

[๔๔๔] พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว
พวกอสูรได้รับกับพวกเทวดา ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล ท้าวสักกะ
จอมเทวดาตรัสเรียกสุวิเทพบุตรมาบัญชาว่า พ่อสุวิระ พวกอสูรเหล่านี้กำลัง
พากันมารบพวกเทวดา พ่อจง ไปป้องกันพวกอสูรไว้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย สุวิเทพ
บุตรรับบัญชาของท้าวสักกะจอมเทวดาว่า ขอเดชะ ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ
ดังนี้ แล้วมีวประมาทเสีย ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งที่ ๒ แลท้าวสักกะจอม
เทวดาก็ได้ตรัสเรียกสุวิเทพบุตรมาสั่งว่า พ่อสุวิระ พวกอสูรเหล่านี้กำลังพากันมา
รบพวกเทวดา พ่อจง ไปป้องกันพวกอสูรไว้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งที่ ๒
สุวิเทพบุตรรับบัญชาของท้าวสักกะจอมเทวดาว่า ขอเดชะ ขอพระองค์จงทรง
พระเจริญ แล้วมีวประมาทเสีย ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งที่ ๓ ท้าวสักกะจอมเทวดาก็ได้ตรัสเรียกสุวิ-

* เทพบุตรมาสั่งว่า พ่อสุวิระ พวกอสูรเหล่านี้กำลังพากันมารบพวกเทวดา พ่อจง
ไปป้องกันพวกอสูรไว้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งที่ ๓ สุวิเทพบุตรรับบัญชา
ของท้าวสักกะจอมเทวดาว่า ขอเดชะ ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ แล้วมีวประมาท
เสีย ฯ

[๔๔๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทวดาตรัสกะ
สุวิเทพบุตรด้วยคำกล่าว

บุคคลไม่หมั่น ไม่พยายาม จะประสบสุขได้ ณ ที่ใด ดูกร
สุวิระ เจ้าจงไป ณ ที่นั้น และจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่
นั้นด้วยเถิด ฯ

[๔๔๖] สุวิเทพบุตรกราบทูลว่า

บุคคลเป็นผู้เกียจคร้าน ไม่หมั่น และไม่ใช้ใครๆ ให้กระ
ทำกิจทั้งหลายอีกด้วย เขาพึงพึงพร้อมด้วยกามทุกอย่าง ข้า
แต่ท้าวสักกะ ขอพระองค์จงตรัสบอกฐานะอันประเสริฐนั้น
แก่ข้าพระองค์

[๔๔๗] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

ที่ใด บุคคลเกียจคร้าน ไม่หมั่น ถึงความสุขลางส่วนได้
สุวิระ เจ้าจงไป ณ ที่นั้นและจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่นั้น
ด้วยเถิด ฯ

[๔๔๘] สุวิเทพบุตรทูลว่า

ข้าแต่ท้าวสักกะผู้ประเสริฐกว่าเทวดา ข้าพระองค์ทั้งหลายจะ
พึงได้ความสุขใด โดยไม่ต้องทำการงาน ข้าแต่ท้าวสักกะ
ขอพระองค์จงตรัสบอกความสุขนั้นอันประเสริฐ ที่ไม่มีความ
เหงาใจ ไม่มีความคับแค้นแก่ข้าพระองค์เถิด ฯ

[๔๔๙] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

หากความสุขจะมีได้โดยไม่ต้องทำการงาน ไม่ว่าในที่ใดๆ
ใครๆ ย่อมทรงชีพอยู่ไม่ได้ เพราะนั้นเป็นทางแห่งนิพพาน
สุวิระ เจ้าจงไป ณ ที่นั้น และจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่
นั้นด้วยเถิด ฯ

[๔๕๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ท้าวสักกะจอมเทวดาพระองค์นั้น อาศัย

ผลบุญของพระองค์เป็นอยู่ เสวยรัชสมบัติอันมีความเป็นใหญ่ยิ่งด้วยความเป็น
อิสระแห่งเทวดาชั้นดาวดึงส์ จึงจักพรรณนาคุณแห่งความเพียรคือความหมั่น ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอบวชในธรรมวินัยที่เรากล่าวชอบแล้วอย่างนี้ พึงหมั่น เพียร
พยายาม เพื่อบรรลุผลที่ยังไม่บรรลุ เพื่ได้มรรคผลที่ยังไม่ได้ เพื่อกะทำให้
ให้แจ้งซึ่งมรรคผลที่ยังไม่ได้กระทำให้แจ้ง ชื่อนี้จะพึงงดงามในธรรมวินัยนี้โดย
แท้ ฯ

สุสิมสูตรที่ ๒

[๔๕๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
อารามของท่านอนาถบิณฑิกมหาเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ
ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดูภิกษุ
ทั้งหลาย ฯ

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

[๘๕๖] พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ดูภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว
พวกอสูรได้พากันมารบกับพวกเทวดา ดูภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้น ท้าวสักกะ
จอมเทวดาตรัสเรียกสุลิมเทพบุตรมาบัญชาว่า พ่อสุลิมะ พวกอสูรเหล่านี้กำลัง
พากันมารบพวกเทวดา พ่อจง ไปป้องกันพวกอสูรไว้ ดูภิกษุทั้งหลาย สุลิม
เทพบุตรรับบัญชาท้าวสักกะจอมเทวดาว่า ขอเดชะ ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ
ดังนี้ แล้วมีวประมาทเสีย ดูภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งที่ ๒ ฯลฯ แม้ครั้งที่ ๓
ท้าวสักกะจอมเทวดาก็ได้ตรัสเรียกสุลิมเทพบุตรมาบัญชาว่า พ่อสุลิมะ พวกอสูร
เหล่านี้กำลังพากันมารบพวกเทวดา พ่อจง ไปป้องกันพวกอสูรไว้ ดูภิกษุทั้งหลาย
แม้ในครั้งที่ ๓ สุลิมเทพบุตรรับบัญชาท้าวสักกะจอมเทวดาว่า ขอเดชะ
ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ ดังนี้ แล้วมีวประมาทเสีย ฯ

[๘๕๗] ดูภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทวดาตรัสกะ
สุลิมเทพบุตรด้วยคาถาว่า

บุคคลไม่หมั่น ไม่พยายาม แต่ประสบความสุขได้ ณ ที่ใด
ดูรสลิมะ เจ้าจงไป ณ ที่นั้น และจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่นั้น
ด้วยเถิด ฯ

[๘๕๘] สุลิมเทพบุตรกราบทูลว่า
บุคคลเป็นผู้เกียจคร้าน ไม่หมั่น และไม่ใช้ใครๆ ให้
กระทำการทั้งหลายอีกด้วย เขาพึงพึงพร้อมด้วยกามทุกอย่าง
ข้าแต่ท้าวสักกะ ขอพระองค์จงตรัสบอกฐานะอันประเสริฐ
นั้นแก่ข้าพระองค์ ฯ

[๘๕๙] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า
ที่ใด บุคคลเกียจคร้าน ไม่หมั่น ถึงความสุขลางส่วนได้
สลิมะ เจ้าจงไป ณ ที่นั้น และจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่นั้น
ด้วยเถิด ฯ

[๘๖๐] สุลิมเทพบุตรกราบทูลว่า
ข้าแต่ท้าวสักกะผู้ประเสริฐกว่าเทวดา ข้าพระองค์ทั้งหลาย
จะพึงได้ความสุขใด โดยไม่ต้องทำการงาน ข้าแต่ท้าวสักกะ
ขอพระองค์จงตรัสบอกความสุขนั้นอันประเสริฐ ที่ไม่มีความ
เหงาใจ ไม่มีความคับแค้นแก่ข้าพระองค์เถิด ฯ

[๘๖๑] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า
หากความสุขจะมีได้โดยไม่ต้องทำการงาน ไม่ว่าในที่ใดๆ
ใครๆ ย่อมยังชีพอยู่ไม่ได้ เพราะนั่นเป็นทางแห่งนิพพาน
สลิมะ เจ้าจงไป ณ ที่นั้น และจงพาเราไปให้ถึง ณ ที่นั้น
ด้วยเถิด ฯ

[๘๖๒] ดูภิกษุทั้งหลาย ก็ท้าวสักกะจอมเทวดาพระองค์นั้นอาศัย
ผลบุญของพระองค์เป็นอยู่ เสวยรัชสมบัติมีความเป็นใหญ่ยิ่งด้วยความเป็นอิสระ
แห่งเทวดาชั้นดาวดึงส์ จึงจักพรรณนาคุณแห่งความเพียรคือความหมั่น ภิกษุ
ทั้งหลาย พวกเธอวราชนักรในธรรมวินัยอันแรกกล่าวชอบแล้วอย่างนี้ พึงหมั่น
เพียร พยายาม เพื่อบรรลุมรรคผลที่ยังไม่บรรลุ เพื่ได้มรรคผลที่ยังไม่ได้ เพื่อ
กระทำให้แจ้งซึ่งมรรคผลอันตนยังมิได้ทำให้แจ้ง ข้อนี้จะพึงดงามในธรรมวินัยนี้
โดยแท้ ฯ

ธัชคสูตรที่ ๓

[๘๖๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถบิณฑิกมหาเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ
ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดูภิกษุ
ทั้งหลาย ฯ

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว ฯ

[๘๖๔] พระผู้มีพระภาคตรัสพระพุทพจน์ว่า ดูภิกษุทั้งหลาย เรื่อง
เคยมีมาแล้ว สงครามระหว่างเทวดากับอสูรประชิดกันแล้ว ดูภิกษุทั้งหลาย
ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะผู้เป็นจอมแห่งเทวดาตรัสเรียกเทวดาชั้นดาวดึงส์มาสั่งว่า
ແະ ท่านผู้รทุกขทั้งหลาย หากความกลัวก็ดี ความหวาดเสียวก็ดี ความ
ขนพองสยองเกล้าก็ดี จะพึงเกิดขึ้นแก่พวกเทวดาผู้ไปในสงคราม สมัยนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

พวกท่านพึงแลดูโดยตรงของเราทีเดียว เพราะว่าเมื่อพวกท่านแลดูโดยตรงของเราอยู่ ความกลัวก็ตี ความหวาดสะดุ้งก็ตี ความขนพองสยองเกล้าก็ตี ที่จักมีขึ้นก็จักหายไป ถ้าพวกท่านไม่แลดูโดยตรงของเรา ที่นั่นพวกท่านพึงแลดูโดยตรงของท้าวปชาบดีเทวราชเถิด เพราะว่าเมื่อพวกท่านแลดูโดยตรงของท้าวปชาบดีเทวราชอยู่ ความกลัวก็ตี ความหวาดสะดุ้งก็ตี ความขนพองสยองเกล้าก็ตี ที่จักมีขึ้นก็จักหายไป หากพวกท่านไม่แลดูโดยตรงของท้าวปชาบดีเทวราช ที่นั่นพวกท่านพึงแลดูโดยตรงของท้าววรุณเทวราชเถิด เพราะว่าเมื่อพวกท่านแลดูโดยตรงของท้าววรุณเทวราชอยู่ ความกลัวก็ตี ความหวาดสะดุ้งก็ตี ความขนพองสยองเกล้าก็ตี ที่จักมีขึ้นก็จักหายไป หากพวกท่านไม่แลดูโดยตรงของท้าววรุณเทวราช ที่นั่นพวกท่านพึงแลดูโดยตรงของท้าวอิสานเทวราชเถิด เพราะว่าเมื่อพวกท่านแลดูโดยตรงของท้าวอิสานเทวราชอยู่ ความกลัวก็ตี ความหวาดสะดุ้งก็ตี ความขนพองสยองเกล้าก็ตี ที่จักมีขึ้นก็จักหายไป ๒

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อพวกเทวดาแลดูโดยตรงของท้าวสักกะผู้เป็นจอมแห่งเทวดาก็ดี แลดูโดยตรงของท้าวปชาบดีเทวราชอยู่ก็ดี แลดูโดยตรงของท้าววรุณเทวราชอยู่ก็ดี แลดูโดยตรงของท้าวอิสานเทวราชอยู่ก็ดี ความกลัวก็ตี ความหวาดสะดุ้งก็ตี ความขนพองสยองเกล้าก็ตี ที่จักมีขึ้นพึงหายไปได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ชื่อนั้นเป็นเหตุแห่งอะไร ดูกรภิกษุทั้งหลาย เหตุว่า ท้าวสักกะผู้เป็นจอมแห่งเทวดา ยังเป็นผู้ไม่ปราศจากราคะ ไม่ปราศจากโทสะ ไม่ปราศจากโมหะ ยังเป็นผู้กลัว หวาดสะดุ้ง หนีไปอยู่ ๒

[๔๖๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ส่วนเราแลกล่าวอย่างนี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย หากความกลัวก็ตี ความหวาดสะดุ้งก็ตี ความขนพองสยองเกล้าก็ตี พึงบังเกิดแก่พวกเธอผู้ไปในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี อยู่ในเรือนที่ว่างเปล่าก็ดี ที่นั่นพวกเธอพึงตามระลึกถึงเรานี้แหละว่า แม่เพราะเหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นจะยิ่งไปกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ตื่นแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม ดังนี้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะว่า เมื่อพวกเธอตามระลึกถึงเราอยู่ ความกลัวก็ตี ความหวาดสะดุ้งก็ตี ความขนพองสยองเกล้าก็ตี ที่จักมีขึ้นก็จักหายไป หากพวกเธอไม่ตามระลึกถึงเรา ที่นั่นพวกเธอพึงตามระลึกถึงพระธรรมว่า พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว บุคคลพึงเห็นได้เอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาคู้ได้ ควรน้อมเข้าไปในตน อันวิญญูชนพึงรู้แจ้งได้เฉพาะตน ดังนี้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะว่า เมื่อพวกเธอตามระลึกถึงพระธรรมอยู่ ความกลัวก็ตี ความหวาดสะดุ้งก็ตี ความขนพองสยองเกล้าก็ตี ที่จักมีขึ้นก็จักหายไป หากพวกเธอไม่ตามระลึกถึงพระธรรม ที่นั่นพวกเธอพึงตามระลึกถึงพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว เป็นผู้ปฏิบัติตรง เป็นผู้ปฏิบัติเป็นธรรม เป็นผู้ปฏิบัติชอบยิ่ง พระสงฆ์นั้นคือใคร ได้แก่ผู้ทรงบารมี เป็นบุรุษบุคคลแปด นีคือพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ควรแก่สักการะที่เขานำมาบูชา เป็นผู้ควรแก่ของต้อนรับ เป็นผู้ควรแก่ทักษิณาทาน เป็นผู้ควรแก่การทำอัญชลี เป็นบุญเขตของโลก ไม่มีบุญเขตอื่นยิ่งไปกว่า เพราะว่า เมื่อพวกเธอตามระลึกถึงพระสงฆ์อยู่ ความกลัวก็ตี ความหวาดสะดุ้งก็ตี ความขนพองสยองเกล้าก็ตี ที่จักมีขึ้นก็จักหายไป ชื่อนั้นเป็นเพราะเหตุแห่งอะไร เพราะว่า พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ปราศจากราคะ ปราศจากโทสะ ปราศจากโมหะ ไม่เป็นผู้กลัว ไม่หวาด ไม่สะดุ้ง ไม่หนีไป ๒

[๔๖๖] พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดา ครั้นได้ตรัสไวยาकरणภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี อยู่ในเรือนว่างเปล่าก็ดี พึงระลึกถึงพระสัมพุทธเจ้าเถิด ความกลัวไม่พึงมีแก่เธอทั้งหลาย ถ้าว่าเธอทั้งหลายไม่พึงระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้เจริญที่สุดในโลก ผู้องอาจกว่านรชน ที่นั่นเธอทั้งหลายพึงระลึกถึงพระธรรมอันนำออกจากทุกข์ อันพระพุทธานุภาพแสดงดีแล้ว ถ้าเธอทั้งหลายไม่พึงระลึกถึงพระธรรมอันนำออกจากทุกข์ อันพระพุทธานุภาพแสดงดีแล้ว ที่นั่น เธอทั้งหลายพึงระลึกถึงพระสงฆ์ผู้เป็นบุญเขต ไม่มีบุญเขตอื่นยิ่งไปกว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อเธอทั้งหลายระลึกถึงพระพุทธานุภาพ พระธรรมและพระสงฆ์อยู่ ความกลัวก็ตี ความหวาดสะดุ้งก็ตี ความขนพองสยองเกล้าก็ตี จักไม่มีเลย ๒

เวปจิตติสูตรที่ ๔

[๘๖๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี ฯลฯ

[๘๖๔] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทฺธพจน์ว่า ดูกฤกษทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว สงครามระหว่างเทวดากับอสูรประชิดกันแล้ว ดูกฤกษทั้งหลาย ครั้งนั้นแล ท้าวเวปจิตติจอมอสูรตรัสกะพวกอสูรว่า ดูกท่านผู้oirทุกขทั้งหลาย ถ้าเมื่อสงครามระหว่างเทวดากับอสูรประชิดกัน พวกอสูรพึงชนะ พวกเทวดาพึงปราชัยไซ้ ท่านทั้งหลายพึงมัดท้าวสักกะจอมเทวดา ด้วยการมัดเท้าแห่งอันมิกอ เป็นที่ ๕ แล้วพืงนำมายังอสูรบุรี ในสำนักของเรา ดูกฤกษทั้งหลาย แม้ท้าวสักกะจอมเทวดาก็บิญชกะเทวดาขึ้นดาวดึงส์ทั้งหลายว่า ดูกท่านผู้oirทุกขทั้งหลาย ถ้าเมื่อสงครามระหว่างเทวดากับอสูรประชิดกัน พวกเทวดาพึงชนะ พวกอสูรถึงปราชัยไซ้ ท่านทั้งหลายพึงมัดท้าวเวปจิตติจอมอสูร ด้วยการมัดเท้าแห่งอันมิกอ เป็นที่ ๕ แล้วพืงนำมายังสุรธรรมาสภา ในสำนักของเรา ดูกฤกษทั้งหลาย ก็แล ในสงครามครั้งนั้น พวกเทวดาชนะ พวกอสูรปราชัย ครั้งนั้น เทวดาขึ้นดาวดึงส์ ได้จับท้าวเวปจิตติจอมอสูรมัดด้วยการมัดเท้าแห่ง อันมิกอเป็นที่ ๕ แล้วนำมายังสุรธรรมาสภา ในสำนักของท้าวสักกะจอมเทวดา ฯ

[๘๖๕] ดูกฤกษทั้งหลาย ได้ทราบว่ ในครั้งนั้น ท้าวเวปจิตติจอมอสูรถูกมัดด้วยการมัดเท้าแห่งอันมิกอเป็นที่ ๕ ได้ดำบริภาษท้าวสักกะจอมเทวดา ซึ่งกำลังเสด็จเข้าและออกยังสุรธรรมาสภา ด้วยวาจาอันหยาบคาย มีไชของ สัตบุรุษ ฯ

[๘๖๖] ดูกฤกษทั้งหลาย ครั้งนั้นแล มาตลิเทพบุตร ผู้สงเคราะห์ได้ ทูลถามท้าวสักกะจอมเทวดาด้วยคาถาว่า

ข้าแต่ท้าวสักกะมฆวาฬ พระองค์ได้ทรงสดับถ้อยคำอัน
หยาบคาย เฉพาะหน้า ของท้าวเวปจิตติจอมอสูร ยังทรง
อดทนได้ เพราะความกลัว หรือเพราะไม่มีกำลัง พระเจ้าข้า ฯ

[๘๖๗] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

เราอดทนถ้อยคำอันหยาบคายของท้าวเวปจิตติได้ เพราะ
ความกลัวหรือเพราะ ไม่มีกำลัง ก็หาไม่ วิญญูชนผู้เช่นเรา
ไฉนจะพึงโต้ตอบกับคนพาลเล่า ฯ

[๘๖๘] มาตลิเทพบุตรกราบทูลว่า

คนพาลพึงทำลายได้อย่างยิ่ง ถ้าไม่พึงเกียดกันเสียก่อน
เพราะฉะนั้น วีรชนพึงเกียดกันคนพาลด้วยอาชญาอย่าง
รุนแรง ฯ

[๘๖๙] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

ผู้ใดรู้ว่คนอื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มัสติสงบระงับได้ เราเห็นว่า
การสงบระงับได้ของผู้นั้นแล เป็นการเกียดกันคนพาลละ ฯ

[๘๗๐] มาตลิเทพบุตรกราบทูลว่า

ข้าแต่ท้าววาสวะ ข้าพระองค์เห็นโทษในความอดทนนี้แล
เมื่อใด คนพาลย่อมสำคัญบุคคลนั้นว่า ผู้นี้ย่อมอดกลั้น
ต่อเราเพราะความกลัว เมื่อนั้น คนมีปัญญาทรมยิ่งขมขื่นผู้นั้น
เหมือนโคยิ่งขมขื่นโคตัวที่แพหนีไป ฉะนั้น ฯ

[๘๗๑] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

บุคคลจงสำคัญเห็นว่า ผู้นี้อดกลั้นต่อเราเพราะความกลัวหรือ
หาไม่ก็ตามที ประโยชน์ทั้งหลายมีประโยชน์ของตนเป็น
อย่างยิ่ง ประโยชน์ยิ่งกว่าขันติไม่มี ผู้ใดแลเป็นคนมีกำลัง
อดกลั้นต่อคนผู้ทรพลงไว้ได้ ความอดกลั้นของผู้นั้น บัณฑิต
ทั้งหลายกล่าวว่เป็นขันติอย่างยิ่ง คนทรพลงจำต้องอดทนอยู่
เป็นนิตย์ บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่กำลังของผู้ซึ่งมีกำลังอย่าง
คนพาลว่ามีไชกำลัง ไม่มีผู้ใดที่จะกล่าวโต้ต่อผู้มีกำลังผู้ซึ่ง
ธรรมคัมภีรจนแล้ว ได้เลย เพราะความโกรธนั้น โทษที่ลามก
จึงมีแก่ผู้ที่โกรธตอบต่อผู้ที่โกรธ บุคคลผู้ไม่โกรธตอบต่อผู้ที่
โกรธ ย่อมชื่อว่าชนะสงครามซึ่งเอาชนะ ได้ยาก ผู้ใดรู้ว่
ผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มัสติระงับไว้ได้ ผู้นั้นชื่อว่าประพฤติ
ประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งฝ่ายตนและคนอื่น คนที่
ไม่ฉลาดในธรรม ย่อมสำคัญเห็นผู้รักษาประโยชน์ของ
ทั้งสองฝ่าย คือ ของตนและของคนอื่น ว่เป็นคนโง่ ดังนี้ ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๘๓๖] ดุริยภิกษุทั้งหลาย ก็ท้าวสักกะจอมเทวดาพระองค์นั้น เข้าไป
อาศัยผลบุญของพระองค์เป็นอยู่ เสวยรัชสมบัติมีความเป็นใหญ่ยิ่งด้วยความเป็น
อิสระแห่งเทวดาชั้นดาวดึงส์ ยังจักพรรณนาคุณของชั้นดีและโสรัจจะ ได้ ฯ
ดุริยภิกษุทั้งหลาย ข้อที่พวกเธอวาทแล้วในธรรมวินัยที่เรากล่าวชอบแล้ว
เช่นนี้ เป็นผู้อดทนและสงบเสถียรนี้ จะพึงงามในธรรมวินัยนี้โดยแท้ ฯ

สภายิตตขยสูตรที่ ๕

[๘๓๗] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแล ฯ

[๘๓๘] พระผู้มีพระภาคตรัสพระพทธพจน์ว่า ดุริยภิกษุทั้งหลาย เรื่อง
เคยมีมาแล้ว สงครามระหว่างพวกเทวดากับอสูรได้ประชิดกันแล้ว ดุริยภิกษุ
ทั้งหลาย ครั้งนั้นแล ท้าวเวปจิตติจอมอสูรได้ตรัสกะท้าวสักกะจอมเทวดาว่า
เน้อจอมเทวดา เราจงเอาชนะกันด้วยการกล่าวคำสภายิตตเถิด ฯ

ท้าวสักกะจอมเทวดาตรัสว่า เน้อท้าวเวปจิตติ ตกลงเราจงเอาชนะกัน
ด้วยการกล่าวคำสภายิตต ฯ

ดุริยภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล พวกเทวดาและพวกอสูรได้ร่วมกันตั้ง
ผู้ตัดสินว่า ผู้ตัดสินเหล่านี้จึกรู้ทั่วถึงคำสภายิตต คำทพสภายิตต ฯ

ดุริยภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ท้าวเวปจิตติจอมอสูรได้ตรัสกะท้าว
สักกะจอมเทวดาว่า เน้อจอมเทวดา ท่านจงตรัสคาถา ดุริยภิกษุทั้งหลาย เมื่อ
ท้าวเวปจิตติตรัสเช่นนั้น ท้าวสักกะจอมเทวดาได้ตรัสกะท้าวเวปจิตติจอมอสูรว่า
เน้อท้าวเวปจิตติในเทวโลกนี้ท่านเป็นเทพมาก่อน ท่านจงกล่าวคาถาเถิด ฯ

[๘๓๙] ดุริยภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวสักกะตรัสเช่นนั้นแล้ว ท้าวเวปจิตติ
จอมอสูรได้ตรัสคาถานี้ว่า

พวกคนพาลยิ่งกริ้วโกรธ ถ้าหากบุคคลไม่ตัดรอนเสีย จะนั้น
นักปราชญ์ผู้มีปัญญา จึงควรกำจัดคนพาลเสียด้วยอาญา
อันรุนแรง ฯ

ดุริยภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวเวปจิตติจอมอสูรได้ตรัสคาถาแล้ว เหล่าอสูร
พากันอนุโมทนา พวกเทวดาต่างก็พากันนิ่ง ดุริยภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล
ท้าวเวปจิตติจอมอสูรได้กล่าวกะท้าวสักกะจอมเทวดาว่า เน้อจอมเทวดา ท่านจง
กล่าวคาถาเถิด ฯ

[๘๔๐] ดุริยภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวเวปจิตติตรัสเช่นนั้นแล้ว ท้าวสักกะ
จอมเทวดาได้ตรัสคาถานี้ว่า ฯ

ผู้ใดรู้ว่าผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มัสติระจับไว้ได้ เราเห็นว่าการ
ระจับไว้ได้ของผู้นั้น เป็นเครื่องตัดรอนคนพาล ฯ

ดุริยภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อท้าวสักกะจอมเทวดาได้ภายิตตคาถาแล้ว พวก
เทวดาพากันอนุโมทนา เหล่าอสูรต่างก็นิ่ง ดุริยภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ท้าว
สักกะจอมเทวดาตรัสกะท้าวเวปจิตติจอมอสูรว่า ดุริยท้าวเวปจิตติ ท่านจงตรัส
คาถาเถิด ฯ

[๘๔๑] ดุริยภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวสักกะตรัสเช่นนั้น ท้าวเวปจิตติ
จอมอสูรได้ตรัสคาถานี้ว่า

ดูกรท้าวवासะ เราเห็นโทษของการอดกลั้นนี้แหละ เพราะ
ว่าเมื่อใดคนพาลสำคัญเห็นผู้อื่นว่า ผู้นี้อดกลั้นต่อเราเพราะ
ความกลัว เมื่อนั้น คนพาลผู้ทรมานปัญญายังข่มขู่ผู้นั้น
เหมือนโคยังข่มขู่โคตัวแพที่หนีไป ฉะนั้น ฯ

ดุริยภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวเวปจิตติจอมอสูรภายิตตคาถาแล้ว เหล่าอสูร
พากันอนุโมทนา พวกเทวดาต่างก็นิ่ง ดุริยภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ท้าว
เวปจิตติจอมอสูรได้ตรัสกะท้าวสักกะจอมเทวดาว่า เน้อจอมเทวดา ท่านจงตรัส
คาถาเถิด ฯ

[๘๔๒] ดุริยภิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวเวปจิตติจอมอสูรตรัสเช่นนั้น ท้าว
สักกะจอมเทวดาได้ตรัสคาถาเหล่านี้ว่า

บุคคลจงสำคัญเห็นว่า ผู้นี้อดกลั้นต่อเราเพราะความกลัวหรือ
หาไม่ก็ตามที่ ประโยชน์ทั้งหลายมีประโยชน์ของตนเป็น
อย่างยิ่ง ประโยชน์ยิ่งกว่าขันติไม่มี ผู้ใดแลเป็นคนมีกำลัง
อดกลั้นต่อคนทรพลงไว้ได้ ความอดกลั้นไว้ได้ของผู้นั้น
บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่า เป็นขันติอย่างยิ่ง คนทรพลงย่อมจะอด
ทนอยู่เป็นนิตย์ บัณฑิตทั้งหลายเรียกกำลังของผู้ที่มีกำลังอย่าง
คนพาลว่ามีกำลัง ไม่ผู้ใดที่จะกล่าวได้ต่อผู้ที่มีกำลังอัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ธรรมคัมภีร์ครองแล้วได้เลย เพราะความโกรธนั้น โทษอันลามก
จึงมีแก่ผู้ที่โกรธตอบผู้ที่โกรธแล้ว บุคคลผู้ไม่โกรธตอบผู้ที่
โกรธแล้ว ย่อมชื่อว่าชนะสงครามซึ่งเอาชนะได้ยาก ผู้ใดรู้ว่า
ผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มิสตรึงจับไว้ได้ ผู้นั้นชื่อว่าประพฤติ
ประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งฝ่ายตนและคนอื่น คนผู้ที่
ไม่ฉลาดในธรรม ย่อมสำคัญเห็นผู้ที่รักษาประโยชน์ของ
ทั้งสองฝ่าย คือ ของตนและคนอื่น ว่าเป็นคนโง่ ดังนี้ ฯ

คุกริกษุทั้งหลาย เมื่อทำวสิกกะจอมเทวดาได้ภษิตคาถาเหล่านี้แล้ว
พวกเทวดาพากันนอนโมทนา เหล่าอสูรต่างก็นิ่ง ฯ

[๔๘๓] คุกริกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ผู้ตัดสินทั้งของพวกเทวดาและ
พวกอสูรได้กล่าวกันว่า ทำวเวปจิตติจอมอสูรได้ตรัสคาถาทั้งหลายแล้วแล แต่
คาถาเหล่านั้นมีความเกี่ยวเกาะด้วยอาชญา มีความเกี่ยวเกาะด้วยศாதรา เพราะเหตุ
เช่นนั้น จึงมีความหมายมั่น ความแก่งแย่ง ความทะเลาะวิวาท ทำวสิกกะจอม
เทวดาได้ตรัสคาถาทั้งหลายแล้วแล ก็คาถาเหล่านั้น ไม่เกี่ยวเกาะด้วยอาชญา ไม่
เกี่ยวเกาะด้วยศาทรา เพราะเหตุเช่นนั้น จึงมีความไม่หมายมั่น ความไม่แก่งแย่ง
ความไม่ทะเลาะวิวาท ทำวสิกกะจอมเทวดาชนะเพราะ ได้ตรัสคำสภษิต ฯ

คุกริกษุทั้งหลาย ชัยชนะด้วยการกล่าวคำสภษิตได้เป็นของทำวสิกกะ
จอมเทวดาด้วยประการฉะนี้แล ฯ

กล่าวกสูตรที่ ๖

[๔๘๔] สวรรัตถินิทาน ฯ

คุกริกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว สงครามระหว่างพวกเทวดาและ
อสูรได้ประชิดกันแล้ว คุกริกษุทั้งหลาย ก็ในสงครามคราวนั้น พวกอสูรเป็น
ฝ่ายมีชัย พวกเทวดาเป็นฝ่ายปราชัย คุกริกษุทั้งหลาย พวกเทวดาผู้พ่ายแพ้
ต่างพากันหนีไปทางทิศอุดร พวกอสูรได้ชวนกันไล่พวกเทวดาเหล่านั้นไปแล้ว
ทีเดียว ฯ

[๔๘๕] คุกริกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ทำวสิกกะจอมเทวดาได้ตรัส
กะมาตลีสั่งคาหกเทพบุตรด้วยคาถาว่า

คุกรมาตลี เธอจงหลีกเลียงรังนกในป่าไม้จ้าว โดยบายหน้า
จนรอกลับ ถึงเราจะต้องเสียสละชีวิตในพวกอสูรก็ตามที่
นกเหล่านี้อย่าได้ปราศจากรังเสียเลย ฯ

คุกริกษุทั้งหลาย มาตลีสั่งคาหกเทพบุตรรับพระดำรัสของทำวสิกกะ
จอมเทวดาว่า ขอความเจริญจงมีแด่พระองค์ ดังนี้แล้ว ให้รถซึ่งเทียมด้วยม้า
อาชาไนยพันตัวหันหลังกลับ ฯ

[๔๘๖] คุกริกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล พวกอสูรคิดว่า บัดนี้รถ ซึ่ง
เทียมด้วยม้าอาชาไนยพันตัวของทำวสิกกะจอมเทวดาหันกลับมาแล้ว พวกเทวดา
จักทำสงครามกับพวกอสูรแน่เป็นครั้งที่สองแล พวกอสูรต่างตกใจกลับเข้าไป
สู่อสูรบุรี คุกริกษุทั้งหลาย ชัยชนะโดยธรรมแท้ๆ ได้เป็นของทำวสิกกะจอม
เทวดาแล้ว ด้วยประการฉะนี้แล ฯ

นทพิกขสูตรที่ ๗

[๔๘๗] สวรรัตถินิทาน ฯ

คุกริกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ทำวสิกกะจอมเทวดาผู้หลีกเร้นออก
อยู่ในที่ลับ ได้เกิดความตริกนึกคิดขึ้นว่า เราไม่ควรประทุษร้ายแม่แก่ผู้ที่เป็น
ข้าศึกต่อเรา คุกริกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ทำวเวปจิตติจอมอสูร ได้ทราบความ
ดำริของทำวสิกกะจอมเทวดาด้วยใจของตนแล้ว เข้าไปหาทำวสิกกะจอมเทวดา
จนถึงที่ประทับ ฯ

[๔๘๘] คุกริกษุทั้งหลาย ทำวสิกกะจอมเทวดาได้ทอดพระเนตรเห็น
ทำวเวปจิตติจอมอสูรผู้มาแต่ไกลทีเดียว ครั้นแล้วจึงตรัสกะทำวเวปจิตติจอมอสูรว่า
หยุดเถอะ ท่านทำวเวปจิตติ ท่านถูกจับเสียแล้ว ฯ

ทำวเวปจิตติตรัสถามว่า แน่ะท่านผู้นิรทุกข์ ท่านละทิ้งความคิดเมื่อก่อน
ของท่านเสียแล้วหรือ ฯ

ทำวสิกกะตรัสว่า ทำวเวปจิตติ ก็ท่านจงสาบานเพื่อที่จะไม่ประทุษร้าย
ต่อเรา ฯ

[๔๘๙] ทำวเวปจิตติตรัสคาถาว่า

แน่ะทำวสุขัมมบดี บาปของคนพุดเทจ บาปของคนผู้ตีเตียน
พระอริยะเจ้า บาปของคนผู้ประทุษร้ายต่อมิตร และบาปของ
คนอกตัญญู จงถูกต้องผู้ที่ประทุษร้ายต่อท่าน ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

วิโรจนอสฺสริทสฺสสูตรที่ ๘

[๘๙๐] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคกำลังเสด็จเข้าที่พักกลางวัน ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทวดากับท้าววิโรจนะจอมอสูร เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้ยืนฟังนาน พระทวารอภิลักขิต

[๘๙๑] ลำดับนั้นแล ท้าวเวโรจนะจอมอสูรได้ตรัสถามในสำนักของพระผู้มีพระภาคว่า

เป็นชายควรพยายามไปจนกว่าประโยชน์สำเร็จ ประโยชน์งดงามอยู่ที่ความสำเร็จ นี่เป็นถ้อยคำของเวโรจนะ

[๘๙๒] ท้าวสักกะจอมเทวดาตรัสว่า เป็นชายควรพยายามไปจนกว่าประโยชน์สำเร็จ ประโยชน์ทั้งหลายงดงามอยู่ที่ความสำเร็จ ประโยชน์ยิ่งกว่าชั้นดีไม่มี

[๘๙๓] ท้าวเวโรจนะจอมอสูรตรัสว่า สรรพสัตว์ย่อมเกิดความต้องการในสิ่งนั้นๆ ตามควร ส่วนการบริโภคของสรรพสัตว์ มีการปรุงประกอบเป็นอย่างยิ่ง ประโยชน์ทั้งหลายงดงามอยู่ที่ความสำเร็จ นี่เป็นถ้อยคำของเวโรจนะ

[๘๙๔] ท้าวสักกะจอมเทวดาตรัสว่า สรรพสัตว์ย่อมเกิดความต้องการในสิ่งนั้นๆ ตามควร ส่วนการบริโภคของสรรพสัตว์ มีการปรุงประกอบเป็นอย่างยิ่ง ประโยชน์ทั้งหลายงดงามอยู่ที่ความสำเร็จ ประโยชน์ยิ่งกว่าชั้นดีไม่มี

อารัญญกสูตรที่ ๙

[๘๙๕] สาวัตถีนิทาน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมมาก รูปด้วยกัน อาศัยอยู่ในกุฎีที่มุงบังด้วยใบไม้ ในราวป่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทวดากับท้าวเวโรจนะจอมอสูร เข้าไปหาฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้นถึงที่อยู่

[๘๙๖] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวเวโรจนะจอมอสูรสวมรองเท้าหนาหลายชั้น สะพายดาบ มีผู้กั้นร่มให้ เข้าไปสู่อาศรมทางทวารอันเลิศ เข้าไปใกล้ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้นห่างไม่ถึงวา ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแลท้าวสักกะจอมเทวดาทรงถอดฉลองพระบาท ประทานพระขรรค์ให้แก่ผู้อื่น รับสั่งให้ลดฉัตรเสด็จเข้าไปทางอาศรมโดยทางทวารเข้าออก ประทับประคอง อัญชลีนมัสการฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้นอยู่ไต่ลม

[๘๙๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้นได้กล่าวกะท้าวสักกะจอมเทวดาด้วยคำกล่าว

กลิ่นของพวกฤาษีผู้ประพฤติพรตมานาน ย่อมจะฟุ้งจากกายไปตามลม ดูกรท้าวสหิสันยน พระองค์จงถอยไปเสียจากที่นี่ ดูกรท้าวเทวราช กลิ่นของพวกฤาษีไม่สะอาด

[๘๙๘] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า กลิ่นของพวกฤาษีผู้ประพฤติพรตมานาน ย่อมจะฟุ้งจากกายไปตามลม ท่านเจ้าข้า พวกข้าพเจ้าต่างก็มุ่งหวังกลิ่นนี้ เหมือนกับบุคคลมุ่งหวังระเบียบดอกไม้อันวิจิตรงดงาม บนศีรษะ ฉะนั้น ก็พวกเทวดาหามีความสำคัญในกลิ่นของฤาษีผู้มีศีลนี้ว่าเป็นกลิ่นปฏิกูลไม่

สมุททกสูตรที่ ๑๐

[๘๙๙] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแล ฯลฯ

[๙๐๐] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพทพจน์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมมาก รูปด้วยกัน อาศัยอยู่ในกุฎีที่มุงบังด้วยใบไม้แทบฝั่งสมุทร ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมัยนั้นแล สงครามระหว่างพวกเทวดากับอสูร ได้ประชิดกันแล้ว ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล พวกฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้นพากันคิดเห็นว่า พวกเทวดาตั้งอยู่ในธรรม พวกอสูรไม่ตั้งอยู่ในธรรม ถิ่นนั้นพึงเกิดแก่พวกเราเพราะอสูรโดยแท้ อย่างกระนั้นเลย พวกเราควรเข้าไปหาท้าวสมพรจอมอสูรแล้วขอกภัยท่านเถิด

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๙๐๑] ดุริยภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้น ได้อันตรธานไปในบรรณภฏีแทบฝั่งสมุทร ไปปรากฏอยู่ตรงหน้าท้าวสมพรจอมอสูร เหมือนบุรุษมีกำลังเหยียดแขนที่คู้ หรือคู้แขนที่เหยียด ฉะนั้น ดุริยภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้น พวกฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้น ได้กล่าวกะท้าวสมพรจอมอสูร ด้วยคาถาว่า ฯ

พวกฤาษีมาขอภัยกะท่านท้าวสมพร การให้ภัยหรือให้อภัย
ท่านกระทำได้โดยแท้ ฯ

[๙๐๒] ท้าวสมพรจอมอสูรได้กล่าวตอบว่า
การอภัยไม่มีแก่พวกฤาษี ผู้ชั่วช้าคบหาท้าวสักกะ เราให้
เฉพาะแต่ภัยเท่านั้นแก่พวกท่านผู้ขอภัย ฯ

[๙๐๓] พวกฤาษีกล่าวว่า
ท่านให้เฉพาะแต่ภัยเท่านั้นแก่พวกเราผู้ขอภัย พวกเราขอ
รับเอาแต่ภัยอย่างเดียว ส่วนภัยจะเป็นของท่านเกิด บุคคล
หว่านพืชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น คนทำดีย่อมได้ดี ทำชั่ว
ก็ย่อมได้ชั่ว แน่พ้อ ท่านหว่านพืชลงไปไว้แล้ว ท่านจักต้อง
เสวยผลของมัน ฯ

ดุริยภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ฤาษีผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้น ได้
สาปแช่งท้าวสมพรจอมอสูร แล้วอันตรธานหายไปในที่ตรงหน้าท้าวสมพรจอม
อสูร แล้วไปปรากฏอยู่ในบรรณภฏีแทบฝั่งสมุทร เปรียบเหมือนบุรุษมีกำลัง
เหยียดแขนที่คู้ หรือคู้แขนที่เหยียด ฉะนั้น ฯ

[๙๐๔] ดุริยภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวสมพรจอมอสูรถูกฤาษีผู้มี
ศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้นสาปแช่งแล้ว ได้ยินว่าในคืนวันนั้น ตกใจหวาดหวั่น
ถึงสามครั้ง ฯ

จบวรรคที่หนึ่ง

รวมพระสูตรแห่งสักกสังยุตมี ๑๐ สูตร คือ

สวัริสูตรที่ ๑ สลิมสูตรที่ ๒ รัชคสูตรที่ ๓ เวปจิตติสูตรที่ ๔
สภาสิตขยสูตรที่ ๕ กุลากสูตรที่ ๖ นทพภิกษุสูตรที่ ๗ วิโรจนอสุรินทสูตรที่ ๘
อารัญญกสูตรที่ ๙ สมุททกสูตรที่ ๑๐ ฯ

ทุติยวรรคที่ ๒

ปฐมเทวสูตรที่ ๑

[๙๐๕] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ในกาลครั้งนั้นแล ฯ

[๙๐๖] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพทธพจน์ว่า ดุริยภิกษุทั้งหลาย
ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้สมทานวัตรบท ๗ ประการ
บริบูรณ์ เพราะเป็นผู้สมทานวัตรบท ๗ ประการ จึงได้ถึงความเป็นท้าวสักกะ
วัตรบท ๗ ประการเป็นไฉน คือ เราพึงเลี้ยงมารดาบิดาจนตลอดชีวิต ๑ เราพึง
ประพฤติด่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูลจนตลอดชีวิต ๑ เราพึงพูดวาจาอ่อนหวาน
ตลอดชีวิต ๑ เราไม่พึงพูดวาจาส่อเสียดตลอดชีวิต ๑ เราพึงมีใจปราศจากความ
ตระหนี่อันเป็นมลทินอยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยแล้ว มีฝ่ามืออันชุ่ม
ยินดีในการสละ ความแก่การขอ ยินดีในการแจกจ่ายทานตลอดชีวิต ๑ เราพึง
พูดคำสัตย์ตลอดชีวิต ๑ เราไม่พึงโกรธตลอดชีวิต ๑ ถ้าแม้ความโกรธพึงเกิดขึ้น
แก่เรา เราพึงกำจัดการเสียโดยฉับพลันทีเดียว ๑ ดุริยภิกษุทั้งหลาย ท้าวสักกะ
จอมเทพ เมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้สมทานวัตรบท ๗ ประการนี้
บริบูรณ์ เพราะเป็นผู้สมทานวัตรบท ๗ ประการดังนี้ จึงได้ถึงความเป็น
ท้าวสักกะ ฯ

[๙๐๗] พระผู้มีพระภาคผู้สุกตาสดา ครันตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้จบลง
แล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

เทวดาชั้นดาวดึงส์ กล่าวถึงนรชน ผู้เป็นบุคคลเลี้ยงมารดาบิดา
มีปรกติประพฤติด่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล เจรจาอ่อน
หวาน กล่าวแต่คำสมานมิตรสหาย ละคำส่อเสียด ประกอบ
ในอุบายเป็นเครื่องกำจัดความตระหนี่ มีวาจาสัตย์ ครองบำ
ความโกรธได้ นั้นแลว่า เป็นสัปปุรุษ ดังนี้

ทุติยเทวสูตรที่ ๒

[๙๐๘] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ในกาลครั้งนั้นแล ฯลฯ

[๙๐๙] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์ว่า ดูกุริยกะทั้งหลาย
ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน เป็นมาณพชื่อวามะ เพราะ
เหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าวมฆา ดูกุริยกะทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยัง
เป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้ให้ทานมาก่อน เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าว-

*ปริณทะ ดูกุริยกะทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน
ได้ให้ทานโดยเคารพ เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าวสักกะ ดูกุริยกะ
ทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้ให้ที่พักอาศัย
เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าววาสะ ดูกุริยกะทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพ
ย่อมทรงคิดเนื้อความได้ตั้งพันโดยครุเดียว เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าว
สหัสสน์ ดูกุริยกะทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพทรงมีนางอสุภกัญญานามว่าสุขา
เป็นปชายติ เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าวสุขัมบดี ดูกุริยกะทั้งหลาย
ท้าวสักกะจอมเทพเสวยรัชสมบัติเป็นอิสราธิบดีของทวยเทพชั้นดาวดึงส์ เพราะ
เหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า เทวานมินทะ ฯ

[๙๑๐] ดูกุริยกะทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ใน
กาลก่อน ได้สมทานวัตรบท ๗ ประการบริบูรณ์ เพราะเป็นผู้สมทานวัตรบท ๗
ประการบริบูรณ์ จึงได้ถึงความเป็นท้าวสักกะ วัตรบท ๗ ประการเป็นไฉน คือ
เราพึงเลี้ยงมารดาบิดาจนตลอดชีวิต ๑ . . . ถ้าแม่ความโกรธพึงเกิดขึ้นแก่เรา เราพึง
กำจัดมันเสียโดยฉับพลันทีเดียว ๑ ดูกุริยกะทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยัง
เป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้สมทานวัตรบท ๗ ประการนี้บริบูรณ์ เพราะเป็นผู้
สมทานวัตรบท ๗ ประการดังนี้ จึงได้ถึงความเป็นท้าวสักกะ ฯ

[๙๑๑] พระผู้มีพระภาค ฯลฯ จึงได้ตรัสสถาปนาพรหมต่อไปอีกว่า
เทวดาชั้นดาวดึงส์กล่าววรรณผู้เป็นบุคคลเลี้ยงมารดาบิดา . . . ว่า เป็น
สัปปุรุษ ดังนี้ ฯ

ตติยเทศสูตรที่ ๓

[๙๑๒] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาคาสลา ในปามหาวัน
เขตเมืองเวสาลี ฯ

ครั้งนั้นแล เจ้าลิจจวิพระนามวามหาลี เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถึงที่ประทับ ครั้นแล้วทรงถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วประทับนั่ง ณ ที่ควร
ส่วนหนึ่ง เมื่อประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งเรียบร้อยแล้ว ได้ตรัสถามพระผู้มี
พระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ทรงเห็นท้าวสักกะจอมเทพหรือ
พระพุทธเจ้าข้า ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดุกรรมหาลี อาตมาเห็นท้าวสักกะจอมเทพ
ถวายพร ฯ

ม. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ผู้ที่พระองค์ทรงเห็นนั้น จักเป็นรูปเปรียบ
ของท้าวสักกะเป็นแน่ เพราะว่าท้าวสักกะจอมเทพยากที่ใครๆ จะเห็นได้
พระพุทธเจ้าข้า ฯ

[๙๑๓] พ. ดุกรรมหาลี อาตมารู้จักท้าวสักกะด้วย ฐัธมมเครื่องกระทำ
ให้เป็นท้าวสักกะด้วย และรู้ถึงธรรมที่ท้าวสักกะได้ถึงความเป็นท้าวสักกะเพราะ
เป็นผู้สมทานธรรมนั้นด้วย ดุกรรมหาลี ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์ใน
กาลก่อน เป็นมาณพชื่อวามะ เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าวมฆา ดุกร
มหาลี ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้ให้ทานมาก่อน
เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าวปริณทะ ดุกรรมหาลี ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อ
ยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้ให้ทานโดยเคารพ เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า
ท้าวสักกะ ดุกรรมหาลี ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้ให้
ที่พักอาศัย เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าววาสะ ดุกรรมหาลี ท้าวสักกะ
จอมเทพย่อมทรงคิดเนื้อความได้ตั้งพันโดยครุเดียว เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า
ท้าวสหัสสน์ ดุกรรมหาลี ท้าวสักกะจอมเทพทรงมีนางอสุภกัญญานามว่าสุขา
เป็นปชายติ เพราะเหตุนั้น จึงถูกเรียกว่า ท้าวสุขัมบดี ดุกรรมหาลี ท้าวสักกะ
จอมเทพเสวยรัชสมบัติเป็นอิสราธิบดีของทวยเทพชั้นดาวดึงส์ เพราะเหตุนั้น จึง
ถูกเรียกว่า เทวานมินทะ ฯ

[๙๑๔] ดุกรรมหาลี ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน
ได้สมทานวัตรบท ๗ ประการบริบูรณ์ เพราะเป็นผู้สมทานวัตรบท ๗ ประการ
จึงได้ถึงความเป็นท้าวสักกะ วัตรบท ๗ ประการเป็นไฉน คือ เราพึงเลี้ยงมารดา
บิดาจนตลอดชีวิต ๑ เราพึงประพฤติดื้อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูลตลอดชีวิต ๑

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

เราฟังพูดจาอ่อนหวานตลอดชีวิต ๑ เราไม่ฟังพูดจาส่อเสียดตลอดชีวิต ๑ เรา
ฟังมีใจปราศจากความตระหนี่อันเป็นมลทินอยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อย
แล้ว มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ การแก่การขอ ยินดีในการแจกจ่ายทาน
ตลอดชีวิต ๑ เราฟังพูดคำสัตย์ตลอดชีวิต ๑ เราไม่ฟังโกธตลอดชีวิต ถ้าแม่
ความโกรธพึงเกิดขึ้นแก่เรา เราฟังกำจัดมันเสียโดยจับพลันทีเดียว ๑ ดุกรมหา
ลั ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ได้สมทานวัตรบท ๗ ประการ
นี้บริบูรณ์ เพราะเป็นผู้สมทานวัตรบท ๗ ประการดังนี้ จึงได้ถึงความเป็น
ท้าวสักกะ ฯ

[๙๑๕] พระผู้มีพระภาคผู้สุดตาสดา กรัณตริสไวยากรณภายิตนี้จบลง
แล้ว จึงได้ตรัสสถาปนาพรหมสี่ต่อไปอีกว่า

เทวดาชั้นดาวดึงส์ กล่าววรรชนผู้เป็นบุคลเลียงมารดาบิดา
มีปรกติประพฤติดื้อนื้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล เจริญอ่อน
หวาน กล่าวแต่คำสมานมิตรสหาย ละคำส่อเสียด ประกอบ
ในอุบายเป็นเครื่องกำจัดความตระหนี่ มีวาจาสัตย์ ครองนำ
ความโกรธได้ นั้นแล้ว เป็นสัปปบุรุษ ดังนี้

ทฬิททสูตรที่ ๔

[๙๑๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน
กลันทกนิวาปสถาน เขตพระนครราชคฤห์ ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัส
เรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูกภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระผู้มีพระภาคว่า
พระพุทธเจ้าข้า ฯ

[๙๑๗] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์ว่า ดูกภิกษุทั้งหลาย
เรื่องเคยมีมาแล้ว ในพระนครราชคฤห์นั้นแล ได้มีบุรุษคนหนึ่งเป็นมนุษย์ขี้ดสน
เป็นมนุษย์กำพร้า เป็นมนุษย์ยากไร้ เขายึดมั่นศรัทธา ศีล สุตตะ จาคะ
ปัญญา ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ครั้นเขายึดมั่นศรัทธา ศีล สุตตะ
จาคะ ปัญญา ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว เมื่อแตกกายตายไป ได้อุบัติ
ยังสุคติโลกสวรรค์ คือ ความเป็นสหายของเทวดาชั้นดาวดึงส์ เทพบุตรนั้น
รุ่งเรืองล่วงเทวดาเหล่านั้นด้วยรัศมีและยศ ฯ

[๙๑๘] ดูกภิกษุทั้งหลาย ได้ยินว่า ในกาลครั้งนั้น พวกเทวดาชั้น
ดาวดึงส์พากันยกโทษตำหนิติเตียนว่า ดูกท่านผู้เจริญทั้งหลาย น้าอัครจริยนัก
ดูกท่านผู้เจริญทั้งหลาย ยังไม่เคยมีมาเลย เทพบุตรผู้นี้เมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ใน
กาลก่อน เป็นมนุษย์ขี้ดสน เป็นมนุษย์กำพร้า เป็นมนุษย์ยากไร้ เมื่อแตกกาย
ตายแล้ว เขาอุบัติยังสุคติโลกสวรรค์ คือ ความเป็นสหายของเทวดาชั้นดาวดึงส์
ย่อมรุ่งเรืองล่วงเทวดาเหล่านั้นด้วยรัศมีและยศ ดูกภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล
ท้าวสักกะจอมเทพตรัสกะเทวดาชั้นดาวดึงส์ว่า ดูกท่านผู้บริสุทธิทั้งหลาย ท่าน
ทั้งหลายอย่ายกโทษต่อเทพบุตรนี้เลย ดูกท่านผู้บริสุทธิทั้งหลาย เทพบุตรนี้แล
เมื่อยังเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ยึดมั่นศรัทธา ศีล สุตตะ จาคะ ปัญญา ใน
พระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว ครั้นเขายึดมั่นศรัทธา ศีล สุตตะ
จาคะ ปัญญา ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้ว เมื่อแตกกายตายลง
จึงอุบัติยังสุคติโลกสวรรค์ คือ ความเป็นสหายของเทวดาชั้นดาวดึงส์ ย่อม
รุ่งเรืองล่วงเทวดาเหล่านั้นด้วยรัศมีและยศ ฯ

[๙๑๙] ดูกภิกษุทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพเมื่อจะทรง
พลอยยินดีกะพวกเทวดาชั้นดาวดึงส์ จึงได้ตรัสสถาปนาพรหมสี่ในเวลานั้นว่า

บุคลใด มีศรัทธาตั้งมั่นไม่หวั่นไหวในพระตถาคต มีศีล
งามที่พระอริยะเจ้าพอใจสรรเสริญ มีความเลื่อมใสใน
พระสงฆ์และมีความเห็นตรง บัณฑิตทั้งหลายเรียกบุคคลนั้น
ว่า เป็นคนไม่ขี้ดสน ชีวิตของบุคคลนั้นไม่เปล่าประโยชน์
เพราะเหตุนี้ บุคคลผู้มีปัญญา เมื่อระลึกถึงคำสอนของพระ-
พุทธเจ้าทั้งหลาย ฟังประกอบเนื่องๆ ซึ่งศรัทธา ศีล ความ
เลื่อมใส และความเห็นธรรมเกิด ฯ

รามณียกสูตรที่ ๕

[๙๒๐] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้งนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วทรงถวายบังคมแล้วประทับอยู่ ณ ที่ควรส่วนหนึ่ง ทรงประทับเรียบร้อย
แล้ว ได้ตรัสถามพระผู้มีพระภาคว่า สถานที่เช่นไรหนอ เป็นภูมิสถานอันนำ
รื่นรมย์ ฯ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

[๙๒๑] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบด้วยพระคาถาว่า อารามอัน
วิจิตร ป่าอันวิจิตร สระโบกขรณีที่สร้างอย่างดี ย่อมไม่ถึง
เสียว่า ๑๖ อันแบ่งออก ๑๖ ครั้ง แห่งภูมิสถานอันรื่นรมย์
ของมนุษย์ พระอรหันต์ทั้งหลายอยู่ในที่ใด เป็นบ้านหรือป่า
ก็ตาม เป็นที่ลุ่มหรือที่ดอนก็ตาม ที่นั้นเป็นภูมิสถานอันน่า
รื่นรมย์ ฯ

ยฆมานสูตรที่ ๖

[๙๒๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาชิลมกุฏ เขต
พระนครราชคฤห์ ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถึงที่ประทับ ครั้นแล้วทรงถวายบังคมแล้ว ประทับอยู่ ณ ที่สมควรส่วนหนึ่ง ฯ

[๙๒๓] ท้าวสักกะจอมเทพประทับ ณ ที่สมควรส่วนหนึ่ง เรียบร้อย
แล้ว ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

เมื่อมนุษย์ทั้งหลายผู้เป็นสัตว์ปรารถนาบุญบูชาอยู่ กระทำ
บุญมีอุปริเป็นผล ทานที่ให้แล้วในที่ไหนมีผลมาก พระ-
พุทธเจ้าข้า ฯ

[๙๒๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
ท่านผู้ปฏิบัติ ๔ จำพวก ท่านผู้ตั้งอยู่ในผล ๔ จำพวก นั้น
คือพระสงฆ์ เป็นผู้ซื้อตรง ประกอบด้วยปัญญาและศีล
เมื่อมนุษย์ทั้งหลายผู้เป็นสัตว์ปรารถนาบุญบูชาอยู่ กระทำ
บุญมีอุปริเป็นผล ทานที่ให้แล้วในสงฆ์มีผลมาก ฯ

วันทสูตรที่ ๗

[๙๒๕] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงหลีกเร้นอยู่ในที่พักกลางวัน ฯ

ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพ และท้าวสหัมบดีพรหมเสด็จเข้าไปเฝ้า
พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้ประทับยืนฟังบนพระทวารอุยองค์
ละบาน ฯ

[๙๒๖] ลำดับนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพได้ตรัสพระคาถานี้ ในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้แก้แค้นแล้ว ทรงชนะสงครามแล้ว ทรงปลง
ภาระลงแล้ว ไม่ทรงมีหนี้ ขอเชิญพระองค์เสด็จลุกขึ้น
เสด็จเที่ยวไปในโลกเกิด อนึ่ง จิตของพระองค์หลุดพ้นดี
แล้ว เหมือนพระจันทร์ในราตรีวันเพ็ญ ฉะนั้น ฯ

[๙๒๗] ท้าวสหัมบดีพรหมตรัสค้ำว่า ดูกรจอมเทพ พระองค์ไม่ควรถวาย
การบูชาพระตถาคตอย่างนี้เลย แต่ควรจะกราบทูลพระตถาคตอย่างนี้แล้ว

ข้าแต่พระองค์ผู้แก้แค้นแล้ว ทรงชนะสงครามแล้ว ทรงเป็น
ผู้นำพวก ไม่ทรงมีหนี้สิน ขอเชิญพระองค์เสด็จลุกขึ้น
เสด็จเที่ยวไปในโลก ขอเชิญพระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรม
จักมีผู้รู้ทั่วถึงธรรมเป็นแน่ ฯ

ปฐมสักกนัมสนสูตรที่ ๘

[๙๒๘] สาวัตถินิทาน ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ท้าวสักกะจอมเทพตรัสกะมาตลี-

*สังคาหกเทพบุตรว่า ดูกรสหายมาตลี ท่านจงเตรียมจัดรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียม
ด้วยม้าพันธ์ตัว เราจะ ไปยังพื้นที่อุทยานเพื่อชมภูมิภาคนางาม ดูกรภิกษุทั้งหลาย
มาตลีสังคาหกเทพบุตรทูลรับพระดำรัสท้าวสักกะจอมเทพว่า ขอเดชะ ขอความ
เจริญจงมีแด่พระองค์ ดังนี้แล้ว เตรียมจัดรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันธ์ตัว
เสร็จแล้ว กราบทูลแด่ท้าวสักกะจอมเทพว่า ข้าแต่พระองค์ผู้รทกข์ รถม้า
อาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันธ์ตัวสำหรับพระองค์เตรียมจัดไว้เสร็จแล้ว ขอพระองค์
ทรงทราบกาลอันควรในบัดนี้เกิด ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ได้ทราบวาท
ท้าวสักกะจอมเทพขณะเสด็จลงจากเวชยันตปราสาท ทรงประนมอัญชลินมีสการ
ทิตเป็นอันมาก ฯ

[๙๒๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล มาตลีสังคาหกเทพบุตร ได้
ทูลถามท้าวสักกะจอมเทพด้วยคาถาว่า

พราหมณ์ทั้งหลายผู้บรรลุนิเวศนา กษัตริย์ทั้งหลาย ณ ภูมิภาค
ทั้งหมด ท้าวมหाराชทั้ง ๔ และทวยเทพชาวไตรทศผู้มียศ
ย่อมมอบน้อมพระองค์ ข้าแต่ท้าวสักกะ เมื่อเป็นเช่นนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

พระองค์ทรงนอบน้อมท่านผู้ควรบูชาคนใด ท่านผู้ควรบูชา
คนนั้นชื่อไรเล่า ขอเดชะ ฯ

[๙๓๐] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

พรหมณ์ทั้งหลายผู้บรรลุไตรวิชา กษัตริย์ทั้งหลาย ณ
ภูมิภาคทั้งหมด ท้าวมหาราชทั้ง ๔ และทวยเทพชาวไตรทศ
ผู้มียศ นอบน้อมท่านผู้ใดซึ่งเป็นผู้สมบุรณ์ด้วยศีล มีจิต
ตั้งมั่นตลอดกาลนาน ผู้บวชแล้วโดยชอบ มีพรหมจรรย์เป็น
เบื้องหน้า คฤหัสถ์เหล่าใดเป็นผู้ทำบุญ มีศีล เป็นอุบาสก
เลื่อมใสศรัทธาโดยชอบธรรม ดุจรมาทลี เรานอบน้อมคฤหัสถ์
เหล่านั้น ฯ

[๙๓๑] มา. ข้าแต่ท้าวสักกะ ได้ยินว่า พระองค์ทรงนอบน้อม
บุคคลเหล่าใด บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก
เทียว

ข้าแต่ท้าววาสวะ พระองค์ทรงนอบน้อมบุคคลเหล่าใด ถึง
ข้าพระองค์ก็ขอนอบน้อมบุคคลเหล่านั้น ฯ

[๙๓๒] ท้าวมหาสุขัมบดีเทวราชผู้เป็นประมุขของเทวดาทั้งหลาย
ครันตริสดังนี้แล้ว ทรงน้อมนมัสการทิศเป็นอันมาก แล้ว
เสด็จขึ้นรถ ฯ

ทุติยลักขณัมสนสูตรที่ ๙

[๙๓๓] สารีตถินิทาน ฯ

ดุริยิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ท้าวสักกะจอมเทพได้ตรัสกะมาตลี-
สังคาหกเทพบุตรว่า ดุจรถหายมาตลี ท่านจงเตรียมจัดรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียมด้วย
ม้าพันธ์ตัว เราจะไปยังพื้นที่อุทยานเพื่อชมภูมิภาคอันงดงาม ดุริยิกษุทั้งหลาย
มาตลีสังคาหกเทพบุตรทูลรับพระดำรัสท้าวสักกะจอมเทพว่า ขอเดชะ ขอความ
เจริญจงมีแด่พระองค์ ดั่งนี้แล้ว จัดเตรียมรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันธ์ตัว
เสร็จแล้ว กราบทูลแก่ท้าวสักกะจอมเทพว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นรทกษ รมม้า
อาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันธ์ตัวสำหรับพระองค์ จัดเตรียมไว้เสร็จแล้ว ขอพระองค์
ทรงทราบกาลอันควรในบัดนี้เถิด ดุริยิกษุทั้งหลาย ได้ทราบวาทะครั้งนั้นแล
ท้าวสักกะจอมเทพขณะเสด็จลงจากเวชยันตปราสาท ทรงประนมอัญชลินนมัสการ
พระผู้มีพระภาคอยู่ ฯ

[๙๓๔] ดุริยิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล มาตลีสังคาหกเทพบุตรได้ทูลถาม
ท้าวสักกะจอมเทพด้วยคาถาว่า

ข้าแต่ท้าววาสวะ เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายยอมนอบน้อม
พระองค์นั้นเทียว ข้าแต่ท้าวสักกะ เมื่อเช่นนั้น พระองค์
ทรงนอบน้อมท่านผู้ควรบูชาคนใด ท่านผู้ควรบูชาคนนั้น คือ
ใครเล่า ฯ

[๙๓๕] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

ดุจรมาทลี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดในโลกพร้อมทั้ง
เทวโลก เรานอบน้อมพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้
เป็นศาสดามีพระนามไมทราหม ดุจรมาทลี ท่านเหล่าใดสารอก
ราคะ โทสะและอริชชาแล้ว เป็นพระอรหันตชินาสพ เรา
นอบน้อมท่านเหล่านั้น ดุจรมาทลี ท่านเหล่าใดกำจัดราคะ
และโทสะก้าวล่วงอริชชา ยังเป็นพระเสขะ ยินดีในธรรม
เครื่องปราศจากการสังสม เป็นผู้ไม่ประมาท ตามศึกษาอยู่
เรานอบน้อมท่านเหล่านั้น ฯ

[๙๓๖] มา. ข้าแต่ท้าวสักกะ ได้ยินว่า พระองค์ทรงนอบน้อม
บุคคลเหล่าใด บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก
เทียว ข้าแต่ท้าววาสวะ พระองค์ทรงนอบน้อมบุคคลเหล่าใด
แม้ข้าพระองค์ก็ขอนอบน้อมบุคคลเหล่านั้น ฯ

[๙๓๗] ท้าวมหาสุขัมบดีเทวราช ผู้เป็นประมุขของเทวดา
ทั้งหลาย ครันตริสดังนี้แล้ว ทรงน้อมนมัสการพระผู้มี
พระภาค แล้วเสด็จขึ้นรถ ฯ

ทุติยลักขณัมสนสูตรที่ ๑๐

[๙๓๘] สารีตถินิทาน ฯ

ดุริยิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ท้าวสักกะจอมเทพได้ตรัสกะมาตลี-
สังคาหกเทพบุตรว่า ดุจรถหายมาตลี ท่านจงเตรียมจัดรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียมด้วย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ม้าพันตัว เราจะไปยังพื้นที่อุทยานเพื่อชมภูมิภาคอันงดงาม ดุริยทุกขทั้งหลาย
มาตลีสังคาหกเทพบุตรทูลรับพระดำรัสท้าวสักกะจอมเทพว่า ขอเดชะ ขอความ
เจริญจงมีแด่พระองค์ ดั่งนี้แล้ว จัดเตรียมรถม้าอาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันตัว
เสร็จแล้ว กราบทูลแก่ท้าวสักกะจอมเทพว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เฝ้าทุกข รถม้า
อาชาไนยซึ่งเทียมด้วยม้าพันตัวสำหรับพระองค์ จัดเตรียมไว้เสร็จแล้ว ขอพระองค์
ทรงทราบกาลอันควรในบัดนี้เถิด ดุริยทุกขทั้งหลาย ได้ทราบแล้ว ครั้นนั้นแล
ท้าวสักกะจอมเทพขณะเสด็จลงจากเวชยันตปราสาท ทรงประนมอัญชลีน้อม
นมัสการพระภิกษุสงฆ์อยู่ ฯ

[๙๓๙] ดุริยทุกขทั้งหลาย ครั้นนั้นแล มาตลีสังคาหกเทพบุตรได้ทูลถาม
ท้าวสักกะจอมเทพด้วยคาถาว่า

นรชนผู้นอนทับกายอันเปื่อยเน่าเหล่านี้ พึงนอนน้อมพระองค์
นั้นเทียว พวกเขามอยู่ในซากอันเต็มไปด้วยความหิวและ
ความกระหาย ข้าแต่ท้าววาสวะ เพราะเหตุไรหนอพระองค์
จึงทรงโปรดปรานท่านผู้ไม่มีเรือนเหล่านั้น ขอพระองค์ตรัส
บอกมรรยาทของฤาษีทั้งหลาย ข้าพระองค์ขอฟังพระดำรัสของ
พระองค์ ฯ

[๙๔๐] ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

ดูกรมาตลี เราโปรดปรานมรรยาทของท่านผู้ไม่มีเรือนเหล่านั้น
ท่านเหล่านั้นเป็นผู้ไม่มีความห่วงใยในบ้านที่ท่านหลีกออกไป
บุคคลจะเก็บข้าวเปลือกของท่านเหล่านั้นไว้ในจงกก็ไม่มี ผู้
จะเก็บไว้ในหม้อก็ไม่มี ผู้จะเก็บไว้ในกระเช้าก็ไม่มี ท่าน
เหล่านั้นมีวัตรอันงาม แสวงหาอาหารที่ผู้อื่นทำเสร็จแล้ว
เยียวยอียดภาพด้วยอาหารนั้น ท่านเหล่านั้นเป็นนักปราชญ์
กล่าวคำสภาษิต เป็นผู้หนึ่งประพฤตสม่ำเสมอ ดูกรมาตลี พวก
เทวดายังโกรธกับพวกกอสูร และสัตว์เป็นอันมากยังมีโกรธกัน
และกัน เมื่อเขายังโกรธกัน ท่านเหล่านั้นไม่โกรธ ดับเสีย
ได้ในบุคคลผู้มีอาชญาในตน เมื่อชนทั้งหลายยังมีความถือมั่น
ท่านเหล่านั้นไม่ถือมั่น ดูกรมาตลี เราน้อมนมัสการท่าน
เหล่านั้น ฯ

[๙๔๑] มา. ข้าแต่ท้าวสักกะ ได้ยินว่า พระองค์ทรงนอนน้อม
บุคคลเหล่าใด บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก
เทียว ข้าแต่ท้าววาสวะ พระองค์ทรงนอนน้อมบุคคลเหล่าใด
แม้ข้าพระองค์ก็ขอนอบน้อมบุคคลเหล่านั้น ฯ

[๙๔๒] ท้าวฆมาสซัสมบดีเทวราช ผู้เป็นประมุขของเทวดา
ทั้งหลาย ครั้นตรัสดังนี้แล้วทรงน้อมนมัสการพระภิกษุสงฆ์
แล้วเสด็จขึ้นรถ ฉะนั้นแล ฯ

จบวรรคที่ ๒

รวมพระสูตรที่มีในวรรคนี้ คือ

ปฐมเทวสูตร ๑ ทุตติยเทวสูตร ๑ ตติยเทวสูตร ๑ ทพิทสูตร ๑
รามณียกสูตร ๑ ยชมานสูตร ๑ วันทนสูตร ๑ ปฐมสักกนัมสนสูตร ๑
ทุตติยสักกนัมสนสูตร ๑ ตติยสักกนัมสนสูตร ๑ ฯ

สักกปัญจกะที่ ๓

ขัตตวาสสูตรที่ ๑

[๙๔๓] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน
อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
ครั้นแล้วทรงถวายบังคม แล้วประทับอยู่ ณ ที่สมควรส่วนหนึ่ง ฯ

[๙๔๔] ท้าวสักกะจอมเทพประทับอยู่ ณ ที่สมควรส่วนหนึ่ง เรียบร้อย
แล้ว ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

บุคคลฆ่าอะไรแล้วจึงจะอยู่เป็นสุข ฆ่าอะไรแล้วจึงจะไม่
เศร้าโศก ข้าแต่พระโคตม พระองค์ทรงชอบการฆ่าอะไร
อันเป็นธรรมอย่างเอก ฯ

[๙๔๕] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

บุคคลฆ่าความโกรธเสียแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข ฆ่าความโกรธ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
เสียแล้วย่อมไม่เศร้าโศก ดุรท้าววสวะ พระอริยะเจ้า
ทั้งหลายย่อมสรรเสริญ การฆ่าความโกรธอันมีรากเป็นพิษ
มียอดหวาน เพราะว่าเป็นคุณฆ่าความโกรธนั้นเสียแล้ว ย่อม
ไม่เศร้าโศก ฯ

ทพพรณีสสูตรที่ ๒

[๙๔๖] สวรรัตถินิทาน ฯ

ดุริยิกษทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ยักษ์ตนหนึ่งมีผิวพรรณทรมาน ต่ำเตี้ย
พุงพลุ้ย นั่งอยู่บนอาสนะแห่งท้าวสักกะจอมเทพ ดุริยิกษทั้งหลาย ได้ยินว่า
ในที่นั้น พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์พากันยกโทษตำหนิติเตียนว่า ดุริยิกษทั้งหลาย
ทั้งหลาย น้าอัครราชหนอ ดุริยิกษทั้งหลาย ไม่เคยมีมาแล้วหนอ ยักษ์นี้
มีผิวพรรณทรมาน ต่ำเตี้ย พุงพลุ้ย นั่งอยู่บนอาสนะแห่งท้าวสักกะจอมเทพ ดุริย
ิกษทั้งหลาย พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์ยกโทษตำหนิติเตียนด้วยประการใดๆ ยักษ์
นั้นยังเป็นผู้มีรูปงามทั้งหน้าดูนวมและน้าเลื่อมใสยิ่งขึ้นกว่าเดิมด้วยประการนั้น ฯ

[๙๔๗] ดุริยิกษทั้งหลาย ครั้นนั้นแล พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์พากันเข้า
ไปเฝ้าท้าวสักกะจอมเทพถึงที่ประทับ ครั้นแล้วได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้
นิรทุกข์ ขอประทานโอกาสต่อพระองค์ ยักษ์ตนหนึ่งมีผิวพรรณทรมาน ต่ำเตี้ย
พุงพลุ้ย นั่งอยู่บนอาสนะของพระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ได้ทราบว่ ณ ที่นั้น
พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์พากันยกโทษตำหนิติเตียนว่า ดุริยิกษทั้งหลาย น้า
อัครราชหนอ ดุริยิกษทั้งหลาย ไม่เคยมีมาแล้วหนอ ยักษ์นี้มีผิวพรรณทรมาน
ต่ำเตี้ย พุงพลุ้ย นั่งอยู่บนอาสนะของท้าวสักกะจอมเทพ ข้าแต่พระองค์ผู้
นิรทุกข์ พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์ยกโทษตำหนิติเตียนด้วยประการใดๆ ยักษ์นั้นยังเป็นผู้
มีรูปงามทั้งหน้าดูนวมและน้าเลื่อมใสยิ่งกว่าเดิม ด้วยประการนั้น ฯ ข้าแต่พระองค์
ผู้นิรทุกข์ ยักษ์นั้นจักเป็นผู้มีความโกรธเป็นอาหารเป็นแน่แท้ขอเดชะ ฯ

[๙๔๘] ดุริยิกษทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพเสด็จเข้าไป
หายักษ์ผู้มีความโกรธเป็นอาหารนั้นจนถึงที่อยู่ ครั้นแล้วทรงห่มผ้าเจริ่งพระอังสา
ข้างหนึ่ง ทรงคุกพระชานุมณฑลเบื้องขวาลง ณ พื้นดิน ทรงประนมอัญชลีไปทาง
ที่ยักษ์ตนนั้นอยู่ แล้วประกาศพระนาม ๓ ครั้งว่า ดุริยิกษผู้นิรทุกข์ เราคือ
ท้าวสักกะจอมเทพ . . . ดุริยิกษผู้นิรทุกข์ เราคือท้าวสักกะจอมเทพ ดุริยิกษ
ทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพทรงประกาศพระนามด้วยประการใดๆ ยักษ์ตนนั้น
ยังมีผิวพรรณทรมานและต่ำเตี้ยพุงพลุ้ยยิ่งกว่าเดิม ยักษ์นั้นเป็นผู้มีผิวพรรณทรมานและ
ต่ำเตี้ยพุงพลุ้ยยิ่งกว่าเดิมแล้ว ได้หายไป ณ ที่นั้นนั่นเอง ฯ

[๙๔๙] ดุริยิกษทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพประทับนั่งบน
อาสนะของพระองค์แล้ว เมื่อจะทรงยังพวกเทวดาชั้นดาวดึงส์ให้ยินดี จึงได้ตรัส
พระคาถาเหล่านี้ไว้ในเวลานั้นว่า

เราเป็นผู้มีจิตอันโหดไม่กระทบกระทั่ง เป็นผู้อันความหม่น

(มาร) นำไปไม่ได้ง่าย เราไม่โกรธมานานแล ความโกรธ

ย่อมไม่ตั้งอยู่ในเรา ถึงเราโกรธก็ไม่กล่าวคำหยาบ และไม่

กล่าวคำไม่ชอบธรรม เราเห็นประโยชน์ของตนจึงขมตนไว้ ฯ

มหายาสสูตรที่ ๓

[๙๕๐] สวรรัตถินิทาน ฯ

ดุริยิกษทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ท้าวเวปจิตติจอมอสุรปวาย ได้
รับทุกข์ เป็นไข้หนัก ดุริยิกษทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวสักกะจอมเทพเสด็จ
ไปเยี่ยมท้าวเวปจิตติจอมอสุรถึงที่ประทับตรัสถามถึงความเจ็บไข้ ดุริยิกษทั้งหลาย
ท้าวเวปจิตติจอมอสุรทรงเห็นท้าวสักกะจอมเทพกำลังเสด็จมาแต่ไกลเหียว ครั้น
แล้วได้ตรัสกะท้าวสักกะจอมเทพว่า ข้าแต่พระองค์ผู้จอมเทพ ขอจงช่วยรักษา
หม่อมฉันด้วยเถิด ฯ

ท้าวสักกะตรัสว่า ข้าแต่ท้าวเวปจิตติ ขอเชิญตรัสบอกมายาของอสุรินทร์
กะหม่อมฉันก่อน ฯ

เว . ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์ หม่อมฉันยังกราบทูลไม่ได้จนกว่าจะได้
สอบถามพวกอสุรดูก่อน ฯ

ดุริยิกษทั้งหลาย ลำดับนั้นแล ท้าวเวปจิตติจอมอสุรตรัสสอบถามพว
กอสุรว่า ดุริยิกษผู้นิรทุกข์ทั้งหลาย เราจะบอกมายาของอสุรินทร์กะท้าวสักกะ
จอมเทพนะ ฯ

พวกอสุรทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์ พระองค์อย่าตรัสบอกมายาของ
อสุรินทร์กะท้าวสักกะจอมเทพเลย ฯ

[๙๕๑] ดุริยิกษทั้งหลาย ครั้นนั้นแล ท้าวเวปจิตติจอมอสุรได้ตรัสกะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ สุตตันตปิฎกที่ ๗ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

ท้าวสักกะจอมเทพด้วยคาถาว่า

ข้าแต่ท้าวมหาวิชัยสมบัติสักกะเทวราช บุคคลผู้มีมายาย่อมเข้า

ถึงนรกครบร้อยปี เหมือนดังอสุรินทร์ ฉะนั้น ฯ

อภัยสูตรที่ ๔

[๙๕๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน

อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ฯ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุสองรูปได้เถียงกัน ในการโต้เถียงกันนั้น ภิกษุรูปหนึ่งได้พูดล่วงเกิน ฯ

ครั้งนั้นแล ภิกษุผู้พูดล่วงเกินนั้นแสดงโทษโดยความเป็นโทษ (รับผิดและขอโทษ) ในสำนักของภิกษุนั้น ภิกษุนั้นไม่รับ ฯ

[๙๕๓] ครั้งนั้นแล ภิกษุเป็นอันมาก พากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วได้ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วนั่งอยู่ ณ ที่สมควรส่วนหนึ่ง เมื่อหนึ่ง ณ ที่ควรส่วนหนึ่งเรียบร้อยแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระวโรกาส ภิกษุสองรูปได้เถียงกัน ในการโต้เถียงกันนั้น ภิกษุรูปหนึ่งได้พูดล่วงเกิน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ลำดับนั้น ภิกษุผู้พูดล่วงเกินแสดงโทษโดยความเป็นโทษในสำนักของภิกษุนั้น ภิกษุนั้นไม่รับ พระพุทธเจ้าข้า ฯ

[๙๕๔] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนพาลมี ๒ จำพวกนี้ คือ ผู้ไม่เห็นโทษโดยความเป็นโทษ ๑ ผู้ไม่รับตามสมควรแก่กรรมเมื่อผู้อื่นแสดงโทษ ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนพาลมี ๒ จำพวกนี้แล ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัณฑิตมี ๒ จำพวกนี้ คือ ผู้เห็นโทษโดยความเป็นโทษ ๑ ผู้รับตามสมควรแก่กรรมเมื่อผู้อื่นแสดงโทษ ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัณฑิตมี ๒ จำพวกนี้แล ฯ

[๙๕๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ท้าวสักกะจอมเทพ เมื่อจะทรงยังเทวดาขึ้นดาวดึงส์ให้พลอยยินดี ณ สุธรรมาสภา จึงได้ตรัสพระคาถานี้ในเวลานั้นว่า

ขอความโกรธจงตกอยู่ในอำนาจของท่านทั้งหลาย ขอความเสื่อมคลายในมิตรธรรมอย่าได้เกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายอย่าได้ติเตียนผู้ที่ไม่ควรติเตียน และอย่าได้พูดคำส่อเสียดเลย ก็ความโกรธเปรียบปานดังภูเขา ย่อมย่ำยิดคนลามก ฯ

อีกโองสูตรที่ ๕

[๙๕๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ในกาลครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย ฯลฯ

[๙๕๗] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ท้าวสักกะจอมเทพ เมื่อจะทรงยังเทวดาขึ้นดาวดึงส์ให้พลอยยินดี ณ สุธรรมาสภา จึงได้ตรัสพระคาถานี้ในเวลานั้นว่า

ความโกรธอย่าได้ครอบงำท่านทั้งหลาย และท่านทั้งหลายอย่าได้โกรธตอบต่อบคคลผู้โกรธ ความไม่โกรธและความไม่เบียดเบียน ย่อมมีในท่านผู้ประเสริฐทุกเมื่อ ก็ความโกรธเปรียบปานดังภูเขา ย่อมย่ำยิดคนลามก ฉะนั้นแล ฯ

จบสักกปัญจกะ

รวมพระสูตรที่มีในวรรคนี้ คือ

ฉัตวาสูตร ๑ ทพพรณีสสูตร ๑ มายาสสูตร ๑ อภัยสูตร ๑ อีกโองสูตร ๑ สักกสูตร ๕ สูตรนี้ พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐทรงแสดงไว้แล้ว ฯ

จบสักกสังยุตปริวรรต

รวมสังยุตที่มีในสคาถวรรคนี้ ๑๑ สังยุต คือ

เทวดาสังยุต ๑ เทวปุตตสังยุต ๑ โภคสังยุต ๑ มารสังยุต ๑ ภิกษุสังยุต ๑ พรหมสังยุต ๑ พราหมณสังยุต ๑ วังคีสังยุต ๑ วนสังยุต ๑ ยักขสังยุต ๑ สักกสังยุต ๑ ฯ

จบสคาถวรรค
